

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ



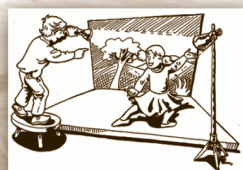
Πέτρος Μουγιακάκος Αντιγόνη Μύρου Χρήστος Παπαδημούλης Μαρία Φραγκή



Θεατρική Αγωγή

Ε' και ΣΤ' Δημοτικού

Βιβλίο Δασκάλου



ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»



Θεατρική Αγωγή
Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού
Βιβλίο Δασκάλου

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Πέτρος Μουγιακάκος , Εκπαιδευτικός Αντιγόνη Μώρου , Φιλολόγος, Θεατρολόγος Χρήστος Παπαδημούλης , Δάσκαλος Δραματικής Τέχνης Μαρία Φραγκή , Θεατρολόγος - Σκηνοθέτης
ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Ζήκος Δέδος , Εκπαιδευτικός Χαράλαμπος Δερμιτζάκης , Φιλολόγος, Σχολικός Σύμβουλος Αύρα Ξεπαπαδάκου , Θεατρολόγος
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Σόλης Μπαρκή , Σκιτσογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Θεοδώρα Τσίγκα , Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Γεώργιος Σιγάλας , Σύμβουλος Καλλιτεχνικών Μαθημάτων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Γιάννης Κατσαρός , Εκπαιδευτικός
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Χάρης Λάμπερτ , Εικαστικός Καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

Πράξη με τίτλο:

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Πέτρος Μουγιακάκος Αντιγόνη Μώρου

Χρήστος Παπαδημούλης Μαρία Φραγκή

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:



Θεατρική Αγωγή Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού

Βιβλίο Δασκάλου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	13
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΙΣ Α΄-Δ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	19
1. Θεατρικές εφαρμογές	20
2. Το θέατρο ως μέσο διδασκαλίας	26
3. Προτάσεις για διαθεματικές δραστηριότητες	37
ΠΡΩΤΗ ΖΩΝΗ Το σώμα μου - Γνωριζόμαστε σε κύκλο	41
Τάξη Ε΄	43
Τάξη ΣΤ΄	46
ΔΕΥΤΕΡΗ ΖΩΝΗ Σώμα και έκφραση	49
Ηθοποιός	49
Τάξη Ε΄	52
Τάξη ΣΤ΄	54
ΤΡΙΤΗ ΖΩΝΗ Εγώ κι εσύ	57
Σκηνικές σχέσεις προσώπων	57
Τάξη Ε΄	59
Τάξη ΣΤ΄	63
ΤΕΤΑΡΤΗ ΖΩΝΗ Η ομάδα	67
Επικοινωνία	67
Τάξη Ε΄	68
Τάξη ΣΤ΄	71
ΠΕΜΠΤΗ ΖΩΝΗ Ο χώρος	75
Θεατρικός χώρος	75
Τάξη Ε΄	79
Τάξη ΣΤ΄	83
ΕΚΤΗ ΖΩΝΗ Το αντικείμενο	87
Μάσκα	87
Κουκλοθέατρο	88
Τάξη Ε΄	89
Τάξη ΣΤ΄	91
ΕΒΔΟΜΗ ΖΩΝΗ Δράση	93
Αυτοσχεδιασμός στο θέατρο	93
Τάξη Ε΄	95
Τάξη ΣΤ΄	98
ΟΓΔΩΗ ΖΩΝΗ Αυτοσχεδιασμός	101

Κομμέντια ντελ άρτε	101
Τάξη Ε΄	103
Τάξη ΣΤ΄	107
ΕΝΑΤΗ ΖΩΝΗ Δραματοποίηση 1: Δραματική ανάλυση	111
Διερεύνηση δραματικών στοιχείων	111
Τάξη Ε΄	113
Τάξη ΣΤ΄	117
ΔΕΚΑΤΗ ΖΩΝΗ Δραματοποίηση 2: Από το κείμενο στη δράση	121
Επαλήθευση δραματικού περιβάλλοντος.....	121
Τάξη Ε΄	122
Τάξη ΣΤ΄	129
ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΖΩΝΗ Δραματοποίηση 3: Εργαστήρι γραφής	133
Θεατρικός Διάλογος	133
Τάξη Ε΄	135
Τάξη ΣΤ΄	139
ΔΩΔΕΚΑΤΗ ΖΩΝΗ Πορεία θεατρικής παράστασης 1: Θεατρικό έργο.....	143
Τάξη Ε΄	147
Τάξη ΣΤ΄	149
ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ ΖΩΝΗ Πορεία θεατρικής παράστασης 2: Ρόλος	155
Ρόλος - Διερεύνηση της Συμπεριφοράς	155
Τάξη Ε΄	157
Τάξη ΣΤ΄	159
ΔΕΚΑΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ ΖΩΝΗ Πορεία θεατρικής παράστασης 3:	
Σκηνικό – Κοστούμι – Ήχος – Μουσική – Φωτισμός	163
Τάξη Ε΄	167
Τάξη ΣΤ΄	171
ΔΕΚΑΤΗ ΠΕΜΠΤΗ ΖΩΝΗ Η θεατρική παράσταση	175
Τάξη Ε΄	177
Τάξη ΣΤ΄	181
ΔΕΚΑΤΗ ΕΚΤΗ ΖΩΝΗ Βλέπω μια θεατρική παράσταση.....	183
Τάξη Ε΄	186
Τάξη ΣΤ΄	188
ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	191
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	207

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θέατρο, όπως και το παιχνίδι, συνδέεται με την ανάγκη του ανθρώπου και ειδικότερα του παιδιού να εκφραστεί δημιουργικά απέναντι στον κόσμο και την πραγματικότητα, μέσα από μια συμβολική γλώσσα.

Στο σχολείο, το θέατρο λειτουργεί παιδαγωγικά ως μέσο έκφρασης και γνώσης, επικοινωνίας και ενσυναίσθησης. Καλλιεργεί την προφορική γλώσσα, τη γλώσσα του σώματος, τη σχέση με το χώρο, με τα κείμενα και την πρωτότυπη συγγραφή. Ενισχύει την ατομική έκφραση, ενώ συμβάλλει αποτελεσματικά στη λειτουργία της ομάδας.

Το παιδί, μέσα από τη διαδικασία της θεατρικής Αγωγής, καλλιεργεί τις φυσικές, διανοητικές και ψυχικές του ικανότητες. Η συναισθηματική του ζωή ισορροπεί, ενώ παράλληλα η αίσθηση της προσωπικής δημιουργίας μέσα στην ομάδα οπλίζει το νεαρό μαθητή με πίστη στον εαυτό του, αυτογνωσία και επικοινωνιακή δύναμη. Μαθαίνει να σέβεται τους κανόνες της συνύπαρξης, να συνθέτει μέσα από το διάλογο. Η ίδια η συνειδητή πορεία της θεατρικής πράξης διδάσκει την αρμονία των αντιθέσεων μέσα από την ετερότητα και την πολλαπλότητα.

Ως προς την καλλιτεχνική του διάσταση, το θέατρο στο σχολείο είναι άμεσα συνδεδεμένο με την παιδαγωγική του ιδιότητα και φύση. Το παιδί γνωρίζει και αρχίζει προοδευτικά να χρησιμοποιεί τη θεατρική γλώσσα. Προσεγγίζει τους σύνθετους κώδικες της θεατρικής επικοινωνίας (θεατρική παράσταση) και δημιουργεί έναν «ποιητικό» χώρο συμβόλων με το σώμα, το λόγο, τα αντικείμενα. Εφαρμόζοντας τις αρχές του θεάτρου, ο μαθητής περνάει σταδιακά σε μια συνθετική αντίληψη του κόσμου, ενώ συγχρόνως κατακτά την κοινωνική του εικόνα. Έτσι η τέχνη του θεάτρου αποτελεί ένα ουσιαστικό και μοναδικό μάθημα ζωής.

Το θέατρο καταργεί το μονόδρομο από την έδρα στα θρανία και ενεργοποιεί την αυτενέργεια του μαθητή. Η προσωπική συμμετοχή στην επεξεργασία του γνωστικού αντικειμένου σε συνδυασμό με την πρακτική και συναισθηματική εμπειρία και με την ελευθερία της καλλιτεχνικής διαδρομής οδηγεί σε μια γόνιμη μέθοδο πρόσληψης. Ο ενεργητικός ρόλος του μαθητή αποτελεί πλέον αίτημα και στόχο της ελεύθερης και δημοκρατικής εκπαίδευσης (μαθητοκεντρική διδασκαλία) και σ' αυτό έρχεται να συμβάλει σημαντικά η θεατρική Αγωγή. Τέλος, η θεατρική γλώσσα συμβάλλει στη διαπολιτισμική επικοινωνία και στη διαθεματική γνώση και παιδεία στο σχολείο.

Ο ρόλος του θεάτρου μπορεί να είναι πραγματικά καθοριστικός, αφού διευκολύνει το παιδί και τον νέο να εκφράζεται, να επικοινωνεί, να παρατηρεί, να αναλύει, να αντιλαμβάνεται τα αίτια και τα αποτελέσματα κάθε ενέργειας.

Η διδασκαλία του θεάτρου πρέπει να ακολουθεί **τις γενικές αρχές της εκπαίδευσης** και να στηρίζεται σε σύγχρονα παιδαγωγικά κριτήρια.

Στην **Α΄ και Β΄ Δημοτικού**, το παιχνίδι προσφέροντας την αμεσότητα της εμπειρίας και την ελευθερία των επιλογών έκφρασης αποτελεί το πλέον κατάλληλο μέσο για τη θεατρική Αγωγή. Η εξερεύνηση του σώματος και του χώρου μέσα από το ρυθμό και την κίνηση, οι ομαδικές ασκήσεις και ο προφορικός λόγος απαρτίζουν ένα πρώτο υλικό για το επίπεδο αυτό.

Κύριες κατευθύνσεις και γενικές ενότητες για τις πρώτες τάξεις, σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, μπορεί να είναι:

- A. Η σωματική και κινησιολογική ανάπτυξη σε σχέση με το χώρο, την ομάδα, τον παρτενέρ.
- B. Η ψυχοσωματική έκφραση μέσα από το ελεύθερο παιχνίδι, τον οργανωμένο αυτοσχεδιασμό, την παντομίμα και τη μιμική.
- Γ. Η ανάπτυξη της γλωσσικής και εκφραστικής ικανότητας μέσω του αυτοσχέδιου διαλόγου και της επεξεργασίας λογοτεχνικών κειμένων. Η προσέγγιση και άλλων γνωστικών αντικειμένων μέσω

της δραματοποίησης.

- Δ. Η καλλιέργεια θεατρικής έκφρασης και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων. Η άμεση αισθητική εμπειρία, η επαφή με όλες τις τέχνες, η γνωριμία με τη θεατρική παραγωγή, (θεατρική παράσταση, κουκλοθέατρο, θέατρο σκιών κ.ά.).

Στη **Γ΄ και Δ΄ Δημοτικού**, όπου έχουν πραγματοποιηθεί οι στόχοι του πρώτου επιπέδου, το παιδί μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μέσα στην ομάδα οριοθετώντας τον εαυτό του και τον άλλο. Οι ασκήσεις, τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε ομαδικό, είναι πιο σύνθετες. Η Θεατρική Αγωγή για τη Γ΄ και Δ΄ τάξη (σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών) μπορεί να έχει τις εξής κατευθύνσεις και γενικές ενότητες:

- A. Εξέλιξη της κινησιολογικής ανάπτυξης με έμφαση στην πρωτοβουλία και στη συλλογικότητα.
 B. Ανάπτυξη της σχέσης με τη δράση και τη συμπεριφορά, που μπορεί να οδηγήσει σε δραματοποίηση.
 Γ. Διεύρυνση της σχέσης του παιδιού με το λόγο και τη γλωσσική συμπεριφορά. Επαφή με λογοτεχνικά κείμενα. Ο θεατρικός κώδικας ως ενισχυτική και υποστηρικτική ενασχόληση για τα άλλα μαθήματα.
 Δ. Γνωριμία με την τέχνη του θεάτρου:
 1) Εξοικείωση με τη θεατρική παράσταση από την πλευρά του θεατή.
 2) Πρώτες προσπάθειες για τη δημιουργία θεατρικής παράστασης.

- E. Σύνδεση των τομέων της Αισθητικής Αγωγής.

Στην **Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού**, οι μαθητές έχουν ήδη καλλιεργήσει τα εκφραστικά τους μέσα και έχουν συνειδητοποιήσει την αξία της ομάδας. Έχουν ευαισθητοποιηθεί απέναντι στις διάφορες μορφές της τέχνης και έχουν διαμορφώσει δικές τους προτάσεις. Προτείνονται οι παρακάτω θεματικοί άξονες:

- A. Γνωριμία με τεχνικές κίνησης. Καλλιέργεια της σωματικής έκφρασης.
 B. Αυτοσχεδιασμός και βασικές αρχές του (ψυχοτεχνική). Γνωριμία και με άλλες μεθόδους αυτοσχεδιασμού.
 Γ. Ανάπτυξη θεατρικής έκφρασης (ατομική και ομαδική).
 Δ. Έμφαση στη συγγραφή μέσα από τον αυτοσχεδιασμό και τη δραματοποίηση. Σύνθεση δραματικών κειμένων στο εργαστήρι γραφής.
 E. Γνωριμία με την παραγωγή θεατρικών παραστάσεων:
 1) ως θεατές,
 2) ως δημιουργοί.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Σύμφωνα με τις παιδαγωγικές και μεθοδολογικές αρχές των μαθημάτων της Αισθητικής Αγωγής, στη διδασκαλία του θεάτρου πρέπει:

- Η θεωρία να συνδέεται με την πράξη.
- Η πορεία της θεατρικής διδασκαλίας να είναι επαγωγική, από το μέρος προς το όλο, από το απλό προς το σύνθετο και από το συγκεκριμένο προς το αφηρημένο.
- Η διδασκαλία του θεάτρου να στηρίζεται στην καλλιέργεια της έκφρασης, της δημιουργικής φαντασίας και των δεξιοτήτων των μαθητών.
- Η διαδικασία να στηρίζεται στη δυναμική συνεργασία και στην αρμονική συνύπαρξη της ομάδας (αυτοσυγκέντρωση, πειθαρχία, συλλογική συνείδηση, επικοινωνία).
- Η γνωριμία με την τέχνη στο σχολείο να συμβάλει στην καλλιέργεια μιας ανθρωπιστικής και αισθητικής παιδείας.
- Το θέατρο να αξιοποιείται ως μέσο και μέθοδος διδασκαλίας όλων των διδακτικών πεδίων.

- Η Θεατρική Αγωγή να συμβάλει στην προσέγγιση διαπολιτισμικών θεμάτων.

Ειδικότερα:

Η πρότασή μας στοχεύει στη σύνδεση κάθε διδακτικού ερεθίσματος (κείμενο, εικόνα, τραγούδι, εμπειρία) με την πράξη και το βίωμα.

Με αφορμή ένα ερέθισμα παρακινούμε το μαθητή να εκφρασθεί πάνω σ' αυτό, να αυτοσχεδιάσει με κίνηση, φωνή, ήχο, αντικείμενα και συναίσθημα.

Επίσης, επιδιώκουμε να υπάρχει πολυμορφία, ποικιλία ερεθισμάτων και σύνδεσή τους με τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα.

Ορισμένες χρήσιμες οδηγίες για τη διεξαγωγή των μαθημάτων :

- Ο πρώτος κανόνας της επικοινωνίας είναι να «ακούμε» τον άλλο. Η δεκτικότητα και η προσοχή θα βοηθήσουν το δάσκαλο να αντιλαμβάνεται κάθε φορά τις ανάγκες της ομάδας.
- Η ικανοποίηση που προέρχεται από την επίτευξη έστω και ενός μικρού στόχου είναι πολύ σημαντική για ένα μαθητή και έχει ιδιαίτερη σημασία για τη συνολική του εξέλιξη. Ακόμη και τα λάθη πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν φυσικά στάδια προς τη δημιουργία. Η χαρά της επιβράβευσης χρειάζεται σε κάθε στιγμή του μαθήματος.
- Η στάση του δασκάλου αφαιρεί κάθε ανταγωνιστικό πνεύμα ανάμεσα στα παιδιά. Καλλιεργείται η αυτοαξιολόγηση των μαθητών που ανατροφοδοτεί την προσπάθεια.
- Βασική προϋπόθεση για να λειτουργήσει η ομάδα είναι να νιώσουν όλοι ασφαλείς. Ούτε οι μεγάλες απαιτήσεις ούτε οι υψηλοί κίνδυνοι είναι ελκυστικοί, τουλάχιστον για την αρχή. Η ενδεχόμενη αρχική απογοήτευση του μαθητή είναι μια αιτία άρνησης. Είναι σκόπιμο να δημιουργηθεί εξαρχής από το δάσκαλο ένα κλίμα αποδοχής και προστασίας για τα παιδιά.
- Στην ώρα της Θεατρικής Αγωγής ο μαθητής ζει και ταυτόχρονα παρατηρεί αυτό που ζει. Γι' αυτό το λόγο, όταν επιδιώκουμε σύνθετες ασκήσεις σωματικές ή συγκινησιακές, χρειάζεται να έχει προετοιμαστεί κατάλληλα όλη η ομάδα ως προς την αυτοσυγκέντρωση και την ετοιμότητά της.
- Γενικότερα, οι απώτεροι παιδαγωγικοί στόχοι αυτού του μαθήματος είναι σκόπιμο να μην προτάσσονται αλλά να εκμαιεύονται από τους μαθητές.
- Οι ασκήσεις που υποδεικνύονται είναι προτάσεις που μπορούν να εμπλουτισθούν. Πρωταρχικής σημασίας είναι να δίνονται καθαρές, λακωνικές, εύστοχες οδηγίες που να οδηγούν το παιδί στην πράξη χωρίς συζήτηση. Το ενδιαφέρον του παιδιού πρέπει να διατηρείται ζωηρό και να τροφοδοτείται διαρκώς από το δάσκαλο.
- Ο δάσκαλος κερδίζει την ανταπόκριση του μαθητή όσο πιο ανοιχτός και ειλικρινής είναι.
- Οι ασκήσεις - αυτοσχεδιασμοί οφείλουν να είναι ευκρινείς, να αφορούν τα παιδιά και να εξελίσσονται σε ποιότητα και απαιτήσεις.
- Σε κάθε μάθημα ξεκινάμε από τις απλές ασκήσεις για να φτάσουμε στις σύνθετες, οδηγούμεστε από τις ασφαλείς στις πιο τολμηρές, από τις σωματικές στις ασκήσεις που απαιτούν συναίσθημα και φαντασία.

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Στην αρχή, μετά την Εισαγωγή, παραθέτουμε τις Αρχές της Θεατρικής Αγωγής με τις βασικές κατευθύνσεις του μαθήματος.

Ακολουθεί το μέρος, που αναφέρεται στη Θεατρική Αγωγή για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού (Α΄ έως και Δ΄). Περιέχει δραστηριότητες για τις τάξεις αυτές, που αντιστοιχούν στις ενότητες: «Θεατρικές εφαρμογές», «Το θέατρο ως μέσο διδασκαλίας», «Προτάσεις για διαθεματικές δραστηριότητες». Στη συνέχεια, το βιβλίο του δασκάλου αναπτύσσεται σύμφωνα με το βιβλίο του μαθητή σε 16 κεφάλαια.

Το βιβλίο αποτελείται από δεκαέξι συνολικά Ζώνες (κεφάλαια) που αντιστοιχούν σε δεκαέξι συναντήσεις- ωριαία μαθήματα της Θεατρικής Αγωγής.

Στο πρώτο μέρος, περιλαμβάνονται οι ζώνες 1 έως και 6 με στόχο να καλλιεργήσουν τα εκφραστικά μέσα του μαθητή μέσα από **σωματικές δραστηριότητες, μιμητικό παιχνίδι, αυτοσχεδιασμό και μορφές δραματικής έκφρασης**. Ο αυτοσχεδιασμός είναι για τα παιδιά τρόπος έκφρασης, ενεργοποίησης της φαντασίας, οργάνωσης των συναισθημάτων. Ακόμη, σ' αυτές τις ζώνες τα παιδιά θα συνειδητοποιήσουν την έννοια του **χώρου** ως περιβάλλον δράσης και στη συνέχεια ως **θεατρικό χώρο**. Θα παίξουν με **αντικείμενα** και θα κατασκευάσουν **σκηνικά αντικείμενα**.

Στο δεύτερο μέρος, οι ζώνες 7 και 8 αναπτύσσουν ειδικά τον αυτοσχεδιασμό ως μέσο σκηνικής έκφρασης. Τα στοιχεία του αυτοσχεδιασμού περνάνε μέσα από την πράξη στη συνείδηση των παιδιών. Στο τρίτο μέρος, οι ζώνες 9 έως και 11 έχουν ως αντικείμενο τη **δραματοποίηση αφηγηματικών κειμένων** και την πορεία της μεταφοράς τους από την αφήγηση στη σκηνική πράξη. Στην αρχή, αναλύουμε τα δραματικά στοιχεία του κειμένου. Στη συνέχεια, αναφερόμαστε στη σκηνική επαλήθευσή τους μέσα από τους αυτοσχεδιασμούς των παιδιών. Ακόμη, δίνουμε προτάσεις για τη σκηνική διευθέτηση του χώρου, για τη μουσική και ηχητική υποστήριξη του έργου και για το φωτισμό. Τέλος, μιλάμε για τη γραπτή διαδικασία της μετατροπής του κειμένου σε δραματικό. Προτείνουμε τη δημιουργία ενός **εργαστηρίου γραφής**, όπου η ομάδα των μαθητών με τη βοήθεια του δασκάλου παίρνει τους αυτοσχέδιους διαλόγους (που έχουν προκύψει από τους αυτοσχεδιασμούς των μαθητών) και τους διαμορφώνει σε διαλόγους για τη σκηνή.

Οι ζώνες 12 έως και 14 αναφέρονται στην **πορεία της θεατρικής παράστασης**, στα στοιχεία που οδηγούν σε μια παράσταση: το έργο, τους χαρακτήρες - ρόλους, τη σκηνική διαμόρφωση του χώρου, την ενδυματολογική ανάδειξη των προσώπων, την ηχητική / μουσική επένδυση του έργου και το φωτισμό. Η ζώνη 15, **Η Θεατρική Παράσταση**, εξετάζει την κορυφαία στιγμή της θεατρικής τέχνης, δηλαδή την παράσταση. Το κεφάλαιο συμπυκνώνει τα βήματα της θεατρικής δημιουργίας και προετοιμάζει τους μαθητές για να βγουν στη σκηνή.

Τέλος, η ζώνη 16, **Βλέπω μια παράσταση**, τοποθετεί το μαθητή στη θέση του θεατή για να του διδάξει πώς βλέπουμε και αξιολογούμε μια παράσταση.

Πιστεύοντας ότι το θέατρο είναι μια δημιουργική προσέγγιση της ζωής, προσπαθήσαμε να συνδυάσουμε στο βιβλίο μας τη **γνώση με την εμπειρία και την πρακτική εφαρμογή**.

Στην αρχή κάθε κεφαλαίου (ζώνης), επιχειρείται μια θεωρητική προσέγγιση σε σχέση με το αντικείμενο της ζώνης. Επίσης, παρατίθεται χρήσιμο υλικό (ιστορικό, θεατρολογικό) για τη διδασκαλία.

Για τη διεξαγωγή του μαθήματος, επισημαίνουμε ειδικότερα το στόχο και το είδος κάθε δραστηριότητας και δίνουμε οδηγίες. Στο βιβλίο του μαθητή η δραστηριότητα αναπτύσσεται στην εκφώνηση του Μάγου της σκηνής και υποστηρίζεται με οπτικό υλικό. Ο δάσκαλος θα βρει και προαιρετικές ασκήσεις, οι οποίες δεν υπάρχουν στο βιβλίο του μαθητή αλλά εξυπηρετούν τους σκοπούς της ζώνης.

Είναι σκόπιμο να ακολουθείται η σειρά των δραστηριοτήτων, όπως προτείνεται στα βιβλία μαθητή και δασκάλου και να μην παραλείπονται κάποιες από αυτές.

Στο τέλος του βιβλίου παραθέτουμε σχέδια εργασίας που αναφέρονται στα θέματα: **«Μια θεατρική παράσταση», «Διαπολιτισμική εκπαίδευση», «Χώρος»**. Επίσης, παραθέτουμε σχετική βιβλιογραφία.

Το βιβλίο του δασκάλου κλείνει με ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, με βιβλία και άρθρα για το θέατρο.

Αναλυτικά, το περιεχόμενο των 16 ζωνών κατανέμεται ως εξής:

Κάθε ζώνη μπορεί να στηρίζεται σε τέσσερις **περιοχές**, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αναπτύσσονται και οι τέσσερις κάθε φορά:

- Η **περιοχή του Σώματος** αναφέρεται στην **κινησιολογική έκφραση**, με ασκήσεις που ελευθερώνουν το σώμα, ενεργοποιούν τις αισθήσεις, μας οδηγούν να γνωρίσουμε το χώρο, τον άλλο, την ομάδα. Διαλέξαμε απλές ασκήσεις, που αφήνουν περιθώρια στη δημιουργική φαντασία του

παιδιού. Έτσι, ο μαθητής θα έχει την ευκαιρία να δοκιμάσει να παίξει με την κίνηση και να προτείνει λύσεις μέσα από τη θεατρική έκφραση.

- **Η περιοχή της Φαντασίας** αφορά την άσκηση μέσα από αυτοσχεδιασμό και θεατρικό παιχνίδι. Πιστεύουμε ότι ο αυτοσχεδιασμός, η δράση σε δοσμένες συνθήκες με βάση την έμπνευση της στιγμής ενισχύει τη φαντασία και τη δημιουργικότητα του μαθητή.
- **Η περιοχή των Μεταμορφώσεων** αναφέρεται στη **δραματοποίηση** μέσα από ερεθίσματα που μπορούμε να δραματοποιήσουμε: κείμενα (αποσπάσματα παραμυθιών, δημοτικά τραγούδια, ποιήματα), οπτικά ερεθίσματα (φωτογραφίες, πίνακες ζωγραφικής), μια προφορική αφήγηση, μια ιστορία, ένα όνειρο κ.ά. Εδώ ερευνούμε τις συγκρούσεις των προσώπων, το χώρο της δράσης και τα συμβάντα που καθιστούν δραματική την εξέλιξη του μύθου.
- **Η περιοχή του Μαγικού Κόσμου** αναφέρεται στην **τέχνη του Θεάτρου**: καταγράφει σύντομα και επιλεκτικά τα συστατικά της τέχνης του ηθοποιού, του σκηνογράφου, του μουσικού, του σκηνοθέτη. Ξεναγεί με δυο λόγια τους μαθητές στο μαγικό κόσμο του θεάτρου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Για τη συγγραφή των βιβλίων μαθητή και δασκάλου στηριχθήκαμε στη βαθιά και ουσιαστική σχέση του **θεάτρου με το παιχνίδι**.

Η ίδια η παιδαγωγική φύση του παιχνιδιού μάς οδήγησε να το επιλέξουμε ως μέθοδο και τρόπο διδασκαλίας για το αντικείμενό μας.

Το βιβλίο του μαθητή χρησιμοποιεί τον κώδικα ενός **παιχνιδιού**, που παίζεται -όπως όλα τα παιχνίδια- με κανόνες. Αυτοί είναι:

- Το παιχνίδι χωρίζεται σε **ζώνες** που περιλαμβάνουν δραστηριότητες απλές, σύνθετες, άλλες ατομικές, άλλες ομαδικές.
- Ο **Μάγος της Σκηνής** καταρχήν περιγράφει το πλαίσιο της συνάντησης, δίνει τις θεατρικές έννοιες και τα αντικείμενα που θα χρειαστούν και ορίζει το γενικό στόχο της ζώνης.
- Τα παιδιά παίζουν χρησιμοποιώντας τον τρόπο και τα μέσα που απαιτεί η αντίστοιχη ζώνη.

Στόχοι του Παιχνιδιού: α. να συμμετέχει όλη η ομάδα,

β. να χαρούν τα παιδιά την κατάκτηση της κάθε ζώνης και

γ. να ανακαλύψουν το Μυστικό σε κάθε ζώνη του παιχνιδιού.

Ποιος είναι ο Μάγος της σκηνής στο παιχνίδι μας;

Είναι ο δάσκαλος, αυτός που ενεργοποιεί τη φαντασία του παιδιού και κινητοποιεί την ομάδα. Δεν κάνει το «δάσκαλο», δε δείχνει την άσκηση ούτε διορθώνει κατά την ώρα που εξελίσσεται η δραστηριότητα. Ο ρόλος του είναι αυτός του **παιδαγωγού - καλλιτέχνη** που εμπνέει συνεχώς τα παιδιά χωρίς να περιορίζει την ελευθερία έκφρασής τους. Κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον τους και παρακολουθεί με άγρυπνο μάτι τις δραστηριότητες της ομάδας. Για να φτάσουμε στη θεατρική έκφραση πρέπει να καλλιεργήσουμε την εμπιστοσύνη και τη χαρά του παιχνιδιού.

Στο βιβλίο του μαθητή, σε ορισμένα χαρακτηριστικά σημεία, ο Μάγος ανακοινώνει ότι υπάρχει ένα **ΜΥΣΤΙΚΟ**. Πρόκειται για τις **αρχές της Θεατρικής Αγωγής**, αυτές που στηρίζουν την τέχνη του θεάτρου και οδηγούν την ομάδα στη δημιουργία.

Οι μαθητές θα πρέπει, μετά την αναγγελία της δραστηριότητας από τον Μάγο της Σκηνής να προσέξουν ιδιαίτερα τη διαδικασία που θα ακολουθήσουν, με ποιο τρόπο πραγματοποιούν κάθε άσκηση, ποια εκφραστικά τους μέσα ενεργοποιούνται και πώς αισθάνονται. Αυτός είναι ο τρόπος για να αξιολογήσουν τη δουλειά και να οδηγηθούν σε συμπεράσματα και στο Μυστικό.

Στο βιβλίο του μαθητή δεν αποκαλύπτονται τα Μυστικά. Στο τέλος της ζώνης, όταν φθάσει η στιγμή της συζήτησης (**Και τώρα συζητάμε**), ο Μάγος βοηθάει τα παιδιά να εκτιμήσουν τις δραστηριότητές

τους και να ανακαλύψουν το Μυστικό.

Στο βιβλίο του δασκάλου το Μυστικό δίνεται στην αρχή της ζώνης, στον εισαγωγικό πίνακα του μαθήματος, ώστε να γνωρίζει τον πυρήνα της διδακτικής ενότητας. Επαναλαμβάνεται στην αντίστοιχη περιοχή με ακριβείς οδηγίες για τη δραστηριότητα. Τέλος, στην ανακεφαλαίωση της ζώνης, δίνουμε στο Μάγο της σκηνής τρόπους προσέγγισης για να οδηγήσει τη συζήτηση στην αποκάλυψη του Μυστικού.

Παρατηρήσεις:

1. Το περιεχόμενο της κάθε ζώνης έχει διαφοροποιηθεί κατά τάξη. Πρώτα υπάρχει το μέρος της ζώνης που αφορά την Ε΄ Τάξη και μετά το αντίστοιχο για την ΣΤ΄.
2. Οι ζώνες έχουν το ίδιο αντικείμενο, ίδιους στόχους, αλλά οι δραστηριότητες είναι ανάλογες με την τάξη.
3. Σε ορισμένες ζώνες προσεγγίζονται **διαθεματικές έννοιες**, όπου κρίνεται ότι αυτό ανταποκρίνεται στις ανάγκες του Δ. Ε. Π. Σ. Έτσι, για παράδειγμα, στη Ζώνη 5, στην Ε΄ Τάξη, προσεγγίζεται διαθεματικά η έννοια «Χώρος», ενώ στη Ζώνη 3, στην ΣΤ΄ Τάξη, η έννοια «Πολιτισμός».
4. Χώρος για τη διεξαγωγή του μαθήματος: Για το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής, καλό θα ήταν το δάπεδο (αν δεν είναι ξύλινο) να καλύπτεται με μοκέτα ή κάποιο άλλο πλαστικό υλικό.
5. Φροντιστήριο, εξοπλισμός: Για τις ανάγκες του μαθήματος χρειάζεται ένα ποικίλο και πλούσιο υλικό: κομμάτια από υφάσματα, πολύχρωμα μαντίλια, αξεσουάρ (γάντια, καπέλα, κ.ά) ενδεικτικά συμπληρώματα κοστουμιού, (ένα σπαθί, κάποια παράσημα κτλ.).
6. Επίσης, η κατασκευή και χρήση κύβων με κοντραπλακέ θα βοηθήσει τα παιδιά να χτίζουν χώρους και επίπεδα.

ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

«...το θέατρο είναι ο τόπος συνάντησης ανάμεσα στη μίμηση και σε μια δύναμη μεταμόρφωσης που λέγεται φαντασία, η οποία δε φέρνει αποτέλεσμα αν παραμένει στο μυαλό. Πρέπει να διαπεράσει όλο το σώμα.»¹

Η Θεατρική Αγωγή είναι **σύστημα εκπαίδευσης**. Μελετά και καλλιεργεί την έκφραση και την επικοινωνία βάζοντας τις βάσεις για τη δημιουργία.

Στα πλαίσια της Θεατρικής Αγωγής τα παιδιά γνωρίζουν τις αρχές του θεάτρου.²

Το σώμα και η έκφραση

Στην αρχή οι μαθητές παρατηρούν και μελετούν το σώμα τους. Μέσα από φυσικές ασκήσεις και παιχνίδια καλλιεργούν τις σωματικές και φωνητικές τους ικανότητες, ενεργοποιούν τις αισθήσεις, κατακτούν το χώρο, επικοινωνούν με τους άλλους.

Μελετούν τη **σωματική συμπεριφορά**. Το σώμα τους ανταποκρίνεται σε κάθε ερέθισμα ή πρόταση, έτοιμο να δράσει μέσα σε οποιοσδήποτε συνθήκες.

Αυτή η εκπαίδευση θα λέγαμε ότι έχει κοινά γνωρίσματα με την εκπαίδευση του ηθοποιού. Ο ηθοποιός ασκείται συστηματικά και αφιερώνεται σ' αυτό για ένα σκοπό, δηλαδή τη συμμετοχή του στην παράσταση. Στη Θεατρική Αγωγή ο μαθητής έχει σκοπό πάνω απ' όλα τη **δημιουργική έκφραση**.

Κάθε δραστηριότητα, κάθε ενέργεια, κάθε αυτοσχεδιασμός είναι θεατρικά βήματα.

Φαντασία – μίμηση – μεταμόρφωση

Σύμφωνα με την Κ. Κακούρη, τα γενετικά στοιχεία της τέχνης του θεάτρου είναι: η **μίμηση**, η **μεταμόρφωση**, η **φαντασία** και η **ηδονή του θεάσθαι**³.

Η μίμηση, ως βιολογικό ένστικτο είναι κοινή στον άνθρωπο και το ζώο, αλλά μόνο στον άνθρωπο εξελίσσεται σε αισθητική και τέχνη.

Ο Αριστοτέλης στην *Ποιητική*⁴ του υποστηρίζει ότι όλες οι τέχνες είναι μιμήσεις και διαφέρουν μόνο ως προς τον τρόπο που μιμούνται ή ως προς το αντικείμενο της μίμησης. Άρα η τέχνη ως μίμηση δεν είναι δουλική αναπαράσταση της πραγματικότητας, αλλά ελεύθερη και δυναμική δημιουργία.

Τα παιδιά στο παιχνίδι τους, όπως και τα ζώα, καταφεύγουν σε μιμήσεις με κίνηση και ήχο. Το παιχνίδι μίμησης δίνει διέξοδο σε πρακτικές ανάγκες ανάπτυξης, εκτόνωσης και κοινωνικής ένταξης. Το παιδί είναι «ο πρώτος μίμος της ανθρωπότητας»⁵. Ωστόσο, το απλό παιχνίδι δεν είναι τέχνη.

Η μίμηση αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τον ηθοποιό. Μ' αυτήν παριστάνει ή αναπαριστάνει χρησιμοποιώντας τα δικά του εκφραστικά μέσα. Υιοθετεί μια ξένη συμπεριφορά σαν να ήταν δική του.

Έτσι μιλάμε για **μεταμόρφωση**⁶ του ηθοποιού. Η Κακούρη ορίζει τη μεταμόρφωση ως «την ικανότητα

¹ Μπρούκ, Πίτερ, (2002). *Νήματα του χρόνου*, ΑΘΗΝΑ, ΚΟΑΝ, σ. 41.

² Οι αρχές του θεάτρου διατυπώνονται στο βιβλίο του Μαθητή σε κάθε δραστηριότητα

³ Κακούρη, Κατερίνα, (1987). *Η Γενετική του Θεάτρου*, Αθήνα, εκδ. Μαυρομάτης και Σί, σ. 82.

⁴ Αριστοτέλης, *Ποιητική*, 4/1447a, 1448b (ελληνική μετάφραση Σ. Δρομάζου)

⁵ Κακούρη, Κατερίνα., ό. π. σ. 88.

⁶ Diderot, D. (1951). *Le paradoxe sur le comédien, Oeuvres*, Paris, Gallimard.

που έχει μια ύπαρξη –βασισμένη στη μιμητική ενέργεια– να παίρνει θωριά φαινομενικά διαφορετική από τη φυσική της»⁷.

Στη Θεατρική Αγωγή το παιδί μιμείται και αναπαριστάνει με πίστη και φαντασία. Στηρίζεται στη μιμητική του ικανότητα και προχωρεί στη **μεταμόρφωση**, μεταμορφώνοντας τα πράγματα και το χώρο γύρω του με μια εκπληκτική αθωότητα και ζωντάνια που μοιάζει μαγική. Έτσι το παιδί αγγίζει την αλήθεια της δημιουργίας, στην οποία αναφέρεται ο Νίτσε, δηλαδή δοκιμάζει «να ζει και να ενεργεί σε άλλα σώματα και άλλες ψυχές»⁸.

Ο αυτοσχεδιασμός

Ο αυτοσχεδιασμός χρησιμοποιεί τα στοιχεία της φαντασίας, της μίμησης και της μεταμόρφωσης, δημιουργώντας μια δομή συμπεριφοράς.

Με αφορμή **ένα ερέθισμα** κινητοποιείται ο μηχανισμός της αντίδρασής μας σ' αυτό: **εκτιμώ το ερέθισμα** και **ανταποκρίνομαι**. Παραδείγματος χάρη, με τον «κρότο» που ακούγεται από το δρόμο, προσπαθούμε να καταλάβουμε τι συνέβη. Η αντίδρασή μας είναι να πάμε προς το παράθυρο για να διαπιστώσουμε...αυτό που φανταστήκαμε. Έτσι αρχίζει ο αυτοσχεδιασμός.

Στο θέατρο ο αυτοσχεδιασμός είναι μέρος της δημιουργίας. Μπορούμε να πούμε ότι ο αυτοσχεδιασμός είναι η επιστροφή στην αλήθεια, όπως έλεγε ο Στανισλάβσκι. Στον αυτοσχεδιασμό ο ηθοποιός κινείται και δρα βάζοντας τον εαυτό του στις προτεινόμενες συνθήκες. Με τον τρόπο αυτό εμπλουτίζει τη δράση, εμβαθύνει τις σχέσεις, καλλιεργεί την έκφραση και μαθαίνει να ελέγχει τη συμπεριφορά του.

Στη Θεατρική Αγωγή ο αυτοσχεδιασμός ανοίγει το πεδίο στη δημιουργική φαντασία των παιδιών. Είναι χώρος αποκάλυψης και ελευθερίας, σύνθεσης μέσα από τη φαντασία και την επικοινωνία. Ο αυτοσχεδιασμός επιτρέπει να δοκιμαστούν απεριόριστες εκδοχές στην ίδια ιστορία ή σε ένα θεατρικό έργο. Ωστόσο δεν είναι ανοργάνωτη ελευθερία αλλά υπακούει σε αρχές και μεθοδολογία. Οδηγούμε τα παιδιά στον αυτοσχεδιασμό, ύστερα από προετοιμασία με ασκήσεις σωματικές και γλωσσικές, ασκήσεις μνήμης και παρατηρητικότητας, επικοινωνίας και φαντασίας.

Ο αυτοσχεδιασμός –όσο σύντομος κι αν είναι– αποτελεί ενότητα με **αρχή**, όπου γνωρίζουμε τις συνθήκες, **μέση**, όπου αναπτύσσεται και κορυφώνεται η δράση και **τέλος**, όπου έρχεται η λύση.

Ο αυτοσχεδιασμός, εκτός από μέθοδο, αποτελεί ιδιαίτερο γνώρισμα ορισμένων θεατρικών ειδών, όπως είναι ο μίμος, η παντομίμα, η επιθεώρηση και το θέατρο της κομμέντια ντελ άρτε.

Δραματικό κείμενο

Το δραματικό κείμενο αφηγείται ένα μύθο, μια ιστορία (υπόθεση). Προκειμένου να μελετήσουμε ένα κείμενο θεάτρου, αναλύουμε πρώτα το **δραματικό μύθο**. Στη συνέχεια, επισημαίνουμε τα συμβάντα άμεσα συνδεδεμένα με την πλοκή και τη δράση. Έπειτα ασχολούμαστε με τα πρόσωπα και εξετάζουμε τη συμπεριφορά τους σε σχέση με τις δοσμένες κάθε φορά συνθήκες και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν. Τοποθετούμε τα γεγονότα στο χώρο και στο χρόνο. Τέλος αναλύουμε το διάλογο μελετώντας τις σχέσεις και εντοπίζοντας τις διαφορετικές ιδέες και επιχειρήματα.

Μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η έννοια της **δράσης**. Αυτό που έχει σημασία στο θεατρικό κείμενο είναι η ανάπτυξη των γεγονότων.

Πρέπει να κατανοήσουμε ποια είναι τα συμβάντα σε ένα έργο και πώς φέρνουν τις ανατροπές εξυ-

⁷ Κακούρη, Κατερίνα, ό. π. σ. 92.

⁸ Nietzsche, Friedrich, (1949). *La naissance de la tragedie*, Trad. Gen. Bianquis, Paris, Ed. Gallimard.

πηρετώντας τη δραματικότητα. Ένας πόλεμος (συμβάν) ανατρέπει ριζικά τη ζωή και ο καθένας (ήρωας) προσαρμόζεται σε νέες συνθήκες. Έτσι εξελίσσεται η δράση. Στο έργο των Σακελλάρου - Γιαννακόπουλου *Οι Γερμανοί ξανάρχονται* ο πόλεμος φέρνει την Κατοχή και τις συνέπειες. Οι ήρωες βιώνουν τη δικιόνια μέσα από την ανατροπή της ελευθερίας και της ειρηνικής ζωής.

Η δράση του ήρωα είναι η πορεία του από το ένα συμβάν στο άλλο, η σύγκρουσή του με ένα ή περισσότερα πρόσωπα, δυνάμεις και καταστάσεις.

Ο δραματικός μύθος στηρίζεται στη δύναμη και τη δράση του κεντρικού ήρωα. Αυτός ενεργοποιεί και τη δράση των άλλων προσώπων. Υπάρχουν δυνάμεις που τον ανταγωνίζονται (αντίμαχοι) και συγκρούεται μαζί τους, και δυνάμεις που του συμπαραστέκονται (σύμμαχοι) στον αγώνα για την κατάκτηση κάποιου στόχου. Οφείλουμε να ανιχνεύσουμε τα αίτια της σύγκρουσης που αποτελεί την ουσία της δράσης. Τέλος εξετάζουμε τα αποτελέσματα της δράσης του κεντρικού ήρωα (ή ηρώων). Η δράση είναι ο παλμός, είναι η ζωή του έργου.

Τα Πρόσωπα, οι Χαρακτήρες, η Συμπεριφορά, τα Εμπόδια.

Γνωρίζουμε το πρόσωπο από τις **πράξεις** και τη **συμπεριφορά** του σε σχέση με τους άλλους. Οι πράξεις αναδεικνύονται μέσα από τη **σύγκρουση**. Ο χαρακτήρας (ήρωας) προκύπτει από το ακόλουθο σχήμα:

Στόχος – Εμπόδιο – Σύγκρουση

Το πρόσωπο κινητοποιείται από τα **εμπόδια** που βρίσκεται στο δρόμο για την κατάκτηση του στόχου του. Έτσι, η συμπεριφορά του θα μελετηθεί σε σχέση με αυτά τα εμπόδια, που τα διακρίνουμε σε:

- **Εμπόδια εσωτερικά**, που προέρχονται από το ίδιο το πρόσωπο. Εσωτερική σύγκρουση έχουμε στην περίπτωση του κυρ Αντώνη στο **Φιντανάκι**, Π. Χορν.
- **Εμπόδια εξωτερικά**, που προέρχονται από το περιβάλλον και την κοινωνία, όπως στο *Ρωμραίος και Ιουλιέττα*, Σαίξπηρ.
- **Μεικτά εμπόδια**, με ιδιαίτερα έντονο το δραματικό στοιχείο έχουμε όταν η σύγκρουση είναι πολυδιάστατη, όπως στον *Οιδίποδα Τύραννο*, Σοφοκλή.

Γενικά για να χαρακτηρίσουμε ένα πρόσωπο πρέπει να γνωρίσουμε:

- το στόχο του,
- τα κίνητρα που τον ωθούν στη συγκεκριμένη συμπεριφορά,
- τα μέσα που χρησιμοποιεί προκειμένου να επιτύχει το στόχο του,
- τις σχέσεις που έχει με πρόσωπα και πράγματα.

Χώρος

Τα πρόσωπα κινούνται σε συγκεκριμένο χώρο. Ο χώρος είναι η έδρα της σύγκρουσης, ο τόπος όπου εξελίσσεται η δράση. Ο χώρος είναι γεωγραφικός (η Ιθάκη στην *Οδύσεια*, η Αθήνα στο *Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο*), κλειστός ή ανοικτός (εσωτερικό σπιτιού στο *Μορμόλη* ή έξω από το παλάτι στην *Ελένη*). Τα γεγονότα είναι συνδεδεμένα με το χώρο τους. Ένα ναυάγιο θα γίνει στη θάλασσα, μια πολεμική σύγκρουση στο πεδίο της μάχης (Δερβενάκια, Βατερλό), ο *Πόλεμος των Αστρων* στο διάστημα, η συνάντηση του Ορφέα με την Ευρυδίκη στον Άδη.

Στην ανάλυση του χώρου θα εξετάσουμε την ύπαρξη επιμέρους χώρων δράσης, π.χ. η σπηλιά του Κύκλωπα, ο τάφος του Πρωτέα.

Επίσης, το **αντικείμενο** έχει ιδιαίτερη δραματική αξία σε κάθε έργο, π.χ. ο Δούρειος Ίππος, ο πάσσαλος που τυφλώνει τον Πολύφημο, το κασελάκι του Φιλάργυρου, ο θρόνος του Ιούλιου Καίσαρα.

Χρόνος

Συνοφασμένη με την έννοια του δραματικού χώρου είναι και η έννοια του δραματικού χρόνου. Ο χρόνος περιέχει σημαντικές πληροφορίες για την εποχή, τη διάρκεια και τη χρονική στιγμή ενός γεγονότος. Γι' αυτό στη μελέτη ενός έργου λαμβάνουμε υπόψη τα γνωρίσματα της εποχής του. Για να κατανοήσουμε, παραδείγματος χάρη, τα σχόλια του Αριστοφάνη, οφείλομε να γνωρίσουμε την εποχή του.

Ακόμη είναι σημαντικό το πότε δρα ο ήρωας, ποια στιγμή επιλέγει για να προβεί σε μια ενέργεια. Αυτό έχει άμεση σχέση με τη συνθήκη του χρόνου. Έτσι, εξετάζουμε ποιες επιπτώσεις έχει στην εξέλιξη του δραματικού μύθου μια σύγκρουση τη νύχτα ή ποια στιγμή αποφασίζει η Μήδεια να εκδικηθεί τον Ιάσονα (μόλις αποφασίζεται η εξορία της).

Η εξέλιξη της δράσης στηρίζεται στο χώρο και το χρόνο που συγκοινωνούν μεταξύ τους. Συχνά τα γεγονότα προετοιμάζονται σε ένα συγκεκριμένο χώρο και περιμένουν τον κατάλληλο χρόνο, τη στιγμή για να εκδηλωθούν. Ο Τουρτούρι στο *Μεγάλο ταξίδι του Τουρτούρι* αποφασίζει να δράσει (να φύγει), τη στιγμή που εμφανίζεται ο ήλιος.

Ένα καθοριστικό στοιχείο στο δραματικό χρόνο είναι ο ρυθμός, δηλαδή η εναλλαγή στην πυκνότητα του χρόνου που επηρεάζει την εξέλιξη των γεγονότων. Ο Ρωμαίος, απελπισμένος αυτοκτονεί (σύντομος χρόνος) αγνοώντας το γράμμα, που λέει ότι η Ιουλιέττα δεν είναι στ' αλήθεια πεθαμένη (παρατεταμένος χρόνος). Αυτό το παιχνίδι με το χρόνο εντείνει τη δραματική κατάσταση.

Δραματοποίηση

Δραματοποίηση θεωρείται η θεατρική απόδοση ενός αφηγήματος, μιας εικόνας, ενός μουσικού ακούσματος κτλ. Για να ξεκινήσουμε τη διαδικασία, εντοπίζουμε τα πρόσωπα, τα γεγονότα, τις συγκρούσεις, το δραματικό χώρο και χρόνο.

Στην παιδαγωγική πράξη, η δημιουργία του δραματικού κειμένου είναι αποτέλεσμα βιωματικής και ομαδικής συνεργασίας.

Το παιδί προσεγγίζει τη δράση, το συμβάν και εκφράζεται με το σώμα και τη φωνή. Μέσα από τον αυτοσχεδιασμό θα προκύψει αβίαστα ο διάλογος, ο οποίος θα γίνει αντικείμενο επεξεργασίας στο εργαστήριο γραφής.

Η σημασία της πορείας αυτής είναι μεγάλη, γιατί το παιδί γνωρίζει το θεατρικό φαινόμενο συνολικά. Καταρχήν, συνειδητοποιεί μέσα από τον αυτοσχεδιασμό τους θεατρικούς κώδικες και τους εφαρμόζει σαν ηθοποιός. Παράλληλα, μέσα από τη διαδικασία της δημιουργίας του δραματικού κειμένου, βρίσκεται στη θέση του θεατρικού συγγραφέα. Τέλος, ολοκληρώνει την εμπειρία του παρακολουθώντας το δραματικό διάλογο να παίζεται από τους συμμαθητές του. Μπορεί να παρατηρεί, να επεμβαίνει, να σκηνοθετεί μαζί με τους υπόλοιπους. Ο μαθητής, επίσης, μέσα από την πορεία της δραματοποίησης ανατροφοδοτεί τη σχέση του με το λόγο και τη γλώσσα.

Θεατρική παράσταση

Το στήσιμο μιας θεατρικής παράστασης θα γίνει, αφού προετοιμαστούμε κατάλληλα. Η προετοιμασία αυτή περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

- 1) Ανάλυση της δράσης (γεγονότα, συνθήκες, πρόσωπα, χώρος, χρόνος).
- 2) Αυτοσχεδιασμός πάνω στις καταστάσεις.
- 3) Διανομή ρόλων και ανάθεση αρμοδιοτήτων.
- 4) Σχεδιασμός και υλοποίηση ηχητικών, μουσικών και εικαστικών στοιχείων.

Ως προς την ερμηνεία, ο μαθητής μέσα από τον αυτοσχεδιασμό θα προσεγγίσει το ρόλο του με φαντασία και δημιουργικότητα. Κατά τη διάρκεια των δοκιμών, που πραγματοποιούνται σύμφωνα με χρονοδιάγραμμα, θα δοθεί η δυνατότητα να εμβαθύνουμε στις καταστάσεις και τα νοήματα του έργου. Θα αναπτυχθούν οι σχέσεις και η συνεργασία, ώστε να αποδοθεί οργανικά ο λόγος και η κίνηση από το σύνολο. Ο δάσκαλος σε αυτή τη φάση οδηγεί και εμπυκνώνει την ομάδα, καλλιεργώντας ευχάριστο κλίμα συνεργασίας.

Ως προς το εικαστικό μέρος υπάρχουν πολλές λύσεις. Ακολουθώντας την αρχή της λιτότητας⁹ (ο Πίτερ Μπρουκ προτείνει άδειο χώρο), το θέατρο τοποθετεί τον ηθοποιό στο κέντρο της σκηνικής δράσης και δίνει ελάχιστη σημασία στο σκηνικό, που αποδίδεται με μερικές επισημάνσεις από αντικείμενα, στοιχεία από κοστούμια και κυρίως με φωτιστικές παρεμβάσεις. Η λύση είναι πρόσφορη οικονομικά αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι εξασκεί την ευρηματικότητα και τη φαντασία των παιδιών, που μέσα απ' τον αυτοσχεδιασμό τους θα οργανώσουν ποιητικά το χώρο με τα σώματα και τις φωνές τους.

Υπάρχει και άλλη λύση, όπου επιδιώκεται πιστή αναπαράσταση (νατουραλιστική) και απαιτεί ειδική έρευνα στη σκηνογραφία και ενδυματολογία. Τα παιδιά μπορούν να ανατρέξουν στο κλίμα, στην ατμόσφαιρα μιας εποχής και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Για τη μουσική και τον ήχο υπάρχουν οι εξής εκδοχές:

- έτοιμη μουσική από μαγνητοταινία,
- ζωντανή μουσική από όργανο ή όργανα που παίζουν τα παιδιά,
- χρήση άλλων ηχογόνων μέσων.

Ο φωτισμός —όσο πενιχρά μέσα κι αν διαθέτουμε— θα μάθει στο παιδί να χρωματίζει τη δράση, να τονίζει τα αισθήματα, να φορτίζει δραματικά το χώρο και τα αντικείμενα. Μπορούμε με ελάχιστα μέσα (ένα φακό, μερικά χρωματιστά σελοφάν) να μετατρέψουμε τη σκηνή μας, να αλλάξουμε το δραματικό χρόνο, να προβάλουμε τον εσωτερικό κόσμο των ηρώων, να παρουσιάσουμε ταυτόχρονα δύο χώρους.

Θεατής

Μια από τις πιο σοβαρές αποστολές της Θεατρικής Αγωγής στο σχολείο είναι η **καλλιέργεια της αισθητικής** με γνώμονα την έρευνα, την προσωπική αναζήτηση, την επιλογή και την πρωτοβουλία. Όταν μειείται κάποιος στη δημιουργία και μαθαίνει να καλλιεργεί διαρκώς την εφευρετικότητα, οι απαιτήσεις που έχει ως θεατής αυξάνονται και δεν ικανοποιείται με εύκολες λύσεις και στερεότυπα.

Οι μαθητές συνειδητοποιούν μέσα από τα μαθήματα ότι χωρίς το θεατή, δεν υπάρχει θέατρο. Ο **θεατής** παρακολουθεί, αξιολογεί, κρίνει την παράσταση και εκδηλώνεται συνήθως με το χειροκρότημα. Ηθοποιός και θεατής συνυπάρχουν στο χώρο και το χρόνο, επικοινωνούν και μοιράζονται το γεγονός της παράστασης. Ο θεατής στηρίζει με τη συμμετοχή του, κριτικά, τη **θεατρική σύμβαση** και συνάμα αφήνεται να παρασυρθεί από τη μαγεία της σκηνής.

⁹ Ubersfeld, Anne, (1981,), *L' Ecole du Spectateur, Paris, Editions Sociales, p. 116-119.*



Αρχείο Φ. Δενδρινού

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΙΣ Α΄ - Δ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Στόχοι:

- Να εξερευνήσει ο μαθητής το σώμα του στο χώρο και να αναπτύξει σχέση με το ρυθμό.
- Να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και να ενταχθεί στην ομάδα.
- Να κατακτήσει τις γλωσσικές και εκφραστικές του ικανότητες με την αφήγηση, τον αυτοσχέδιο διάλογο και τις διάφορες μορφές δραματικής τέχνης.

Το παιδί μαθαίνει παίζοντας. Το **παιχνίδι** συνδέεται με τις ανάγκες του για την κατανόηση του κόσμου και την εκπλήρωση των επιθυμιών του μέσα σ' αυτόν.

Μέσα από το παιχνίδι, στην κινητική δραστηριότητα για παράδειγμα, το παιδί γνωρίζει το χώρο: προσανατολίζεται, αντιλαμβάνεται τον όγκο του, τις διαστάσεις του, εξοικειώνεται με την αμφιπλευρικότητα του σώματός του.

Πολλές αναπτυξιακές θεωρίες τονίζουν το ρόλο του παιχνιδιού. Ο Piaget στην εξελικτική του θεωρία συσχετίζει τις μορφές του παιδικού παιχνιδιού με τα στάδια της νοητικής ανάπτυξης του παιδιού.

Πραγματικά, το παιδί διανύει μια μεγάλη και σημαντική πορεία κινητικο-σωματικής δραστηριότητας στο παιχνίδι, που το βοηθάει να αναπτυχθεί διανοητικά, ψυχοκινητικά και κοινωνικά. Το παιχνίδι καθορίζει τις σχέσεις του παιδιού με το περιβάλλον του και διαμορφώνει τη συμπεριφορά του. Όσο καλύτερα γνωρίζει ένα παιδί το σώμα του, τόσο καλύτερες προοπτικές υπάρχουν για τη σωστή ανάπτυξή του.

Ο Freud βλέπει ως κύρια λειτουργία του παιχνιδιού τη διασύνδεση της εξωτερικής και εσωτερικής πραγματικότητας του παιδιού. Το παιχνίδι προκύπτει από την ανάγκη της προσαρμογής του παιδιού στον εξωτερικό κόσμο.

Ο Winnicott θεωρεί το παιχνίδι ως χώρο ενδιάμεσης εμπειρίας, όπου το παιδί χαλαρώνει από την καθημερινή του ένταση. Στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού το παιχνίδι αντιπροσωπεύει την ενεργό έκφραση των φαντασιώσεών του διατηρώντας τη ψυχική του ισορροπία.

Ο Vigotsky αναφέρει: «Η δράση σε μια φανταστική κατάσταση διδάσκει το παιδί να ρυθμίζει τη συμπεριφορά του όχι μόνο με την άμεση αντίληψη των αντικειμένων ή βάσει της κατάστασης που το επηρεάζει άμεσα, αλλά και βάσει του νοήματος αυτής της κατάστασης»¹. Με μια μεγάλη πίστη στην αξία του παιχνιδιού, ο Vigotsky θα υποστηρίξει: «Το παιχνίδι συνεχώς απαιτεί από το παιδί να ενεργεί ενάντια στις άμεσες παρορμήσεις του, [...] δίνει στο παιδί μια νέα μορφή στις επιθυμίες του [...] και μ' αυτό τον τρόπο το παιδί επιτυγχάνει τα πιο σπουδαία κατορθώματα στο παιχνίδι – επιτεύγματα που στο μέλλον θα αποτελέσουν τη βάση για την πραγματική δράση και την ηθική του»². Ο Piaget εξαίρει τη σημασία του συμβολικού παιχνιδιού για τη νοητική λειτουργία του παιδιού. Το σύμβολο και η συμβολική αναπαράσταση στο παιχνίδι (με ανάλογο τρόπο, όπως στο όνειρο και στην τέχνη) είναι το μέσο με το οποίο το παιδί καταγράφει τις εμπειρίες του από τον πραγματικό κόσμο. Έτσι το παιδί οδηγείται μέσω των συμβόλων στην αφηρημένη σκέψη. Από την πράξη φθάνει στη σημασία, από τα πράγματα στις έννοιες.

Το θέατρο στην εκπαίδευση συνεχίζει το **συμβολικό παιχνίδι**, συνδυάζει παιχνίδι και μάθηση. Οι μαθητές με τρόπο βιωματικό, συμμετέχοντας ενεργά στις δραστηριότητες, αφομοιώνουν

¹ Βιγκότσκι, Λ. (1997): *Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη στο Νους στην κοινωνία*, Αθήνα, Γκούντεμπεργκ, σελ. 168.

² Βιγκότσκι, Λ., ό.π., σ. 164.

ό,τι μαθαίνουν.

Ως **θεατρική δραστηριότητα** μπορεί να νοηθεί κάθε δραστηριότητα, όπου χρησιμοποιούμε τα εκφραστικά μας μέσα για να παραστήσουμε τη δράση μιας φανταστικής ιστορίας.

Στη **θεατρική Αγωγή** διδάσκονται κυρίως τα εξής:

- Η σωματική έκφραση
- Η αγωγή του λόγου
- Ο αυτοσχεδιασμός
- Η μελέτη της συμπεριφοράς στο χώρο
- Η λειτουργία του αντικειμένου
- Η αφήγηση
- Ο σκηνικός λόγος
- Η ανάλυση των σχέσεων
- Η ερμηνεία του ρόλου
- Η δομή του δραματικού κειμένου / Δραματοουργία
- Η παραγωγή του θεατρικού έργου / Παράσταση
- Ιστορία θεάτρου

Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου περιλαμβάνονται προτάσεις για θεατρικές εφαρμογές, δηλαδή ασκήσεις, παιχνίδια και αυτοσχεδιασμοί που ενεργοποιούν το σώμα και τη φαντασία. Στο δεύτερο μέρος παρατίθενται παραδείγματα θεατρικών δραστηριοτήτων που στοχεύουν στη βιωματική συμμετοχή των μαθητών σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα. Τέλος, στο τρίτο μέρος περιέχονται ενδεικτικές προτάσεις για διαθεματικές δραστηριότητες με τη χρήση του θεάτρου.

1. Θεατρικές εφαρμογές

Οι θεατρικές εφαρμογές ενδείκνυνται ιδιαίτερα για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού σχολείου. Ο δάσκαλος στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής μπορεί να αρχίσει με **φυσικές ασκήσεις** για χαλάρωση και ενεργοποίηση του σώματος, καθώς και με **σωματικά παιχνίδια** για ζέσταμα. Στα άλλα μαθήματα μπορεί να χρησιμοποιήσει τις δραστηριότητες αυτές είτε ως εισαγωγή με κατάλληλες **ασκήσεις συγκέντρωσης ή παρατήρησης** είτε για να κλείσει μια κουραστική μέρα ή ένα δύσκολο μάθημα με ομαδικό **θεατρικό παιχνίδι ή αυτοσχεδιασμό**.

Παρακάτω δίνουμε μερικά παραδείγματα τέτοιων ασκήσεων, που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός με παραλλαγές.

α) Φυσικές ασκήσεις και παιχνίδια ενεργοποίησης του σώματος

Τρέξιμο

Τρέχουμε σε κυκλική τροχιά ο ένας πίσω από τον άλλο. Προσέχουμε να κινούμαστε με τον ίδιο ρυθμό. Με το σύνθημα του δασκάλου αλλάζουμε κατεύθυνση και συνεχίζουμε να τρέχουμε. Η άσκηση μπορεί να επαναληφθεί αρκετές φορές, ώσπου οι μαθητές να συντονιστούν και να αποκτήσουν ρυθμό.

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: ζέσταμα

Τρέξιμο με εμπόδια

Κάνουμε επιτόπου τροχάδην και με το σύνθημα του δασκάλου περνάμε ένα φανταστικό εμπόδιο.

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: ζέσταμα

Βάδισμα

Ξεκινάμε με κανονικό ελεύθερο περπάτημα στο χώρο. Με το σύνθημα του δασκάλου το περπάτημα αλλάζει. Βαδίζουμε με μεγάλα βήματα, μετά με πολύ μικρά βήματα, στις μύτες των ποδιών, με τα πέλματα, με την εξωτερική πλευρά του πέλματος και το αντίθετο.

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: ζέσταμα

Γάτες και ποντίκι

Κάνουμε κύκλο και κρατάμε τα χέρια. Ένα παιδί θα κάνει το ποντίκι που έχει πίσω του δεμένο ένα μαντίλι - ουρά. Δυο άλλα παιδιά θα κάνουν τις γάτες, που προσπαθούν να πιάσουν την ουρά του ποντικού. Τα παιδιά του κύκλου εμποδίζουν τις γάτες.

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: ζέσταμα και συγχρονισμός ομάδας
- Υλικά: ένα μαντίλι

Σε μαρμαρώνω

Απλωνόμαστε στο χώρο. Ένα παιδί είναι ο «κυνηγός». Με το σύνθημα του δασκάλου αρχίζει να μας κυνηγάει. Όποιον πιάσει τον μαρμαρώνει και πρέπει να μείνει ακίνητος μέχρι να τον «ξεμαρμαρώσει» κάποιος άλλος ακουμπώντας τον.

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: το ζέσταμα και συγχρονισμός της ομάδας

Πλανήτες σε κίνηση

Κάθε παιδί είναι ένας πλανήτης που μετακινείται στο χώρο. Με τις οδηγίες του δασκάλου οι πλανήτες περιστρέφονται γύρω από τον άξονά τους ή κινούνται σε τροχιά ενός πλανητικού συστήματος.

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: το ζέσταμα – η επικοινωνία και ο συγχρονισμός της ομάδας

Το φίδι

Όλα τα παιδιά σκορπίζονται στο χώρο και κάνουν τα φίδια που κινούνται προς όλες τις κατευθύνσεις. Χρησιμοποιούν το σώμα και τη φωνή τους.

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η ενεργοποίηση όλου του σώματος – η αφύπνιση της φαντασίας

Οδηγία: Η άσκηση γίνεται αρχικά με μικρές κινήσεις, που στην πορεία επεκτείνονται σε όλο το σώμα και τα μέλη του και μπορούν να οδηγήσουν σε χορό της κόμπρας.

Χαλάρωση

Ξαπλώνουμε στο πάτωμα και ακούμε μια ήρεμη μουσική. Φανταζόμαστε ότι είμαστε σε ένα λιβάδι. Ο καθένας είναι μέρος αυτού του τοπίου: άλλος είναι πεταλούδα, άλλος είναι άλογο, άλλος χορτάρι.

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός: όλοι
- Στόχος: η εκτόνωση της έντασης των μελών του σώματος

Αναπνοή

1. Εισπνέουμε ήρεμα και ταυτόχρονα ανεβάζουμε προς τα πάνω σε ανάταση τα χέρια. Μετά εκπνέουμε και με λυγισμένα γόνατα κατεβάζουμε τα χέρια και όλο το σώμα προς τα κάτω (επίκυψη).

2. Ξαπλώνουμε ανάσκελα και αναπνέουμε ήρεμα. Παρατηρούμε την κοιλιά μας να μεγαλώνει ενώ με την εκπνοή μικραίνει.

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η αναγνώριση του αναπνευστικού συστήματος και ο έλεγχος της αναπνοής

Οδηγία: Οι ασκήσεις αναπνοής γίνονται χαλαρά και χωρίς σφιξίματα στο λαιμό, στο στήθος ή στη διαφραγματική και κοιλιακή χώρα.

Φωνή

Κάνουμε έναν κύκλο και κρατιόμαστε από τα χέρια. Με το σύνθημα του δασκάλου φέρνουμε μπροστά τα χέρια κάνοντας ένα βήμα προς το κέντρο του κύκλου, ενώ ταυτόχρονα φωνάζουμε όλοι τον ήχο «ο».

Στη συνέχεια, σκύβουμε προς τα κάτω αγγίζοντας με τα χέρια τη γη και εκφέρουμε τον ήχο «ου».

Μετά σηκώνουμε όρθιο το σώμα και τεντώνουμε προς τα πάνω τα χέρια φωνάζοντας «ι».

Κατεβάζουμε τα χέρια στη διάσταση κάνοντας ένα βήμα προς τα πίσω και φωνάζοντας «α».

Τέλος σηκώνουμε το δεξί χέρι καλώντας τον απέναντι συμμαθητή μας με τον ήχο «ε».

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η καλλιέργεια της εκφοράς των φωνηέντων σε συνδυασμό με την κίνηση

β) Ασκήσεις αυτοσυγκέντρωσης και παρατήρησης

Πειραχτήρια

Ένας μαθητής προσπαθεί να συγκεντρωθεί για να μάθει απ' έξω το περιεχόμενο μιας σελίδας με εικόνες (λίγες στα μικρότερα παιδιά, πιο πολλές στα μεγαλύτερα). Οι άλλοι προσπαθούν να του αποσπάσουν την προσοχή κάνοντάς του ερωτήσεις. Αυτός πρέπει να αυτοσυγκεντρωθεί για να πετύχει το στόχο του. Στο τέλος λέει απέξω όσες εικόνες θυμάται.

- Χρόνος: 15 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η καλλιέργεια της αυτοσυγκέντρωσης

Οδηγία: Επιβραβεύουμε όλες τις προσπάθειες και δεν αποθαρρύνουμε τα παιδιά.

Σταθερό σημείο

Οι μαθητές περπατάνε αργά μέσα στο χώρο. Με το σύνθημα του δασκάλου ένας μαθητής επιλέγει ένα σημείο του χώρου σε απόσταση λίγων μέτρων. Μετά με κλειστά μάτια και με μεγάλη προσοχή και συγκέντρωση αρχίζει να προχωρεί προς το σημείο αυτό. Όταν νομίζει ότι έχει φθάσει στο σημείο επιλογής του, ανοίγει τα μάτια και το διαπιστώνει.

- Χρόνος 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η όξυνση των αισθήσεων

Οδηγία: Είναι δική μας ευθύνη να γίνει η άσκηση σε συνθήκες ασφάλειας.

Διάλεξη στα «αλαμπουρνέζικα»

Ένα παιδί κάθεται σε μια καρέκλα. Μας κάνει μια διάλεξη γύρω από ένα ενδιαφέρον θέμα στα «αλαμπουρνέζικα». Τα άλλα παιδιά προσπαθούν να καταλάβουν από την έκφρασή του και τον τρόπο ομιλίας το θέμα.

- Χρόνος 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Αντικείμενα: Καρέκλα
- Στόχος: η ανάπτυξη της παρατηρητικότητας και της επικοινωνίας

γ) Ασκήσεις επικοινωνίας

Αυτοκόλλητα

Κάνουμε ζευγάρια. Με το σύνθημα του δασκάλου κολλάμε ο ένας στην πλάτη του άλλου σαν «αυτοκόλλητα» και μετατοπιζόμαστε σαν ένα σώμα. Ο ένας προτείνει την κίνηση και ο άλλος πρέπει να τον ακολουθήσει, πάντα με κολλημένη πλάτη.

- Χρόνος 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 2 κάθε φορά
- Στόχος: η καλλιέργεια της επικοινωνίας και του συντονισμού με τον παρτενέρ

Ισορροπούμε μαζί

Ακουμπάμε τον παρτενέρ μας σε ένα σημείο του σώματός του, παραδείγματος χάρη στον ώμο, στο κεφάλι, και προσπαθούμε να ισορροπήσουμε μαζί παίρνοντας κάθε φορά διαφορετικές θέσεις.

- Χρόνος 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 2 κάθε φορά
- Στόχος: η καλλιέργεια της επικοινωνίας και του συντονισμού με τον παρτενέρ

Καθρέφτης

Οι δύο παρτενέρ στέκονται ο ένας απέναντι στον άλλο σε απόσταση ενός περίπου μέτρου. Κοιτάζονται συνεχώς στα μάτια. Το ένα παιδί αρχίζει να κάνει απλές και αργές κινήσεις σαν να κοιτάζεται σε καθρέφτη. Το άλλο αντιγράφει ακριβώς τις κινήσεις του. Αν δηλαδή ο ένας σηκώσει το δεξί χέρι, ο άλλος πρέπει να σηκώσει το απέναντι χέρι, δηλαδή το αριστερό.

- Χρόνος 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 2 κάθε φορά
- Στόχος: η επικοινωνία και ο συντονισμός των παρτενέρ

Οδηγία: Απαιτείται μεγάλη συγκέντρωση και οπτική επαφή.

Παραλλαγή: Επαναλαμβάνεται η προηγούμενη άσκηση και παράλληλα ο ένας λέει μισή λέξη, π.χ. «πο...», που ο άλλος συμπληρώνει με το άλλο μισό, δηλαδή «.....λύ».

Δράση – Αντίδραση

Πάντα σε ζευγάρια, δοκιμάζουμε μια σειρά από ασκήσεις «δράσης» στον παρτενέρ μας, στις οποίες εκείνος αντιδρά: σπρώξιμο, αγκάλιασμα, του πιάνω το χέρι, κ.ά.

- Χρόνος 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 2 κάθε φορά
- Στόχος: η επικοινωνία

Παραδείγματα

- Ο Α σπρώχνει τον Β. Ο Β αντιστέκεται στην πίεση ή (παραλλαγή) χάνει την ισορροπία του.
- Ο Α απλώνει το χέρι του στον Β. Ο Β τον κοιτάζει καλά στα μάτια και του δίνει κι εκείνος το χέρι του.
- Ο Α έρχεται πολύ κοντά στον Β. Ο Β αντιδρά (στέκεται στη θέση του ή πηγαίνει πιο μακριά).
- Ο Α κλείνει τα μάτια του Β με τα χέρια του. Εκείνος αντιδρά.

Οδηγία: Οι επιλογές δράσης και αντίδρασης ανήκουν στον Α και τον Β.

δ) Ασκήσεις ρυθμού

Μίμηση ζώου και πουλιού

Μιμούμαστε γνωστές κινήσεις ζώων με τα πόδια, τα χέρια, το κεφάλι και όλο το σώμα.

Έτσι συνειδητοποιούμε τους διαφορετικούς ρυθμούς:

- Πώς περπατά η πάπια, ο λαγός, το άλογο, η γάτα.
- Πώς πετά η πεταλούδα, ο γλάρος, η μέλισσα.
- Πώς τσιμπά το πουλί τους σπόρους, πώς τρώει η κότα.

- Χρόνος 10 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η συνειδητοποίηση της διαφοράς του ρυθμού

Ήλιος και Δέντρο

Μιμούμαστε:

- το ρυθμό με τον οποίο ανατέλλει ο ήλιος.
- το ρυθμό με τον οποίο μεγαλώνει ένα δέντρο.
- τους ρυθμούς που μιλούν και κινούνται διάφοροι άνθρωποι.

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η δημιουργία διαφορετικών ρυθμών

Μίμηση ανθρώπου

Προσπαθούμε να μιμηθούμε τον τρόπο που περπατάει, χειρονομεί και μιλάει ένας φίλος μας.

Διαπιστώνουμε πόσο διαφέρουμε στους ρυθμούς.

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η συνειδητοποίηση του ρυθμού

Σύνθεση

Δίνουμε σε δύο ή τρία παιδιά να χτυπούν σταθερά ένα ρυθμό, π.χ. ΧΑ-ΡΑ-ΛΑ-ΜΠΟΣ. Αυτό μπορούν να το κάνουν είτε με τα χέρια είτε με τα πόδια είτε με κάποιο υλικό που βγάζει ήχο. Σε μια άλλη ομάδα από δύο ή τρία παιδιά προτείνουμε άλλο ρυθμό, με το όνομα ενός επίπλου (ΚΑ-ΡΕ-ΚΛΑ) που τον χτυπάνε παράλληλα με τους πρώτους. Έπειτα το ίδιο γίνεται και με τρίτη ομάδα (ΚΡΑ-ΣΙ). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα μια «σύνθεση», που τη διαμορφώνουμε λίγο - λίγο και όπως θα θέλαμε.

- Χρόνος: 10 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 5 κάθε φορά
- Στόχος: η σύνθεση ήχων και παραγωγή ρυθμικού σχήματος

ε) Αυτοσχεδιασμοί

Η λάμπα

Ένα παιδί αυτοσχεδιάζει πάνω σε ένα συμβάν: η λάμπα του δωματίου του κάπκε και πρέπει να την αλλάξει.

Ακολουθούμε τις διαδοχικές φάσεις:

- Ανεβαίνει στη σκάλα και πιάνει τη λάμπα που καίει ακόμα (**Συμβάν**).
- Ξεβιδώνει με μαντίλι προσεκτικά την καμένη λάμπα (**Εκτίμηση**).
- Τοποθετεί την καινούρια λάμπα (**Αντίδραση – Ενέργεια = Δράση**).
- Κατεβαίνει κι ανάβει τα φώτα (**Αποτέλεσμα**).

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: διάκριση των σταδίων ενός αυτοσχεδιασμού με αρχή, κυρίως μέρος και τέλος.

Οδηγία: Βοηθάμε τα παιδιά να δομούν έναν αυτοσχεδιασμό διακρίνοντας τις φάσεις της δράσης.

Ο θρόνος του βασιλιά

Φανταζόμαστε ότι μπαίνουμε στην αίθουσα ενός παλατιού. Κοιτάζουμε με δέος τα πολύτιμα αντικείμενα που υπάρχουν γύρω μας. Προχωράμε ανάμεσα σε άλλους και κοιτάζουμε στο βάθος όπου βρίσκεται ο θρόνος του Βασιλιά. Πρόκειται να του ζητήσουμε μια μεγάλη χάρη. Φτάνουμε στα σκαλοπάτια και

Οδηγία: Βοηθάμε τα παιδιά να αναπτύξουν μια ιστορία στη σκηνή στηριζόμενοι στις συνθήκες.

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 6 κάθε φορά
- Στόχος: είναι η ενίσχυση της φαντασίας και η συνεργασία της ομάδας για τη δημιουργία των συνθηκών του αυτοσχεδιασμού.

Σβήνουμε μια φωτιά στην κατασκήνωση.

Δίνουμε ένα θέμα: «Σβήνουμε μια φωτιά στην κατασκήνωση».

Μοιράζουμε τους ρόλους: ένα παιδί κάνει **το συντονιστή**, κάποιιο κάνουν **τους πυροσβέστες**, άλλοι **τον ήχο του νερού** της αντλίας, άλλοι **τη λάμψη της φωτιάς** και οι υπόλοιποι κάνουν **τα δέντρα που καίγονται**.

- Χρόνος: 15 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 10-15
- Στόχος: η επικοινωνία και ο συντονισμός της ομάδας

Οδηγία: Βοηθάμε τα παιδιά να κατανοήσουν τις χρονικές φάσεις του αυτοσχεδιασμού:

- αρχή της φωτιάς στα δέντρα,
- κάποιιο αντιλαμβάνονται τη λάμψη και ειδοποιούν την πυροσβεστική,
- ο συντονιστής δίνει οδηγίες στα παιδιά για το σβήσιμο της φωτιάς,
- οι πυροσβέστες καταφθάνουν.

2. Το θέατρο ως μέσο διδασκαλίας

Το θέατρο υποστηρίζει τη βιωματική μάθηση και τη διδασκαλία που βασίζεται στην ομαδικότητα και τη συνεργασία.

Οι θεατρικές εφαρμογές οδηγούν το μαθητή να φωτίσει από μια άλλη πλευρά το γνωστικό αντικείμενο. Δίνοντας το προβάδισμα στη δραστηριοποίηση των μαθητών επιτυγχάνεται πιο αποτελεσματική προσέγγιση του περιεχομένου ενός μαθήματος.

Το θέατρο, και κυρίως η πρακτική του, ενισχύει σημαντικά τη γλωσσική καλλιέργεια και την αφηγηματική ικανότητα. Οι μαθητές με την κατάκτηση των θεατρικών αρχών επικοινωνούν με τη γλώσσα του σώματος, της χειρονομίας, του βλέμματος, των εκφράσεων, των σιωπών. Αναπτύσσουν διανοητικές και πνευματικές ικανότητες αλλά και διερευνούν τις αισθήσεις τους, ενώ ταυτόχρονα κοινωνικοποιούνται. Στην παιδαγωγική πράξη, οι θεατρικές δραστηριότητες μπορούν να ξεκινήσουν από τη μίμηση και την αναπαράσταση, τις οποίες γνωρίζει και απολαμβάνει το παιδί από πολύ μικρό στα παιχνίδια του.

Με ανάλογο τρόπο θα μάθει στην Α΄ και Β΄ Τάξη να σκέπτεται και να μετρά στα Μαθηματικά μέσα από θεατρικά παιχνίδια.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

Τάξη Α΄

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: δύο ομάδες
- Στόχος: η ετοιμότητα - η εξοικείωση με τους αριθμούς

Παιχνίδι με τις καραμέλες.

Μοιραζόμαστε σε δύο ομάδες και παίζουμε ένα παιχνίδι: η μια ομάδα είναι τα πεινασμένα πουλάκια και η άλλη οι πεινασμένες κοτούλες. Ο δάσκαλος πετάει καραμέλες στον αέρα και η κάθε ομάδα προσπαθεί να πιάσει όσες περισσότερες μπορεί. Στο τέλος τις μετράνε. Όποια ομάδα έχει πιο πολλές, κερδίζει.

Τάξη Α΄

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωση με τους αριθμούς

Μετράμε τα σκαλοπάτια

Ανεβαίνουμε και κατεβαίνουμε τις σκάλες μετρώντας. Καθώς ανεβοκατεβαίνουμε, φωνάζουμε τους αριθμούς: άλλος θυμωμένα, άλλος χαρούμενα κτλ.

Τάξη Α΄

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η εξοικείωση με τους αριθμούς

Παίζουμε το τρενάκι

Μοιράζουμε στους μαθητές καρτέλες «επιβίβασης» με τους αριθμούς (όσους και τα παιδιά).

Κάθε παιδί ανεβαίνει στο τρενάκι και φωνάζει τον αριθμό της κάρτας επιβίβασής του: 1, 2, 3....

ΓΛΩΣΣΑ

Η θεατρική μίμηση θα βοηθήσει ακόμα τους μαθητές από την Α΄ ως τη Δ΄ Τάξη να καλλιεργήσουν το **γλωσσικό τους επίπεδο**, τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο με **λεκτικά παιχνίδια**, **λογοπαίγνια**, **φωνητικές ασκήσεις** και αντίστοιχους **αυτοσχεδιασμούς**.

Με κατάλληλες ασκήσεις οι μαθητές θα καλλιεργήσουν τον προφορικό λόγο και την αφήγηση. Οι ασκήσεις εξάλλου θα βοηθήσουν στη σωστή αναπνοή και εκφορά του λόγου (αγωγή του λόγου).

Μέθοδος: Με τις παρακάτω ασκήσεις τα παιδιά ασκούνται στη σωστή διατύπωση και εκφορά του λόγου, αλλά και επικοινωνούν μέσα από μικρά κείμενα.

Εξάλλου μέσα από παιχνίδια και ασκήσεις αφήγησης δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να εξιστορήσουν ολοκληρωμένα συμβάντα, να εξοικειωθούν με τον προφορικό λόγο και να διαπιστώσουν τις διαφορές του από το γραπτό.

Τάξη Β΄

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η καλλιέργεια έκφρασης και επικοινωνίας

Τάξη Γ΄

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωση με την παραστατική γλώσσα του σώματος

Τάξη Γ΄

- Χρόνος: 8 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 6 κάθε φορά
- Στόχος: η εξάσκηση στην αφήγηση

Τάξη Δ΄

- Χρόνος: 7 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η επικοινωνία και η δημιουργία διαλόγου

Είμαι σε μια ξένη χώρα

Βρίσκομαι σε μια ξένη χώρα που δεν μιλούν τη δική μου γλώσσα. Πώς θα ρωτήσω αυτά που θέλω (για το ξενοδοχείο, τους δρόμους κλπ), ώστε να με καταλάβουν;

Παροιμίες

Παρουσιάζουμε με κίνηση, χειρονομίες και έκφραση του προσώπου τις παρακάτω παροιμίες;

- Όπου λαλούν πολλοί κοκόροι, αργεί να ξημερώσει.
- Οι πολλές γνώμες βουλιάζουν το καράβι.
- Όποιος δε θέλει να ζυμώσει, πέντε μέρες κοσκινίζει.
- Ο Μανόλης με τα λόγια χτίζει ανώγια και κατώγια.

Δηλητηριασμένο παραμύθι

Ένα παιδί λέει ένα παραμύθι. Δέκα παιδιά κρατάνε από ένα δάχτυλό του. Όταν πει τη λέξη «δηλητήριο» τα παιδιά αρχίζουν να τρέχουν και αυτό τα κυνηγάει. Όποιος πιαστεί λέει το δικό του παραμύθι.

Παραμύθι

Συνομιλούμε με ένα αντικείμενο και με ένα ζώο. Προσπαθούμε να το καταλάβουμε και να μας καταλάβει, όπως στα παρακάτω παραδείγματα.

[Μέγας, Γεώργιος, (1998), Ελληνικά Παραμύθια, Αθήνα, εκδόσεις Εστία, σελ. 190]

Πήρε τότε ο γέρος την όρνιθα κι άμα πήγε απ' το μισό το δρόμο κείθε, της είπε: «Γέννησε, όρνιθα, μια φέτα φλουριά» κι η όρνιθα γέννησε.

- Αμ' δε ζητάς κι εσύ τίποτε;
- Εγώ, παπούλη, θα ήθελα απ' τη βρύση να τρέχει μέλι.
- Και θα δίνεις στους φτωχούς μέλι άμα σου ζητούν;
- Θα δίνω.

[ό. π., σελ.80]

Τάξη Α' – Β'

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 6-7
- Στόχος: η ευαισθητοποίηση στη γλώσσα

Πινακωτή

Ένα παιδί βγαίνει Πινακωτή. Τα άλλα παιδιά πιάνονται πίσω του και κρατιούνται σφικτά απ' τη μέση. Ένα άλλο παιδί πλησιάζει και αρχίζει διάλογος:

- Πινακωτή, πινακωτή!
- Έλα απ' το άλλο μου τ' αυτί.
- Πινακωτή, πινακωτή!
- Ποιος είν' αυτός που μου μιλεί;
- Εγώ είμ', ο Νίκος.
- Και τι θέλεις;
- Μ' έστειλε ο βασιλιάς να μου δώσεις έν' αρνί.
- Έμπα μόνος, διάλεξέ το.
- Ποιο να πάρω, ποιο ν' αφήσω;

Το παιδί διαλέγει ένα «αρνί» και προσπαθεί να το αποσπάσει από την ομάδα που δεν το επιτρέπει.

Οδηγία: Οι ασκήσεις αφήγησης που ακολουθούν προετοιμάζουν τα παιδιά της ομάδας μας να μπορούν να αφηγούνται όλα μαζί μια δοσμένη ιστορία (ή απόσπασμα έργου) ή να συνθέτουν μια φανταστική ιστορία χτίζοντας την λέξη λέξη.

Τάξη Γ' – Δ'

- Χρόνος: 10 λεπτά
- Αριθμός: 2 κάθε φορά
- Στόχος: η καλλιέργεια της αφηγηματικής ικανότητας και η εξοικείωση με τον προφορικό λόγο

Αφηγούμαι μια ιστορία

Δύο παιδιά λένε μια ιστορία με κινήσεις (χωρίς λόγια). Δύο άλλα παιδιά παρατηρούν προσεκτικά και ζωγραφίζουν την ιστορία. Στη συνέχεια, δύο παιδιά που μέχρι τώρα ήταν έξω απ' την αίθουσα καλούνται να ανακαλύψουν την ιστορία μέσα από τις ζωγραφιές και να την αφηγηθούν.

Τάξη Γ' – Δ'

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η καλλιέργεια της αφηγηματικής ικανότητας και η εξοικείωση με τον προφορικό λόγο

Διαβάζω ένα κείμενο

Τα παιδιά διαβάζουν ένα μικρό κείμενο επιλέγοντας διαφορετικό ρυθμό ο καθένας.

Τάξη Γ΄ – Δ΄

- Χρόνος: 15 λεπτά
- Αριθμός: όλα τα παιδιά
- Στόχος: η καλλιέργεια της αφηγηματικής ικανότητας και η εξοικείωση με τον προφορικό λόγο

Χτίζω μια ιστορία

α) Τα παιδιά κλείνουν τα μάτια τους. Ο δάσκαλος ανοίγει την πόρτα, κάνει μερικά βήματα στο διάδρομο, επιστρέφει τρέχοντας, κλείνει δυνατά την πόρτα και ανοίγει το παράθυρο.

Έπειτα, καλεί τα παιδιά να περιγράψουν τι έγινε. Με βάση αυτή την περιγραφή χτίζουν μια ιστορία.

β) Καθόμαστε όλοι σε κύκλο και λέμε μια ιστορία που χτίζεται με τη σειρά από τον καθένα λέξη λέξη. Χρειάζεται προσοχή και μεγάλη αυτοσυγκέντρωση.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού οι μαθητές θα ανακαλύψουν το **περιβάλλον** και τον **κόσμο** γύρω τους μέσα από την αναπαράσταση σκηνών από την καθημερινή ζωή (Τρύγος, Λιομάζωμα, Αγορές σε καταστήματα της γειτονιάς κ.ά.) με τη χρήση **αυτοσχεδιασμών**.

Πρόκειται για μια απλή διαδικασία θεατρικών δραστηριοτήτων κατά την οποία οι μαθητές μοιράζονται ρόλους επαγγελματών και παίζουν ένα δικό τους σενάριο. Αναπαριστώντας τους ρόλους των μεγάλων και τις ασχολίες τους, τα παιδιά βιώνουν την κοινωνικότητα, ενώ ψυχαγωγούνται μαθαίνοντας.

Μέθοδος: Οι μαθητές ερευνούν το θέμα που θα επεξεργαστούν (βιβλιογραφία, πολυμέσα, επισκέψεις). Με βάση το υλικό μοιράζονται σε ομάδες και οργανώνουν αυτοσχεδιασμούς. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει στους συμμαθητές της την πρότασή της.

Τάξη Α΄ – Γ΄

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: δύο ομάδες
- Στόχος: η ενεργοποίηση και ο συντονισμός της ομάδας στο χώρο

Κλέφτες κι αστυνόμοι

Τα παιδιά χωρίζονται σε δύο ομάδες. Οι μισοί γίνονται κλέφτες και οι άλλοι αστυνόμοι. Οι κλέφτες τρέχουν να κρυφτούν και οι αστυνόμοι τρέχουν να τους πιάσουν. Μόλις οι αστυνόμοι πιάσουν όλους τους κλέφτες, αλλάζουν καθήκοντα. Αυτοί που ήταν αστυνόμοι, γίνονται κλέφτες και οι κλέφτες αστυνόμοι.

Τάξη Α΄ – Β΄

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: όλα
- Στόχος: η καλλιέργεια των εκφραστικών μας μέσων, μέσα από μιμητικές διαδικασίες

Βαδίζουμε με έναν ασυνήθιστο τρόπο

Δοκιμάζουμε να βαδίσουμε με έναν ασυνήθιστο, περιεργο τρόπο. Στην αρχή περπατάμε κουτσαίνοντας. Στη συνέχεια, με γυρτή πλάτη σαν γέροι. Τώρα βαδίζουμε σαν να είμαστε πάρα πολύ εύσωμοι πιάνοντας όσο περισσότερο χώρο μπορούμε. Τέλος, περπατάμε ανάλαφρα σαν να είμαστε πολύ λεπτοί.

Τάξη Α΄ – Β΄

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: δύο ομάδες
- Στόχος: η ανταπόκριση των εκφραστικών μας μέσων στα διάφορα ερεθίσματα του περιβάλλοντος

Τάξη Γ΄ – Δ΄

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωσή μας με το κοινωνικό περιβάλλον και τους άλλους.

Τάξη Γ΄ – Δ΄

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωσή μας με το κοινωνικό περιβάλλον και τους άλλους.

Τάξη Α΄ – Β΄

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωσή μας με το κοινωνικό περιβάλλον

Κινούμαστε στο χώρο με έναν ασυνήθιστο τρόπο

α) Κινούμαστε ελεύθερα στο χώρο διαγράφοντας με το σώμα μας κύκλους. Προσέχουμε να μην πέφτει ο ένας πάνω στον άλλο.

β) Πετάμε σαν να είμαστε πουλιά. Διανύουμε ολόκληρη την πορεία του πετάγματος ενός πουλιού: πώς παίρνει την ανάλογη στάση, πώς τοποθετεί τα φτερά του, πώς απογειώνεται και αρχίζει να πετά ανοίγοντας τελείως τα φτερά του.

γ) Κινούμαστε και μετατοπιζόμαστε σαν ρομπότ. Η κίνηση ξεκινά προοδευτικά από το ένα μέλος - χέρι, προχωρεί στο άλλο, ύστερα στο πόδι κ.ο.κ.

Παρουσιάζω το πρόσωπο μιας φωτογραφίας

Διαλέγουμε μια φωτογραφία από τον τύπο, με πρόσωπα. Ένα παιδί επιλέγει ένα από τα πρόσωπα της φωτογραφίας. Φαντάζεται ποιος είναι, ποια είναι η δουλειά του, ποιες επιθυμίες έχει, ποιες είναι οι σχέσεις του με τους άλλους στη φωτογραφία.

Μιμούμαι ένα φανταστικό πρόσωπο

Οι μαθητές ένας ένας παρουσιάζουν με μιμική έκφραση ένα **φανταστικό πρόσωπο**. Του βρίσκουν επάγγελμα και κάποια εξωτερικά του χαρακτηριστικά που σχετίζονται με αυτό.

Αυτοσχεδιασμός επαλήθευσης επαγγέλματος

«Πιάνουμε» το τιμόνι του αυτοκινήτου στα χέρια μας και μιμούμαστε τις κινήσεις του οδηγού. Παίζουμε δηλαδή το ρόλο του οδηγού.

«Ρίχνουμε» τα δίκτυα στη θάλασσα και μιμούμαστε τη συμπεριφορά του ψαρά. Τώρα παίζουμε το ρόλο του ψαρά.

Οδηγία: Επισημαίνουμε ότι είναι χρήσιμο να βρούμε τι κάνει ο επαγγελματίας σε όλες τις φάσεις της δουλειάς του: πώς πηγαίνει στη δουλειά, πώς δουλεύει, τι αντικείμενα χρησιμοποιεί κτλ.

Τάξη Α΄ – Β΄

- Χρόνος: 3 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωσή μας με το κοινωνικό περιβάλλον και τους άλλους.

Τάξη Γ΄ - Δ΄

- Χρόνος: 5 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: 1 κάθε φορά
- Στόχος: η εξοικείωσή μας με το κοινωνικό περιβάλλον και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ανθρώπων.

Επάγγελμα και αντικείμενο

Ένα παιδί διαλέγει τα κατάλληλα αντικείμενα για να παίξει το ρόλο του γιατρού, του ράφτη, του ζωγράφου, του αγγειοπλάστη κ.ο.κ.

Επαληθεύει το ρόλο του μπροστά στα άλλα παιδιά, που θα πρέπει να μαντέψουν ποιος είναι.

Τύπος ανθρώπου

Στον «τύπο» έχουμε υπερτονισμένα εξωτερικά χαρακτηριστικά και συμπεριφορά.

Ένας μαθητής παίζει τον παρακάτω «τύπο»: ντυμένος με φράκο, με παπιγιόν στο κολάρο, κρατά το κορμί του σαν τεντωμένη χορδή κι είναι έτοιμος να υπακούσει σε κάθε εντολή. Οι υπόλοιποι μαθητές πρέπει να βρουν ποιος είναι (ένας μπάτλερ).

Μια μαθήτρια παίζει τη μοχθηρή γυναίκα που ντύεται πανάκριβα, φοράει βαριά κοσμήματα και επιθυμεί να φτιάξει γούνα από σκυλάκια Δαλματίας.

Οι υπόλοιποι μαθητές πρέπει να βρουν ποια είναι (Η Κρουέλα Ντεβίλ από την ταινία *Τα 101 σκυλιά της Δαλματίας*).

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Η προσέγγιση των **Εικαστικών** μπορεί να γίνει ένα δημιουργικό ταξίδι μέσα από το **δραματικό παιχνίδι**. Οι μαθητές φαντάζονται και ασκούνται παίζοντας με τις εικόνες. Τις παρατηρούν, τις ζωντανεύουν με δραματικό τρόπο και μετά τις ζωγραφίζουν ή απεικονίζουν με άλλα μέσα την εμπειρία τους.

Μέθοδος: Επιλέγουμε το ερέθισμα που προκαλεί το ενδιαφέρον του παιδιού και ασκεί την παρατηρητικότητα και τη φαντασία του. Προκαλούμε την εικαστική έκφραση μέσω της θεατρικής δραστηριότητας.

Τάξη Α΄ – Β΄

- Χρόνος: 20 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: Όλα
- Στόχος: α) Να ερευνήσουν τη χρήση υλικών, τεχνικών και τρόπων έκφρασης για την εικαστική δημιουργία. β) Να επεξεργαστούν διάφορα ερεθίσματα επεμβαίνοντας δημιουργικά.

Αρκούδες

Οι μαθητές γίνονται αρκούδες και περπατούν βαριά σ' ένα διάδρομο από λευκό χαρτί (το μονοπάτι). Στη συνέχεια, βάφουν με χρώμα τις παλάμες και τις πατούσες και κάνουν το ίδιο αφήνοντας τα ίχνη τους. Άλλοτε τα βήματα είναι βαριά, άλλοτε βιαστικά και ελαφρά, άλλοτε στα δύο μόνο πόδια της αρκούδας.

Τάξη Γ' – Δ'

- Χρόνος: 20 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: Όλα
- Στόχος: α) Να παρατηρήσουν το φυσικό και δομημένο περιβάλλον και να αποδώσουν στοιχεία απ' αυτό στα έργα τους. β) Να δημιουργήσουν έργα με αφορμή ένα μύθο, μια ιστορία μέσα από πρωτότυπες τεχνικές.

Όλυμπος και δώδεκα θεοί

Οι μαθητές ταξιδεύουν με τη φαντασία τους στον Όλυμπο και ανακαλύπτουν το χώρο που κατοικούν οι δώδεκα θεοί. Στη συνέχεια, έχοντας αυτοσχεδιάσει πάνω στο θέμα, μπορούν να το ζωγραφίσουν με τα χρώματα που θέλουν και με διάφορες τεχνικές.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Οι μαθητές μιλούν στη **Μουσική** καταρχήν με τη μουσικοκινητική αγωγή. Εδώ δίνεται η ευκαιρία με νχο-ιστορίες, μουσικά παιχνίδια κτλ. να δραστηριοποιηθούν μέσα από τον αυτοσχεδιασμό. Έτσι θα μπουν στον κόσμο των ρυθμών και των ήχων. Θα γνωρίσουν το ρυθμό μέσα από το ίδιο τους το σώμα και θα συνειδητοποιήσουν τη σημασία του μέσα από ομαδικές ασκήσεις. Η κατασκευή και χρήση μουσικών οργάνων καλλιεργεί την εφευρετικότητα και τη φαντασία, ενώ οξύνει την ακουστική ικανότητα. Η μουσική αντίληψη θα εμπλουτισθεί με μουσικά ακούσματα και παραγωγή έργου από τα παιδιά.

Μέθοδος: Γνωρίζουμε τους ήχους και τις πηγές τους μέσα από ασκήσεις. Συνειδητοποιούμε τη ρυθμικότητα, την ένταση, το νχόχρωμα με δραστηριότητες στο χώρο. Αναπτύσσουμε μέσα από τον θεατρικό αυτοσχεδιασμό τη μουσική αντίληψη και έκφραση.

Τάξη Α' – Β'

- Χρόνος: 15 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: Όλα
- Στόχος: Να αναγνωρίζουν ήχους και ηχοχρώματα, καθώς και να παράγουν ήχους από το σώμα, τη φωνή τους και από απλά αυτοσχέδια όργανα.

Άσκηση αισθήσεων

Ξαπλωμένοι στο πάτωμα ακούμε με προσοχή τη μελωδία της θάλασσας όταν περνάει κάτω από τα βότσαλα και τα παρασύρει μαζί της.

Προσπαθούμε να αναπαράγουμε με τη φωνή και το σώμα πρώτα το φλοίσβο μιας ήρεμης θάλασσας. Στη συνέχεια, το ρυθμικό ήχο της κυματώδους θάλασσας που σιγά σιγά γίνεται τρικυμιώδης.

Οδηγία: Μπορούμε να δημιουργήσουμε τον ήχο της θάλασσας με αυτοσχέδιο όργανο που κατασκευάζουμε μόνοι μας: Παίρνουμε ένα κομμάτι καλάμι μπαμπού και καρφώνουμε κατά μήκος στα πλαϊνά του λεπτά μακριά προκάκια, τα οποία περνάνε από το ένα άκρο του ως στο άλλο. Βάζουμε μέσα στο καλάμι αρκετά κομμάτια από σπασμένα όστρακα, κλείνουμε τα δύο άκρα του και με το αναποδογύρισμα του καλαμιού τα όστρακα δημιουργούν τον ήχο της θάλασσας.

Τάξη Γ' – Δ'

- Χρόνος: 40 λεπτά
- Αριθμός παιδιών: Όλα
- Στόχος: Να ερευνούν, να επιλέγουν και να συνδυάζουν ήχους που παράγονται από τη φωνή, το σώμα και αυτοσχέδια μουσικά όργανα για να μπορούν να δημιουργούν δικές τους συνθέσεις.

Μουσικό παιχνίδι

Η τάξη χωρίζεται σε τέσσερις ομάδες. Καθεμία επιλέγει μια εποχή του χρόνου. Βρίσκει τους ήχους της, το τέμπο και τους τόνους. Τα παιδιά χρησιμοποιούν τη ρυθμική κίνηση του σώματος, το τραγούδι, τα μουσικά όργανα. Στην πορεία δημιουργούν τη μελωδία που αντιπροσωπεύει κάθε εποχή.

Στο τέλος συνθέτουμε τα έργα των ομάδων και φτιάχνουμε το τραγούδι του χρόνου.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Στη Δ' Τάξη οι μαθητές θα γνωρίσουν την ιστορία των προγόνων τους και θα συνειδητοποιήσουν τον τρόπο ζωής και τις αξίες του πολιτισμού τους με **αναπαράσταση σκηνών** από τη ζωή τους, **αυτοσχεδιασμό** και **δραματοποίηση**.

Με τον αυτοσχεδιασμό επινοούμε δημιουργικές προτάσεις, που πλουτίζουν με φαντασία τον κάθε ήρωα και τη δράση του. Οι μαθητές χαίρονται να πολλαπλασιάζουν τα εμπόδια και τον κίνδυνο για να μεγαθύνουν τα κατορθώματα των ηρώων. Μ' αυτό τον τρόπο το θέατρο συμβάλλει στην προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος.

Μέθοδος: Στη δραματοποίηση συνδυάζουμε τον αυτοσχεδιασμό και την παραγωγή δραματικού διαλόγου με βάση το ιστορικό υλικό: κείμενα, γλυπτά, αγγειογραφίες, τοιχογραφίες, εικόνες.

Τάξη Δ'

- Χρόνος: 4 ώρες
- Αριθμός παιδιών: Όλα
- Στόχος: η βιωματική προσέγγιση ιστορικού γεγονότος

Ο Λεωνίδας και οι τριακόσιοι - Η μάχη των Θερμοπυλών

Όλη η τάξη γνωρίζει από το μάθημα της Ιστορίας τα γεγονότα της μάχης των Θερμοπυλών. Με τη μέθοδο των ερωτήσεων ο δάσκαλος οδηγεί τους μαθητές να επισημάνουν τα δραματικά στοιχεία του συγκεκριμένου γεγονότος: τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν, το χώρο, το χρόνο, τη δράση με τις διεκδικήσεις / στόχους και τη σύγκρουση.

Επιστρατεύεται η φαντασία για να εμπλουτίσουμε και να ολοκληρώσουμε τα στοιχεία που μας χρειάζονται.

- Τα πρόσωπα αποκτούν υπόσταση: ο Λεωνίδας δεν είναι μόνος του αλλά συνοδεύεται από τριακόσιους «αγνώστους». Με τον αυτοσχεδιασμό το κάθε παιδί θα δημιουργήσει ένα δικό του δραματικό πρόσωπο (καταγωγή, παιδεία, προτιμήσεις, στόχοι) και έτσι θα γεννηθούν οι ρόλοι των συντρόφων του Λεωνίδα.
- Όλοι οι μαθητές μαζί θα διαμορφώσουν το περιβάλλον δράσης (πατρίδα, πεδίο της μάχης, ιδιομορφίες στο χώρο).
- Θα μοιράσουμε χρονικά τη σειρά των γεγονότων: 1) Ξεκίνημα στρατού για τις Θερμοπύλες, 2) Γνωριμία με το χώρο, εκτίμηση της δύναμης του αντιπάλου, συνέλευση και απόφαση να αγωνιστούν μέχρι τέλους, 3) Κατάσταση στο περσικό στρατόπεδο και εμφάνιση του προδότη Εφιάλτη, 4) Η διεξαγωγή της μάχης, 5) Ανακοίνωση στη Σπάρτη του αποτελέσματος της μάχης.
- Δημιουργούμε σκηνές αυτοσχεδιασμού με βάση τις προηγούμενες ενότητες. Παραδείγ-

ματος χάρη, ο περσικός στρατός έχει μάθει για το θάρρος και τη στρατιωτική παιδεία των Σπαρτιατών. Οι αρχηγοί του συγκαλούν συμβούλιο και εξετάζουν την καλύτερη τακτική. Τότε παρουσιάζεται ο Εφιάλτης και

- Με βάση τον προηγούμενο αυτοσχεδιασμό καταγράφουμε τις πιο σημαντικές φράσεις καθορίζοντας την πορεία της δράσης μέσα από ένα διάλογο.
- Τώρα έχουμε έτοιμο ένα διάλογο με βάση τον οποίο μπορούμε να παρουσιάσουμε θεατρικά το επεισόδιο επιλέγοντας τα σκηνικά, τα κοστούμια, τα αντικείμενα, τη μουσική και το φωτισμό.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Στη **Λογοτεχνία**, στις Γ΄ – Δ΄ τάξεις, οι μαθητές θα προσεγγίσουν το μύθο και το παραμύθι και θα κατακτήσουν τον κόσμο της φαντασίας και του ονείρου μέσα από την πορεία **δραματοποίησης** του αφηγηματικού κειμένου. Θα ζωντανέψουν τους ήρωες του παραμυθιού, θα αποδώσουν με τη δράση τους τη σύγκρουση του Καλού με το Κακό και θα απολαύσουν το ευτυχισμένο τέλος της ιστορίας.

Έχοντας εξασκηθεί στην αφήγηση, θα αφηγηθούν το παραμύθι τους σε κύκλο ή θα δώσουν το δικό τους τέλος ή ακόμα θα χτίσουν μια δική τους ιστορία λέξη λέξη.

Τάξη Γ΄ – Δ΄

- Χρόνος: 3 ώρες
- Αριθμός παιδιών: Όλα
- Στόχος: η ευαισθητοποίηση του μαθητή απέναντι στον κύκλο της ζωής και στις αξίες της λαϊκής παράδοσης

Οι Δώδεκα Μήνες, λαϊκό παραμύθι

Μέγας, Γεώργιος, (1998),
Ελληνικά Παραμύθια, τ. Β, Αθήνα, Εκδ. Εστία, Κολλάρος,
σελ. 66-76

Χωρισμός σε ενότητες δράσης

Διαβάζουμε το παραμύθι και διακρίνουμε τις ενότητες δράσης:

- 1^η Η φτωχή γυναίκα χάνει τη δουλειά της και δεν έχει να ταΐσει τα παιδιά της.
- 2^η Αναζητά να βρει λύσεις και συναντά δώδεκα παλικάρια (τους Μήνες), που εκτιμώντας τη συμπεριφορά της της δίνουν ένα λαγύνη φλουριά.
- 3^η Η πλούσια γυναίκα ζηλεύει, ψάχνει να βρει τους Μήνες, οι οποίοι δυσαρεστημένοι από τη συμπεριφορά της την τιμωρούν με θάνατο.

Μελέτη χαρακτήρων

Συζητάμε για τα στοιχεία των χαρακτήρων, τους στόχους, τα κίνητρά τους και μαθαίνουμε τις αξίες τους. Η **φτωχή γυναίκα** βλέπει τη ζωή και τα φυσικά στοιχεία, όλα καλά καμωμένα από τον δημιουργό. Είναι ο ήρωας που έχει πίστη σ' έναν παραδοσιακό κόσμο, όπου όλα λειτουργούν αρμονικά και οι αντιθέσεις συνυπάρχουν στον κύκλο της ζωής. Ακόμα γνωρίζει τι σημαίνει ανθρώπινος μόχθος, ξέρει πως αν δεν καλλιεργήσεις τη γη δε θα σου δώσει καρπούς. Η ευτυχία γι' αυτήν συνυφίνεται με το μόχθο, τη δουλειά. Η **πλούσια γυναίκα**, αντίθετα, απορρίπτει τον κοσμικό κύκλο, διαπράττει ύβρι και γι αυτό και θα τιμωρηθεί. Οι ηρωίδες αντιπροσωπεύουν δυο διαφορετικούς κόσμους. Η πρώτη δέχεται τον κύκλο

των εποχών, η άλλη τον απορρίπτει. Η πρώτη κερδίζει ζωή και τύχη, η άλλη χάνει τα πάντα.

Προτάσεις για αυτοσχεδιασμό

Μελετάμε τη συμπεριφορά των ηρώων με τη βοήθεια των αυτοσχεδιασμών.

Το ζύμωμα του ψωμιού

Ένα κορίτσι ανασκουμπώνεται κι αρχίζει να «ζυμώνει ένα ψωμί». Όταν σταματά το ζύμωμα, πάει στα παιδιά της με τα «απομεινάρια της ζύμης» για να τα ταΐσει.

Η πείνα των παιδιών

Δυο παιδιά περιμένουν τη φτωχή μάνα να τα ταΐσει. Μόλις μπαίνει, τρέχουν ανυπόμονα κοντά της.

Μήνες άνοιξης - Τα λουλούδια

Οι μαθητές μπορούν να ζωγραφίσουν κάτι σχετικό. Ακόμα μπορούν να παίξουν τα λουλούδια και το ανθισμένο τοπίο.

Μήνες καλοκαιριού – Το αλώνισμα

Σε ομάδες οι μαθητές παίζουν το «αλώνισμα»: Άλλοι κάνουν τα στάχυα, άλλοι τους αλωνιστές, άλλοι τα ζώα.

Σύνθεση αυτοσχέδιου διαλόγου

Δημιουργούμε διαλόγους, βασισμένους στο κείμενο του παραμυθιού, με πιστότητα στη γλώσσα του. Προτρέπουμε τα παιδιά να εμπλουτίσουν το διάλογο με δικά τους στοιχεία.

Δημιουργία σκηνικού περιβάλλοντος

Επιδιώκουμε, μέσα από τη συζήτηση που έγινε με τα παιδιά, να αποδώσουμε εικαστικά τη θεματολογία: **κύκλος της ζωής – εποχές / μήνες – γη / χρόνος.**

Μπορούμε να ζωγραφίσουμε τέσσερα σπετσάτα βρίσκοντας το βασικό χρώμα για την κάθε εποχή και να δημιουργήσουμε μαζί με το υπόλοιπο σκηνικό το δραματικό περιβάλλον. Παρακινούμε τα παιδιά να επιλέξουν υλικά από τη φύση (ξύλα, φύλλα, χώμα, πέτρες, νερό, βότσαλα κ.ά).

Με ανάλογο τρόπο (ήχοι από φυσικό περιβάλλον) θα ολοκληρώσουμε ηχητικά και μουσικά το σκηνικό περιβάλλον.

3. Προτάσεις για διαθεματικές δραστηριότητες

Οι προτάσεις που ακολουθούν αναφέρονται στα μαθήματα των τάξεων Α΄ – Δ΄ του Δημοτικού. Αποτελούν ενδεικτικούς τρόπους διδασκαλίας διαφόρων γνωστικών αντικειμένων μέσα από θεατρικές πρακτικές. Ο δάσκαλος μπορεί να εμπλουτίσει τη διδασκαλία του με κάποιες προτάσεις απ' αυτές ή να τις προσαρμόσει στη δική του τάξη.

A. Αφήγηση παραμυθιού

Τάξη Δ΄

Μάθημα: Γλώσσα

Διαθεματικές έννοιες: Πολιτισμός, παράδοση, άτομο, κοινωνία, επικοινωνία.

Προεκτάσεις: Μελέτη Περιβάλλοντος, Εικαστικά, Μουσική, Φυσική Αγωγή.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

1. Συζητάμε με τα παιδιά για τα παραμύθια. Εξηγούμε στα παιδιά τι σημαίνει «λαϊκή προφορική παράδοση» στην αφήγηση.
2. Διαβάζουμε ένα λαϊκό ελληνικό παραμύθι.
3. Συζητάμε για το θέμα του παραμυθιού, τους ήρωες, τη δράση, τα κίνητρα και τους καρπούς της δράσης τους.
4. Επισημαίνουμε ότι στη γλώσσα του παραμυθιού υπάρχουν: απλό λεξιλόγιο, σύντομες φράσεις, ασύνδετο στη σύνταξη, προφορικός λόγος / διάλογος. Στη συνέχεια, ζητάμε από τους μαθητές να επιλέξουν μερικές σημαντικές λέξεις από το παραμύθι και τις γράφουμε στον πίνακα.
5. Επισοούμε λογοπαίγνια και κάνουμε λεκτικά παιχνίδια.
6. Καλούμε τα παιδιά να ζωγραφίσουν τους ήρωες με τον τρόπο που ο λαϊκός παραμυθάς παρουσιάζει τον καθένα. Κολλάμε τις ζωγραφιές τους στον τοίχο της τάξης.
7. Μοιραζόμαστε σε ομάδες και κάθε ομάδα ερευνά σε βιβλιοθήκες, κέντρα λαογραφίας και στο διαδίκτυο. Παίρνει συνεντεύξεις και συγκεντρώνει για το παραμύθι στοιχεία: ετυμολογικά, γεωγραφικά, έθιμα από τη λαϊκή παράδοση, την αγροτική ζωή κ.ά.
8. Επισκεπτόμαστε με τους μαθητές το Κέντρο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης ή άλλο Μουσείο της περιοχής μας και ενημερωνόμαστε παίρνοντας μέρος στα εκπαιδευτικά προγράμματά τους ή συμπληρώνουμε σχετικό ερωτηματολόγιο και φύλλο εργασίας.
9. **Δραματοποιούμε** το παραμύθι. Οι μαθητές ξεκινάνε με αυτοσχεδιασμούς σχετικούς με τα θέματα του παραμυθιού. Στη συνέχεια, συνθέτουν το διάλογο και δημιουργούν το κείμενο. Βρίσκουν τους χώρους δράσης, μοιράζουν τους ρόλους και καθορίζουν τα σκηνικά αντικείμενα, τα ενδύματα, τη μουσική και το φωτισμό.

Βιβλιογραφία

Μέγας, Γ., (1998-1999), *Ελληνικά Παραμύθια*, τ. 1,2, Αθήνα, Εκδ. Εστία - Κολλάρος

Μερακλής, Μ., (1993), *Έντεχνος λόγος*, Αθήνα, εκδ. Καρδαμίτσα (σ. 141-46)

Αυδίκος, Ε., (1994), *Το λαϊκό παραμύθι. Θεωρητικές προσεγγίσεις*, Αθήνα, Οδυσσεάς

Συλλογικός τόμος, (1999), *Λαϊκή παράδοση και σχολείο*, επιμέλεια Β. Αναγνωστόπουλος, Αθήνα, Καστανιώτης

Β. Παραδοσιακό Δρώμενο

Λαζαρίνες, Κουδουνάτοι, Καλόγερος, Χελιδονίσματα

Τάξη Β΄

Μάθημα: Μελέτη Περιβάλλοντος

Διαθεματικές έννοιες: Πολιτισμός, παράδοση, εξέλιξη.

Προεκτάσεις: Γλώσσα, Λογοτεχνία, Εικαστικά, Ιστορία, Γεωγραφία.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Εκπόνηση συνθετικών εργασιών με καταγραφή εθίμων,
- Ομαδική εργασία: έρευνα και συλλογή πληροφοριών και φωτογραφιών, επισκέψεις σε μουσεία, βιβλιοθήκες και άλλους πολιτιστικούς χώρους,
- Εικαστική απόδοση, κατασκευές,
- Μουσική σύνθεση με παραδοσιακά αυτοσχέδια όργανα,
- Συγγραφή δραματικού κειμένου με βάση τα γνωστά παραδοσιακά κείμενα,
- Αναπαράσταση λαϊκού δρώμενου

Βιβλιογραφία

Βεγγόπουλος, Η., (1982). *Η Τέχνη στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό σχολείο*, Αθήνα, εκδ. Δίπτυχο.

Δημητράτου, Β., (2000.). *Τα παιδιά δημιουργούν και εκφράζονται*, τ. 1,2, Αθήνα, εκδ. Πατάκη.

Κακούρη, Κ., (1963). *Διονυσιακά*, Διδ. Διατριβή στη Φιλοσ. Σχολή Παν/μιου Αθηνών.

Λεκατσάς, Π., (1971). *Διόνυσος*, Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας.

Μέγας, Γ., (2003). *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*, Αθήνα, Εκδόσεις «Κολλάρος» Εστία.

Γ. Ο μύθος του Προμηθέα

Τάξη Γ΄

Μάθημα: Ιστορία/ Μυθολογία

Διαθεματικές έννοιες: Πολιτισμός, εξέλιξη, άτομο, κοινωνία, διαφορά

Προεκτάσεις : Γλώσσα, Μελέτη Περιβάλλοντος, Μαθηματικά

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Δείχνουμε στα παιδιά εικόνες σχετικές με το μύθο (πρωτόγονοι άνθρωποι, φωτιά, αγγεία με σχετικό θέμα, δημιουργήματα του ανθρώπου που στηρίζονται στη φωτιά/γνώση). Καλούμε τους μαθητές ναβάλουν τις εικόνες με χρονική αλληλουχία.
- Διαβάζουμε το μύθο. Συζητάμε για το περιεχόμενό του, τα πρόσωπα, τη δράση, τη σύγκρουση και το χώρο. Ρωτάμε τα παιδιά ποιο γεγονός μάς δημιουργεί ένταση, αγωνία και ανατρέπει την ισορροπία (η κλοπή φωτιάς). Γράφουμε στον πίνακα φράσεις με τα στοιχεία αυτά που δείχνουν την κεντρική πράξη του μύθου: ο Προμηθέας κλέβει τη φωτιά από τους αθάνατους και τη δίνει στους ανθρώπους.
- Οι μαθητές καθισμένοι σε κύκλο αφηγούνται διαδοχικά το μύθο.
- Οι μαθητές κατασκευάζουν με πηλό αντικείμενα και απεικονίζουν πάνω τους σκηνές από το μύθο.

- Επισκεπτόμαστε το Αρχαιολογικό Μουσείο της περιοχής μας όπου παρατηρούμε παραστάσεις αγγείων με σχετικό θέμα. Επισκεπτόμαστε εργαστήρια κεραμικής και μεταλλοτεχνικής.
- Παρακολουθούμε παράσταση του Προμηθέα Δεσμώτη (αναζητούμε το video με την παράσταση του Άγγελου Σικελιανού από τις πρώτες Δελφικές Γιορτές).
- Αποδίδουμε με **αυτοσχεδιασμό** το μύθο.

Βιβλιογραφία

Αισχύλος, (1991). *Προμηθέας Δεσμώτης, μετάφραση Τ. Ρούσος, Αθήνα, Κάκτος.*

Κακριδής, Ι., (1986). *Ελληνική Μυθολογία, τόμος 2, Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών.*

Nilsson, Μ.Ρ., (1987). *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής θρησκείας, μετάφραση Αικ. Παπαθωμοπούλου, Αθήνα, εκδόσεις Παπαδήμα.*

Δ. Η συμμετρία στη ζωή μας

Τάξη Δ΄

Μάθημα: Μαθηματικά

Διαθεματικές έννοιες : Πολιτισμός, εξέλιξη

Προεκτάσεις : Γλώσσα, Μελέτη Περιβάλλοντος, Ιστορία, Φυσική Αγωγή, Εικαστικά.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Παρατηρούμε τα σπίτια γύρω μας, τις αυλές, τους δρόμους.
- Συγκεντρώνουμε στοιχεία για το σχέδιο της γειτονιάς μας ή της πόλης μας.
- Παρατηρούμε παλιά και σύγχρονα αντικείμενα (κιλίμια, υφάσματα, πλακάκια).
- Κατασκευάζουμε τη μακέτα της γειτονιάς μας (εκκλησία, γήπεδο, άλλα οικοδομήματα) με διάφορα υλικά.
- Δημιουργούμε απλό σκηνικό για ένα έργο που ετοιμάζουμε.

Βιβλιογραφία

Δημητράτου, Β., (2000). *Τα παιδιά δημιουργούν και εκφράζονται, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.*

Gloton, R., (1976). *Η τέχνη στο σχολείο, Αθήνα, Εκδόσεις Νικόδημος.*

Μαγουλιώτης, Α., (2000). *Κατασκευές για: κολλάζ – θέατρο – αρχιτεκτονική, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.*

Ξανθάκος, Γ., (1998). *Η δημιουργικότητα στο σχολείο, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.*

Σκοπελίτης, Σ., (1975). *Νεοκλασικά σπίτια της Αθήνας και του Πειραιά, Αθήνα, Εκδόσεις Δωδώνη.*

Χατζημιχάλη, Α., (1925). *Ελληνική Λαϊκή Τέχνη, Αθήνα, Εκδόσεις Πυρσός.*



Μαρσέλ Μαρσό

ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΟΥ – ΓΝΩΡΙΖΟΜΑΣΤΕ ΣΕ ΚΥΚΛΟ

Το σώμα είναι το πιο εκφραστικό όργανο του ανθρώπου. Το παιδί ανακαλύπτει το σώμα του παίζοντας. Στην αρχή, με τις απλές κινήσεις του κατακτά το χώρο και οριοθετεί τον κόσμο του. Αργότερα με τα ομαδικά παιχνίδια, όπου η σωματική έκφραση συνδυάζεται με την πνευματική (συγκέντρωση, παρατήρηση, σκέψη, επιλογή), το παιδί στηρίζεται στο σώμα του και τις αισθήσεις του, αναμετρά τις δυνάμεις του και κατανοεί τη ζωή.

Και στο θέατρο ο ηθοποιός παίζει. Κι εδώ το σώμα βρίσκεται πάντα σε κίνηση, είναι ο πρωταγωνιστής σε κάθε ρόλο του. Μέσα από την κίνηση, τη χειρονομία, τη φωνή, ο ηθοποιός δημιουργεί το χαρακτήρα στη σκηνή.

Στην πρώτη μας συνάντηση τα παιδιά θα γνωριστούν με κινητικά και φωνητικά παιχνίδια. Θα εξερευνήσουν με απλές ασκήσεις το σώμα τους, την αναπνοή και τη φωνή τους. Οι ασκήσεις μας θα είναι ατομικές και ομαδικές.

Στόχος μας είναι η **ενεργοποίηση του σώματος** του παιδιού αλλά και μια **πρώτη του επικοινωνία με την ομάδα και τον χώρο**.

Στη ζώνη αυτή θα ενεργοποιήσουμε τα εκφραστικά μέσα του **σώματος**.

Έτσι θα γνωρίσουμε:

- πώς κατευθύνουμε και πώς ελέγχουμε το σώμα μας (κίνηση – στάση – χαλάρωση),
- πώς ελέγχουμε την αναπνοή μας,
- πώς παράγεται η φωνή μας.

Προσανατολίζουμε την προσοχή των παιδιών στην κύρια δραστηριότητα που κρύβει το μυστικό του θεάτρου σ' αυτή την ενότητα:

- για την Ε΄ Τάξη: **Αισθήσεις**
- για την Στ΄ Τάξη: **Αναπνοή**

Τέλος, ας έχουμε υπόψη μας ότι η σωματική και ψυχοκινητική έκφραση, για να έχει ως αποτέλεσμα την απελευθέρωση του σώματος, πρέπει να γίνεται σε ευχάριστη ατμόσφαιρα χωρίς άγχος και ανταγωνισμό. Μαθαίνουμε να λειτουργούμε ομαδικά, αποδεχόμενοι τις διαφορές μας. Σ' αυτό θα συμβάλει το παιχνίδι αλλά και ο ίδιος ο Μάγος - Δάσκαλος ενισχύοντας την ομαδοκεντρική διδασκαλία.

ΟΙ ΡΙΖΕΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Στην πρώτη μας συνάντηση ξεκινάμε από τις **ρίζες του θεάτρου**, την **τελετουργία**. Μπορούμε να κάנוμε μια ιστορική αναδρομή με αφορμή την πρώτη άσκηση όπου οι μαθητές σχηματίζουν **κύκλο**. Ο κύκλος προσδιορίζει έναν ιερό χώρο. Τον συναντάμε ως λατρευτικό χώρο στο δρώμενο, στον τελετουργικό χορό της αρχαιότητας, αλλά και στον παραδοσιακό χορό σήμερα. Εξάλλου ο χώρος της ορχήστρας στο αρχαίο θέατρο, με το βωμό του Διονύσου στο κέντρο επιβεβαιώνει την ιερότητα του κυκλικού σχήματος.

Οι μαθητές μπορούν να δουν και να σχολιάσουν την εικόνα του τελετουργικού χορού (Απεικόνιση γυναικείου τελετουργικού χορού, στο βιβλίο του μαθητή, στην ζώνη 1).

Οι αρχέτυπες μορφές θεάτρου είναι: η **Χορομimική**, η **Παντομimική**, η **Δραματική** και η **Θεατρική**, όπως αναφέρει η Κ.Κακούρη*

- α. Χορομimική: είναι η απλούστερη μορφή θεάτρου. Είναι κυρίως χορευτική μορφή με το στοιχείο της μimικής που την κάνει «θεατρική». Τέτοια περίπτωση είναι η εκφραστική όρχηση όπου συνυπάρχει ο ρυθμός της κίνησης με ρυθμικό λόγο και η οποία μορφοποιείται στα χορικά της αρχαίας τραγωδίας με τον προσωδιακό λόγο τους. Οι τραγικοί ποιητές μας δημιούργησαν σημαντικά χορικά, στηριγμένοι στην πλούσια παράδοση που είχαν .

Σε λαούς της Ανατολής η χορομimική παραμένει -μαζί με τον ψαλμωδούμενο λόγο - κυρίαρχη στον πολιτισμό τους. Την παραδοσιακή έκφρασή τους χαρακτηρίζει ο έντονος συμβολισμός.

Η Γενετική-σύμφωνα με την Κ.Κακούρη- θεωρεί ότι η ορθοστασία των πρώτων ανθρώπων, γεννημένη από πρακτικές ανάγκες ,οδήγησε και στη δημιουργία της χορομimικής. Αντίστοιχα διαπιστώνουμε την ύπαρξή της στα μimικά χοροπηδήματα των παιδιών και των ζώων.

- β. Παντομimική: στηρίζεται στη μimική έκφραση του σώματος και των μελών του . Ενώ η Χορομimική -κατά την Κακούρη - ακολουθεί το μουσικό ρυθμό, η Παντομimική περιορίζεται, σε απλή υπόκρουση-όταν υπάρχει μουσική . «Ως σήμερα,παντομimικές και χορομimικές είναι οι κινήσεις πρωτόγονων μάγων -τελεστών των χορομimοδραμάτων. Παντομimικές είναι οι κινήσεις κυνηγών μεταμφιεσμένων σε ζώα για πρακτικούς σκοπούς[....]Σε σύγχρονα νεοελληνικά δρώμενα αγροτών διαπίστωσα με αυτοψία μου ότι παντομimικές είναι και οι κινήσεις του ζευγολάτη -μίμου που τελεί εικονική αροτρίαση»¹.

- γ. Δραματική: στηρίζεται στον πεζό ή ποιητικό λόγο που συνδέεται με το μύθο, «είδος αρχέγονης αφήγησης και θεμέλιο της δραματικής μορφής[....] Ο μύθος είναι η πρώτη κινούσα, η εμπνευστική δύναμη των μυριάδων μαγικών χορομimοδραμάτων, των θρησκευτικών δραματοποιημένων ιεροπραξιών και, σπανιότερα, των κωμικο-σατυρικών διαλόγων στα αυτοσχέδια παιχνιδίσματα καρναβαλιών»².

Η δραματική μορφή εκφράζεται με τη διαλογική απόδοση, τη στιχομυθία. Αυτή ανευρίσκεται ακόμα και στα πιο παλιά υποτυπώδη δρώμενα, πράγμα που φανερώνει τη μεγάλη σημασία της για τη δραματική έκφραση.

- δ. Θεατρική: αποτελεί την πιο σύνθετη έκφραση .Ο δραματικός λόγος, η υποκριτική και οι άλλοι παράγοντες του θεάματος οδηγούν στην πλήρη θεατρική μορφή, όπως την αντιλαμβανόμαστε σήμερα.

* Κακούρη, Κ., (1987) Η γενετική του θεάτρου, Αθήνα, Μαυρομμάτης και ΣΙΑ, σ. 120

1 ο.π., σ. 123.

2 ο.π., σ. 123.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να γνωρίσουν τα εκφραστικά τους μέσα σε σχέση με το χώρο, το συμμαθητή και την ομάδα.
Αντικείμενα	Μπαλόνια (όσα και τα παιδιά), 2 σημαιάκια.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές παρουσιάζονται στον κύκλο και επικοινωνούν παίζοντας με το μπαλάκι. Μετά κάνουν βασικές ασκήσεις για να ενεργοποιήσουν το σώμα και τη φωνή τους.
Μυστικό	Το σώμα μας ενεργοποιείται μέσω των αισθήσεων: αποκτά συνείδηση του χώρου και επικοινωνεί με τους άλλους.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: **Κύκλος**

Στόχος της πρώτης δραστηριότητας είναι η γνωριμία και επικοινωνία των παιδιών σε κύκλο. Οι μαθητές σ' αυτή την άσκηση ανακαλύπτουν τη χαρά της **ομάδας**. Κάνουν κύκλο με τους άλλους και το σώμα τους αποτελεί μέρος ενός συνόλου. Κοιτάζονται στα μάτια, επικοινωνούν και γνωρίζονται.

Επειδή μπορεί να ξέρουν ήδη τα ονόματά τους, προτείνουμε γνωριμία μέσα από κάτι που αγαπούν, όπως π.χ. ένα γλυκό: ο καθένας φωνάζει το γλυκό που του αρέσει.

Οδηγία

Μια σωστή προετοιμασία για την παραπάνω δραστηριότητα είναι να παρακινήσουμε τα παιδιά να προσπαθήσουν να κάνουν έναν όσο γίνεται **τέλειο κύκλο**.

Ο κύκλος παραπέμπει στις ρίζες του θεάτρου, στην **τελετουργία**.

Δραστηριότητα 2: **Ένταση – Χαλάρωση**

Στόχος της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν τα παιδιά ότι μια σωματική δραστηριότητα περιλαμβάνει φάσεις έντασης και φάσεις χαλάρωσης: Ο **έλεγχος** των δύο αυτών καταστάσεων θα οδηγήσει σε εκφραστικό αποτέλεσμα.

Έτσι τα παιδιά θα συνδέσουν τη φυσική λειτουργία του σώματος με το συναίσθημα και τη διάθεση. Τις δύο αυτές καταστάσεις τις συναντάμε σε όλες τις ασκήσεις του παιχνιδιού.

Οδηγία

Για να κατανοήσουν τα παιδιά το σωστό έλεγχο έντασης – χαλάρωσης, πρώτα ζητάμε να κινηθούν με σφιγμένο σώμα. Θα καταλάβουν τότε ότι κινούνται σαν μαριονέτες. Μετά τους ζητάμε να αρθρώσουν τα σύμφωνα με χαλαρό στόμα. Θα καταλάβουν ότι είναι αφύσικος τρόπος ομιλίας.

Για τις ασκήσεις χαλάρωσης είναι, λοιπόν, προτιμότερο να αρχίζουμε πρώτα από ένταση των μυών και μετά να περνάμε στη χαλάρωση.

Δραστηριότητα 3: Αισθήσεις

Στόχος της δραστηριότητας είναι να εξερευνήσουν οι μαθητές τη λειτουργία των αισθήσεων και πώς αφηπνίζουν ολόκληρο το σώμα μέσα στο χώρο.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Το σώμα μας ενεργοποιείται μέσω των αισθήσεων: αποκτά συνείδηση του χώρου και επικοινωνεί με τους άλλους.

Οδηγία

Η άσκηση στηρίζεται στην παρατήρηση του περιβάλλοντος, εφόσον το σώμα μας είναι χαλαρό.

Δραστηριότητα 4: Βάδισμα

Στόχος της άσκησης είναι η συνείδηση κάθε κίνησης του σώματος και η ρυθμικότητά της.

Είναι σημαντικό για το παιδί να συνειδητοποιήσει ότι το σώμα του αλλάζει ανάλογα με το ρυθμό. Η δραστηριότητα απαιτεί συντονισμό και συγκέντρωση της ομάδας.

Οδηγία

Στην αρχή τα παιδιά πρέπει να βαδίζουν προσέχοντας να μη χαλάνε τον κύκλο. Στη συνέχεια, στο γρήγορο βάδισμα δεν αφήνουν μεγάλα κενά μεταξύ τους, γιατί έτσι θα χαλάσει ο κύκλος.

Ο δάσκαλος βρίσκεται με τα σημαιάκια στο κέντρο του κύκλου, ώστε οι μαθητές να βλέπουν τις κινήσεις του. Αργότερα αλλάζει διαρκώς θέσεις, αυξάνοντας έτσι το βαθμό δυσκολίας της άσκησης.

Δραστηριότητα 5: Αναπνοή

Στόχος της άσκησης είναι να κατανοήσουν τα παιδιά τη λειτουργία της αναπνοής και τη σημασία της για κάθε δραστηριότητα.

Αναπνέουμε για να ζήσουμε. Ο αέρας με την εισπνοή μπαίνει στα πνευμόνια μας: το διάφραγμα κατεβαίνει, αυξάνεται ο όγκος της θωρακικής κοιλότητας και των πνευμόνων, η πίεση στους πνεύμονες μειώνεται και έτσι εισέρχεται ο αέρας. Η εκπνοή είναι μια αντίστροφη διεργασία: το διάφραγμα χαλαρώνει και κινείται προς τα πάνω, η πίεση στους πνεύμονες αυξάνεται και ο αέρας εξέρχεται.

Στη σκηνή η αναπνοή στηρίζει τη δράση του ηθοποιού.

Οδηγία

Μπορούμε να επαληθεύσουμε την άσκηση τοποθετώντας το χέρι μας απαλά κάτω απ' το στομάχι και αρχίζοντας μια σειρά από βαθιές αναπνοές. Διαπιστώνουμε ότι στην εισπνοή η κοιλιά φουσκώνει και στην εκπνοή ξεφουσκώνει.

Δραστηριότητα 6: Στάση

Στόχος είναι να ενεργοποιήσουν οι μαθητές όλες τους τις αισθήσεις και να βιώσουν την επικοινωνία με τους άλλους.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η αυτοσυγκέντρωση και η ήρεμη αναπνοή που δίνει την ενέργεια στο σώμα.

Η συνάντηση ολοκληρώνεται, όπως άρχισε, με κύκλο. Οι μαθητές ελέγχουν την αναπνοή τους και παίρνουν στάση στον κύκλο, έτοιμοι για δράση. Μετά από μερικά δευτερόλεπτα σιωπής, όλοι ταυτόχρονα δίνουν το στίγμα της ομάδας με έναν ήχο «Α» προς το κέντρο του κύκλου.

Προαιρετική δραστηριότητα: Φωνή

Οι μισοί θα σταθούν στη μια πλευρά της αίθουσας και οι υπόλοιποι στην άλλη. Η μια ομάδα θα φωνάξει «Ακούσατε εεε!» και η άλλη θα απαντήσει σαν αντίλαλος...

Στόχος της άσκησης είναι αφενός να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά την απόσταση και αφετέρου να επικοινωνήσουν με τη φωνή.

Στην άσκηση αυτή παρατηρούμε τη διαφορά στο χρόνο ανάμεσα στις δύο ομάδες. Παράλληλα, είναι και άσκηση για την παραγωγή και ποιότητα της φωνής.

Οδηγία

Η μια ομάδα στέκεται στη μια άκρη της αίθουσας και η δεύτερη στην άλλη άκρη, ακριβώς απέναντί της. Οι δυο ομάδες κοιτάζονται και αυτοσυγκεντρώνονται. Η πρώτη δίνει το ερέθισμα και η δεύτερη αντιδρά στον κατάλληλο χρόνο. Πρέπει να επαληθευθούν όσα έχουμε πει για την αναπνοή και την ένταση – χαλάρωση.

Στο τέλος της συνάντησης αναφερόμαστε στις ρίζες του θεάτρου, τονίζοντας τον τελετουργικό χαρακτήρα των προ-αισθητικών μορφών του.

Ο κύκλος αποτελεί το κοινό χαρακτηριστικό κάθε τελετουργίας. Επιβιώνει μέχρι σήμερα μέσα στους δημοτικούς χορούς και τα λαϊκά δρώμενα.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε με τα παιδιά και τα αφήνουμε να μας πουν πώς αισθάνθηκαν εκτελώντας τις ασκήσεις. Τα ρωτάμε τι γνώρισαν από το σώμα τους; Ποιος ο ρόλος **των αισθήσεων** στη σημερινή συνάντηση; Ποιες από τις αισθήσεις μας ενεργοποιήθηκαν περισσότερο;

Αντιστοίχιση των δραστηριοτήτων με τις σωστές εικόνες

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΙΚΟΝΕΣ
Βάδισμα	Εικόνα αθλητή δρομέα.
Ακούω	Εικόνα παιδιού που ακούει έναν ήχο.
Ένταση – Χαλάρωση	Ένας αθλητής άρσης βαρών σε δύο φάσεις (ένταση/ χαλάρωση).
Αναπνοή	Ένα μωρό κοιμάται.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να συνειδητοποιήσουν τις εκφραστικές δυνατότητες του σώματος και της φωνής.
Αντικείμενα	Μπαλάκι
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές
Μαθητικές δραστηριότητες	Τα παιδιά εκτελούν ασκήσεις με το σώμα, την αναπνοή και τη φωνή. Γνωρίζουν το σώμα τους ως εκφραστικό μέσο στο χώρο σε κίνηση, σε χαλάρωση, στο βάδισμα.
Μυστικό	Η αναπνοή παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ερμηνεία του ηθοποιού.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Συνεργασία

Στόχος της δραστηριότητας είναι η επικοινωνία των παιδιών.

Η άσκηση απαιτεί συντονισμό των κινήσεων του παιδιού που πετά το μπαλάκι και του παιδιού που το πιάνει. Αυτός που πετά το μπαλάκι πρέπει να προφέρει δυνατά και καθαρά το όνομά του, ώστε να τον ακούσουν οι άλλοι.

Η δραστηριότητα εξασκεί και τη φωνή, ενώ παράλληλα ενισχύει την αυτοπεποίθηση του παιδιού.

Οδηγία

Στην περίπτωση που το μπαλάκι πέσει, δε σταματάμε το παιχνίδι και παροτρύνουμε το μαθητή που το έχασε να επαναλάβει την κίνηση. Ακόμα κι αν γελάσουν οι υπόλοιποι μαθητές, ενισχύουμε την προσοχή τους στη συνέχιση του παιχνιδιού χωρίς διακοπές.

Η δραστηριότητα συνεχίζεται μέχρις ότου το μπαλάκι περάσει απ' όλα τα παιδιά και ειπωθούν σωστά όλα τα ονόματα.

Προαιρετική δραστηριότητα: Επικοινωνία

Κάνουμε κύκλο και περνάει ο καθένας στο διπλανό του δεξιά το μπαλάκι. Λέει ταυτόχρονα το όνομά του.

Στόχος της άσκησης είναι η επικοινωνία και συνεργασία των παιδιών.

Οδηγία

Δίνουμε πάλι ιδιαίτερη προσοχή στην οργάνωση και λειτουργία του κύκλου. Πρέπει τα παιδιά να νιώσουν το σχήμα και τη ροή του.

Δραστηριότητα 2: Ένταση – Χαλάρωση

Στόχος της δραστηριότητας είναι η χαλάρωση των μελών του σώματος.

Λέμε πρώτα στους μαθητές να σφίξουν τη γροθιά τους για να καταλάβουν την ένταση που διοχετεύεται σε όλο το χέρι τους. Στη συνέχεια τους λέμε να ξεσφίξουν τη γροθιά για να αισθανθούν τη χαλάρωση όλου του χεριού. Το ίδιο θα κάνουν με το πόδι: πρώτα θα τεντώσουν το δεξί τους πόδι (ένταση) και μετά θα το χαλαρώσουν. Με την ίδια διαδικασία θα ασχοληθούν με το διάφραγμα, το στήθος, τις ωμοπλάτες και το λαιμό.

Έτσι τα παιδιά θα μάθουν να χαλαρώνουν σωστά, περνώντας από την ένταση κάθε μέλος του σώματός τους.

Οδηγία

Ο Μάγος πρέπει να δοκιμάζει αν επαληθεύεται πραγματικά η ένταση ή η χαλάρωση στα μέλη του σώματος των παιδιών.

Δραστηριότητα 3: Βάδισμα

Στόχος της άσκησης είναι να αποκτήσουν τα παιδιά συνείδηση του χώρου και να προσαρμόζουν το σώμα τους σε νέες συνθήκες.

Οδηγία

Καλό είναι τα παιδιά να βγάλουν τα παπούτσια τους.

Οι μαθητές περπατάνε σε ομάδες των έξι κρατώντας σταθερές αποστάσεις μεταξύ τους και προσέχοντας, ώστε η μια ομάδα να μη συγκρουστεί με την άλλη.

Δραστηριότητα 4: Αναπνοή

Για τη λειτουργία της αναπνοής μιλήσαμε ήδη στις δραστηριότητες της Ε' Τάξης. Τα παιδιά γνωρίζουν τη σημασία της τόσο για την καθημερινή μας επικοινωνία, όσο και για το ρόλο της στη σκηνική ζωή.

Οι ασκήσεις αναπνοής πρέπει πάντα να γίνονται ήρεμα, χωρίς υπερβολές και να συνδέονται με τη γνώση των οργάνων του αναπνευστικού συστήματος.

Η αναπνοή **του ηθοποιού** δεν είναι διαφορετική από των άλλων ανθρώπων. Την ασκεί όμως έτσι ώστε με τη βοήθειά της να πετύχει τις σωστές εντάσεις στους τόνους και τα χρώματα της φωνής. Μέσω της αναπνοής καλύπτει τις απαιτήσεις της σκηνικής του παρουσίας. Τέλος μ' αυτήν παίρνει ζωή και νόημα και η ίδια η σιωπή.

Οδηγία

Για να έχει μεγαλύτερη επιτυχία η άσκηση, μπορεί το παιδί που φουσκώνουμε να είναι στο πάτωμα σαν άψυχη κούκλα. Αρχίζουμε να τη φουσκώνουμε. Η κούκλα ζωντανεύει σιγά σιγά και, όταν «έχει γεμίσει αέρα», σπκώνεται επάνω. Τότε την αφήνουμε να ξεφουσκώσει. Η κούκλα θα αδειάσει από αέρα και θα πέσει πάλι κάτω.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η αναπνοή παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ερμηνεία του ηθοποιού.

Δραστηριότητα 5: Φωνή

Στόχος της άσκησης είναι αφενός η ενεργοποίηση και τοποθέτηση του φωνητικού οργάνου, αφε-

τέρου η καλλιέργεια των φωνητικών δυνατοτήτων και του λόγου.

Οδηγία

Με την άσκηση προσπαθούμε να ευαισθητοποιήσουμε όλο μας το σώμα. Με το χέρι ο μαθητής ορίζει πού αντηχεί και δονείται εσωτερικά το σώμα από τη φωνή.

Γενικά οι ασκήσεις της φωνής συνδέονται άμεσα με την αναπνοή.

Δραστηριότητα 6: Ο ήχος της ομάδας

Στόχος της άσκησης είναι η αίσθηση του ρυθμού, της αρμονίας και η καλλιέργεια της επικοινωνίας.

Οδηγία

Επισημαίνουμε στα παιδιά να μη βιάζονται και να κρατάνε ίσους χρόνους στο τελευταίο «ο».

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε με τα παιδιά ζητώντας να μας πουν πώς αισθάνθηκαν εκτελώντας τις ασκήσεις. Μετά τα ρωτάμε ποια λειτουργία κατά τη γνώμη τους συνέβαλε περισσότερο στις ασκήσεις του παιχνιδιού.

Τα παιδιά διαβάζουν στο βιβλίο τους φράσεις από το κείμενο του Αρτό² και δίπλα σημειώνουν τις λέξεις που σχετίζονται με τις δραστηριότητες που έγιναν.

κείμενο	λέξεις
«Ενώ στον αθλητή η αναπνοή στηρίζεται στο σώμα , στον ηθοποιό το σώμα στηρίζεται στην αναπνοή».	αναπνοή σώμα
Ο ηθοποιός καλλιεργώντας το συναίσθημά του μέσα στο σώμα του...και γνωρίζοντας τα μυστικά του σώματος, είναι σαν να ξαναβρίσκει τη μαγική αλυσίδα του θεάτρου».	συναίσθημα

² Σχετικά με τον Αντονέν Αρτό, βλέπε **Βιβλίο Μαθητή**, παράρτημα «Με τα πρόσωπα του θεάτρου».

ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΕΚΦΡΑΣΗ

Στην ενότητα αυτή, που αναφέρεται στη συμπεριφορά μας σε σχέση με τους άλλους και το περιβάλλον, θα ασχοληθούμε σε πρώτη φάση με **παιχνίδια μίμησης**. Με τη μίμηση αναπαριστάνουμε μια συμπεριφορά ανθρώπου ή ζώου σε **ορισμένες συνθήκες**, π.χ. τη συμπεριφορά του παππού όταν ποτίζει τα λουλούδια του κήπου του. Φανταζόμαστε μια ανάλογη κατάσταση, ενώ το σώμα και η διάθεσή μας ανταποκρίνονται και δημιουργούν το αποτέλεσμα της μίμησης. Οποιοσδήποτε μας παρατηρεί, διαπιστώνει αμέσως την αλλαγή από τη μια συμπεριφορά στην άλλη.

Με τη μίμηση επίσης, αποδίδουμε μια άλλη «πραγματικότητα», για παράδειγμα αν κάνουμε πως «τρέμουμε απ' το κρύο», ενώ έχει 40 βαθμούς θερμοκρασία.

Το παιχνίδι μίμησης στη ζωή εξυπηρετεί την επιβίωση. Ο άνθρωπος μιμούμενος κατακτά τις βασικές αρχές της πρακτικής ζωής όπως την κίνηση, την επικοινωνία κ.ά. Έτσι το μικρό παιδί μιμείται άμεσα τη μητέρα για να μάθει.

Όσον αφορά το θέατρο, η μίμηση στηρίζεται στη **φαντασία**. Για να μιμηθούμε σωστά, πρέπει καταρχήν να πιστεύουμε σ' αυτό που κάνουμε και να ανασύρουμε γλαφυρές εικόνες από τη μνήμη μας. Η μνήμη χρησιμεύει τόσο όσο και η παρατήρηση. Για παράδειγμα, αφού έχουμε παρατηρήσει ένα πιθηκάκι και θυμόμαστε κάποιες εικόνες του, με τη φαντασία μας δημιουργούμε ένα πλαίσιο. Ακολουθεί η δική μας απόδοση των ενεργειών του πίθηκου, η οποία «αντιγράφει» δημιουργικά αυτό που συγκράτησε η μνήμη μας. Με τη διαδικασία του μιμητικού παιχνιδιού προετοιμάζουμε τα παιδιά για τον **αυτοσχεδιασμό**.

ΗΘΟΠΙΟΣ

Η μίμηση και η **μιμική** αποτελούν σημαντικούς τρόπους έκφρασης του ηθοποιού.

Με τη μιμική, δηλαδή την απόδοση μιας ιστορίας με κινήσεις, χειρονομίες και μορφασμούς, ασχολήθηκαν σημαντικοί θεατράνθρωποι, όπως ο E.Decroux. Οι ρίζες της είναι πολύ βαθιές και αναπτύχθηκε ιδιαίτερα σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες γιατί δίνει έμφαση στην κοινή σε όλους **γλώσσα του σώματος**.

Ιδιαίτερα η ξεχωριστή τέχνη της **παντομίμας**¹, που γεννήθηκε από το βυζαντινό **μίμο** και **παντόμιμο**, είναι πολύ κοντά στην αισθητική των παιδιών αυτής της ηλικίας.

Μπορούμε να αναφερθούμε ξεχωριστά στην τέχνη αυτή² και να τονίσουμε την αξία της ως διαπολιτισμικού θεάματος. Σημαντικοί καλλιτέχνες, εκπρόσωποι της παντομίμας, είναι: ο M. Marceau και ο W. Muller. Παρά το γεγονός ότι δεν έχει λόγο η παντομίμα, «είναι απείρως ομιλητική, γιατί ο καλλιτέχνης δεν τολμά να χάσει τους θεατές από τον έλεγό του. Πρέπει όλη την ώρα να εκπέμπει σήματα, διαφορετικά θα πάψουν να τον παρακολουθούν».³

Το θέατρο γεννήθηκε από τις τελετές λατρείας. Δημιούργημα της κοινωνικής δομής της πόλης, αναπτύχθηκε ιδιαίτερα κατά τον 4^ο αιώνα π.Χ.

¹ Δε θα πρέπει να συγχέουμε τον αυτοσχεδιασμό χωρίς λόγια, που χρησιμοποιούμε συχνά στα δικά μας μαθήματα, με την τέχνη της παντομίμας. Η πολυσύνθετη αυτή μορφή έκφρασης έχει ένα πολύ συγκεκριμένο κινησιολογικό και χειρονομιακό κώδικα παρουσίασης, που τον βλέπουμε στους μεγάλους ερμηνευτές της. Παίζω **παντομίμα** σημαίνει τηρώ πιστά τους πιο πάνω κώδικες και δεν υπάρχει περιθώριο να τους αγνοήσω.

² Συμβουλευτείτε το DVD για τη θεατρική αγωγή στο αντίστοιχο κεφάλαιο

³ Μπρουκ, Πίτερ, (2002) *Νήματα Χρόνου*, Αθήνα, ΚΟΑΝ, σελ. 164.

Στην **αρχαιότητα** ο «υποκριτής» (ηθοποιός) κατείχε σημαντική θέση στη θεατρική πράξη. Συχνά ο ίδιος ο τραγικός ποιητής ερμήνευε ρόλους του έργου του. Τα ερμηνευτικά μέσα του υποκριτή ήταν η δυνατή φωνή με καθαρή άρθρωση και η εκφραστικότητα στη χειρονομία. Ο ηθοποιός έπρεπε να είναι ταυτόχρονα χορευτής και τραγουδιστής, αφού μπορούσε να ερμηνεύσει κύριους ρόλους ή να λαμβάνει μέρος και στο Χορό, δηλαδή στα λυρικά μέρη της τραγωδίας.

Ο ηθοποιός- υποκριτής απέδιδε με το λόγο και την κίνηση τον **ήρωα**.

Το μυθικό ανάστημα, ο ποιητικός λόγος, το ήθος του εξαιρετικού ανθρώπου βρήκαν έκφραση στο αρχαίο δράμα και στην ερμηνεία των ηθοποιών. Η δραματικότητα, η ψυχική ένταση και το πάθος συγκινούσαν το θεατή.

Αν λάβουμε υπόψη μας τη μεγάλη σημασία που είχε στο αρχαίο θέατρο ο ποιητικός λόγος, θα πρέπει να φανταστούμε ένα ανάλογο υποκριτικό ύφος, στο οποίο συντελούσε και το **προσωπείον - μάσκα** που τυποποιούσε την έκφραση και τα χαρακτηριστικά.

Στο Ελισαβετιανό θέατρο οι θίασοι βρισκόνταν κάτω από την προστασία ευγενών. Ο θίασος του Σαίξπηρ διέθετε δική του θεατρική στέγη, δικά του κείμενα και σκηνικά αντικείμενα - κοστούμια. Ο κάθε ηθοποιός είχε μια μορφή συμμετοχής στην επιχείρηση. Για τις ανάγκες των έργων οι ηθοποιοί έπρεπε να διαθέτουν πολλές ικανότητες: να γνωρίζουν χορό, τραγούδι, μουσικά όργανα, ιππασία και ξιφασκία. Η μιμική και η ορθοφωνία ήταν επίσης πολύ αναπτυγμένες.

Στην ερμηνεία των έργων υπήρχε λαϊκός χαρακτήρας και μεγάλη αμεσότητα με το κοινό. Το θέατρο ήταν τρόπος ψυχαγωγίας αλλά και εκτόνωσης του λαού. Όπως στο αρχαίο θέατρο, έτσι και στο ελισαβετιανό, άνδρες έπαιζαν και τους ρόλους των γυναικών.

Το Γαλλικό θέατρο του κλασικισμού⁴ αναπτύσσεται σε μια εποχή μοναρχίας με έντονη κοινωνική ανισότητα. Γνωστοί γαλλικοί θίασοι δίνουν παραστάσεις για τους ευγενείς. Όλος ο σκηνικός χώρος εδώ αντιγράφει την πραγματικότητα της μπαρόκ εποχής: βαριές πολυθρόνες, κοστούμια πολυτελείας, περούκες κ.ά.

Μπορούμε να φανταστούμε τους ηθοποιούς ντυμένους με ογκώδη κοστούμια ευγενών και ανάλογες περούκες να παίζουν με λεπτές κινήσεις και χειρονομίες τα συγκαλυμμένα πάθη.

Ο Μολιέρος, επηρεασμένος από το πνεύμα της κομμέντια ντελ άρτε⁵ γράφει τις κωμωδίες του, όπου παίζει κι ο ίδιος, πρώτα σε πλανόδιο θίασο για χρόνια κι ύστερα στο παλάτι του Λουδοβίκου ΙΔ'. Οι αυτοσχέδιες κωμωδίες τον επηρεάζουν βαθιά και στο παίξιμό του. Δημιουργώντας στη σκηνή κωμικές καταστάσεις ολοκληρώνει τους χαρακτήρες.

Από τα τέλη του περασμένου αιώνα δυο αντίθετες τάσεις, με πολλές ενδιάμεσες διαφοροποιήσεις και σχολές, αρχίζουν να διεκδικούν τον ηθοποιό και τη θεατρική «αλήθεια». Η μια τον θέλει να αντιγράφει την πραγματικότητα μέσα σε ένα σκηνικό - φωτογραφία της ζωής, όπως στις νατουραλιστικές παραστάσεις. Η άλλη βλέπει την τέχνη του ηθοποιού ως δημιουργία και αναδεικνύει τη θεατρικότητα στη σκηνή.

⁴ Roubine, J. J., (1980). *Théâtre et mise en scène 1880-1980*, Paris, puf.

⁵ Ειδική αναφορά στο θέατρο της κομμέντια γίνεται στη ζώνη 8.

Στο σημερινό θέατρο

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα με την είσοδο του σκηνοθέτη στο θεατρικό χώρο αλλάζουν τα πράγματα για τον ηθοποιό. Μοιάζει να χάνει τη δύναμή του και να υποτάσσεται στις ιδέες και την άποψη του σκηνοθέτη. Ένας καλός σκηνοθέτης, όμως, ξεδιπλώνει τις ικανότητες και τον κρυμμένο πλούτο του κάθε ηθοποιού και οδηγεί το σύνολο. Η συνεργασία σκηνοθέτη – ηθοποιών εξασφαλίζει την επιτυχία της παράστασης.

Οι νέες αναζητήσεις τοποθετούν τον ηθοποιό στο κέντρο της θεατρικής πράξης, τον απαλλάσσουν από εξωτερικά μέσα εντυπωσιασμού και την ευκολία της «τηλεοπτικής» ερμηνείας. Απαιτούν απ' αυτόν να ξεπερνά τον εαυτό του και να μεταπλάθει την πράξη σε ενέργεια. Για την επίτευξη αυτού του στόχου εργάζεται διαρκώς σε περιβάλλον ειδικό για το σκοπό αυτό, όπως είναι τα εργαστήρια, τα στούντιο κ.ά.

Έτσι, στο σύγχρονο θέατρο ο ηθοποιός είναι περισσότερο ευέλικτος, ενημερωμένος και εξασκημένος. Αποτελεί συγχρόνως ένα δημιουργικό καλλιτέχνη και ένα «κουρδισμένο όργανο», έτοιμο να υποστηρίξει κάθε δύσκολο ρόλο.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να χρησιμοποιήσουν τις σωματικές δεξιότητες και τη φαντασία τους για να εκφράσουν μια κατάσταση ή να μιμηθούν κάτι. Να γνωρίσουν το σκηνικό αντικείμενο.
Αντικείμενα	Αντρικό καπέλο, γυναικεία τσάντα, μαντίλι, μαστούνι.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματική, Αυτοσχεδιασμός.
Μαθητικές δραστηριότητες	Μετά από ένα σύντομο ζέσταμα οι μαθητές εκτελούν παιχνίδια μίμησης και στη συνέχεια με τη βοήθεια σκηνικών αντικειμένων αυτοσχεδιάζουν.
Μυστικό	Με τη δύναμη της φαντασίας μεταμορφωνόμαστε στη σκηνή.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Γέννηση και ανάπτυξη

Στόχος της δραστηριότητας είναι η εξερεύνηση του σώματος και των αισθήσεων.

Οδηγία

Για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας οι μαθητές καλούνται να επιστρατεύσουν τη φαντασία και όλα τα εκφραστικά τους μέσα. Δεν πρέπει να βιαστούν να περάσουν από τη μια φάση της άσκησης στην άλλη. Τονίζουμε τη σημασία της κλιμάκωσης της δραστηριότητας σε **αρχή – μέση (ανάπτυξη) – τέλος**. Έτσι, οι μαθητές, ό,τι αρχίζουν, μαθαίνουν να το αναπτύξουν και να το ολοκληρώνουν.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: Μίμηση

Στόχος της μίμησης είναι οι μαθητές: α) να ασκήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη και τη φαντασία τους και β) να ερευνήσουν τη συμπεριφορά τους σε συγκεκριμένες συνθήκες.

Οδηγία

Ο Μάγος της Σκηνής μπορεί στην αρχή να ζητήσει από τα παιδιά να ερευνήσουν διάφορα χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του εφήβου: να περπατήσουν, να χειρονομήσουν, να φωνάξουν σαν έφηβοι. Κάθε παιδί μπορεί να προτείνει και κάποιο χαρακτηριστικό. Οι προτάσεις του καθενός ενισχύουν την αναζήτηση και δε διορθώνονται από το δάσκαλο.

Στη συνέχεια, ο Μάγος της σκηνής καλεί τα παιδιά να μιμηθούν τη συμπεριφορά του εφήβου σε ορισμένες συνθήκες, όπως όταν πεινάει, όταν χαίρεται, όταν αγριεύει, όταν διασκεδάζει. Για την αποκάλυψη του ΜΥΣΤΙΚΟΥ στηριζόμαστε στο μαγικό «**αν**», δηλαδή πώς θα συμπεριφερόμουν, αν ήμουν ένας άλλος, ένας ζητιάνος ή ο Ηρακλής⁶.

⁶ Στανισλάφσκι, Κ., (1959). Ένας ηθοποιός δημιουργείται, Αθήνα, Γκόνης.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Με τη δύναμη της φαντασίας μεταμορφωνόμαστε στη σκηνή.

Περιοχή μαγικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Παίζω με αντικείμενα

Στόχος της δραστηριότητας είναι να μελετήσουν οι μαθητές τη συμπεριφορά τους με τη χρήση των αντικειμένων και να παρατηρήσουν τι αλλάζει στο σώμα τους.

Με τη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές ξεκινούν τα πρώτα τους βήματα στην τέχνη του θεάτρου. Μαθαίνουν να παίζουν με αντικείμενα, που αργότερα θα γνωρίσουν ως «σκηνικά αντικείμενα». Αρχικά η λεπτομέρεια, η ακρίβεια και στη συνέχεια η φαντασία θα οδηγήσουν σε ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε με τους μαθητές σε κύκλο και συζητάμε πάνω στις δραστηριότητες που έγιναν. Μαθαίνουμε να απαντάμε στο ερώτημα «Τι κάνω, τι κάνουμε;».

Η απάντηση στο τι μας βοήθησε να πετύχουμε τη μίμηση είναι ότι χρησιμοποιούμε βασικά τη φαντασία μας, το «αν», για να μπούμε στην κατάσταση του εφήβου. **Αν ήμουν εγώ έφηβος**, θα συμπεριφερόμουν μ' αυτό τον τρόπο; Πότε, σε ποιες συνθήκες; Αργότερα χρησιμοποιούμε αντικείμενα και παίζουμε μαζί τους, ανάλογα με τις ιδιότητές τους. Τα εκφραστικά μέσα που μας βοήθησαν είναι: το σώμα, η κίνηση, η φωνή, η φαντασία.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να μάθουν να εκφράζουν με το σώμα τη φαντασία και το συναίσθημα μια κατάσταση. Να γνωρίσουν τη χρήση του σκηνικού αντικειμένου στο θέατρο.
Αντικείμενα	Μία μπαγκέτα, δύο σπαθιά, ένα ραβδί και ένα πέπλο
Είδος δραστηριοτήτων	Κινησιολογικός αυτοσχεδιασμός, δραστηριότητα επαλήθευσης σκηνικού αντικειμένου (τέχνη του θεάτρου).
Μαθητικές δραστηριότητες	Αφού ενεργοποιήσουν το σώμα τους οι μαθητές, προχωρούν σε αυτοσχεδιασμό πάνω σε μια συγκεκριμένη ενέργεια. Τέλος παίζουν στη σκηνή χρησιμοποιώντας αντικείμενα.
Μυστικό	Το αντικείμενο βοηθάει στην ερμηνεία και στη μεταμόρφωση του ηθοποιού στη σκηνή.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: **Η πεταλούδα**

Στόχος είναι η όξυνση των αισθήσεων και η καλλιέργεια των εκφραστικών μέσων.

Οδηγία

Το σώμα μας γίνεται τόσο πιο εκφραστικό και επικοινωνιακό, όσο ελευθερώνουμε τη φαντασία μας και αφήνουμε τις αισθήσεις μας να λειτουργήσουν. Καλλιεργούμε στους μαθητές μια ελεύθερη έκφραση, η οποία υπάρχει στον καθένα και ανασύρει τις κρυμμένες δημιουργικές δυνάμεις που διαθέτουμε. Στα παιδιά αυτό συμβαίνει χωρίς προσπάθεια, γιατί κινούνται με ευκολία μέσα στο χώρο της φαντασίας.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: **Η ορχήστρα**

Στόχος της δραστηριότητας είναι η επαλήθευση απ' τα παιδιά των προτεινόμενων συνθηκών του αυτοσχεδιασμού.

Η δραστηριότητα μίμησης μιας ενέργειας στηρίζεται στη φαντασία του μαθητή. Το μαγικό «αν» μεταμορφώνει τον ασκούμενο σε μάεστρο ή μουσικό. Τον στηρίζουν η πρωτοβουλία και η θέλησή του να παίξει το ρόλο.

Οδηγία

Πρέπει να παροτρύνουμε τους «μουσικούς» να παίζουν διαφορετικά όργανα και να κρατούν σταθερές αποστάσεις μέσα στο χώρο της ορχήστρας, ώστε οι κινήσεις του ενός να μην ενοχλούν τις κινήσεις του άλλου. Ας θυμίσουμε ότι ο αυτοσχεδιασμός στηρίζεται στην επικοινωνία της ομάδας.

Στην επιτυχία της δραστηριότητας θα συντελέσει η κατάκτηση του **ρυθμού** από τα παιδιά. Αυτό σημαίνει ότι οι κινήσεις των μουσικών πρέπει να εναρμονίζονται με τις κινήσεις του μάεστρου.

Η κίνηση και η έκφραση του προσώπου θα πρέπει να συμβαδίζουν με το μουσικό όργανο που παίζουν. Τα παιδιά ακόμη μπορούν να εκφράζουν και με ανάλογο ήχο το μουσικό όργανο που παίζουν.

Περιοχή μαγικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Επαλήθευση αντικειμένου

Στόχος της δραστηριότητας είναι η κατανόηση από τους μαθητές της λειτουργίας του αντικειμένου και της συμβολής του στις μεταμορφώσεις τους.

Πρόκειται για δραστηριότητα με καθαρά θεατρικό χαρακτήρα. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το αντικείμενο (σπαθί, ραβδί, πέπλο), του οποίου καλούνται να επαληθεύσουν τη χρήση.

Γνωρίζουμε τη σχέση που έχει το παιδί από μικρό με το αντικείμενο στο παιχνίδι. Μάλιστα στο συμβολικό παιχνίδι χρησιμοποιεί τα αντικείμενα έξω από την καθημερινή τους χρήση. Ήδη εδώ βρίσκεται η αρχή της λειτουργίας του σκηνικού / μαγικού αντικειμένου: με τη φαντασία του ο μαθητής μεταμορφώνει το αντικείμενο και μεταμορφώνεται ο ίδιος χρησιμοποιώντας το.

Οδηγία

Για τη σωστή εκτέλεση του αυτοσχεδιασμού και την ασφάλεια των παιδιών, διευθετούμε κατάλληλα το χώρο. Η αναπαράσταση ξιφομαχίας γίνεται στον αέρα και όχι εξ επαφής.

Προτρέπουμε τα παιδιά να ολοκληρώσουν τη δράση τους, ώστε να χαρούν τη σκηνική δημιουργία που προκαλεί η ενασχόληση με τα αντικείμενα.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Το αντικείμενο βοηθάει στην ερμηνεία και τη μεταμόρφωση του ηθοποιού στη σκηνή.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε σε κύκλο και συζητάμε για όσα κάναμε. Ρωτάμε τα παιδιά ποιες δεξιότητες χρησιμοποίησαν για τις ασκήσεις. Συζητάμε για τα αντικείμενα με τα οποία έπαιξαν. Πρόκειται για καθημερινά αντικείμενα; Ποιες οι εντυπώσεις τους από το παιχνίδι με τα αντικείμενα; Ποιους ήρωες μιμηθήκαμε και τι μας βοήθησε σ' αυτό;

Αξίζει να κουβεντιάσουμε με τα παιδιά για τη μαγική ιδιότητα που έχουν τα αντικείμενα στα λαϊκά παραδοσιακά παραμύθια. Τα αντικείμενα του παραμυθιού:

- **Το σακκουλάκι:** κάνει φλουριά τους άσπρους παράδες.
- **Το λαλουσάκι:** φέρνει για υπηρέτες τους δράκους.
- **Το σκουφάκι:** σε κάνει αόρατο και πηδάς ως τον ουρανό.



Αρχείο διεθνούς συνάντησης πανεπιστημιακών
θιάσων αρχαίας Ολυμπίας, 2003

ΕΓΩ ΚΑΙ ΕΣΥ

Το παιχνίδι δεν έχει ροή και εξέλιξη αν οι παίκτες δεν επικοινωνούν μεταξύ τους, αν δεν εκτιμούν σωστά τις καταστάσεις και αν δεν υπολογίζουν τη δύναμη του αντιπάλου και τη δική τους. Το ίδιο ισχύει και στο θέατρο, όπου **οι σχέσεις** είναι το πιο σημαντικό βήμα για τη σκηνική επιτυχία.

Η επαφή μας με το περιβάλλον, τα πρόσωπα και τα πράγματα δημιουργεί συσχετισμούς. Η σχέση προϋποθέτει **εκτίμηση** και **κρίση**: βλέπω το κρυστάλλινο ποτήρι, είναι πανάκριβο και το πιάνω καλά με τα δυο χέρια για να μη σπάσει. Το πλαστικό ποτήρι δε μ' ενδιαφέρει, το χρησιμοποιώ και το πετώ. Ακόμα και αν λείπει τελείως το αντικείμενο σε έναν αυτοσχεδιασμό, η σχέση είναι καθοριστική και δε μπορεί να απουσιάζει. Πρέπει να φαίνεται δηλαδή από το δικό μου εκφραστικό κώδικα πόσο σημαντικό ή όχι είναι το φανταστικό αντικείμενο που παραδίδω στον άλλο. Το ίδιο συμβαίνει και με τους παρτενέρ ή με το χώρο. Στη σκηνή φαίνεται η σχέση μας μαζί τους.

Στόχος της τρίτης ζώνης είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την αξία **της σχέσης** για την **επικοινωνία**, να μάθουν δηλαδή μέσα από ασκήσεις να προσέχουν και να αντιδρούν στη δράση του παρτενέρ τους. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούν στον αυτοσχεδιασμό να επινοήσουν ένα διάλογο τροφοδοτημένο με όλη τους την ενέργεια και στην πορεία να υποστηρίξουν ένα κείμενο.

Γι' αυτό δίνουμε έμφαση σε ασκήσεις με παρτενέρ, ασκήσεις επικοινωνίας και εμπιστοσύνης. Παρατηρούμε μέσα από τον αυτοσχεδιασμό τις αλλαγές στη συμπεριφορά μας όταν αλλάζουμε συνομιλητή - παρτενέρ.

Αντλούμε τα ερεθίσματά μας από κείμενα, εμπειρίες και φωτογραφίες, σχετικά με τις σχέσεις και την επικοινωνία.

Με αφορμή τη δουλειά πάνω στην **επικοινωνία**, μπορούμε να κάνουμε με τα παιδιά και μια μικρή έρευνα στο περιβάλλον μας, διαπιστώνοντας πόσο χρήσιμο μάς είναι σ' αυτόν τον τομέα το μάθημα της Θεατρικής Αγωγής.

ΣΚΗΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Στη σκηνή δημιουργούμε σχέσεις. Προσέχουμε τον **παρτενέρ**, απαντάμε στο λόγο του με το διάλογο και τις παύσεις. Εκτιμάμε τις ενέργειές του και αν σηκώσει το χέρι του, αν κλάψει, αν σημαδέψει με ένα πιστόλι, αντιδράμε ανάλογα. Αντίστοιχα με τη συμπεριφορά μας, μπορεί να προσδιορίσουμε τη σχέση με τον άλλο, όπως φαίνεται στα κλασικά παραδείγματα: Δον Ζουάν - Σγαναρέλος/ Μολιέρος, Μήδεια - Ιάσοντας / Ευριπίδης, Κλυταιμνήστρα - Χορός Αργείων / Αισχύλος.

Υπολογίζουμε τη δύναμη και τη σημασία ενός προσώπου στη σκηνή, προσέχοντας ποιος είναι, τι θέλει, τι αισθανόμαστε γι' αυτόν και ανταποκρινόμαστε ανάλογα. Ο τρόπος που τον ακούμε και του μιλάμε, φανερώνει τη σχέση μας. Φερόμαστε και μιλάμε διαφορετικά στη μητέρα, στην αδελφή ή σε έναν άγνωστο.

Η επικοινωνία ξεκινά από τη σχέση των δύο ηθοποιών, από το πώς θα αντιδράσει ο ένας στην ενέργεια του παρτενέρ του. Όλα στη σκηνή είναι **διάλογος**, είναι εκτίμηση και αντίδραση σε ένα γεγονός:

- το «αχ» που μου ξεφεύγει αν σβήσουν απότομα τα φώτα,
- το νεύμα στον παρτενέρ μου για να τον χαιρετήσω,
- η χειρονομία του για να μου δείξει από πού φεύγω.

Οι σχέσεις επίσης προσαρμόζονται στο **χώρο**. Θα συμπεριφερθούμε διαφορετικά μέσα σε ένα μοναστήρι από ό,τι σε μια γειτονιά (*Αυλή των θαυμάτων* / Καμπανέλλης). Αν είμαστε ευγενείς μέσα σ' ένα παλάτι, φερόμαστε με άνεση. Αν όμως είμαστε προσκεκλημένοι, προσέχουμε την κάθε μας κίνηση, μετράμε τα λόγια μας (*Ταρτούφος* / Μολιέρος). Αν είμαστε υποτακτικοί, κινούμαστε κάτω από εντολές, δεν αγγίζουμε τίποτα, υποκρινόμαστε.

Στη θεατρική πράξη οι σχέσεις διαμορφώνουν την ποιότητα του συνόλου. Η συνεργασία του θιάσου, η αισθητική της παράστασης και η ανταπόκριση του κοινού καθορίζονται από τις σχέσεις.

Η δύναμη του θεάτρου οφείλεται στην ανάδειξη των σχέσεων.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να μάθουν να αντιδρούν σωματικά σε εξωτερικά ερεθίσματα Να μάθουν να επικοινωνούν με τους άλλους και να τους εμπιστεύονται. Να εκφράζουν το ψυχοπνευματικό δυναμικό τους μέσα από τη δράση.
Αντικείμενα	Αντίγραφο πίνακα ζωγραφικής.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές, αυτοσχεδιασμοί, δραματοποίηση (με εικαστικό ερέθισμα).
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές εκτελούν σωματικές δραστηριότητες που βασίζονται στην αυτοσυγκέντρωση, στην ετοιμότητα και στην επικοινωνία του ζευγαριού. Αυτοσχεδιάζουν συμπληρώνοντας ο ένας τη δράση του άλλου. Παρουσιάζουν την ιστορία των ηρώων ενός πίνακα.
Μυστικό	Η επικοινωνία είναι η ουσία της θεατρικής δημιουργίας.
Διαθεματική έννοια	Επικοινωνία

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Καθρέφτης

Στόχος της δραστηριότητας είναι η επικοινωνία του ζευγαριού.

Η άσκηση απαιτεί μεγάλη αυτοσυγκέντρωση, ετοιμότητα καθώς και προσοχή στον παρτενέρ μας. Το ζητούμενο είναι να πετύχουν τα παιδιά ακρίβεια και συνέπεια στην αντιγραφή της κίνησης του άλλου. Έτσι θα ασκηθούν στην επικοινωνία, που είναι η καρδιά της θεατρικής πράξης.

Οδηγία

Για να διευκολύνει την άσκηση του καθρέφτη, ο οδηγός πρέπει να προτείνει κινήσεις αργές και όχι πολύ σύνθετες (τουλάχιστον στην αρχή). Έτσι θα μπορεί ο παρτενέρ - είδωλο να τον ακολουθεί στον ίδιο χρόνο.

Εξηγούμε στα παιδιά ότι, αν η κίνηση γίνει με το αριστερό χέρι, ο παρτενέρ πρέπει να την κάνει με το δεξί του (σαν να έβλεπαν στον καθρέφτη).

Εφόσον η άσκηση επαναλαμβάνεται, καλό είναι κάθε φορά τα παιδιά να προσθέτουν και πιο σύνθετα στοιχεία ή μικρές ενέργειες: ξυπνώ το πρωί - πλένομαι - ντύνομαι κτλ.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η επικοινωνία είναι η ουσία της θεατρικής δημιουργίας.

Δραστηριότητα 2: Συγχρονισμός

Στόχος είναι κι εδώ η επαλήθευση της επικοινωνίας στο ζευγάρι.

Και αυτή η άσκηση απαιτεί μεγάλη αυτοσυγκέντρωση, ετοιμότητα, καθώς και προσοχή στον παρτενέρ μας. Μπορεί να θεωρηθεί ως εξελιγμένη μορφή του «καθρέφτη».

Οδηγία

Τονίζουμε στα ζευγάρια πόσο σημαντικό είναι να κοιτάζονται συνεχώς στα μάτια, να είναι συγκεντρωμένοι και συγχρονισμένοι. Ακόμα δεν πρέπει να βιάζονται. Το πιάσιμο των χεριών πρέπει να είναι σταθερό χωρίς πίεση, ώστε το κατέβασμα να είναι ομαλό και το ανέβασμα ισορροπημένο.

Σε εξελιγμένη μορφή, μπορεί η κίνηση να μην καθορίζεται από το Μάγο της σκηνής αλλά να είναι πρωτοβουλία του ενός από το ζευγάρι.

Δραστηριότητα 3: Αντίδραση

Στόχος αυτής της άσκησης είναι να μάθει το παιδί να αντιδρά σε κάθε ερέθισμα που δέχεται στη σκηνή. Να γίνει δηλαδή καθαρή η δυναμική σχέση **δράση – αντίδραση**, όπου η μια ενισχύει την άλλη.

Κάθε αφορμή, μικρή ή μεγάλη, μπορεί να αξιοποιηθεί σκηνικά. Ένα βλέμμα, μια αγκαλιά, μια χειραψία χρειάζονται εκτίμηση και ανταπόκριση.

Οδηγία

Η αξία της δράσης αναδεικνύεται όταν υπάρχει σωστή αντίδραση. Τονίζουμε πως η ενέργεια δεν πρέπει να είναι βίαιη (όπως δυνατό σπρώξιμο για να πέσει ο άλλος). Αρκεί ένα απλό άγγιγμα για να προκαλέσει την αντίδραση του παρτενέρ. Ο παρτενέρ όμως αντιδρά με τέτοιο τρόπο σαν να πρόκειται για πραγματικό σπρώξιμο.

Βέβαια, η δράση μπορεί να εκφρασθεί με πολλούς τρόπους: μια χειραψία, ένα ήρεμο ή άγριο βλέμμα, μια εκμυστήρευση στο αυτί του παρτενέρ κ.ά.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: Δραματική έκφραση «Βλέποντας ένα έργο ζωγραφικής»

Στόχος της δραστηριότητας είναι με αφορμή ένα εικαστικό έργο να χρησιμοποιήσουμε τη φαντασία μας για το χτίσιμο μιας ιστορίας με **δράση** και **ρόλους**.

Το κάθε παιδί παίρνει πρωτοβουλίες, ενώ παρακολουθεί τις αντιδράσεις του άλλου. Η συνεργασία τους θα δημιουργήσει προτάσεις για το χτίσιμο μιας ιστορίας.

Οδηγία

Πρώτη εκδοχή: ένα παιδί κάνει το σκυλάκι του πίνακα που ζητά την αγάπη και φιλία του κοριτσιού. Το κορίτσι κάνει τον αντίστοιχο ρόλο, χαμογελά και του καϊδεύει το κεφάλι.

Δεύτερη εκδοχή: ένα παιδί κάνει το σκυλάκι που ζητά την προστασία του κοριτσιού γιατί φοβήθηκε ένα μεγαλύτερο ζώο. Το κορίτσι αγκαλιάζει προστατευτικά το σκυλάκι.

Τρίτη εκδοχή: το σκυλάκι αποχαιρετά την κυρία του, που φεύγει ταξίδι. Το κορίτσι κρατά θλιμμένο το σκυλάκι.

Δε μας απασχολεί τόσο το θέμα που παρουσιάζουν τα ζευγάρια, όσο ο σκηνικός τρόπος που επιλέγεται κάθε φορά. Αυτός προσδιορίζει την ποιότητα της προσπάθειας.

Με αφορμή την παραπάνω δραστηριότητα, μπορούμε να εμφυσήσουμε στα παιδιά το σεβασμό και την αγάπη για τα ζώα. Μπορούμε να αναπτύξουμε κάποιο σχέδιο εργασίας πάνω σε σύγχρονα προβλήματα (αδέσποτα, προστασία των ζώων).

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε με τα παιδιά και τα προτρέπουμε να μας πουν πώς αισθάνθηκαν στη συνεργασία τους με τον παρτενέρ. Τι παρατήρησαν κατά τη διάρκεια της επαφής τους; Πού στηρίζεται η απόδοση των ασκήσεων αυτών;

Ο Μάγος της Σκηνής αναφέρεται ιδιαίτερα στην **επικοινωνία** ως παράγοντα θεατρικής δημιουργίας. Θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει παραδείγματα από θεατρικά έργα, όπου αυτή η μορφή επικοινωνίας είναι η βασική προϋπόθεση για την εξέλιξη της ιστορίας (π.χ. σκηνές από έργα του Μολιέρου: *Ταρτούφος*, *Κατά φαντασίαν ασθενής*). Με αφορμή μια τέτοια σκηνή, μπορεί να μιλήσει και για τις σκηνικές σχέσεις και την καθοριστική σημασία τους.

Συμπληρώνω την ακροστιχίδα:

1. Αλλιώς η θεατρική έκφραση (**Δραματική**).
2. Κατακτάται και με το συγχρονισμό των κινήσεων (**Ρυθμός**).
3. Η ανταπόκριση στις ενέργειες του άλλου (**Αντίδραση**).
4. Αναπτύσσεται ανάμεσα στα μέλη της ομάδας (**Σχέση**).
5. Χρησιμοποιεί τα εκφραστικά του μέσα για να παίξει στη σκηνή (**Ηθοποιός**).

Διαθεματική έννοια: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η επικοινωνία είναι θεμελιώδες συστατικό του θεάτρου. Την καλλιεργούμε με κάθε τρόπο για να ολοκληρώσουμε το έργο μιας ομάδας και να το μεταδώσουμε στους θεατές.

Επικοινωνούμε όμως και με πολλούς άλλους τρόπους. Ο πιο βασικός είναι η γλώσσα, ο λόγος, γραπτός ή προφορικός. Ακόμα, επικοινωνούμε με σήματα Μορς, με Κ. Ο. Κ., με εικόνες, με ήχους κ.ά. Υπάρχει επίσης η τηλεπικοινωνία και η ηλεκτρονική μορφή της επικοινωνίας.

Προαιρετική δραστηριότητα: Παιχνίδι μίμησης

Χρόνος 10 λεπτά

Αριθμός: 5 παιδιά σε δύο ομάδες

Το παιχνίδι που επιλέγουμε είναι γνωστό και πολύ αγαπητό. Η μια ομάδα βρίσκει τον τίτλο ενός γνωστού βιβλίου ή μιας κινηματογραφικής ταινίας. Διαλέγει τον αρχηγό της, που θα πρέπει να δείξει τον τίτλο χωρίς λόγια παρά μόνο με κινήσεις και εκφράσεις στην αντίπαλη ομάδα. Οι αντίπαλοι προσπαθούν να μαντέψουν τον τίτλο. Αν κερδίσουν, αναλαμβάνουν αυτοί να ζητήσουν από την αντίπαλη ομάδα το ίδιο, δηλαδή ένα νέο τίτλο.

Ο **Στόχος** της διαθεματικής δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ένα μήνυμα μπορεί να μεταδοθεί με πολλούς τρόπους - κώδικες επικοινωνίας.

Οδηγία

Οι μαθητές χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους και ποικίλα εκφραστικά μέσα για να επικοινωνήσουν: την κίνηση, τις εκφράσεις, τη γλώσσα της μιμικής, τη γλώσσα της χειρονομίας, τον κώδικα των εικόνων (κινηματογράφος), αλλά και τη γλώσσα ως επικοινωνιακό όργανο νόησης. Ακόμα χρησιμοποιούν το χώρο / περιβάλλον και ορισμένους κανόνες παιχνιδιού της ομάδας. Οι υπόλοιποι μαθητές παρατηρούν και αξιολογούν τη δραστηριότητα.

Έτσι επιτυγχάνεται διαθεματική προσέγγιση της έννοιας της επικοινωνίας με το μάθημα της **Γλώσσας**, της **Μελέτης του Περιβάλλοντος**, της **Φυσικής Αγωγής**, των **Εικαστικών**.

Αν θέλουμε να ασχοληθούμε συστηματικά με την έννοια, μπορούμε να προχωρήσουμε και σε άλλες δραστηριότητες.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να μάθουν να «ακούν» και να εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο. Να εκφράζουν μέσω του ρόλου την εσωτερική τους διάθεση απέναντι σε ένα ερέθισμα.
Αντικείμενα	Τρία κοντάρια, χαρτόνια ζωγραφικής, μολύβια, μια μικρή ιστορία.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές δραστηριότητες, αυτοσχεδιασμοί, δραματοποίηση με ερέθισμα ένα κείμενο.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές σε ζευγάρια εκτελούν σωματικές δραστηριότητες με συντονισμό και επικοινωνία. Συνεχίζουν με δραστηριότητες που ενεργοποιούν τη φαντασία τους σε συνεργασία μεταξύ τους. Με ερέθισμα ένα λογοτεχνικό κείμενο εξερευνούν το χώρο δράσης και τους ρόλους της ιστορίας.
Μυστικό	Σε μία ιστορία ο χώρος δράσης προσδιορίζεται από τις συνθήκες και τις σχέσεις.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Μεταφέρουμε μαζί ένα κοντάρι

Στόχος της άσκησης είναι να νιώσουμε το σώμα του άλλου και να ασκηθούμε στην ισορροπία, δουλεύοντας σε ζευγάρια.

Είναι άσκηση δεξιότητας, εμπιστοσύνης και συντονισμού με τον παρτενέρ.

Οδηγία

Απαιτείται να υποδείξουμε στους μαθητές ότι η πίεση που ασκείται στο κοντάρι πρέπει να είναι ελεγχόμενη και σταθερή. Πρέπει να γίνεται έλεγχος του βάρους στις μετακινήσεις.

Μ' αυτό τον τρόπο θα επιτύχουμε τη μετακίνηση στο χώρο χωρίς να πέσει το κοντάρι.

Παραλλαγές: η άσκηση μπορεί να γίνει με αλλαγή στη θέση που ασκείται η πίεση στο κοντάρι.

Παραδείγματος χάρη, στο μέτωπο, στο στέρνο, στην κοιλιά.

Η ίδια δραστηριότητα μπορεί να γίνει πιο σύνθετη, αν την κάνουμε με περισσότερα ζευγάρια (τρία ή τέσσερα ζευγάρια τη φορά) που θα προσπαθούν να μετακινηθούν όλα μαζί.

Δραστηριότητα 2: Είμαστε σιαμαίοι

Στόχος της άσκησης είναι η φυσική επαφή, η ανταλλαγή ενέργειας και η ισορροπία με τον παρτενέρ.

Οδηγία

Η άσκηση απαιτεί μεγάλη αίσθηση του σώματος του παρτενέρ. Δεν πρέπει να ασκείται πίεση στο σημείο επαφής. Οι παρτενέρ αγγίζονται απαλά και ασκούνται στην επαφή με το σώμα του άλλου.

Εκδοχές της άσκησης:

Αγκώνας δεξιός με αγκώνα αριστερό – κεφάλι με κεφάλι – ώμος δεξιός με ώμο αριστερό – πλάτη με πλάτη κ.ά.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: Δραματική έκφραση: Η Βενέζη, Η Χιονάτη της Πάρνηθας

Ανθολόγιο Ε΄ - Στ΄ Δημοτικού, σελ.38-39

Στόχος της δραστηριότητας είναι μια πρώτη μορφή δραματικής παρουσίασης αφηγηματικού κειμένου με έμφαση στη δημιουργία του χώρου δράσης.

Για να βρεθεί ο τίτλος κάθε σκηνής, είναι καλό να προηγηθεί μια συζήτηση για την εξέλιξη της δράσης μέσα στο κείμενο. Επίσης, πρέπει να γίνει αναφορά στα δύο επίπεδα δράσης και χρόνου: Χιονάτη και Ελάφι στο παρόν / Ελάφια και Γεωργόι στο παρελθόν.

Με αυτό τον τρόπο θα γίνει εμφανής η συμπύκνωση δράσης που περιέχει κάθε τίτλος.

Ζητάμε από τα παιδιά να φανταστούν με εικόνες το χώρο, εκεί που θα δράσουν οι ήρωες. Έτσι μπαίνουν οι βάσεις για τη δραματοποίηση, δηλαδή τη δημιουργία σκηνικής αφήγησης.

Παρουσιάζουμε τη σκηνή με παγωμένη εικόνα (tableau vivant).

Υποδεικνύουμε στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν τα υπάρχοντα υλικά - αντικείμενα της αίθουσας για να χαρακτηρίσουν το χώρο που θέλουν. Δυο θρανία δημιουργούν την εικόνα του βουνού (Πάρνηθα), δυο καρέκλες κάνουν ένα δέντρο, ένα μακρύ ύφασμα είναι το ποτάμι. Με τη φωνή τους μπορούν να συμπληρώσουν την εικόνα, τον άνεμο, τα πουλιά που κελαηδούν. Το κείμενο λέει: «Έχω τα φύλλα που βουίζουν στα δέντρα και που μνηούν τον καιρό που θα 'ρθει, έχω τα σκουλήκια που σαλεύουν στη γη, έχω το χορτάρι που φυτρώνει ύστερα από τη βροχή».

Ακολουθεί το μοίρασμα των ρόλων από το Μάγο της σκηνής, που λαμβάνει υπόψη του τις επιθυμίες των παιδιών. Ορίζει ποιος θα κάνει τη Χιονάτη, το Ελάφι, το Γεωργό, ενισχύοντας τη φαντασία των παιδιών ώστε να αναζητήσουν και άλλα πρόσωπα (Δέντρο, Ήλιο, Κότσυφα...).

Τα παιδιά παίρνουν συγκεκριμένες θέσεις στο χώρο και μένουν ακίνητα. Αυτές οι «παγωμένες εικόνες» έχουν συμπυκνωμένη δράση και πρέπει να μοιάζουν με σταμάτημα (pause) μιας ταινίας, παρά με πόζα για φωτογραφία.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Σε μία ιστορία ο χώρος δράσης προσδιορίζεται από τις συνθήκες και τις σχέσεις.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε με τα παιδιά για το πώς αισθάνθηκαν εκτελώντας τις ασκήσεις.

- Ποιες οι εντυπώσεις από την τελευταία δραστηριότητα;
- Τι κάναμε για να ζωντανέψουμε το χώρο της ιστορίας;
- Τι σημαίνει δράση; Ποια είναι η δράση του Ελαφιού (τι κάνει στην ιστορία);
- Πώς καταλήξαμε στη στάση που πήραμε;

Τα παιδιά βρίσκουν και καταγράφουν στο βιβλίο τους τα πρόσωπα και τις σκηνές:

ΠΡΟΣΩΠΑ	
Ελάφι	Πρώτος Άνθρωπος
Χιονάτη της Πάρνηθας	Δέντρο
Πρώτο Ελάφι	Ήλιος κ.ά.

ΣΚΗΝΕΣ	
α	Συνάντηση του Ελαφιού με τη Χιονάτη της Πάρνηθας
β	Η γνωριμία των Πρώτων Ελαφιών με τους Ανθρώπους



Αρχείο Φ. Δενδρινού

Η ΟΜΑΔΑ

Η ενότητα αυτή έχει στόχο τη συνοχή και συνεργασία της ομάδας. Τα παιδιά ήδη γνωρίζονται και επικοινωνούν μεταξύ τους. Έχουμε προτείνει ασκήσεις και αυτοσχεδιασμούς επικοινωνίας, καθώς και κάποιες πρώτες μορφές δραματοποίησης κειμένου.

Η ομάδα μπορεί να επικοινωνήσει με πολλούς τρόπους: μέσα από τη σωματική έκφραση, το θεατρικό παιχνίδι και τον αυτοσχεδιασμό αλλά και το τραγούδι, το χορό και την εικαστική σύνθεση. Στην ενότητα αυτή περιλαμβάνονται προτάσεις επικοινωνίας και συνεργασίας των παιδιών που ενεργοποιούν τα εκφραστικά τους μέσα.

Ο σκοπός της συγκρότησης μιας ομάδας έχει σχέση με τη μέθοδο προσέγγισης του θεάτρου και γενικότερα με τις δραστηριότητες του σχολείου. Έτσι ο στόχος αυτών των δραστηριοτήτων καλύπτει ευρύτερες ανάγκες για το δάσκαλο που μπορεί να τις εφαρμόζει σε κάθε ευκαιρία. Μπορεί να συζητήσει με τους μαθητές και για άλλες μορφές ομαδικότητας, για κοινωνικές ή φυλετικές ομάδες, για πολιτισμικές κοινότητες. Αφού αναζητήσουν τα κοινά στοιχεία των ομάδων, ο διάλογος αυτός μπορεί να επεκταθεί στην έννοια της πολυπολιτισμικής κοινωνίας.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η επικοινωνία στο θέατρο είναι μια αποκάλυψη που έρχεται σιγά σιγά και αναπτύσσεται με την άσκηση. Όσο πιο πολύ χαλαρώνουμε και ελευθερώνουμε το σώμα και τις αισθήσεις μας, τόσο πιο άμεσα επικοινωνούμε με τον άλλο και με το περιβάλλον.

Με την έννοια **επικοινωνία**, συνήθως εννοούμε τη συνεννόηση κι επαφή μέσα από το λόγο, τη συνομιλία. Ωστόσο διαπιστώνουμε πως μπορούμε να επικοινωνούμε και χωρίς λέξεις, μόνο με το βλέμμα, την έκφραση του προσώπου ή τη χειρονομία (μη λεκτική επικοινωνία).

Όσο πιο δεμένα και συνεργάσιμα είναι τα μέλη της **θεατρικής ομάδας**, τόσο πιο δυναμική και δημιουργική είναι η θεατρική της έκφραση. Στη ζώνη αυτή θα επιχειρήσουμε μια πιο συστηματική διερεύνηση της δυναμικής της ομάδας. Αυτό προϋποθέτει μεγάλη αυτοσυγκέντρωση και αναπτυγμένη αίσθηση της ομαδικότητας. Χρειάζεται, δηλαδή, να «ακούμε» προσεκτικά τους άλλους, με όλες μας τις αισθήσεις σε εγρήγορση.

Σ' αυτή την προσπάθεια θα μας υποστηρίξει η «φόρμα». Όταν μιλάμε για «φόρμα» στη συγκεκριμένη φάση εννοούμε μικρές οργανωμένες ενότητες στην κίνηση, την έκφραση ή το λόγο, οι οποίες με βάση το **ρυθμό** ενισχύουν την ομαδικότητα. Τα πρότυπα από την λαϊκή παράδοση μάς βοηθούν μέχρι να δημιουργήσουμε τις δικές μας φόρμες. Το παραδοσιακό παιχνίδι (π.χ. το «Γύρω, γύρω όλοι») προσφέρεται, καθώς είναι μία έτοιμη σύνθεση με ρυθμό, λόγο και ενέργειες. Φόρμα αποτελεί και το δημοτικό τραγούδι με το χορό, επειδή συνδυάζει τη μουσική με την κίνηση και το λόγο.

Το αποκορύφωμα της σκηνικής επικοινωνίας και συνεργασίας είναι η θεατρική παράσταση.

Στο επαγγελματικό θέατρο η ομάδα αντιπροσωπεύεται από το **θίασο**. Η ιδιαίτερη αυτή μορφή συνύπαρξης μέσα από την τέχνη του θεάτρου είναι πανάρχαια (ο θίασος του Διονύσου ήταν η ακολουθία του). Στις μέρες μας εκφράζεται μέσα από τις θεατρικές ομάδες, τα θεατρικά σχήματα και τους περιοδεύοντες θιάσους - μπουλούκια.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους ατομικά και ομαδικά. Να κατανοήσουν την έννοια του ρυθμού
Αντικείμενα	Στεφάνι, μαντίλια.
Είδος δραστηριοτήτων	Ομαδικές και σωματικές δραστηριότητες συντονισμού και δημιουργίας δραματικών συνθηκών.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές αρχίζουν με ασκήσεις για ζέσταμα του σώματος και ασκήσεις συντονισμού. Συνεχίζουν με τη χορευτική - σκηνική- παρουσίαση ενός δημοτικού τραγουδιού.
Μυστικό	Μέσα από το ρυθμό τα μέλη της ομάδας κατακτούν συντονισμό, επικοινωνία, συγχρονισμό και αλληλεπίδραση.

Περιοχή του σώματος

Ο Μάγος της Σκηνής αρχίζει με ασκήσεις για ζέσταμα. Παρόμοιες ασκήσεις είναι απαραίτητο να γίνονται στην αρχή κάθε ζώνης.

Δραστηριότητα 1: Άσκηση συντονισμού

Στόχος της άσκησης αυτής είναι ο συντονισμός των κινήσεων και η συνεργασία της ομάδας. Σε ατομικό επίπεδο είναι η ενεργοποίηση όλων των μελών του σώματος.

Πρόκειται για άσκηση που απαιτεί πολλές δεξιότητες: μνήμη, παρατηρητικότητα, συνεργασία και συντονισμό της ομάδας.

Ακόμα βοηθάει την ομάδα να αποκτήσει έναν κοινό ρυθμό.

Οδηγία

Οι κινήσεις των μαθητών πρέπει να είναι σταθερές και ήρεμες. Πρώτα περνάνε το στεφάνι με προσοχή από το κεφάλι ως τα πόδια του διπλανού τους αποκτώντας μαζί του μια φυσική επαφή. Εκείνος διατρέχει αντίστροφα τη διαδρομή. Όταν ολοκληρώσει την κίνησή του, περνά με τη σειρά του το στεφάνι στον επόμενο έχοντας μάθει την κίνηση και το ρυθμό της.

Η ροή της κίνησης είναι βασική στην άσκηση. Πρέπει να αποφευχθούν οι διακοπές ή αργοπορίες ή αφηρημάδα. Έτσι η ομάδα μπαίνει σιγά σιγά στο νόημα του ρυθμού. Ακόμα αξίζει να προσέξουμε το ρόλο των μαθητών που περιμένουν τη σειρά τους **προσέχοντας** συγκεντρωμένοι το παιχνίδι. Ακόμη και ένας να μην προσέχει, «σπάει» την αλυσίδα της άσκησης και το ρυθμό της ομάδας.

Η άσκηση μπορεί να γίνει και με παραλλαγή. Τα παιδιά παρατηρούν και συγκρατούν την κίνηση με το αντικείμενο - στεφάνι και στη συνέχεια την εκτελούν με πιστότητα χωρίς το αντικείμενο. Εφιστούμε την προσοχή στη λεπτομέρεια και αποφεύγουμε τη χαλαρότητα.

Δραστηριότητα 2: Ακούω και νιώθω τους άλλους

Στόχος της άσκησης είναι να αποκτήσει η ομάδα ενότητα και ρυθμό.

Η αυτοσυγκέντρωση και η ετοιμότητα των μελών της ομάδας είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχία της. Σε κάθε χρόνο η ομάδα πρέπει να ενεργεί συσπειρωμένη σαν ένα σώμα.

Προαιρετική δραστηριότητα: Οι μισοί τραγουδάμε και οι άλλοι μισοί χορεύουμε

Σχηματίζουμε δύο ομάδες. Η μία ομάδα τραγουδά ένα γνωστό τραγούδι. Η άλλη ομάδα χορεύει τη μελωδία.

Στόχος της άσκησης είναι η ανταλλαγή ενέργειας και ο συντονισμός της ομάδας.

Η επιτυχία της άσκησης βασίζεται στη μεγάλη αυτοσυγκέντρωση των μαθητών και στο συγχρονισμό των δύο υποομάδων.

Οδηγία

Η ομάδα που τραγουδά έχει την πρωτοβουλία και καθορίζει την κίνηση της άλλης ομάδας. Η δεύτερη ομάδα που χορεύει ανατροφοδοτεί την πρώτη με την απόδοσή της.

Έτσι αναπτύσσεται αλληλεπίδραση των ομάδων, ενώ παράλληλα τα παιδιά ασκούνται σε σύνθετες ασκήσεις συντονισμού. Βασικό στοιχείο για την επιτυχία της άσκησης είναι ο ρυθμός.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: Δημοτικό τραγούδι και χορός

Η δραστηριότητα **στοχεύει** στη σκηνική παρουσίαση ενός δημοτικού τραγουδιού, σε συνδυασμό με το ρυθμό και τη χορευτική εκτέλεση του.

Οδηγία

Δεν επιμένουμε τόσο στη σωστή χορευτική εκτέλεση του τραγουδιού, όσο στη στάση του σώματος, στην αρμονία της κίνησης, στην αίσθηση του ρυθμού. Έτσι οδηγούμαστε στη σκηνική παρουσίαση του τραγουδιού.

Πρέπει να έχουμε την αίσθηση ενός αρμονικού συνόλου, το οποίο χορεύει με ένα βήμα. Το δημοτικό τραγούδι είναι μια έτοιμη ρυθμική - κινησιολογική φόρμα, πολύ χρήσιμη για ομάδες. Ο Μάγος της Σκηνής μπορεί να προτείνει άλλα τραγούδια σε μπάλο, τσάμικο κ.ά.

Στην αρχή τα παιδιά τραγουδούν την πρώτη στροφή χωρίς να χορεύουν. Προετοιμάζονται για να μπουν στο ρυθμό κάνοντας κινήσεις επιτόπου. Στη συνέχεια, από τη δεύτερη στροφή μπαίνουν στο χορό.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Μέσα από το ρυθμό τα μέλη της ομάδας κατακτούν συντονισμό, επικοινωνία, συγχρονισμό και αλληλεπίδραση.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Στο τέλος των δραστηριοτήτων θα ρωτήσουμε τα παιδιά πώς αισθάνθηκαν σαν ομάδα. Ποιο στοιχείο τους ένωσε περισσότερο στο χορό;

Θα μιλήσουμε για τη σημασία του **ρυθμού** γενικά στη ζωή μας και ειδικά στη δουλειά της θεατρικής ομάδας. Τα μέλη της ομάδας δεν μπορούν να φθάσουν στη σύνθεση και στη δημιουργία χωρίς ρυθμό.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να καλλιεργήσουν τα εκφραστικά τους μέσα σε σχέση με τους άλλους. Να εξοικειωθούν με την ατμόσφαιρα της σκηνής ενός έργου.
Αντικείμενα	Καπέλα, καστανιέτες, χρωματιστά ρούχα, μαντίλες, βιολί, ντέφι, CD-player, CD, ξύλα, ύφασμα, φακοί.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές δραστηριότητες, δραματική έκφραση με αφορμή ένα κείμενο, σκηνικές δράσεις με ρόλο.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ξεκινούν με δραστηριότητες συντονισμού και ρυθμού της ομάδας, προχωρούν σε δραματική έκφραση πάνω σε λογοτεχνικό κείμενο με διαπολιτισμικό χαρακτήρα.
Μυστικό	Η μουσική και ο ρυθμός δίνουν ζωντάνια και ατμόσφαιρα στη δράση.
Διαθεματική έννοια	Πολιτισμός

Περιοχή του σώματος

Προαιρετική δραστηριότητα: **Ζέσταμα**

- Περπατάμε ελεύθερα γεμίζοντας το χώρο.
- Μαζευόμαστε πολύ κοντά ο ένας στον άλλο, σαν ένα σώμα.
Καθόμαστε όλοι κάτω επιτόπου.
- Σηκωνόμαστε αθόρυβα και χωρίς να σπρώξει ο ένας τον άλλο.

Στόχος της άσκησης είναι η δημιουργία αίσθησης της ομάδας.

Η άσκηση απαιτεί αυτοπειθαρχία και επικοινωνία. Οι κινήσεις απαιτούν εναρμόνιση και συντονισμό, ώστε να έχουμε αισθητικό αποτέλεσμα.

Οδηγίες

Συστήνουμε στους μαθητές να μετακινούνται στην αρχή προσεκτικά χωρίς να πέφτουν ο ένας πάνω στον άλλο. Παρατηρούν τι συμβαίνει στο χώρο, πώς ορίζεται και μεταβάλλεται από τα σώματά τους. Στη συνέχεια, όταν μαζεύονται στο κέντρο, κάνουν πολύ μικρά βήματα με κινήσεις ανάλαφρες. Συνειδητοποιούν τώρα την αλλαγή που προκαλεί η κίνηση των σωμάτων τους.

Ας απολαύσουν την αίσθηση της προσέγγισης. Τώρα κάθονται κάτω αθόρυβα χωρίς να πατήσουν κανέναν. Όταν έχουν καθίσει όλοι κάτω, πάλι απολαμβάνουν την αίσθηση της ομάδας. Τέλος, με μια κίνηση, σηκώνονται πάνω προσέχοντας να μην κάνουν θόρυβο.

Δραστηριότητα 1: Τα καπέλα

Στόχος της άσκησης είναι ο συντονισμός και η ετοιμότητα της ομάδας.

Οδηγίες

Ο Μάγος της Σκηνής παίζει το ρόλο του συντονιστή. Η αλλαγή των καπέλων θα γίνει με το δικό του σύνθημα. Στην αρχή η αλλαγή γίνεται σε δύο χρόνους και μετά σε έναν, πράγμα που είναι πιο διασκεδαστικό για τα παιδιά.

- Στον πρώτο χρόνο κάθε παιδί πιάνει το καπέλο που φοράει. Στο δεύτερο χρόνο το βγάζει και το δίνει στο διπλανό του και στον τρίτο χρόνο φοράει το καπέλο που παίρνει.
- Αλλαγή σε δύο χρόνους: στον πρώτο χρόνο βγάζει το καπέλο που φοράει και στο δεύτερο χρόνο φοράει το καπέλο που παίρνει.
- Αλλαγή σε ένα χρόνο: Σε ένα χρόνο βγάζει και δίνει το καπέλο που φορά, ενώ ταυτόχρονα παίρνει και φορά το καπέλο που του δίνουν.
- Το παιχνίδι μπορεί να τελειώσει, όταν όλα τα παιδιά φορούν από ένα καπέλο. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχουν τόσα καπέλα όσα και τα παιδιά. Το παιχνίδι επίσης μπορεί να τελειώσει, όταν όλα τα καπέλα μαζευτούν στο τελευταίο παιδί.

Περιοχή μεταμορφώσεων**Δραστηριότητα 1: Οι τσιγγάνοι** (βλέπε Ανθολόγιο Ε΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού, Ελ. Σαραντίτη, Οι φίλοι μας οι τσιγγάνοι, σ. 256).

Τα παιδιά διαβάζουν και κατανοούν το κείμενο. Παρατηρούν τις σχετικές φωτογραφίες.

Συζητούν για τον τρόπο ζωής των τσιγγάνων.

Στη συνέχεια ο Μάγος της Σκηνής παρακινεί τα παιδιά να επιλέξουν τσιγγάνικες μελωδίες και να οργανώσουν ένα γλέντι.

Οι μαθητές προετοιμάζουν τον αυτοσχεδιασμό, χρησιμοποιούν τα αντικείμενα που έχουμε δώσει και βρίσκουν την αφορμή για το γλέντι.

Άλλα παιδιά τραγουδάνε, άλλα χορεύουν, άλλα συνοδεύουν το γλέντι παίζοντας μουσικά όργανα ή χτυπώντας παλαμάκια με ρυθμό.

Με αυτό τον τρόπο δημιουργούν την ατμόσφαιρα της σκηνής.

Το Μυστικό του Μάγου

Η μουσική και ο ρυθμός δίνουν ζωντάνια και ατμόσφαιρα στη δράση.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ: Πολιτισμός

«Να σώσουμε τον πολιτισμό αλλά πρώτα να σώσουμε τον άνθρωπο».

Μ. Μπρεχτ

Σύμφωνα με τις σύγχρονες αρχές της Κοινωνιολογίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας² **υπάρχουν διαφορετικοί πολιτισμοί**. Κάθε λαός έχει το δικό του πολιτισμό και ξεχωρίζει για τις δικές του αξίες. Η ζώνη αυτή και η συγκεκριμένη δραστηριότητα προσφέρεται για **διαπολιτισμική διαθεματική προσέγγιση**. Ήδη με τη μελέτη του λογοτεχνικού κειμένου για τους τσιγγάνους έχουμε ένα πρώτο πεδίο διαθεματικής διδασκαλίας (Λογοτεχνία - Θέατρο - Μουσική).

Μπορούμε ακόμη να δούμε και το ποίημα του Λόρκα Η καλόγρια, η Τσιγγάνα από το Ανθολόγιο της Ε΄ – ΣΤ΄ Τάξης, σελ. 153 όπου το χαρακτηριστικό της ηρωίδας του ποιήματος είναι η καλπάζουσα φαντασία της και γι' αυτό ο ποιητής την ονομάζει «τσιγγάνα- καλόγρια».

Δραστηριότητα 2: Η κατασκήνωση

Η δραστηριότητα έχει στόχο να αναδείξει μέσα από τις συγκεκριμένες ενέργειες των δύο διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων **πώς προσεγγίζονται και συμβιώνουν οι διαφορετικοί πολιτισμοί**.

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες, τσιγγάνους και μη τσιγγάνους. Η κάθε ομάδα κάνει κάποιες δραστηριότητες, όπως θα γίνονταν στο αντίστοιχο πολιτισμικό περιβάλλον.

Ζητάμε από τα παιδιά να χαλαρώσουν και να φανταστούν ότι βρίσκονται σε διακοπές.

Ξεκινάνε από διαφορετικές τοποθεσίες για τη θάλασσα. Η ομάδα των τσιγγάνων παίρνει τα απαραίτητα πράγματα και ξεπόλητοι ανεβαίνουν στο φορτηγό τους. Φτάνουν στην παραλία και αμέσως κατασκηνώνουν και προσαρμόζονται στο περιβάλλον. Η ομάδα των μη τσιγγάνων παίρνει πολλά πράγματα και ξεκινά με το Ι.Χ της φορτωμένο. Φτάνουν στην παραλία και προσπαθούν με δυσκολία να κατασκηνώσουν. Ζητούν τη βοήθεια των τσιγγάνων.

Στη συνέχεια οι τσιγγάνοι ξαπλώνουν στην αμμουδιά. Ένα παιδί παίζει με το βιολί του μια μελωδία. Μια τσιγγάνα χτυπά το ντέφι και όλοι μαζί αρχίζουν να χορεύουν και να χτυπάνε παλαμάκια.

Τα μέλη της άλλης ομάδας, κουρασμένοι, σε άλλη πλευρά της παραλίας ακούνε ξαπλωμένοι τα γουόκμαν τους. Βλέπουν τους τσιγγάνους να διασκεδάζουν και παρασύρονται στο ρυθμό τους. Πλησιάζουν, γίνονται μία παρέα και όλοι μαζί χαίρονται τις διακοπές τους.

Οδηγία

Με δική μας παρότρυνση τα παιδιά επινοούν διάφορους τρόπους συμπεριφοράς αλλά δεν υποδεικνύουμε τι να κάνουν. Για την ομαδική ατμόσφαιρα σημαντικό ρόλο κατέχει η μουσική. Με την επιλογή μελωδίας από τα ίδια τα παιδιά ενισχύουμε την ελεύθερη έκφραση, τη φαντασία και την ικανότητα να συνδυάζουν τη μουσική με την υπόθεση και την ατμόσφαιρα.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε πάνω στις δραστηριότητες της ζώνης. Στεκόμαστε ιδιαίτερα στο τι είναι ρυθμός και πώς συμβάλλει στην ενότητα και απόδοση της ομάδας.

Εξηγούμε στα παιδιά πως η ατμόσφαιρα είναι θέμα διάθεσης αλλά και έκφρασης. Αισθάνομαι χαρούμενος και παίζω με το βιολί μου ένα χαρούμενο σκοπό ή το αντίθετο, είμαι απελπισμένος και το εκφράζω με το χορό μου, την κίνηση και το ρυθμό.

Η μουσική και ο χορός είναι οι πιο εύγλωττες μορφές του ρυθμού μιας σκηνικής παρουσίασης και αποδίδουν θαυμάσια την ατμόσφαιρα.

² Levi-Strauss, Claude, (1973). *Anthropologie structurale deux*, Paris, ed. Plon.



Ο φύλακας των χαλικιών, Αρχαίο θέατρο Μαντινείας, Αρχείο Μ. Φραγκή

Ο ΧΩΡΟΣ

Οι μαθητές κινούνται, βηματίζουν, σταματούν, έρχονται αντιμέτωποι με άλλους, συντονίζουν τα βήματά τους, κάνουν πηδηματάκια ή άλματα, τρέχουν γρήγορα «να σωθούν», πέφτουν πάνω σε έναν άλλο μέσα στη βιασύνη τους. Διαπιστώνουν ότι η δράση σηματοδοτείται από το χώρο, τις διαστάσεις του, τα όριά του. Όσο περισσότερο ελευθερωνόμαστε μέσα στο χώρο, τόσο πιο αληθινή είναι η έκφρασή μας, αφού το σώμα παίζει μ' αυτόν, η φωνή τον γεμίζει και αντηχεί μέσα του. Στο χώρο παίζουμε, κάνουμε πρόβες, ετοιμαζόμαστε για τη σκηνή. Είναι ένα **εργαστήριο θεάτρου**.

Μέσα στον πραγματικό αυτό χώρο τα παιδιά θα στήσουν πολλούς φανταστικούς. Παίζουν με δραματικούς χώρους, που υποβάλλονται από τα έργα με τα οποία ασχολούνται (ένα καράβι, μια φυλακή, ο Βόρειος Πόλος).

Ανάλογα με το θέμα προσδιορίζεται η δράση στη σκηνή και ο **χώρος**. Με τη δύναμη της φαντασίας ένα υπερυψωμένο δάπεδο θα γίνει «ένα μεγάλο δάσος» ή -σε μια άλλη στιγμή της σκηνικής δράσης- μια «σπηλιά». Αλλά ο χώρος μπορεί να διαμορφωθεί και από τη φυσική παρουσία των παιδιών. Τα ίδια τα σώματα δημιουργούν ένα σκηνικό χώρο.

Σκοπός των ασκήσεών μας είναι η δημιουργία ενός συγκεκριμένου χώρου δράσης. Τα παιδιά φαντάζονται το χώρο της σκηνής, ανάλογα με το θέμα που επιλέχθηκε και δρουν. Είτε πρόκειται για «ποτάμι» είτε για «εστιατόριο» επιδιώκουμε οι μαθητές να είναι σαφείς στις ενέργειές τους, ώστε οι υπόλοιποι που παρακολουθούν να καταλάβουν σε ποιο χώρο βρίσκονται.

Στη συνέχεια, τα παιδιά **επαληθεύουν** με δράση το χώρο του θεματός τους, δηλαδή δικαιολογούν, αυτό που ανέλαβαν να δείξουν με δικές τους ενέργειες (στο ποτάμι ψαρεύω ή παίρνω νερό με τον κουβά ή πλένομα).

Για να ορίσουμε ένα **χώρο δράσης** αφήνουμε τη φαντασία μας να κατοικήσει το σκηνικό μας χώρο.

Αν παίζουμε θέατρο σκιών (καραγκιόζη), θα περιοριστούμε ανάμεσα στην παράγκα και το σεράι. Αν ο χώρος μας είναι η θάλασσα, η άπλα του ορίζοντα και η αστάθεια του επιπέδου θα μας προσδιορίσουν το περπάτημα, τη στάση, την κίνηση και τη φωνή.

Όσο για το **χρόνο**, αυτός συμβαδίζει με το χώρο και τις μεταμορφώσεις του. Εκτός από το θεατρικό χρόνο, χρόνο της θεατρικής δράσης (δέκα λεπτά αυτοσχεδιασμού), υπάρχει και ο δραματικός χρόνος που καθορίζει το κείμενο: Αθήνα του σήμερα ή Αθήνα του 1840. Κάποιες φορές παίζουμε με διαφορετικούς χρονικούς άξονες, μεταπηδάμε από τη μια χρονική στιγμή στην άλλη είτε γιατί το κείμενο μας το επιβάλλει είτε γιατί εμείς αυτοσχεδιάζοντας επιλέγουμε να πετάμε στο χώρο και στο χρόνο.

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Η σχέση μας με το θέατρο δεν περνά μόνο μέσα από τη σκηνική πράξη. Λειτουργούμε και ως θεατές τόσο στην τάξη, όταν κοιτάζουμε αυτούς που αυτοσχεδιάζουν, όσο και όταν πηγαίνουμε να παρακολουθήσουμε μία παράσταση σε ένα θέατρο. Η γνώση του θεατρικού χώρου, του θεάτρου ως κτιρίου αρχιτεκτονικά αλλά και δομικά, με τα μέρη του (σκηνή, παρασκήνια, πλατεία), μας επιτρέπει να κατανόησουμε την παράσταση, αισθητικά και κοινωνικά.

• **Αρχαίο θέατρο**

Στο αρχαίο θέατρο ο θεατρικός χώρος διακρίνονταν:

- Σε ένα κυκλικό επίπεδο, την **ορχήστρα**, όπου κινείται βασικά ο **χορός**.
- Σε ένα αμφιθεατρικό πέταλο, το **κοίλον**, όπου κάθονται οι θεατές
- Σε μία ξύλινη κατασκευή στο βάθος, τη **σκηνή/λογείον** για τους υποκριτές.

Το ελληνικό αμφιθέατρο, που είναι ανοιχτός χώρος μέσα στη φύση, επιτρέπει την επικοινωνία ηθοποιού – θεατή. Η χρήση του **προσωπείου** και η **υποκριτική** του ηθοποιού συντελούν στην πρόσληψη του ιδιαίτερου αυτού θεάματος.

Στο κέντρο της ορχήστρας βρίσκεται η **θυμέλη**, προσδιορίζοντας την ιερότητα του χώρου.

• **Μεσαιωνική σκηνή**

Όσο το λειτουργικό δράμα εκτυλισσόταν στους κόλπους της εκκλησίας, ολόκληρος ο εκκλησιαστικός χώρος χρησίμευε ως σκηνή και το εκκλησίασμα είχε το ρόλο του κοινού. Όταν βγήκε από το χώρο της εκκλησίας -στην αρχή για να προσελκύσει πιστούς- και έγινε λαϊκό και κοσμικό θέαμα, η σκηνή έγινε πιο σύνθετη. Οι κυριότερες μορφές σκηνικής παρουσίας είναι οι ακόλουθες.

α) **Στατικός τρόπος:** υπερυψωμένες, ξύλινες μικρές σκηνές-πλατφόρμες, γύρω από τις οποίες στέκονται και παρακολουθούν οι θεατές. Στην κάθε σκηνή παρουσιάζεται από ένα θρησκευτικό επεισόδιο. Το πλήθος μετατοπίζεται από τη μία σκηνή στην άλλη για να παρακολουθήσει τη συνέχεια του δράματος. Οι μικρές αυτές σκηνές είναι τοποθετημένες σε ανοιχτούς χώρους (πλατείες ή αλώνια), άλλοτε σε ευθύγραμμη και άλλοτε σε κυκλική διάταξη.

β) **Περιοδύων τρόπος:** μικρές σκηνές (οίκοι), στήνονται πάνω σε αμάξια ή άρματα και περιοδεύουν στις πλατείες παρουσιάζοντας διαδοχικά επεισόδια από την Αγία Γραφή. Το κοινό δε μετακινείται, αλλά περιμένει στον ίδιο τόπο για να παρακολουθήσει το επόμενο επεισόδιο.

• **Η κομμένη ντελ άρτε**

Αυτό το είδος του πλανόδιου θεάτρου δεν είχε μόνιμη σκηνή. Συνήθως οι ηθοποιοί έπαιζαν σε μια πρόχειρη σκηνική κατασκευή που έστηναν σε δρόμους και πλατείες (ανάλογη με τη μεσαιωνική σκηνή). Μπροστά της και στο πλάι μαζεύονται οι θεατές. Οι θίασοι της κομμένης μετέφεραν συνήθως τις φορητές σκηνές τους.

• **Ιταλική Σκηνή**

Διαμορφώθηκε μέσα από μια σειρά ιστορικών, κοινωνικών και καλλιτεχνικών εξελίξεων. Ξεκινά από την Αναγέννηση στην Ιταλία, όπου η διάταξη του χώρου προσδεδεικμένα διαμορφώνεται σε μια υπερυψωμένη σκηνή, στην οποία παίζουν οι (ερασιτέχνες αρχικά) ηθοποιοί μπροστά στους ευγενείς μέσα σε μια αίθουσα παλατιού. Αργότερα άρχισαν να οικοδομούνται μόνιμα θέατρα για το πλατύ κοινό. Οι θεατρικοί αυτοί χώροι αποτελούνταν από μία ρηχή και υπερυψωμένη μετωπική **σκηνή - κουτί**, έναν ημικυκλικό χώρο μπροστά από τη σκηνή, μία επίπεδη **πλατεία** και σειρές **θεωρείων**.

Η ιταλική σκηνή παρουσιάζει δυσκολίες καταρχήν για τον ίδιο τον ηθοποιό. Απόμακρος σε ένα μεγάλο σκηνικό χώρο που δεν αναδεικνύει τα φυσικά του προσόντα, χρειαζόταν να φωνάζει με όλη του τη δύναμη για να τον ακούσουν οι θεατές σε όλη την πλατεία. Έπαιζε σε ένα παραλληλόγραμμο κουτί και η ενέργειά του διασκορπιζόταν. Από την άλλη οι θεατές στα θέατρα της εποχής δεν απολάμβαναν

ίσα προνόμια. Οι επίσημοι της κοινωνίας κάθονται στα θεωρεία ή στις πρώτες σειρές της πλατείας και οι άλλοι, μεσαίες και κατώτερες τάξεις, στριμώνονται σε πάγκους στην πλατεία ή στέκονται ακόμα και όρθιοι.

• Ελισαβετιανή σκηνή

Τα κύρια χαρακτηριστικά του ελισαβετιανού θεατρικού χώρου αν κρίνουμε από το Γκλόουμπ Θιάτερ που ανακατασκεύασαν πρόσφατα, είναι το κυλινδρικό του σχήμα και η ανοιχτή σκεπή του. Υπάρχουν ακόμη η ανυψωμένη εξέδρα για σκηνή, ο ελεύθερος χώρος για τους όρθιους θεατές μπροστά στη **σκηνή** και δυο - τρεις γαλαρίες με πάγκους, που αναπτύσσονται σε τρεις ορόφους γύρω γύρω. Πίσω από τη σκηνή υπήρχε ένας τοίχος με πόρτες ή περάσματα που οδηγούσαν στα παρασκήνια. Στον τοίχο στηριζόταν ένας εξώστης, το **μπαλκονέτο** που χρησιμοποιε για ειδικές σκηνές μπαλκονιού αλλά και για να φιλοξενεί τους μουσικούς. Πάνω ακριβώς από τη σκηνή, στηριγμένη σε κολόνες, ήταν η οροφή, ζωγραφισμένη περίτεχνα σαν ουρανός. Σ' ένα μικρό κουβούκλιο ακριβώς από πάνω υπήρχε χώρος για διάφορους σκηνικούς μηχανισμούς και ψηλά κυμάτιζε η σημαία με τα σύμβολα του θεάτρου (του Σαίξπηρ ήταν ο Άτλας και ο Ηρακλής που κρατούν την υδρόγειο). Η σκηνή προεκτείνεται μέσα στην πλατεία.

• Σύγχρονη σκηνή

Η ιταλική σκηνή των σύγχρονων θεάτρων (από το 18^ο αιώνα) αποτελεί μεικτό είδος που συνδυάζει και στοιχεία της ελισαβετιανής σκηνής (κυκλικούς εξώστες, θεωρεία).

Από τις πρώτες κιόλας δεκαετίες του αιώνα μας η παραδοσιακή ιταλική σκηνή αμφισβητείται είτε δειλά και μερικά, είτε πιο αποφασιστικά και ριζοσπαστικά. Το αίτημα τώρα είναι ένα νέο θέατρο που δε θα χωρίζει το κοινό από τους ηθοποιούς ούτε θα διαχωρίζει ιεραρχικά σε κοινωνικά στρώματα τους θεατές.

Από τη μια πλευρά, το θέατρο αποκαλύπτεται ως μηχανισμός, ξεγυμνώνονται τα στοιχεία της ψευδαίσθησης (αυλαία, κουίντες, καμαρίνια) και τονίζεται με κάθε μέσο η ανάγκη να αποξενωθεί ο θεατής από την ιστορία και να προβληματιστεί πάνω στα κοινωνικά αίτια και τα αποτελέσματα της υπόθεσης (Μπρεχτ).

Από την άλλη, ξαναβρίσκουμε τις μνήμες ενός θεάτρου ξεχασμένου, με ρίζες στο δρώμενο και στην τελετουργία. Το άμεσο θέατρο και η ανταπόκριση ενός θεατή — πιστού αρχίζει να γίνεται αισθητική αναγκαιότητα (Αντονέν Αρτό).

Με τον Γκροτόφσκι ο ηθοποιός αποθεώνεται. Ο θεατρικός χώρος δεν είναι σταθερός, ο Γκροτόφσκι μιλά για ένα "φτωχό θέατρο" όπου ο ηθοποιός προσφέρει το σώμα του σε θέα και ο θεατής ενσωματώνεται στη θεατρική πράξη. Στις παραστάσεις του Πίτερ Μπρουκ η σκηνή έχει καταργηθεί και οι θεατές της πρώτης σειράς βρίσκονται πολύ κοντά καθισμένοι στο σκηνικό χώρο, αγκαλιάζοντας όσα γίνονται στη σκηνή.

Σε πολλές σκηνές σήμερα -ακόμη και στη Νέα Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου της Αθήνας- ο θεατρικός χώρος μεταμορφώνεται για κάθε παράσταση. Ανακατεύονται ηθοποιοί και θεατές μέσα σε μια διαρκή κινητικότητα. Αυτό εξυπηρετεί τότε την ανατροπή του ψευδαισθητικού καθρέφτη της ιταλικής σκηνής, τότε την αναφορά σε σκηνικούς κώδικες του θεάτρου της Άπω Ανατολής, όπως οι πασαρέλες για εισόδους και εξόδους των ηθοποιών που μοιράζουν το κοινό στη μέση.

• **Κυκλική σκηνή**

Η σκηνή βρίσκεται ανάμεσα στα καθίσματα της πλατείας και οι θεατές περιστοιχίζουν τους ηθοποιούς. Προσπάθειες τέτοιας κυκλικής σκηνής που εμπνέονται από το τσίρκο και την αρένα («θέατρο Αρένα» στις Η.Π.Α.) έκαναν πρωτοπόροι σκηνοθέτες στις πρώτες δεκαετίες του αιώνας μας, όπως ο Ράινχαρτ. Μπορούμε να αναφέρουμε και την ημικυκλική σκηνή, με το κοινό να παίρνει θέση, όπως στο αρχαιοελληνικό θέατρο, σε μικρότερη κλίμακα.

• **Πολυμετωπική σκηνή**

Η θεατρική σκηνή, που για πρακτικούς και οικονομικούς λόγους διαμορφώνεται σε μικρά οικοδομήματα (υπόγεια πολυκατοικιών, γκαράζ, κ.ά.), γίνεται **πολυμετωπική** έχοντας στις τρεις πλευρές της το κοινό. Η τέταρτη πλευρά χρησιμεύει για σκηνικό και οι ηθοποιοί παίζουν στο κέντρο του χώρου.

Η σχέση σκηνής – πλατείας μπορεί να μεταβάλλεται ανάλογα με τις σκηνοθετικές αντιλήψεις κατά τη διάρκεια της παράστασης με περιστροφή της σκηνής. Άλλοτε, με τη βοήθεια μηχανισμών, δημιουργείται ένα νέο σχήμα στη σχέση πλατείας – σκηνής.

Στο σύγχρονο θέατρο, που η σκηνοθεσία αποτελεί μια επιπλέον δραματοουργία προτείνοντας και άλλες ερμηνείες των κλασικών κειμένων, ο σκηνικός χώρος μεταμορφώνεται με πολλούς τρόπους. Εκτός από την αρχιτεκτονική παρέμβαση, η τεχνολογία και ο φωτισμός έρχονται να καλύψουν τις ανάγκες της μοντέρνας σκηνοθεσίας, εκφράζοντας παράλληλα τη διαρκή αναζήτηση στη σχέση ηθοποιού – θεατή.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η δημιουργία από τα παιδιά χώρου δράσης.
Αντικείμενα	Κλαδιά, κανάτα με νερό, τραγούδι, φωτογραφίες, διαφάνειες, κασέτα video και DVD για το Αρχαίο Θέατρο.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές, αυτοσχεδιασμοί, έρευνα για το θέατρο.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ξεκινάνε με μια ομαδική άσκηση και συνεχίζουν με αυτοσχεδιασμούς δημιουργίας και διαμόρφωσης χώρου με αντικείμενα. Γνωρίζουν στοιχεία του Αρχαίου θεάτρου.
Μυστικό	Στο θέατρο δημιουργούμε όποιο χώρο θέλουμε με τη δράση μας.
Διαθεματική έννοια	Χώρος

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: **Η ομάδα στο χώρο**

Στόχος της άσκησης είναι η αυτοσυγκέντρωση, η επικοινωνία και ο συντονισμός κατά τη διερεύνηση του χώρου.

Οδηγία

Ξεκινάμε την άσκηση από τη στάση της ηρεμίας με αυτοσυγκέντρωση. Δίνουμε σύνθημα για ελεύθερο βήμα στο χώρο με συγχρονισμό στο βήμα. Αφού το πετύχουμε, επαναλαμβάνουμε το βήμα και στο τρίτο βήμα τα παιδιά απλώνουν τα χέρια και πιάνονται.

Θα δοκιμάσουμε παραλλαγή της άσκησης ζητώντας να κάνουν μεταβολή στο τρίτο βήμα και μετά πιάσιμο των χεριών.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: **Δημιουργώ το χώρο**

Στόχος της δραστηριότητας είναι η εξοικείωση με το χώρο και η δημιουργία χώρου δράσης με την ανάλογη συμπεριφορά.

Οδηγία

Ο Μάγος της Σκηνής ζητά από ένα μαθητή να αυτοσυγκεντρωθεί μερικά δευτερόλεπτα και να συμπεριφερθεί «σαν να ήταν σε κάποιο συγκεκριμένο χώρο».

Παράδειγμα: Ο μαθητής φαντάζεται ένα χώρο και προσαρμόζει σ' αυτόν τη συμπεριφορά του. Αν φανταστεί το χώρο «εκκλησία», κάνει τις ανάλογες κινήσεις (σιωπηλό άναμμα κεριών, προσευχή).

Στη συνέχεια, ο Μάγος της Σκηνής ρωτά τα παιδιά αν κατανόησαν αυτό που είδαν. Είναι σκόπιμο κάποιες φορές να ανιχνεύουμε την αντίδραση των μαθητών. Οι μαθητές απαντούν και σχολιάζουν τον αυτοσχεδιασμό που είδαν. Λένε πως ο χώρος της σκηνής μετατράπηκε σε εκκλησία. Εξηγούν πως το κατάλαβαν από τον τρόπο που κινήθηκε ο μαθητής και το ύψος του.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Στο θέατρο δημιουργούμε όποιο χώρο θέλουμε με τη δράση μας.

Περιοχή μαχικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Δρώμενο της γης

Στόχος της δραστηριότητας είναι να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές το χώρο, τα αντικείμενα και να προβούν στη μίμηση μιας τελετουργίας, έτσι ώστε να συνειδητοποιήσουν την έννοια και σημασία του «δρώμενου», καθώς και τη διαφορά του από το «θέατρο».

Η δραστηριότητα προηγείται της γνωριμίας των μαθητών με το αρχαίο θέατρο, αφού οι ρίζες του δράματος βρίσκονται στις θρησκευτικές τελετουργίες. Τα περισσότερα μαγικο - θρησκευτικά δρώμενα σχετίζονται με τη γονιμότητα της γης (σχετική βιβλιογραφία στους Κ. Κακούρη, Β.Πούχνερ κ.ά.).

Οδηγία

Καλούμε τα παιδιά να κάνουν ένα κύκλο. Τους θυμίζουμε την ιερότητα του κύκλου (Ζώνη 1) και τη σχέση του με τον κύκλο του χρόνου. Δίνουμε με λίγα λόγια στοιχεία από την πανάρχαια γονιμική λατρεία της γης. Στα στοιχεία αυτά θα βασιστούν τα παιδιά για να κάνουν την κεντρική πράξη του δρώμενου (φυτεύω – θάβω).

Ορίζουμε ένα μαθητή, που θα κάνει τις ενέργειες του «αγρότη» και θα είναι ο κορυφαίος του χορού. Ο χορός θα συντονιστεί σε κίνηση και φωνή. Μπορεί να τηρηθεί σ' όλη τη διάρκεια του δρώμενου ένας ρυθμός που θα προτείνει ο Μάγος.

Η ομάδα μπορεί να επεξεργαστεί το θέμα του τραγουδιού από το βιβλίο μαθητή, σε δική της σύνθεση ή μπορεί να δημιουργήσει το δικό της τραγούδι.

Δραστηριότητα 2: Γνωριμία με το Αρχαίο θέατρο

Στόχος της δραστηριότητας είναι η γνωριμία με το αρχαίο ελληνικό θέατρο.

Η γνωριμία αυτή θα επιτευχθεί με έρευνα γύρω από το αρχαίο θέατρο με φωτογραφίες, διαφάνειες, προβολή Video για τα αρχαία ελληνικά θέατρα.¹

¹ Βλέπε τη σχετική ενότητα από το DVD Θεατρικής Αγωγής Δημοτικού και το DVD «Δημόδωρος, μία μέρα στο αρχαίο θέατρο», Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ, Γ. Γ. Λ. Ε.

Προαιρετική Δραστηριότητα: Επίσκεψη σε αρχαίο θέατρο

Επισκεπτόμαστε με την τάξη μας ένα αρχαίο θέατρο, π.χ. την Επίδουρο, τους Δελφούς, τη Δωδώνη. Κάνουμε μια αναγνώριση του οικοδομήματος και του περιβάλλοντος χώρου (ιερά, μαντεία, φυσικό περιβάλλον).

- Εντοπίζουμε τα μέρη του αρχαίου θεάτρου.
- Παρατηρούμε το κυρίαρχο γεωμετρικό σχήμα του χώρου (κύκλος).
- Ελέγχουμε την ακουστική του θεάτρου από διαφορετικές θέσεις.
- Καθένας ανοίγει με ενέργεια τα χέρια του προς τον ουρανό και στέλνει τον ήχο ή τη λέξη που θέλει.
- Σχηματίζουμε έναν κύκλο στην ορχήστρα και δοκιμάζουμε να κάνουμε την άσκηση με τον ήχο της ομάδας (Ζώνη 1, ΣΤ΄ Τάξη, Δραστηριότητα 6).
- Κατασκευάζουμε τη μακέτα του θεάτρου από χαρτόνι και την χρωματίζουμε.

Οδηγία

Η επίσκεψη θα πραγματοποιηθεί έξω από την προγραμματισμένη για τη Θεατρική Αγωγή ώρα, στα πλαίσια μιας εκπαιδευτικής εκδρομής. Θα έχουμε μιλήσει από πριν στα παιδιά για το αρχαίο θέατρο και την αρχιτεκτονική του. Μπορούμε να μοιράσουμε φωτοτυπίες με τα βασικά στοιχεία της αρχιτεκτονικής του θεάτρου και της λειτουργίας των μερών του (βλέπε σχετικό υλικό στο σχέδιο εργασίας). Επίσης καλό είναι να έχουμε προετοιμάσει ένα μικρό ερωτηματολόγιο που θα απαντηθεί επιτόπου στο θέατρο από τα παιδιά και το οποίο θα επαληθεύει τις γνώσεις και τις εντυπώσεις τους.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ : Χώρος

Η έννοια του «χώρου» καλύπτει ευρύ σημασιολογικό πεδίο:

Στη **Φυσική** ο χώρος, αν και θεωρείται μια ποσότητα που υπάρχει συνεχώς και ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή τη μετακίνηση ύλης διαμέσου αυτού, συνήθως συνδέεται με την έννοια του χρόνου, αφού κάθε υλικό σώμα υπάρχει σε μια συγκεκριμένη θέση του χώρου, μια συγκεκριμένη στιγμή του χρόνου.

Στα **Μαθηματικά** και τη **Γεωμετρία** ο χώρος ορίζεται από τρεις διαστάσεις και κάθε θέση στο χώρο βρίσκεται σε συγκεκριμένο μήκος, ύψος και πλάτος, από όποιο σημείο θεωρήσουμε αρχή.

Στη **Γεωγραφία** ο χώρος έχει τα παραπάνω χαρακτηριστικά και γίνεται αντιληπτός ως το πλαίσιο μέσα στο οποίο συμβαίνουν πολλές αλλαγές στο πέρασμα του χρόνου, αλλά και ως το αντικείμενο αυτών των αλλαγών. Αναφέρεται σε τοπία, που αλλάζουν μορφή υπό την επίδραση φυσικών ή ανθρωπογενών παραγόντων και στο δυναμικό της μεταβαλλόμενης σύνθεσης τόπων και πολιτισμών.

Ο **Θεατρικός και σκηνικός χώρος** είναι ο τόπος συνάντησης του κοινού με τη θεατρική δημιουργία και ειδικά το πλαίσιο της παράστασης. Ο σκηνικός χώρος είναι η υλοποίηση του χώρου του δράματος.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Οι μαθητές συζητάνε με το Μάγο της Σκηνής για τη δημιουργία του χώρου με τη συμπεριφορά μας. Ακόμα μιλούν για το θεατρικό χώρο και συγκεκριμένα το αρχαίο ελληνικό θέατρο .

Αντιστοιχίζουν τους ήρωες στους χώρους τους ως εξής:

ΧΩΡΟΣ	ΗΡΩΑΣ
1. Παράγκα	Καραγκιόζης
2. Σεράι	Πασάς
3. Λιμνούπολη	Μίκυ Μάους
4. Αρχαίο Θέατρο	Ήρωας Αρχαίου Δράματος

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η ενεργοποίηση της φαντασίας των παιδιών έτσι ώστε να μπορούν να δημιουργούν με τη συμπεριφορά τους ένα χώρο δράσης.
Αντικείμενα	Ύφασμα, φωτογραφίες, διαφάνειες και κασέτα video για το σύγχρονο θέατρο.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές – αυτοσχεδιασμοί – έρευνα για το θέατρο.
Μαθητικές δραστηριότητες	Καταρχήν ενεργοποιείται το σώμα των μαθητών, στη συνέχεια αυτοσχεδιάζουν δημιουργώντας συγκεκριμένο χώρο δράσης και επαληθεύοντάς τον. Τέλος γνωρίζουν στοιχεία από το σύγχρονο θέατρο και τη διαμόρφωση της σκηνής.
Μυστικό	Η θέση του ηθοποιού και του θεατή στο θέατρο προσδιορίζει τον τρόπο επικοινωνίας τους

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Το σώμα μας σε δράση

Στόχος της άσκησης είναι η ενεργοποίηση της φαντασίας και του σώματος.

Οδηγία

Οι μαθητές πρέπει να είναι δεμένοι και συντονισμένοι στις ενέργειές τους.

Παράδειγμα

Οι μαθητές μαζεύουν τους καρπούς με συγχρονισμένες κινήσεις από τα «δέντρα». Έχουν συνείδηση του αριθμού των «δέντρων», αλλά και των κινήσεων των άλλων. Θα μπορούσε κάποιο παιδί να μη μπορεί να «φτάσει» το φρούτο, οπότε ο ψηλός της παρέας το «κόβει» και του το δίνει. Ένα έντομο μπορεί να «τσιμπήσει» ένα παιδί, οπότε αυτό αντιδρά ανάλογα.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: Το εστιατόριο

Στόχος της δραστηριότητας είναι η δημιουργία χώρου δράσης **με τη συμπεριφορά** μας.

Οδηγία

Τα παιδιά πρέπει να κινηθούν με τέτοιο τρόπο στο σκηνικό χώρο, ώστε να δημιουργήσουν τα χαρακτηριστικά και την ατμόσφαιρα ενός εστιατορίου. Οι κινήσεις τους πρέπει να είναι σαφείς και συγκεκριμένες. Κάποια αντικείμενα μπορεί να βοηθήσουν στον προσδιορισμό του χώρου.

Παράδειγμα

Ένα παιδί βγάζει ένα στυλό-πηρούνι και κάνει πως «τρώει» μακαρόνια.

Στη συνέχεια, δύο μαθητές που κάθονται στο διπλανό θρανίο - τραπέζι πίνουν την πορτοκαλάδα τους με το μολύβι - καλαμάκι, άλλος σερβίρει με βιβλίο - δίσκο, άλλος σημειώνει παραγγελίες (μετρ) με πραγματικό μολύβι και μπλοκ κι έτσι συμπληρώνουν τη σκηνική δράση.

Δραστηριότητα 2:

Οι εξερευνητές

Στόχος είναι η δημιουργία χώρου με τα εκφραστικά μας μέσα, καθώς και η επαλήθευσή του με τη δράση μας.

Στη δραστηριότητα αυτή τα παιδιά εξερευνούν ένα χώρο και ταυτόχρονα επαληθεύουν την ύπαρξή του με τον αυτοσχεδιασμό τους. Είναι σύνθετη άσκηση που απαιτεί φαντασία, συντονισμό με τους άλλους και ετοιμότητα στις αντιδράσεις (τι θα βρούμε στο δάσος, κίνδυνοι κτλ).

Οδηγία

Έχει σημασία η συμμετοχή των παιδιών που παρακολουθούν και θα αξιολογήσουν τη δραστηριότητα. Αυτά θα εμπλουτίσουν τα στοιχεία δράσης, ώστε να μπορεί να επαναληφθεί πιο ολοκληρωμένη.

Προαιρετική Δραστηριότητα: Δημιουργώ το χώρο με αντικείμενο

Στόχος της δραστηριότητας είναι η δημιουργία χώρου δράσης με τη χρήση αντικειμένου.

Ο Μάγος ζητά από τα παιδιά να δημιουργήσουν με τη συμπεριφορά τους και τη βοήθεια της φαντασίας ένα χώρο δράσης, που το καθοριστικό του στοιχείο είναι μια καρέκλα.

Οδηγία

Το αντικείμενο εδώ παίζει σημαντικό ρόλο γιατί προσδιορίζει τη δράση. Αυτό σημαίνει ότι οι μαθητές θα χρησιμοποιήσουν την καρέκλα σαν σημείο εκκίνησης της φανταστικής τους σύνθεσης: π.χ. παίρνω την καρέκλα στα χέρια μου ή κάθομαι σ' αυτήν και με τις κινήσεις μου δηλώνω δράση σε ένα συγκεκριμένο χώρο.

Παράδειγμα

Ένας μαθητής καβαλάει μια καρέκλα που γίνεται με τις κινήσεις του και τη δράση του **μοτοσικλέτα**. Ο χώρος που προσδιορίζεται έτσι είναι ένας δρόμος. Ένας άλλος πετάγεται και κάνει τον τροχονόμο. Άλλη εκδοχή: ένας μαθητής βάζει ανάποδα την καρέκλα στο κεφάλι του και προφυλάσσεται (υπόστεγο) από τη βροχή.

Περιοχή μαχικού κόσμου

Δραστηριότητα 1:

Γνωριμία με το σύγχρονο θέατρο

Στόχος της δραστηριότητας είναι η γνωριμία με το σύγχρονο θέατρο.

Η γνωριμία αυτή θα επιτευχθεί είτε με φωτογραφίες, διαφάνειες, προβολή video για τις σκηνές των σύγχρονων θεάτρων, είτε με επίσκεψη σε θέατρο.

Οδηγία

Η επίσκεψη θα πραγματοποιηθεί εκτός της προγραμματισμένης για τη Θεατρική Αγωγή ώρας. Καλό είναι να έχουμε από πριν μιλήσει στα παιδιά για το θέατρο και τη διαμόρφωση της σκηνής του.

Από τα παρακάτω στοιχεία για την ιστορική εξέλιξη του θεατρικού χώρου μπορούμε να δώσουμε μια περίληψη στους μαθητές μας και μάλιστα με τη βοήθεια οπτικού υλικού (DVD Θεατρικής Αγωγής κ.ά.).

Σκηνές Θεάτρου:

- Ιταλική
- Ελισαβετιανή
- Κυκλική
- Πολυμετωπική
- Περιστρεφόμενη

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η θέση του ηθοποιού και του θεατή στο θέατρο προσδιορίζει τον τρόπο επικοινωνίας τους.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε με τους μαθητές για τις δραστηριότητες που έγιναν. Εξηγούν με ποια μέσα προσδιόρισαν το χώρο.

Σχολιάζουμε το σύγχρονο θέατρο. Ποια αρχιτεκτονική μορφή μπορεί να έχει η σκηνή του και πώς αυτή επηρεάζει τη σχέση ηθοποιού – θεατή.

Ρωτάμε τα παιδιά ποια σκηνή θεάτρου γνωρίζουν.

ΣΚΗΝΕΣ	ΘΕΣΕΙΣ ΗΘΟΠΟΙΩΝ	ΘΕΣΕΙΣ ΘΕΑΤΩΝ
Ιταλική σκηνή	Οι ηθοποιοί παίζουν πάνω στη σκηνή.	Οι θεατές κάθονται στα καθίσματα απέναντι από τη σκηνή.
Κυκλική σκηνή	Οι ηθοποιοί παίζουν καλύπτοντας με τη δράση τους όλο τον κύκλο.	Οι θεατές κάθονται γύρω γύρω.



Αρχείο Φ. Δενδρινού

ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Το αντικείμενο στη σκηνή του θεάτρου προσδιορίζει κι αυτό την ταυτότητά μας, την κατάσταση μας, τις συνθήκες και τις σκηνικές σχέσεις. Μία βεντάλια θα συνοδέψει την κίνηση μιας οικοδέσποινας. Ένα κόκκινο τριαντάφυλλο θα συμβολίσει την αγάπη δυο νέων. Ο τρόπος που κρατάμε ένα ποτήρι νερό θα δείξει τη δίψα μας.

Τα πρόσωπα – χαρακτήρες συμπεριφέρονται με συγκεκριμένους τρόπους, φοράνε ρούχα εποχής ή σύγχρονα και κρατάνε ένα **αντικείμενο - σύμβολο** της ιδιότητάς τους ή χρησιμοποιούν καθημερινά αντικείμενα που **μεταμορφώνονται** στη σκηνή. Με ορισμένα σκηνικά αντικείμενα θα προσδιορίσουμε το χώρο του παλατιού: με μια πολυθρόνα (θρόνος), με ένα μακρύ κόκκινο ύφασμα (βασιλικό χαλί). Αυτοσχεδιάζοντας με τη χρήση του αντικειμένου δημιουργούμε σκηνική πράξη.

Το κατεξοχήν σκηνικό αντικείμενο από τη γέννηση του θεάτρου μέχρι τις μέρες μας είναι η **μάσκα**. Ο ηθοποιός φορά τη μάσκα και ξεκινά το μαγικό ταξίδι στο θέατρο μέσα από τις συνεχείς μεταμορφώσεις του.

Στο κουκλοθέατρο η **κούκλα - αντικείμενο** αποτελεί πρόσωπο της δράσης. Μεγάλη ή μικρή, ανδρείκελο ή μινιατούρα, εμψυχώνεται από τον κουκλοπαίκτη και γοητεύει το κοινό.

ΜΑΣΚΑ

Η μεταμφίεση είναι ένα από τα πιο εκφραστικά και εντυπωσιακά μέσα του ηθοποιού στο θέατρο, που έχουν σκοπό να μεταδώσουν στον θεατή τα γνωρίσματα του ήρωα και του έργου γενικά.

Η μεταμφίεση ολοκληρώνεται με την εξωτερική διαμόρφωση του προσώπου του ηθοποιού. Ο ηθοποιός με την κατάλληλη μεταμφίεση αποκαλύπτει χαρακτηριστικά και μυστικά του ρόλου του. Έτσι φαίνεται αν έχει κάποια μαγική δύναμη, αν είναι πρίγκιπας ντυμένος φτωχικά για να περάσει απαρατήρητος ή ακόμη αν είναι γυναίκα με αντρική περιβολή.

Η θεατρική μεταμφίεση προήλθε από τη "μαγική" βαφή σώματος/προσώπου και την τελετουργική μάσκα που φορούσε στις θρησκευτικές του τελετές ο πρωτόγονος άνθρωπος.

Καθώς το τελετουργικό δρώμενο εξελίσσεται σε θέατρο, εξελίσσονται και οι διάφοροι τρόποι μεταμφίεσης του ηθοποιού. Το κάθε θεατρικό σύστημα δημιουργεί, ανάλογα με την παράδοση της χώρας - λαού όπου εμφανίζεται, και τις δικές του θεατρικές φόρμες μάσκας και μακιγιάζ. Άλλη μάσκα θα συναντήσουμε στους Κινέζους, άλλη στους Ινδούς και άλλη στους Ευρωπαίους.

Στο αρχαίο ελληνικό θέατρο τα προσωπεία (μάσκες) στην αρχή ήταν πήλινα. Αργότερα γίνονται δερμάτινα και ζωγραφίζονται έντονα δίνοντας σχηματικά το σταθερό χαρακτήρα του ήρωα. Η μάσκα κάλυπτε όλο το πρόσωπο και περιελάμβανε τα μαλλιά (όγκος). Ένας ηθοποιός μπορούσε να φορέσει και δεύτερη μάσκα, αν έπαιζε δεύτερο ρόλο ή αν ο ίδιος ρόλος παρουσίαζε αλλαγές, όπως στην περίπτωση του Οιδίποδα που στο τέλος έβγαινε από το παλάτι με μάσκα τυφλωμένου.

Μετά την Αναγέννηση η μάσκα βαθμιαία φεύγει από τη σκηνή. Έχει παραμείνει όμως ως σύμβολο του καρναβαλιού μέχρι τις μέρες μας.

Στο μοντέρνο θέατρο υπάρχουν τάσεις επαναφοράς της μάσκας για να ενισχυθεί η θεατρικότητα. Επίσης η μάσκα χρησιμοποιείται συχνά στις παραστάσεις αρχαίου δράματος (Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας, Γ. Τσαρούχης, Διον. Φωτόπουλος κ.ά.)

ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

Οι κούκλες είναι απομιμήσεις/ομοιώματα του ανθρώπου (και των ζώων) με πολύ παλιά ιστορία. Σήμερα μπορούμε να συναντήσουμε κούκλες για τα παιχνίδια των παιδιών, για τις βιτρίνες των καταστημάτων, για τις παραστάσεις του κουκλοθέατρου. Αυτές οι τελευταίες φανερώουν πιο καθαρά απ' όλες ποιος λόγος οδήγησε τον άνθρωπο να εμπνευσθεί τη δημιουργία τους. Οι κούκλες προσδιορίζουν όλες τις ιδιότητες του ανθρώπου, με κίνηση και ομιλία. Κατασκευάζοντας ένα "μικρό άνθρωπο" και εμπυκλώνοντάς τον, ο άνθρωπος γίνεται ένας δημιουργός. Η αγάπη των παιδιών για το θέαμα αλλά και τη συμμετοχή στο κουκλοθέατρο έχει βαθιές ρίζες στις αρχές της μίμησης, της μεταμόρφωσης και της πίστης. Το κουκλοθέατρο φανερώνει το μέγεθος της ανθρώπινης ανάγκης για την ανακάλυψη και την κατανόηση των φαινομένων της ζωής και προέρχεται από μαγικοθρησκευτικές πρακτικές. Αυτό αποδεικνύεται και από την ονομασία «μαριονέτα» που την πήρε από το Μαρία, δηλαδή το όνομα της Παναγίας, η οποία μαζί με άλλα πρόσωπα της χριστιανικής θρησκείας ήταν πρωταγωνιστές μικρών σκηνών για τους πιστούς. Ο κουκλοπαίκτης κατασκευάζει με διάφορα υλικά τις κούκλες του, τις ντύνει, τις χρωματίζει και τις χαρακτηρίζει, δηλαδή τους δίνει εκείνες τις ιδιότητες που μας κάνουν να καταλαβαίνουμε άμεσα για ποιον πρόκειται, π.χ. ο αγαθούλης, η πονηρή γριά κλπ.

Επίσης επιμελείται το σκηνικό και τους φωτισμούς. Το πιο σπουδαίο, όμως, είναι ότι γράφει ο ίδιος το κείμενο της παράστασης και επιλέγει τη μουσική της.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να μάθουν οι μαθητές να χρησιμοποιούν το αντικείμενο ως στοιχείο ανάπτυξης της συμπεριφοράς στη σκηνή.
Αντικείμενα	Κλειδί, σφυρί, μολύβι, μάσκες.
Είδος δραστηριοτήτων	Αυτοσχεδιασμοί – Δραστηριότητες δραματικής έκφρασης.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν με πραγματικά και φανταστικά αντικείμενα. Εξετάζουν τη χρήση αντικειμένων και τα μεταμορφώνουν.
Μυστικό	Μεταμορφώνω στη σκηνή το αντικείμενο, όταν πιστεύω στην αλλαγή του.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: Αντικείμενα

Στόχος της δραστηριότητας είναι καταρχήν η χρήση του πραγματικού αντικειμένου και στη συνέχεια η επινόηση και χρήση του φανταστικού αντικειμένου. Η άσκηση ενισχύει την παρατήρηση, τη μνήμη και τη φαντασία.

Οδηγία

Ξεκινάμε από πραγματικά αντικείμενα, γιατί είναι πιο εύκολο για τα παιδιά να δημιουργήσουν μ' αυτά ένα φανταστικό περιβάλλον. Θα μιμηθούν τη χρήση του αντικειμένου pláθοντας φανταστικές συνθήκες.

Παράδειγμα 1 (πραγματικό αντικείμενο): Ένα παιδί παίρνει το κλειδί και ξεκλειδώνει μια φανταστική πόρτα. Ένα άλλο παιδί παίρνει το σφυρί και καρφώνει ένα φανταστικό καρφί.

Αφού ασκηθούν στα πραγματικά αντικείμενα, τα παιδιά μπορούν να επινοήσουν φανταστικά αντικείμενα.

Παράδειγμα 2 (φανταστικό αντικείμενο): Ένα παιδί κρατά «ένα κερύ» και ένα άλλο «ένα κουτί σπύρτα». Το δεύτερο παιδί ανάβει το κερύ.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Μεταμορφώνω στη σκηνή το αντικείμενο, όταν πιστεύω στην αλλαγή του.

Δραστηριότητα 2: Μεταμόρφωση αντικειμένου

Στόχος της δραστηριότητας είναι η μεταμόρφωση του αντικειμένου πέρα από την πραγματική του χρήση.

Οδηγία

Το παιδί θα πρέπει να μεταμορφώσει το αντικείμενο (ένα μολύβι) σε ένα άλλο διαφορετικό αντικείμενο με τις ίδιες περίπου διαστάσεις και να το χρησιμοποιήσει ανάλογα.

Παραδείγματα: Ένα παιδί βάζει το μολύβι στη μασχάλη του και το μεταμορφώνει σε θερμόμετρο. Ένα άλλο παιδί τρίβει τα δόντια του με το μολύβι-οδοντόβουρτσα.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: Παίζοντας με τη μάσκα

Στόχος της δραστηριότητας είναι να μελετήσουν οι μαθητές τη συμπεριφορά και να συνειδητοποιήσουν τη μεταμόρφωση με τη χρήση της μάσκας.

Οδηγία

Δεν μας ενδιαφέρει τόσο η ακριβής μίμηση του ζώου, όσο η ευρηματικότητα και η φαντασία του παιδιού που προσαρμόζει τη σκηνική του συμπεριφορά. Ο Μάγος δίνει τις μάσκες στα παιδιά. Τους ζητά να παρατηρήσουν τη μάσκα. Μετά να θυμηθούν και να φανταστούν τη συμπεριφορά του ζώου της μάσκας. Στη συνέχεια, ο Μάγος ζητά να τις δοκιμάσουν και να παίξουν το ζώο. Όταν φορέσουν τη μάσκα, προσαρμόζουν την κίνηση, τη στάση, τη φωνή και το βλέμμα τους σ' αυτό που κάνουν. Μπορούν ακόμα να δημιουργήσουν συνθήκες και τρόπους συμπεριφοράς μέσα σ' αυτές (όπως το πεινασμένο λιοντάρι στο τσίρκο).

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε με τους μαθητές για τις μεταμορφώσεις των αντικειμένων.

Πώς επιτυγχάνουν αυτή τη μεταμόρφωση; Καθοδηγούμε τα παιδιά να κατανοήσουν πως χωρίς τη δική μας φαντασία και πίστη δεν υπάρχει η μαγεία της μεταμόρφωσης.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να κατανοήσουν οι μαθητές τη χρήση και τη μεταμόρφωση του αντικειμένου στη σκηνή με τη δύναμη της φαντασίας.
Αντικείμενα	Υλικά για κουκλοθέατρο, άσπρο πανί, θρανία, καρέκλες, σκούπες, κοντάρι.
Είδος δραστηριοτήτων	Αυτοσχεδιασμοί – Κουκλοθέατρο.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές μεταμορφώνουν αντικείμενα και αυτοσχεδιάζουν. Προετοιμάζουν την παράσταση του κουκλοθέατρου.
Μυστικό	Με τις κούκλες παριστάνουμε ανθρώπους και προσωποποιούμε ιδέες, ζώα, πουλιά δίνοντάς τους χαρακτήρα και μορφή.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: Διαμορφώνω το χώρο με αντικείμενα

Στόχος της δραστηριότητας είναι η δημιουργία/κατασκευή χώρου δράσης από τα παιδιά με τη βοήθεια αντικειμένων. Η άσκηση καλλιεργεί τη φαντασία και τη συνεργασία των μαθητών.

Οδηγία

Πρέπει να υποστηρίζουμε τους μαθητές, ώστε να αναζητούν λύσεις με φαντασία και δημιουργικότητα. Δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν πολλά αντικείμενα. Σημασία έχει να μπορούν με απλά πράγματα να επινοήσουν μια «σύνθεση».

Εξάλλου τονίζουμε πως και **το σώμα μας** μπορεί να παίξει το ρόλο «αντικειμένου» ανάλογα με την περίπτωση. Οι κινήσεις, π. χ. των χεριών μας, θα υποβάλουν την ύπαρξη των κουπιών του «καραβιού» που συμπληρώνουμε απλά με ένα πανί.

Περιοχή μαγικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Παίζουμε κουκλοθέατρο

Στην τάξη μας για να οργανώσουμε ένα κουκλοθέατρο προετοιμάζουμε τα παιδιά με ασκήσεις κίνησης χεριών και λόγου. Στη συνέχεια, στήνουμε με τα υλικά μας τη μικρή σκηνή για το κουκλοθέατρό μας.

Ενθαρρύνουμε τα παιδιά να ασκηθούν στη μίμηση των ζώων ή πουλιών ή προσώπων που θα παίξουν στο κουκλοθέατρο.

Οδηγία

Βασικό στοιχείο του παιχνιδιού είναι η κίνηση **των χεριών** και **των δακτύλων** (θέατρο των πέντε δακτύλων). Οδηγούμε τα παιδιά να παρατηρήσουν τα δάχτυλα των χεριών τους και αρχίζουμε

μικρές κινήσεις, πρώτα του αντίχειρα, μετά του δείκτη που ανοιγοκλείνει, μετά των δυο μαζί σαν στόμα πουλιού, ενώ ο μέσος με τον αντίχειρα χτυπούν παλαμάκια. Τα παιδιά εξασκούνται σε παράλληλες κινήσεις συνδυάζοντας την κίνηση και το ρυθμό.

Στη συνέχεια εξασκούν τη φωνή τους μιλώντας με τη μύτη, με το λάρυγγα. Κάνουν ασκήσεις με τα χείλη και τη γλώσσα.

Ζητάμε από δύο παιδιά να χειριστούν την κούκλα συνδέοντας την ομιλία με την κίνηση. Κάθονται στα σκαμνάκια πίσω από τη σκηνή (ή ένα τραπέζι), φοράνε τις γαντόκουκλες και ανεβάζουν τα χέρια τους έτσι ώστε να φαίνεται μόνο η κούκλα. Αρχίζουν να κινούν τα δάχτυλα σύμφωνα με την ομιλία. Ανάλογη εξάσκηση θα χρειαστεί η μαριονέτα.

Δίνουμε στα παιδιά το μύθο του Αισώπου, «Η αλεπού κι ο κόρακας» (Παραμύθια του Αισώπου, 2000, Αθήνα, Εκδόσεις Άγκυρα). Δυο παιδιά παίζουν τους ήρωες με τις γαντόκουκλες. Προσέχουμε ώστε η κίνηση και η φωνή να ανταποκρίνονται στο χαρακτήρα του ζώου που υποδύονται.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Με τις κούκλες παριστάνουμε ανθρώπους και προσωποποιούμε ιδέες, ζώα, πουλιά δίνοντάς τους χαρακτήρα και μορφή.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε με το Μάγο της Σκηνής σε κύκλο και συζητάμε πάνω στην προσωποποίηση της Αλεπούς και του Κόρακα και την προσαρμογή τους στο κουκλοθέατρο.

Τα παιδιά απαντάνε στις ερωτήσεις:

1. Τι χρειάζεται για να ζωντανέψει μια κούκλα;
 - Κίνηση και ομιλία.
2. Η κούκλα έχει ανθρώπινα χαρακτηριστικά;
 - Ναι και «ζωντανεύει» όταν την εμψυχώνει ο κουκλοπαίχτης
3. Με ποια εκφραστικά μέσα του κουκλοπαίχτη ζωντανεύει η κούκλα;
 - Κίνηση δακτύλων και χεριών – φωνή.

ΔΡΑΣΗ

Ο **αυτοσχεδιασμός** είναι το παιχνίδι **δράσης-αντίδρασης**, ο τρόπος που εμπνυχώνει τη δημιουργία του ο ηθοποιός. Ο αυτοσχεδιασμός στο θέατρο στηρίζεται άλλοτε σε μια υποτυπώδη ιστορία, άλλοτε μόνο σε ένα θέμα και πολλές φορές σε μια ασήμαντη αφορμή (μια εικόνα, ένα αντικείμενο, μια λέξη).

Κατά τον αυτοσχεδιασμό στην τάξη μπορεί να συμμετέχουν ένας, δύο ή περισσότεροι μαθητές. Για να έχει ενδιαφέρον η ανάπτυξη του, είναι σημαντικό να υπάρχει ανάμεσα στους μαθητές συνεργασία και επικοινωνία από την αρχή ως το τέλος. Είναι πολύ σημαντικό ακόμα το ότι, ενώ από τη μια δημιουργούν ελεύθερα, από την άλλη πρέπει να ελέγχουν πού οδηγεί αυτό που κάνουν. Το σώμα, η κίνηση, η χειρονομία αλλά και η «φυσική» αντίδραση βοηθάνε στην τεχνική του αυτοσχεδιασμού, που αποτελεί τη βάση για κάθε ερμηνεία. Όπως δε γίνεται να παίξει κανείς πιάνο χωρίς να γνωρίζει το όργανο, έτσι δε γίνεται να αυτοσχεδιάσει, αν δεν κατέχει τους κανόνες και τα στοιχεία που τον συνθέτουν.

Το πρόσωπο του μαθητή εύκολα θα εκφράσει μια διάθεση: χαρά, λύπη, θυμό κ.ά. Το σώμα όμως και τα χέρια του θα πρέπει να ασκηθούν πολύ περισσότερο. Δυστυχώς ζούμε σε έναν πολιτισμό που αγνοεί το σώμα και σε μια καθημερινότητα που κατακλύζεται από τα τηλεοπτικά γκροπλάν. Πρέπει να ξαναβρούμε την εκφραστικότητα με το σώμα μας και για το λόγο αυτό επιδιώκουμε να χρησιμοποιούμε στις ασκήσεις μας τη μη λεκτική επικοινωνία.

Στον αυτοσχεδιασμό παίζουμε με το νου και τις αισθήσεις. Χρησιμοποιούμε τη φωνή και το λόγο για να δημιουργήσουμε μια «ιστορία». Λαμβάνουμε υπόψη όλες τις δυνατότητες για να επικοινωνήσουμε με τον άλλο και με την ομάδα. Κάθε ερέθισμα από το περιβάλλον, λεκτικό ή όχι, μπορεί να «αναγνωσθεί» και να μετατραπεί στη συνέχεια σε δικό μας επικοινωνιακό εργαλείο. Παραδείγματος χάρη, μια χειρονομία μεταφέρει την απογοήτευση και τη λύπη, η απορία εκφράζεται από τον άλλο με το νεύμα, τα λόγια έρχονται κατόπιν να εξηγήσουν ότι κάποιος αγαπημένο πρόσωπο είναι άρρωστο. Έτσι γεννιέται ένας διάλογος.

Στη θεατρική Αγωγή ο αυτοσχεδιασμός ανοίγει το πεδίο στη δημιουργική φαντασία των μαθητών. Επιτρέπει να δοκιμαστούν απεριόριστες εκδοχές στην ίδια ιστορία ή σε ένα θεατρικό έργο. Η ελευθερία που δίνει είναι οργανωμένη και αποκαλύπτει μια στέρεη δομή. Οδηγούμε τα παιδιά στον αυτοσχεδιασμό, ύστερα από ασκήσεις (ψυχοκινητικές και ψυχοτεχνικές κτλ.) που απαιτούν πειθαρχία και σεβασμό στις αρχές του.

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Για τη δημιουργία αυτοσχεδιασμού χρειάζεται να προετοιμαστούμε με κατάλληλες ασκήσεις. Αυτές αποσκοπούν στην ετοιμότητα του ηθοποιού, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για να περάσει στο δημιουργικό μέρος. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της πορείας προς τον θεατρικό αυτοσχεδιασμό είναι ο σεβασμός στις συνθήκες δοσμένες ή προτεινόμενες.

Οι παράμετροι της δράσης που δεν μπορούμε να αγνοήσουμε ποτέ στη σκηνή είναι οι συνθήκες και οι συμπαίκτες μας.

Στο θέατρο ο αυτοσχεδιασμός είναι μέρος της δημιουργίας. Ο ασκούμενος εκμεταλλεύεται και την ελάχιστη αφορμή για να τροφοδοτήσει την τέχνη από τη ζωή. Ένας ήχος ή μια εικόνα παραπέμπουν σε εμπειρίες μας: το σφύριγμα του τρένου μπορεί να σημαίνει μια αναχώρηση φίλου, μια εικόνα παι-

δικού βιβλίου με ζωηρά χρώματα φέρνει στο νου στιγμές από τα πρώτα σχολικά μας χρόνια κ.ο.κ.

Το σύγχρονο θέατρο δίνει μεγάλο βάρος στην παιδεία και την προετοιμασία του ηθοποιού μέσα από τον αυτοσχεδιασμό. Ανάμεσα στους εκπρόσωπους αυτής της πρακτικής συγκαταλέγονται ο Π. Μπρουκ, η Α. Μνούσκιν, ο Α. Βασίλιεφ.

Στη Θεατρική Αγωγή ο μαθητής με τον αυτοσχεδιασμό πλουτίζει τον κόσμο του και εκφράζεται. Αυτή η δραστηριότητα με την εγγενή δημιουργικότητα που διαθέτει, ενισχύει την αυτοέκφραση και καλλιεργεί την επικοινωνία.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να ασκήσουν οι μαθητές τη φαντασία και τα εκφραστικά τους μέσα αυτοσχεδιάζοντας με συγκεκριμένο θέμα.
Αντικείμενα	Κουτί σπέρτα, στόχος βολής, κρίκοι, αντίγραφο πίνακα.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές, αυτοσχεδιασμοί.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές, αφού ενεργοποιήσουν όλο το σώμα και τα μέλη, εκτελούν αυτοσχεδιασμούς σε ένα συγκεκριμένο χώρο δράσης και πάνω στο θέμα ενός πίνακα με το συναίσθημα και τη φαντασία τους.
Μυστικό	Στον αυτοσχεδιασμό ένα ερέθισμα κινητοποιεί τη φαντασία μας και αντιδράμε.

Περιοχή της φαντασίας

Ο αυτοσχεδιασμός προχωράει εξελικτικά. Ξεκινήσαμε από απλή μίμηση και σήμερα φθάνουμε στη σύνθεση θεμάτων με ποικίλα εκφραστικά στοιχεία.

Δραστηριότητα 1: Παρατηρώ

Στόχος της άσκησης είναι η καλλιέργεια της παρατηρητικότητας και της μνήμης του παιδιού, στοιχεία βασικά για τη δημιουργία στο θέατρο.

Οδηγία

Ο Μάγος της Σκηνής καλεί ένα μαθητή στο τραπέζι του και του λέει να παρατηρήσει το σχηματισμό των σπέρτων που έχει ετοιμάσει μπροστά του. Εκείνος παρατηρεί για 30". Στη συνέχεια, ο Μάγος του λέει να κλείσει τα μάτια και, όταν τα ανοίξει, να βρει τι άλλαξε στο σχηματισμό των σπέρτων. Η άσκηση συνεχίζεται με τον ίδιο τρόπο από όλα τα παιδιά.

Δραστηριότητα 2: Αυτοσχεδιασμός «Το λουναπάρκ»

Στόχος της δραστηριότητας είναι η σύνθεση ενός χώρου δράσης με τα προσωπικά εκφραστικά στοιχεία του κάθε παιδιού.

Ο αυτοσχεδιασμός βασίζεται στη δημιουργική φαντασία του παιδιού. Δεν έχει σημασία η ρεαλιστική απόδοση του χώρου.

Οδηγία

Τα παιδιά πριν τον αυτοσχεδιασμό μπορούν να συζητήσουν κατά ομάδες για μερικά λεπτά το θέμα που θα αναπτύξουν. Με το ερώτημα «τι θα συμβεί, αν σταματήσει ξαφνικά ο τροχός;», τίθεται για πρώτη φορά η έννοια του συμβάντος, στοιχείου απαραίτητου για τη σκηνική δράση. **Συμβάν** είναι κάθε γεγονός, που παρουσιάζεται απρόοπτα και επιφέρει μεταβολή στην πορεία της δράσης. Ο δάσκαλος ενισχύει και τη χρήση λόγου, εφόσον είναι απαραίτητος με εκφράσεις, επιφωνήματα και μικρές προτάσεις.

Ο Μάγος της Σκηνής συμβουλεύει τους μαθητές να μην τρέχουν γρήγορα για να μπορέσουν να αποκτήσουν ένα κοινό ρυθμό στην κίνησή τους. Ακόμα μπορεί να κάνει πιο ενδιαφέρον το «ταξίδι» δημιουργώντας διαφορετικά επίπεδα στο χώρο με ένα βάθρο, μια έδρα κ.ά. Για την επιτυχία του αυτοσχεδιασμού, απαιτείται προσαρμογή της κίνησης στο κάθε επίπεδο και συγχρονισμός της ομάδας.

Δραστηριότητα 3: Αυτοσχεδιασμός «Βλέπω μια εικόνα»

Στόχος της δραστηριότητας είναι να ενεργοποιήσει την εσωτερική διάθεση και τη φαντασία των παιδιών, ώστε να αντιδράσουν σε ένα ερέθισμα με τον προσωπικό τους τρόπο.

Πρόκειται για αυτοσχεδιασμό με εικαστικό ερέθισμα. Τα παιδιά βλέπουν μια εικόνα που παρουσιάζει μια κατάσταση: κίνηση, χώρο, χρόνο, ατμόσφαιρα. Εμπνέονται απ' αυτή την κατάσταση και πλάθουν μια ιστορία, την οποία παριστάνουν χρησιμοποιώντας τα εκφραστικά τους μέσα.

Οδηγία

Καταρχήν, πρέπει το ερέθισμα να είναι σαφές. Η εικόνα που προτείνουμε είναι ενδεικτική (μπορεί να δοθεί από το δάσκαλο κάποια άλλη).

Κάθε μαθητής παρατηρεί την εικόνα προσεκτικά και δημιουργεί μια σχέση με το θέμα. Στη συνέχεια, εκφράζει τη δική του προσωπική διάθεση απέναντι στην κατάσταση.

Σημασία έχει να αποδοθεί η κατάσταση μέσα από τη δημιουργική φαντασία του παιδιού. Δε μας απασχολεί η αντιγραφή ή η περιγραφή της εικόνας από τα παιδιά αλλά η δική τους δημιουργία.

Είναι καλύτερα τα παιδιά να εργαστούν σε ομάδες έτσι ώστε να αποδώσουν πιο εκφραστικά και δυναμικά το θέμα.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Στον αυτοσχεδιασμό ένα ερέθισμα κινητοποιεί τη φαντασία μας και αντιδράμε.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Η ζώνη ολοκληρώνεται με συζήτηση των δραστηριοτήτων που έγιναν. Τα παιδιά μεταφέρουν τις εντυπώσεις τους από τους αυτοσχεδιασμούς.

Ο Μάγος της Σκηνής οδηγεί τη συζήτηση στην κατανόηση της δομής του αυτοσχεδιασμού. Ο αυτοσχεδιασμός στηρίζεται στα εξής στοιχεία:

- ερέθισμα (εικόνα)
- εκτίμηση (εσωτερική κατάσταση)
- αντίδραση (ενέργεια/έκφραση)

Βλέπω τη θάλασσα, μου προκαλεί εσωτερικά ερεθίσματα και εκφράζομαι. Φαντάζομαι την εικόνα του χώρου του λουναπάρκ, ζω την ατμόσφαιρα και το παρουσιάζω. Οι ενέργειες οργανώνονται και οι μαθητές **δρουν**.

Έτσι καταλήγουμε στα κύρια στοιχεία του αυτοσχεδιασμού: **ποιος** (πρόσωπο) – **πού** (τόπος) – **πότε** (χρόνος) – **τι κάνω** (δράση).

Σ' αυτά τα στοιχεία θα οδηγήσουμε τους μαθητές για να ανακαλύψουν το μηχανισμό του αυτοσχεδισμού.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΜΑΙ	ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΜΑΙ	ΠΟΤΕ	ΤΙ ΚΑΝΩ
Ένας κλόουν	Στο τσίρκο	Βράδυ	Κάνω τούμπες
Το Κύμα	Στην ακτή	Απόγευμα	Χτυπώ το βράχο
.....
.....

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να μάθουν οι μαθητές να αποδίδουν θεατρικά την εσωτερική τους διάθεση απέναντι σε ένα συγκεκριμένο ερέθισμα.
Αντικείμενα	Μαντίλι, κασετόφωνο, κασέτα με ήχο σειρήνας.
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές, αυτοσχεδιασμοί.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ξεκινούν με άσκηση εμπιστοσύνης που ενεργοποιεί τις αισθήσεις. Προχωρούν σε αυτοσχεδιασμούς με ακουστικό ερέθισμα, αντιδρώντας με το συναίσθημα και τη φαντασία.
Μυστικό	Βασικό στοιχείο της επιτυχίας του αυτοσχεδιασμού είναι να δημιουργηθεί εσωτερική κατάσταση απέναντι στο ερέθισμα.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: **Ο τυφλός**

Στόχος της άσκησης είναι η καλλιέργεια της εμπιστοσύνης και της προσοχής στον άλλο.

Πρόκειται για άσκηση εμπιστοσύνης. Έχει σημασία η συνεργασία μεταξύ των παικτών.

Οδηγία

Ο Μάγος της Σκηνής συντονίζει την άσκηση. Με το σύνθημά του, ο οδηγός αρχίζει να συνοδεύει τον τυφλό μέσα στο χώρο. Επίσης δίνει το σύνθημα για το ξεκίνημα, το σταμάτημα και κάθε αλλαγή κατεύθυνσης. Ο οδηγός είναι πάντα σε ετοιμότητα για την επόμενη κίνησή του.

Ο παρτενέρ προσέχει να οδηγήσει με ασφάλεια τον «τυφλό» του. Δεν κάνει απότομες κινήσεις και προσπαθεί να κρατά σταθερά μια φυσική επαφή με τον άλλο.

Οι ρόλοι αντιστρέφονται με το τέλος του πρώτου γύρου.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: **Αυτοσχεδιασμός "Σειρήνα περιπολικού"**

Στόχος της δραστηριότητας είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών σε ακουστικό ερέθισμα και η δημιουργία πλαισίου δράσης.

Τα παιδιά με αφορμή τον ήχο της σειρήνας κινητοποιούνται και ζωντανεύουν τα στοιχεία: χώρος, χρόνος, συνθήκες, συμβάν.

Οδηγία

Ο ήχος της κασέτας πρέπει να είναι καθαρός, δυνατός και με κάποια διάρκεια. Σε περίπτωση που δε διαθέτουμε κασετόφωνο, ο ήχος μπορεί να δημιουργηθεί από τα παιδιά.

Ο Μάγος της Σκηνής αφήνει τα παιδιά να ακούσουν τον ήχο μερικά λεπτά και να φανταστούν τι συμβαίνει. Στη συνέχεια καλεί τους μαθητές να συνεργαστούν, να επινοήσουν ένα "σενάριο" (μια ληστεία) και να παίξουν τους ρόλους της ιστορίας (κλέφτες – αστυνόμοι – θύματα κ.ά.).

Δραστηριότητα 2: Αυτοσχεδιασμός «Δυνατός άνεμος»

Στόχος της δραστηριότητας είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε ένα ερέθισμα (αίσθηση του ανέμου), ώστε να ανταποκριθούν σ' αυτό δημιουργικά.

Οδηγία

Ο Μάγος της Σκηνής καθοδηγεί τους μαθητές να βρουν τρόπους αντίδρασης στον άνεμο. Μπορούν να συνεργαστούν σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες. Τονίζει στα παιδιά πως όλα μπορούν να παρασταθούν, δηλαδή ο άνεμος, τα δέντρα, ένα σπίτι.

Ενδεικτικές προτάσεις: δυο παιδιά κάνουν τον ισχυρό άνεμο, ένα παιδί βάζει τα χέρια του στο πρόσωπό του και το προστατεύει απ' τη σκόνη. Ένα άλλο πιάνεται από ένα παιδί - δέντρο για να μην παρασυρθεί. Ένα τρίτο προχωρεί με την πλάτη κόντρα στον άνεμο. Ένα παιδί - σπίτι χάνει τη στέγη του. Σημασία έχει να νιώσουν όλοι τη δύναμη του ανέμου για να αποδώσουν την ατμόσφαιρα της ανεμοθύελλας.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Βασικό στοιχείο της επιτυχίας του αυτοσχεδιασμού είναι να δημιουργηθεί εσωτερική κατάσταση απέναντι στο ερέθισμα.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Τα παιδιά συζητούν με το Μάγο της Σκηνής για τους αυτοσχεδιασμούς.

Ο Μάγος της Σκηνής επανέρχεται στην κατανόηση της δομής του αυτοσχεδιασμού. Το ερέθισμα δημιουργεί στον ηθοποιό την **αίσθηση** και την **εσωτερική κατάσταση**. Σ' αυτά κυρίως στηρίζεται η αποτελεσματικότητα των ασκήσεων αυτοσχεδιασμού.

Στη συνέχεια τα παιδιά κοιτάζουν τις φωτογραφίες από παραστάσεις και συμπληρώνουν το φύλλο εργασίας.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τι κάνει ο ηθοποιός στην πρώτη εικόνα;	Αισθάνεται απόγνωση.
Τι εκφράζει ο ηθοποιός στη δεύτερη εικόνα;	Προβληματισμό και αμφιβολία.
Τι αποκαλύπτει το αντικείμενο για τη δράση της ηρωίδας στην τρίτη εικόνα;	Πιστεύει και είναι αποφασισμένη γι' αυτό που θα κάνει (ξίφος = πόλεμος)



Αρχείο Φ. Δενδρινού

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Ο αυτοσχεδιασμός του ηθοποιού τροφοδοτεί την υποκριτική του. Στηρίζεται στο μοντέλο ερέθισμα – εκτίμηση – αντίδραση. Ενισχύεται από τη χρήση σκηνικών αντικειμένων, όπως είναι η μάσκα.

Στη σημερινή ζώνη θα ασχοληθούμε με το αναγεννησιακό είδος θεάτρου, την **κομμέντια ντελ άρτε**. Πρόκειται για λαϊκό είδος κωμωδίας που γεννήθηκε στην Ιταλία τον 16ο αιώνα. Την χαρακτηρίζουν ο αυτοσχεδιασμός των ηθοποιών πάνω σ' ένα αρχικό σενάριο και η τυποποιημένη μάσκα.

Οι ηθοποιοί παίζουν ένα συγκεκριμένο τύπο, αυτόν που δηλώνεται με τη μάσκα που φορούν: τον πονηρό υπηρέτη Αρλεκίνο (μάσκα γάτας), τον Πανταλόνε (σκούρα μάσκα γέρου, με σουβλερή μύτη), το σχολαστικό φιλόσοφο Ντοτόρε (μάσκα μόνο στο μέτωπο και στη μύτη).

Οι μαθητές θα αυτοσχεδιάσουν φορώντας μάσκες της κομμέντια χρησιμοποιώντας και δικά τους στοιχεία, σχετικά με τον τύπο που ερμηνεύουν.

Ακόμα θα γνωρίσουν την **ουδέτερη μάσκα**, δηλαδή την απλή λευκή μάσκα χωρίς χαρακτηριστικά και θα τη χρησιμοποιήσουν στις δραστηριότητές τους για να διερευνήσουν και να καλλιεργήσουν τα εκφραστικά τους μέσα.

ΚΟΜΜΕΝΤΙΑ ΝΤΕΛ ΑΡΤΕ

Με αυτό τον όρο ονομάζουμε ένα λαϊκό είδος θεάτρου που άνθισε στην Ιταλία από το 16^ο ως το 18^ο αιώνα. Το είδος αυτό είχε μεγάλη απήχηση σε όλες τις τάξεις και επηρέασε βαθιά τους θεατρικούς συγγραφείς που έγραφαν στη συνέχεια. Ονομάστηκε «κωμωδία τέχνης» γιατί την έπαιζαν τεχνίτες, δηλαδή επαγγελματίες ηθοποιοί.

Τους θιάσους της κομμέντια ντελ άρτε αποτελούσαν ηθοποιοί που συνήθως ήταν μέλη μιας οικογένειας (Μαρτινέλλι, Αντρεΐνι κ.ο.κ). Αν και λαϊκό θέαμα, προστατευόταν από ευγενείς. Όταν έγιναν πλανόδιοι οι θίασοι, το θέατρο αυτό απέκτησε μεγάλη φήμη και το γνώρισε όλη η Ευρώπη. Η απήχηση της κομμέντια ντελ άρτε είναι φανερή στο έργο του Σαίξπηρ, του Μολιέρου, του Γκολντόνι. Επίσης στοιχεία της κομμέντια ανιχνεύονται στις κωμωδίες του κρητικού και επτανησιακού θεάτρου.

Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είδους είναι η υποταγή στη σύμβαση της μάσκας.

Οι ερμηνευτές ταυτίζονται με την μάσκα που φορούν. Για το λόγο αυτό **ΜΑΣΚΑ** έφτασε να σημαίνει τον ηθοποιό της κομμέντια αλλά και όποιον φορά μάσκα. Συνήθως η μάσκα φοριέται από έναν ηθοποιό που έχει την ανάλογη φυσική κατάσταση, π.χ ένας ηλικιωμένος θα παίξει τον Πανταλόνε, ένας ευκίνητος νέος θα υποδυθεί τον υπηρέτη τζάνι (πρόδρομος του Αρλεκίνου, του Πιερότου κ.ά.).

Η ζωή των ηθοποιών της κομμέντια ήταν σχεδόν κοινοβιακή και καθένας από τα 12-15 μέλη είχε επιφορτιστεί με ένα αντικείμενο. Άλλος ασχολιόταν με το σκηνικό, που ήταν συνήθως ένα ζωγραφιστό πανί για φόντο, άλλος με το ταξίδι (τις αποσκευές, τη διαδρομή) και άλλος με το ρεπερτόριο. Το θέμα που θα παιζόταν μπροστά σε κάθε κοινό μπορεί να χρειαζόταν ανάλογη προετοιμασία. Κατά τα άλλα, ο κάθε ηθοποιός αυτοσχεδίαζε, ανάλογα με τον τύπο που έπαιζε, πάνω σε ένα δοσμένο καμβά - υπόθεση. Σιγά σιγά δημιουργήθηκαν έτσι συλλογές τέτοιων σεναρίων, που συνήθως ήταν φάρσες. Αργότερα με την ισπανική εκδοχή της κομμέντια γίνονται πιο μελοδραματικά τα θέματα της.

Το κινησιολογικό μέρος της κομμέντια έχει ειδικό ενδιαφέρον, γιατί ο ηθοποιός έπρεπε να κινείται με την ευκίνησία και τις ικανότητες ενός ακροβάτη, αλλά ταυτόχρονα να υποστηρίζει τη φωνή του, ώστε να ακούγεται στους ανοιχτούς χώρους. Με τα χρόνια η κίνηση και η χειρονομία τυποποιήθηκε και έτσι διδάσκεται ο κώδικας της κομμέντια μέχρι σήμερα.

Κατασκευή μάσκας για την κομμέντια ντελ αρτε

Υλικά: 1 πακέτο γυψόγαζα φαρδιά

Κομμάτια αφρολέξ

Νερό (σε μπολ)

Κρέμα προσώπου (λιπαρή, τύπου νιβέα)

Ψαλιδάκι

Κόλλα

Κορδέλα μαλλιών

Σακούλα νάιλον

Λάστιχο

Για να αρχίσουμε πρέπει να κόψουμε τη γυψόγαζα σε κάθετες λωρίδες των 6-7 εκ. περίπου. Πρέπει να έχουμε κοντά μας νερό σε ένα μπολ. Ο μαθητής που κάνει το μοντέλο καλύπτεται με τη νάιλον σακούλα για να μη λερωθεί. Πιάνουμε καλά τα μαλλιά με την κορδέλα αφήνοντας ελεύθερο το μέτωπο. Αυτός που θα κατασκευάσει τη μάσκα παίρνει την κρέμα και περνάει στο πρόσωπο του μοντέλου ένα παχύ στρώμα για προστασία. Μετά αρχίζει να βουτάει μια λωρίδα γυψόγαζας στο νερό και την τοποθετεί οριζόντια στο μέτωπο του. Τη δουλεύει με τα χέρια του στρώνοντας καλά και συνεχίζει τοποθετώντας την επόμενη στη συνέχεια. Σιγά σιγά καλύπτει όλο το πρόσωπο με τα κοίλα και κυρτά σημεία του εκτός από τα μάτια και τα ρουθούνια για να αναπνέει ελεύθερα. Αφού καλυφθεί όλο το πρόσωπο, κάνει ένα δεύτερο στρώμα από πάνω. Δεν πρέπει να καλυφθεί το τριχωτό μέρος, γιατί είναι επώδυνο, όταν αφαιρεθεί, όπως επίσης και κανένα σημείο κάτω από το σαγόνι, γιατί μετά δε θα βγαίνει η μάσκα. Τέλος, περνάμε ένα τρίτο στρώμα από πάνω. Είναι καλό να στρώνουμε με τα δάχτυλα κάθε φορά για να γίνει ομοιογενές το υλικό της βρεγμένης γυψόγαζας. Τέλος, αφήνουμε τη μάσκα να στεγνώσει πάνω στο πρόσωπο. Όταν είναι έτοιμη, το μοντέλο κάνοντας ελαφρές κινήσεις (μορφασμούς) με το πρόσωπό του, θα αισθανθεί ότι ξεκολλάει εύκολα. Τότε τον βοηθάμε να την αφαιρέσει εντελώς.

Μέχρι στιγμής, έχουμε κατασκευάσει μία **ουδέτερη μάσκα** χωρίς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Αφήνουμε τη μάσκα που φτιάξαμε να στεγνώσει αρκετή ώρα. Μπορούμε σ' αυτή την ώρα να κάνουμε τη διαδικασία για τον άλλο μαθητή. Αυτός που έκανε το μοντέλο αναλαμβάνει τώρα την κατασκευή.

Όταν τελειώσουν, η στεγνή μάσκα θα κοπεί, γιατί στην κομμέντια χρησιμοποιούμε τη μισή μάσκα που αφήνει το στόμα ελεύθερο. Θα καλύψουμε, επίσης, τα μέρη που αφήσαμε κενά με όσο μικρά κομμάτια χρειάζεται (π.χ. γύρω απ' τα μάτια).

Στη συνέχεια, κόβουμε κομμάτια από το αφρολέξ, τα οποία θα κολλήσουμε στα σημεία που θέλουμε να τονίσουμε, π.χ. τα φρύδια, τη μύτη, τα ζυγωματικά, το πηγούνι. Έπειτα καλύπτουμε με βρεγμένο κομμάτι γυψόγαζας το αφρολέξ για να ενοποιηθεί με το υπόλοιπο πρόσωπο. Φυσικά, θα χρειαστούν και εδώ τρεις στρώσεις. Έτσι δημιουργείται η βάση της μάσκας μας με τα ανάγλυφα χαρακτηριστικά της. Στη συνέχεια, αφού στεγνώσει καλά (σε μια μέρα), μπορούμε να τη ζωγραφίσουμε και να της προσθέσουμε το λάστιχο που θα την κρατάει στέρεα στο κεφάλι. Αν υπάρχει κάποια ενόχληση εσωτερικά στην εφαρμογή της μάσκας, μπορούμε να κολλήσουμε αφρολέξ στα σημεία που μας ενοχλούν για να «κάθετα» πιο μαλακά.

Μια μάσκα συνήθως συνδυάζεται με ένα κάλυμμα του κεφαλιού: καπέλο, περούκα κτλ.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να μάθουν οι μαθητές μέσω του αυτοσχεδιασμού να χρησιμοποιούν τη μάσκα
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές – Αυτοσχεδιασμοί
Μαθητικές δραστηριότητες	Τα παιδιά αυτοσχεδιάζουν με αφορμή ένα παραδοσιακό παιχνίδι. Συνθέτουν μόνοι τους έναν ομαδικό αυτοσχεδιασμό αντλώντας εμπειρίες της καθημερινής τους ζωής. Παίζουν ένα σενάριο της κομμέντια ντελ άρτε χρησιμοποιώντας μάσκες.
Μυστικό	Η ευρηματικότητα στηρίζει και προωθεί την εξέλιξη στον αυτοσχεδιασμό.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Ομαδική δράση

Στόχος της άσκησης είναι η προσαρμογή της σωματικής έκφρασης στο περιβάλλον και στις προτεινόμενες συνθήκες.

Η προετοιμασία των μαθητών στηρίζεται στην απόκτηση αυτοσυγκέντρωσης και ετοιμότητας των μαθητών.

Οδηγία

Προκειμένου να πετύχουμε την άσκηση, συστήνουμε στην αρχή απόλυτη αυτοσυγκέντρωση. Μετά τα παιδιά κινούνται στο χώρο προσέχοντας να μην προκαλέσουν τον παραμικρό θόρυβο. Αν ακουστεί έστω και ένα τρίξιμο παπουτσιού, ακινητοποιούνται όλα.

Στην ανάπτυξη της άσκησης, σταματά μόνο αυτός που έκανε τον θόρυβο. Στη συνέχεια, θα βγει από το παιχνίδι.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: Παραδοσιακό παιχνίδι

Στόχος του παιχνιδιού είναι η εξάσκηση των εκφραστικών μέσων των μαθητών, στη συγκεκριμένη φόρμα του παραδοσιακού παιχνιδιού, προκειμένου να οδηγηθούν στον αυτοσχεδιασμό (βλέπε σχετικά εισαγωγή στη ζώνη 4).

Οδηγία

Οι μαθητές συνεννοούνται για το επάγγελμα που θα παραστήσουν και τον τρόπο που θα το δείξουν. Η μίμηση των κινήσεων και η εκφορά του λόγου πρέπει να είναι σαφείς.

Δραστηριότητα 2: Ομαδικός αυτοσχεδιασμός

Στόχος είναι η ομαδική έκφραση μέσα από την ανάπτυξη του αυτοσχεδιασμού.

Οδηγία

Η ομάδα είναι σε ετοιμότητα. Κάνουμε μια εισαγωγή σε ένα θέμα, όπως «**Η αναρρίχηση σε μια βουνοπλαγιά**». Παρακινούμε τους μαθητές να αντλήσουν εικόνες και μνήμες από την εμπειρία, από τη ζωή τους. Έχουν πάει σε εκδρομές. Μπορούν να ανασύρουν τις μνήμες τους από παρόμοιες στιγμές. Κάνουμε ερωτήσεις στους μαθητές:

Ποιοι ήχοι ακούγονται στο δάσος και ποιοι στη θάλασσα; Πώς είναι τα πλατάνια και πού φυτρώνουν τα κυκλάμινα;

Παρατίθεται ενδεικτική πρόταση για τον παραπάνω αυτοσχεδιασμό:

Ξαφνικά ένας μαθητής κάθεται κάτω λέγοντας:

-Κουράστηκα

Ένας άλλος προσθέτει:

-Κι εγώ... (σκουπίζοντας τον ιδρώτα)...

Ένας τρίτος βγάζει τα παπούτσια για να ξεκουράσει τα πόδια του.

-Δεν ξέρουμε πού πάμε... (προσθέτει κάποιος).

Ο επόμενος κατατοπίζει

-Λίγο πιο κάτω θα δούμε το δέντρο και μετά είναι το μοναστήρι.

Ένας άλλος λέει:

-Παιδιά, για σταθείτε για μια φωτογραφία.

Κάποιοι μπορεί να αρχίσουν να μαζεύουν λουλούδια και άλλοι πίνουν νερό από μια πηγή...

Το τελευταίο θέμα που προτείνεται στο βιβλίο μαθητή, «Ψάχνουμε κάποιον που χάθηκε», έχει ως ειδικό στόχο μέσα από την κίνηση των παιδιών να προετοιμάσει την επόμενη δραστηριότητα της κομμέντια ντελ άρτε. Έτσι, μπορεί να συνδυαστούν αυτές οι δύο δραστηριότητες.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η ευρηματικότητα στηρίζει και προωθεί την εξέλιξη στον αυτοσχεδιασμό.

Περιοχή μαχικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Η επιστολή

Στόχος είναι η εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση της μάσκας και η προσαρμογή της κίνησης σ' αυτήν.

Οδηγία

Το κείμενο είναι αυτοσχέδιο, βασισμένο σε σενάριο της κομμέντια ντελ άρτε. Εξηγούμε στα παιδιά ότι μπορούν να συνθέσουν έναν πλούσιο αυτοσχεδιασμό με κίνηση, χειρονομίες και λόγο τις κα-

ταστάσεις που συναντάνε στο κείμενο. Μπορούν επίσης να προσθέσουν και δικά τους λόγια.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Ο Μάγος της Σκηνής κάθεται σε κύκλο με τα παιδιά και συζητούν για τους αυτοσχεδιασμούς. Ποιες οι εντυπώσεις των μαθητών από τους ομαδικούς αυτοσχεδιασμούς;

Το στοιχείο που βοήθησε να εξελιχθεί ο ομαδικός αυτοσχεδιασμός είναι η **φαντασία** και η **ευρηματικότητα**.

Σημασία έχει επίσης η αποδοχή των διαφορετικών προτάσεων και η συνεργασία των μελών της ομάδας. Τα ίδια ισχύουν και για τη δραστηριότητα της κομμένης ντελ άρτε.



Αρχείο Μ. Φραγκή

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να αναπτύξουν τα εκφραστικά μέσα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μπορούν να αλλάζουν τη σκηνική δράση και να μεταμορφώνονται στη σκηνή.
Αντικείμενα	Λευκές, ουδέτερες μάσκες
Είδος δραστηριοτήτων	Σωματικές – Αυτοσχεδιασμοί
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ενεργοποιούνται ως ομάδα στο χώρο. Προχωρούν σε αυτοσχεδιασμούς που καλλιεργούν την ετοιμότητα, τη φαντασία και την επικοινωνία. Διερευνούν τα εκφραστικά τους μέσα με τη χρήση της λευκής ουδέτερης μάσκας.
Μυστικό	Η αυθόρμητη αντίδραση και η συνεργασία των παικτών είναι στοιχεία που ενισχύουν τον αυτοσχεδιασμό.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Παραδοσιακό παιχνίδι

Στόχος του παιχνιδιού είναι να αποδώσουν οι μαθητές με έλεγχο των εκφραστικών τους μέσων και δρώντας ομαδικά τη συγκεκριμένη φόρμα του παραδοσιακού παιχνιδιού.

Οδηγία

Τα παιδιά πρέπει να προσέχουν, να «ακούνε» ο ένας τον άλλο και να επικοινωνούν κάθε στιγμή.

Περιοχή του μαχικού κόμου

Δραστηριότητα 1: Ουδέτερη μάσκα

Στόχος της δραστηριότητας είναι να εξασκηθούν οι μαθητές στη χρήση της μάσκας ως μέσου μεταμφίεσης και αλλαγής της σκηνικής συμπεριφοράς.

Οδηγία

Στην αρχή δείχνουμε στους μαθητές την ουδέτερη μάσκα και τους εξηγούμε ότι είναι μια απλή λευκή μάσκα χωρίς χαρακτηριστικά, που τη χρησιμοποιούμε για να διερευνήσουμε και να καλλιεργήσουμε περισσότερο τα εκφραστικά μας μέσα.

Ζητάμε από δύο μαθητές να φορέσουν με προσοχή τις ουδέτερες μάσκες και να κάνουν συγκεκριμένες ενέργειες, όπως να περπατήσουν στο χώρο και να μπουν στη θάλασσα. Οι μαθητές διαφοροποιούν το περπάτημά τους δηλώνοντας την κατάσταση της θάλασσας (ήρεμη ή φουρτουνιασμένη).

Στη συνέχεια, ένας μαθητής φορά την ουδέτερη μάσκα και παίρνει μια στάση στο χώρο που δεί-

χνει κάτι. Όλα τα παιδιά παρατηρούν προσεκτικά τη στάση του. Ένα δεύτερο παιδί φορώντας επίσης τη λευκή μάσκα παίρνει μια άλλη στάση (πόζα) συμπληρώνοντας τη δράση του πρώτου, ώστε να φαίνεται ότι αυτές οι δυο στάσεις έχουν σχέση μεταξύ τους. Οι μαθητές προσέχουν να είναι σαφείς και καθαρές οι κινήσεις τους.

Παραδείγματα

- Ένα παιδί ξαπλώνει καταγής, ένα δεύτερο «παίρνει ποτιστήρι» για να ποτίσει τη γη.
- Ένας κάνει τον πεθαμένο κι ένας άλλος γονατίζει δίπλα του κλαίγοντας το νεκρό.

Άλλες εφαρμογές της ουδέτερης μάσκας

- Με ουδέτερες μάσκες όλη η ομάδα κινείται σιωπηλά από τη μια πλευρά του χώρου προς την απέναντι. Με την κατάλληλη μουσική επαναλαμβάνουν την ίδια διαδρομή προσπαθώντας να διατηρήσουν το ρυθμό και το τέμπο.
- Μένουν όλοι ακίνητοι και κινούν μόνο το ένα χέρι, πάντα σύμφωνα με τη μουσική, έπειτα κινούν και τα δύο χέρια, το κεφάλι κτλ.
- Προτείνουμε στην ομάδα διαφορετικά είδη μουσικής για την παραπάνω άσκηση ουδέτερης μάσκας.
- Καταλήγοντας σε μια κοινή επιλογή, οδηγούμαστε σε μια χορευτική σύνθεση, παραδείγματος χάρη μια τελετουργία για την υποδοχή της άνοιξης. Κατόπιν αποφασίζουμε να δημιουργήσουμε πάνω στην ουδέτερη μάσκα με εικαστικό τρόπο τα «πρόσωπα» που χορεύουν σ' αυτή την τελετουργία, τα πρόσωπά μας. Ποιοι είναι αυτοί οι χορευτές; Μέλισσες; Κοπέλες; Πουλιά;

Θα χρειαστούμε υλικά, όπως αφρολέξ, χαρτοπολτό, νερομπογιές, ατλακόλ. Όμως, μπορούμε να γίνουμε εφευρετικοί και να χρησιμοποιήσουμε πλαστικά μπουκάλια, παλιούς σωλήνες, χαρτιά περιτυλίγματος που κόβονται, όπως θέλουμε.

Όλα αυτά μπορεί να είναι χρησιμοποιημένα κι έτσι, ανακυκλώνοντάς τα, κάνουμε οικονομία από κάθε άποψη.

Δραστηριότητα 2: Σκλάβοι και τύραννοι

Στόχος είναι η σύνθεση και η επικοινωνία της ομάδας, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να πετύχει ο ομαδικός αυτοσχεδιασμός.

Οδηγία

Συζητάμε σχετικά με τη συμπεριφορά της κάθε ομάδας (η μια δυναστεύει και η άλλη παλεύει για την ελευθερία). Ανάλογη θα είναι και η χρήση των εκφραστικών μέσων της κάθε ομάδας για την αντιμετώπιση και τη σύγκρουση. Τονίζουμε τη σημασία του συμβολισμού για τα σκηνικά αντικείμενα, π.χ. ένα λάβαρο - οδηγός της εξέγερσης.

Οι μαθητές φοράνε την **ουδέτερη μάσκα** και επαληθεύουν τις κοινωνικές σχέσεις και τις συγκρούσεις.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η αυθόρμητη αντίδραση και η συνεργασία των παικτών είναι στοιχεία που ενισχύουν τον αυτοσχεδιασμό.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Ο Μάγος της Σκηνής κάθεται με τα παιδιά σε κύκλο και συζητούν για τους αυτοσχεδιασμούς. Πώς αισθάνθηκαν τα παιδιά παίζοντας με την ουδέτερη μάσκα;

Τους βοήθησε να εκφράσουν καλύτερα τα συναισθήματά τους; Κινήθηκαν πιο εύκολα στο χώρο;

Διαβάζουμε το απόσπασμα από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη (Ανθολόγιο Ε΄-Στ΄ Δημοτικού, σ. 202).

Η έννοια, που κυριαρχεί στο παραπάνω απόσπασμα και έχει σχέση με τον τελευταίο αυτοσχεδιασμό «Σκλάβοι και Τύραννοι» είναι η **συνεργασία**. Αυτή η έννοια εξάλλου αναδεικνύεται και στον τελευταίο αυτοσχεδιασμό.



Ελένη Παπαδάκη
Αντιγόνη, Εθνικό Θέατρο

ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ 1: ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το ζήτημα της μετατροπής ενός αφηγηματικού κειμένου σε δραματικό είναι πλέον μια συνηθισμένη πρακτική στο σχολείο:

- α. Στη διδασκαλία μας εφαρμόζουμε τη μέθοδο αυτή για λογοτεχνικά ή ιστορικά κείμενα προσπαθώντας να ζωντανέψουμε τη δράση τους.
- β. Σε σχολικές εκδηλώσεις και γιορτές επιχειρούμε μαζί με τα παιδιά τη δραματοποίηση κειμένων από τη λογοτεχνία, τον τύπο, την ιστορία κ.ά.
- γ. Δημιουργούμε ένα πρωτότυπο θεατρικό κείμενο -σύνθεση των μαθητών- για να ανεβάσουμε μια παράσταση στο σχολείο.

Για να οδηγηθούμε στη μορφή του δραματικού κειμένου, όταν ξεκινάμε από μία άλλη μορφή αφήγησης, θα χρειαστεί να ανιχνεύσουμε πρώτα τα δραματικά στοιχεία που περιέχει. Η συνέχεια είναι μια διαδικασία αποδόμησης και ανασύνθεσης με στόχο την προσαρμογή στη δραματική έκφραση των παιδιών.

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΔΡΑΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Οδηγούμαστε στη σύνθεση δραματικού έργου, αφού πρώτα γνωρίσουμε τα δομικά και μορφολογικά στοιχεία του. Ερευνούμε ποια είναι η δομή του και τι το χαρακτηρίζει.

Το δραματικό έργο, όπως το λέει η λέξη, είναι έργο **δράσης**. Οι ήρωες δρουν και έρχονται σε **σύγκρουση**. Βάζουν στόχους αλλά οι αντίπαλες δυνάμεις προσπαθούν να τους ανατρέψουν με κάθε λογής **εμπόδια**. Η δράση χρειάζεται ακόμα το **χώρο** και το **χρόνο** για να αναπτυχθεί. Έτσι διαμορφώνεται ένας διάλογος αντίθετων δυνάμεων. Όλα αυτά περιέχονται σε ένα πυκνό αφηγηματικό είδος (το θεατρικό κείμενο) και δεν είναι εμφανή με την πρώτη ματιά, γι' αυτό χρειάζεται σαν αρχική επεξεργασία, η **δραματική ανάλυση**.

Η δραματική αφήγηση χωρίζεται σε **ενότιες δράσης**, όπως είναι οι **πράξεις** (ή, όπως αλλιώς ονομάζονται: επεισόδια, μέρη κ.ά.). Στις ενότιες αυτές κατανέμεται το σύνολο της δράσης με μια καθαρή δομή: αρχή – μέση – τέλος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ένα έργο μοιράζεται πάντα σε τρεις ενότιες. Απλώς πρέπει να κατανοήσουμε πως υπάρχει αιτιακή σχέση ανάμεσα στις ενότιες. Αν το έργο έχει μεγάλη έκταση, η πλοκή μπορεί να μας οδηγήσει στη δημιουργία υποενοτήτων. Κάθε υποενοότητα χαρακτηρίζεται κι αυτή από τη δομή: αρχή – μέση – τέλος.

Οι κλασικοί συγγραφείς υποδιαιρούν τις πράξεις σε μικρότερες ενότιες, τις σκηνές. Σε γενικές γραμμές, στην αρχή κάθε μικρής ή μεγάλης ενότιας εκτίθεται η διαμορφωμένη κατάσταση, όπου ο ήρωας βάζει ένα στόχο. Στη μέση της ενότιας αναπτύσσεται η υπόθεση με τις προσπάθειες για την επίτευξη αυτού του στόχου και στο τέλος έχουμε το αποτέλεσμα, τη λύση ή κατάληξη του δράματος.

Η δομή μιας δραματικής ενότιας στηρίζεται πάνω σ' αυτή την αρχή και συνήθως σ' ένα καλογραμμένο έργο ξεκινά με ένα **συμβάν**, το οποίο κινητοποιεί τη δράση. Με αφορμή το συμβάν ο ήρωας αναγκάζεται να ξεκαθαρίσει τη θέση και τους στόχους του, ενώ βρίσκει συμμάχους για να αντιμετωπίσει τα εμπόδια. Στη μέση της εξέλιξης συγκρούεται για να πετύχει το στόχο του και η ενότιη κλείνει με το αποτέλεσμα, που θα τροφοδοτήσει με τη σειρά του την επόμενη ενότιη. Παρατηρούμε ότι συναντάμε κάθε φορά τη δομή: έναρξη – ανάπτυξη και κορύφωση – λήξη.

Η μορφή του δραματικού κειμένου περιέχει το **διάλογο** και τις **σκηνικές οδηγίες**¹. Με το διάλογο αντιπαρατίθενται τα δρώντα πρόσωπα και οργανώνεται η σύγκρουση. Αυτή δεν είναι πάντα προφανής αντιπαράθεση δύο αντίθετων δυνάμεων. Γι αυτό εξετάζουμε τις πράξεις αλλά και τα υπονοούμενα με το ίδιο ενδιαφέρον, όσο και τα λόγια των ηρώων. Ο διάλογος γίνεται ανάμεσα σε πρόσωπα ή ομάδες και κυριαρχεί στο δραματικό κείμενο. Οι σκηνικές οδηγίες είναι οι κατευθύνσεις του συγγραφέα, σχετικές με τη σκηνική συμπεριφορά των προσώπων, το χώρο και το χρόνο.

Στο μοντέρνο θέατρο οι πληροφορίες αυτές είναι πολύ ελλιπτικές. Συχνά απουσιάζουν από το θεατρικό κείμενο ακόμα και το όνομα ή τα κύρια χαρακτηριστικά των ηρώων.

¹ Κάποια έργα χρησιμοποιούν και αφηγητή.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η προσέγγιση των δραματικών στοιχείων ενός αφηγηματικού έργου (χώρος – πρόσωπα – δράση).
Είδος δραστηριοτήτων	Αφήγηση – Δραματική ανάλυση.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με ένα ελληνικό αφηγηματικό έργο, αναγνωρίζουν τα δραματικά του στοιχεία και διακρίνουν τις ενότητες δράσης.
Μυστικό	Δράση σε ένα αφηγηματικό έργο είναι η κίνηση των προσώπων προς ένα στόχο και η αντιμετώπιση των εμποδίων.

Περιοχή του σώματος

Εισαγωγικές δραστηριότητες για την προετοιμασία της ομάδας

Μπορούμε να ξεκινήσουμε το μάθημά μας με τις παρακάτω προαιρετικές δραστηριότητες, όπου χρησιμοποιώντας τεχνικές του θεάτρου θα εξοικειώσουμε τα παιδιά με τη σωστή εκφορά του λόγου και θα τα προετοιμάσουμε ως ομάδα.

Προαιρετική δραστηριότητα 1: Ακολουθώ το ρυθμό

Η άσκηση έχει στόχο να αποκτήσουν τα παιδιά ρυθμό, να ασκήσουν την ετοιμότητά τους και τις ικανότητες αντίδρασης του σώματός τους.

- Ο δάσκαλος χτυπά ρυθμικά ένα ντέφι. Τα παιδιά της ομάδας χτυπούν το ρυθμό με παλαμάκια.
- Οι μαθητές βαδίζουν με τον ίδιο ρυθμό στο χώρο. Στην αρχή ο δάσκαλος διαλέγει ένα αργό τέμπο και αργότερα ένα γρηγορότερο.
- Στη συνέχεια, οι μαθητές κινούνται προς διάφορες κατευθύνσεις και με το σύνθημα του δασκάλου ακινητοποιούνται.

Προαιρετική δραστηριότητα 2: Βασικές αρχές αγωγής του λόγου

Τα παιδιά ξαπλώνουν με την πλάτη στο πάτωμα και τα πόδια ελαφρώς ανοικτά. Ο δάσκαλος τους ζητά να αγγίξουν την κοιλιά τους και να αισθανθούν τη φυσιολογική τους αναπνοή. Μετά τους λέει να εισπνεύσουν αργά και βαθιά σα να μυρίζουν λουλούδι, δηλαδή να σπρώχνουν το διάφραγμα προς τα κάτω, ώστε να νιώσουν την κοιλιά να φουσκώνει ελαφρά. Αφού κρατήσουν για λίγο τον αέρα μέσα τους, τους ζητά να εκπνεύσουν αργά αργά.

Ύστερα, τους λέει να πάρουν βαθιά και αργή εισπνοή, μετά βαθιά και γρήγορη, ενώ εκπνέουν ελεύθερα. Κατόπιν, τα παιδιά κάθονται σε ημικύκλιο. Αρχίζουν να προφέρουν το «Α» ανεβάζοντας σταδιακά την ένταση της φωνής τους (ψιθυριστά, χαμηλόφωνα, κανονικά, δυνατά, ουρλιάζοντας και αντίστροφα). Το ίδιο κάνουν με όλα τα φωνήεντα. Μετά κάνουν το ίδιο με λέξεις, όπως «καλημέρα», «μπανάνα», «ανάκατα». Τα ανοικτά φωνήεντα δίνουν μεγαλύτερο περιθώριο για ανέβασμα της φωνής.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: Δραματική ανάλυση

ΔΡΑΚΟΠΑΡΑΜΥΘΙ Αγγελικής Βαρελλά²

Υπόθεση του παραμυθιού

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας δράκος, που τον φώναζαν Δράκο. Δεν είχε δουλειά και όλη τη μέρα έβλεπε τηλεόραση. Για να περάσει την ώρα του και να γελάσει σκέφτηκε να φτιάξει μια συμμορία.

Πήγε στο στέκι των δράκων, την «Ντρακοντισκοτέκ» και βρήκε το Νεφ, το Ρυπανσίν, τη Χωματερόλ, την Πεινάν, την Πυρκαγείσον, την Ανερζί και τη Χουλιγκάνα και οργάνωσαν τη συμμορία τους.

Η συμμορία όλη τη μέρα τριγυρνούσε στους δρόμους της Αθήνας και της Ελλάδας και έκανε καταστροφές. Το βράδυ μαζεύονταν στην «Ντρακοντισκοτέκ», τα έπιναν και έσπαγαν πλάκα με τους χαζούς ανθρώπους.

Μια μέρα οι άνθρωποι έτρεξαν στα φαρμακεία να πάρουν φάρμακα για να απαλλαγούν από τους δράκους, αλλά τα φάρμακα είχαν τελειώσει. Ο Δράκος πήγε στο σπίτι του, άνοιξε την τηλεόραση και είδε στις ειδήσεις το νέφος που έφτασε σε υψηλά επίπεδα. Γέλασε με την ψυχή του και άλλαξε κανάλι. Είδε μια ταινία τρόμου και φρίκης, γιατί το άλλο κανάλι έλεγε ιστορίες για ... δράκους...

Πρώτα ο Μάγος της σκηνής διαβάζει το **Δρακοπαραμύθι** τονίζοντας τις λέξεις – κλειδιά: Δράκος, τηλεόραση, συμμορία, Ντρακοντισκοτέκ, Νεφ, Ντεσιμπέλ, Ρυπανσίν, Χουλιγκάνα, Χωματερόλ, Πυρκαγείσον, Ανερζί και Πεινάν, ώστε να φανούν τα σημαντικά προβλήματα που θίγονται στο έργο:

- Η σημαντική επίδραση της τηλεόρασης στη σκέψη, τη συμπεριφορά, τις στάσεις και τις πράξεις των ανθρώπων.
- Το πρόβλημα της αιθαλομίχλης και της αυξανόμενης ρύπανσης στην Αθήνα.
- Το πρόβλημα της πχορύπανσης στους δρόμους της πρωτεύουσας.
- Το πρόβλημα της ρύπανσης των θαλασσών και των ακτών της πατρίδας μας.
- Το γεγονός πως πετάγονται τόνοι τροφίμων στις χωματερές, τη στιγμή που εκατομμύρια άνθρωποι, και κυρίως παιδιά, σ' ολόκληρο τον κόσμο πεθαίνουν από την πείνα.
- Το πρόβλημα της βίας στα γήπεδα.
- Το πρόβλημα των πυρκαγιών και της αλόγιστης καταστροφής των δασών.
- Το πρόβλημα της ανεργίας.

Στη συνέχεια, γίνεται αναγνώριση των δραματικών στοιχείων του έργου: του **χώρου**, των **προσώπων**, της **δράσης** (αναλύονται οι **στόχοι**, τα **εμπόδια**, οι **συγκρούσεις**).

² Βαρελλά, Αγγελική, **Δρακοπαραμύθι**, Ανθολόγιο, Ε΄-ΣΤ΄ Δημοτικού, σ. 57-59.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Χώρος

1. Σπίτι Δράκου, 2. Ντρακοντισκοτέκ, 3. Αθήνα, δρόμοι.

Ο Δράκος βαριέται μόνος στο σπίτι του. Έτσι εισχωρεί σε έναν άλλο **χώρο**, αυτόν της τηλεόρασης: ντύνεται σα χούλιγκαν, παίρνει τα πιστόλια του, ανεβαίνει στη μοτοσυκλέτα του και πηγαίνει στη «Ντρακοντισκοτέκ» (νέο χώρο δράσης) να βρει τους φίλους του. Εκεί αποφασίζουν να καταστρέψουν το χώρο της Αθήνας.

Χρόνος

Κάνει μεγάλους διασκελισμούς. Αλλού είναι κανονικός (όταν ο Δράκος βλέπει τηλεόραση) και αλλού γίνεται πολύ συμπυκνωμένος (ο χρόνος ανάμεσα στη σύσταση της συμμορίας και στα αποτελέσματά της).

Πρόσωπα

ΔΡΑΚΟΣ: Είναι τεμπέλης και βαριέται που ζει. Είναι κακός και διασκεδάζει με τον πόνο των άλλων. Χαίρεται με τη βία και απεχθάνεται την ευτυχία. Είναι ο αρχηγός της συμμορίας. Στόχος του, όπως και της υπόλοιπης συμμορίας, είναι οι καταστροφές στην Αθήνα για να διασκεδάσουν.

ΝΕΦ: Είναι ένας αναιδής δράκος που σπάει πλάκα με τους ανθρώπους. Βλάπτει την Αθήνα με το νέφος του και ταυτόχρονα τραγουδά ωραία τραγούδια για την Αθήνα.

ΝΤΕΣΙΜΠΕΛ: Είναι ένας φωνακλός δράκος, που βάζει τη μουσική του πολύ δυνατά και χαίρεται να εκνευρίζει με την ηχορύπανσή του τους ανθρώπους.

ΡΥΠΑΝΣΙΝ: Είναι μια ξεδιάντροπη δράκαινα, που τεμπελιάζει στις παραλίες, τις ρυπαίνει και δεν αφήνει τους ανθρώπους να κολυμπήσουν.

ΧΩΜΑΤΕΡΟΛ: Είναι μια χοντρή δράκαινα, που συνέχεια τρώει και καταβροχθίζει ό,τι βρει μπροστά της. Κινείται αργά και συνέχεια καχανίζει.

ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΑ: Είναι μια θεότρελη δράκαινα, που φωνάζει, βρίζει και τσακώνεται κάθε στιγμή. Οπλοφορεί, πυροβολεί όποτε της κάνει κέφι και γελάει με τους Αθηναίους, που διορθώνουν τις ζημιές που έχει κάνει.

ΠΥΡΚΑΓΕΪΣΟΝ: Είναι μια πυρομανής δράκαινα, που χαίρεται να βάζει καθημερινά πέντε έξι φωτιές στα δάση και καχανίζει με τις καταστροφές που προκαλεί.

ΑΝΕΡΖΙ: Είναι μια κουνιστή και λυγιστή δράκαινα, που ύπουλα παρασύρει τους επιχειρηματίες να απολύσουν τους εργαζομένους για να επικρατήσει ανεργία.

ΠΕΙΝΑΝ: Είναι μια κακιά και αδίστακτη δράκαινα, που εξαφανίζει τις τροφές και γελάει με τις τυμπανισμένες κοιλιές των ανήμπορων παιδιών. Ταΐζει συνέχεια τη Χωματερόλ.

Χωρισμός του έργου σε ενόητες δράσης

1. Η τηλεόραση και η απαργία εμπνέουν στο Δράκο ένα σχέδιο καταστροφής.
2. Στην Ντρακοντισκοτέκ γεννιέται η συμμορία των Δράκων.
3. Η συμμορία των Δράκων καταστρέφει την Αθήνα.

Οδηγία

Υποστηρίζουμε με κατάλληλες ερωτήσεις (ποιοι; πότε; πού; γιατί; και πώς;) τη δραματική ανάλυση, ώστε να ενισχύσουμε την πρωτοτυπία στην ανάδειξη των δραματικών στοιχείων.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Δράση σε ένα αφηγηματικό έργο είναι η κίνηση των προσώπων προς ένα στόχο και η αντιμετώπιση των εμποδίων.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε με το Μάγο της Σκηνής σε κύκλο και συζητάμε για τη δράση στο έργο. Σχολιάζουμε τις διαφορετικές προτάσεις των μαθητών ενισχύοντας την άποψη πως κάθε πρόσωπο μπορεί να αποδοθεί με πολλούς τρόπους.

Η βασική σύγκρουση στο έργο εκδηλώνεται ανάμεσα στη συμμορία των δράκων και στους κατοίκους της Αθήνας. Τα παιδιά μπορούν να προτείνουν και άλλες συγκρούσεις.

Πηγές για το θέμα του περιβάλλοντος

Βαρελλά, Αγγελική, (1986) *Δράκε, δράκε είσ' εδώ*; Θεσσαλονίκη, Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις Α. Ε. Γρηγοριάδου - Σουρέλη, Γαλάτεια, (2003). *Εμένα με νοιάζει*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.

Κοντολέων, Μάνος, (1985). *Ο Εέ από τ' άστρα*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.

Ξανθούλης, Γιάννης, (1994). *Ανέβα στη στέγη να φάμε το σύννεφο*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.

Σαρρή, Ζωρζ, (1992). *Κρίμα κι άδικο*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.

Καλιότσος, Παντελής, (1987). *Τα ξύλινα σπαθιά*, Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος.

Vallely, Bernadette, (1992). *1001 τρόποι για να σωθεί ο πλανήτης μας*, Αθήνα, Εκδόσεις Νέα Σύνορα.

Καλοπίσης, Γιάννης, (1986). *Με τα παιδιά στο φυσικό κόσμο*, Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη.

Scott, Michael, (1996). *Οικολογία*, Αθήνα, Εκδόσεις Ντουντούμης.

Ροντάρι, Τζάνι, (1980). *Παραμύθια για να σπάτε κέφι*, απόδοση Άλκη Ζέη, Αθήνα, Εκδόσεις Κέδρος.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η αναγνώριση των δραματικών στοιχείων ενός αφηγηματικού έργου.
Είδος δραστηριοτήτων	Αφήγηση – Δραματική ανάλυση.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με ένα αφηγηματικό κείμενο από την Κίνα, αναγνωρίζουν τα δραματικά του στοιχεία και διακρίνουν τις ενότητες δράσης.
Μυστικό	Η σύγκρουση είναι η καρδιά της δραματικότητας ενός έργου.

Περιοχή του σώματος

Προετοιμασία των παιδιών

Προαιρετική δραστηριότητα: Παιχνίδια με το φως

Η άσκηση γίνεται για αναπτυχθούν οι συνθήκες ομαδοσυνεργατικότητας και να αισθανθούν οι μαθητές τις ιδιότητες των εναλλαγών του φωτισμού.

Ο χώρος πρέπει να είναι μισοσκοτεινός. Τα παιδιά κάθονται σε ημικύκλιο και κλείνουν τα μάτια. Ο Μάγος της Σκηνής στέκεται απέναντί τους με ένα φακό στο χέρι.

Ανάβει το φακό και ρίχνει το φως στο πρόσωπο ενός παιδιού κάθε φορά, χωρίς να ακολουθεί κάποια συγκεκριμένη σειρά.

Το παιδί, που δέχεται το φως, λέει μια λέξη άμεσα και αυθόρμητα.

Μετά ο δάσκαλος βάζει ζελατίνα με διάφορα χρώματα μπροστά στο φακό. Ρίχνει το χρωματιστό φως στο πρόσωπο ενός παιδιού με την ίδια διαδικασία. Κάθε παιδί, αντί για λέξη, κάνει μια χειρονομία. Με αυτό τον τρόπο τα παιδιά ανταποκρίνονται στο οπτικό ερέθισμα.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: Δραματική ανάλυση

Ο ΘΕΟΣ ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ ΚΑΙ Η ΘΕΑ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Κινέζικος μύθος

Ο μύθος με λίγα λόγια

Ένα Τέρας κλέβει μια μέρα τη Φωτιά και την κλείνει στο σκοτεινό του παλάτι, που φρουρείται από τον Ιπτάμενο Δράκο και την Ιπτάμενη Τίγρη.

Ο γιος της πριγκίπισσας του Ουρανού, ο Λέι Μπάου, θεός του Φωτός και η αγαπημένη του Γιουν Σιάν, κόρη του Ανέμου και της Βροχής, και θεά του Καπνού πάνε να ελευθερώσουν τη Φωτιά και φτάνουν στο παλάτι του Τέρατος.

Στην πρώτη πύλη, ο Λέι Μπάου προσπαθεί να σκοτώσει το Δράκο αλλά εκείνος ανοίγει το στόμα του και βγαίνει νερό με θανατηφόρο δηλητήριο. Η Γιουν Σιάν όμως βάζει αμέσως το μαγικό βαμβάκι της και βουλώνει το στόμα του Δράκου απορροφώντας όλο το δηλητήριο. Εκείνη τη στιγμή ο Λέι Μπάου σκοτώνει το Δράκο.

Η δεύτερη πύλη είχε φύλακα την Ιπτάμενη Τίγρη που, μόλις είδε τους δύο θεούς, άνοιξε αμέσως το τρομερό στόμα της. Αέρας δηλητηριασμένος έβγαине σαν καπνός. Ευτυχώς που η Γιουν Σιάν κρατούσε σφιχτά τον υφασμάτινο σάκο που τους έδωσε η μητέρα του Λέι Μπάου. Εκείνη τον άνοιξε και έβαλε όλο το δηλητηριασμένο αέρα μέσα και ο Λέι Μπάου σκότωσε την Ιπτάμενη Τίγρη.

Στην τρίτη πύλη, βγήκε το ίδιο το Τέρας με ένα μεγάλο πριόνι. Ο Λέι Μπάου πολεμάει χωρίς να μπορεί να το νικήσει. Η Γιουν Σιάν μεταμορφώνεται σε ένα σύννεφο καπνού και απλώνεται μπροστά στο Τέρας. Το Τέρας χάνει την όρασή του και ο Λέι Μπάου καρφώνει τη χρυσή λόγχη στο λαιμό του. Το Τέρας για να γλιτώσει το θάνατο συμφώνησε να δώσει πίσω τη Φωτιά.

Οι άνθρωποι για να τους τιμήσουν, αποκαλούν το Λέι Μπάου «θεό της Φωτιάς» και τη Γιουν Σιάν «θεά του Καπνού». Με την ευχή της πριγκίπισσας του Ουρανού, της μητέρας του Λέι Μπάου, ένωσαν τη ζωή τους και την αγάπη τους στο μεγάλο γλέντι για την επιστροφή της Φωτιάς.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Χώρος

1. Ο ουρανός του νότου, 2. Παλάτι Τέρατος, 3. Κόσμος (γη)

Πρόσωπα

Τέρας: Εκθρός του ανθρώπου γιατί του κλέβει τη Φωτιά.

Πριγκίπισσα του Ουρανού: Μητέρα του Λέι Μπάου, που τον βοηθάει στις προσπάθειές του.

Λέι Μπάου: Θεός του Φωτός, που υπερασπίζεται με γενναιότητα τον άνθρωπο και διεκδικεί από το Τέρας να φέρει πίσω τη Φωτιά.

Γιουν Σιάν: Θεά του Καπνού, νεράιδα, κόρη του Ανέμου και της Βροχής, σύντροφος του Λέι Μπάου στον αγώνα του.

Ιπτάμενος Δράκος – Ιπτάμενη Τίγρη: πιστοί φύλακες του Τέρατος, που κρατάνε φυλακισμένη τη Φωτιά.

Δράση (στόχοι, εμπόδια, συγκρούσεις)

Το Τέρας φυλακίζει τη Φωτιά γιατί δε μπορεί να την κοιτάξει. Ο Λέι Μπάου και η Γιουν Σιάν την ελευθερώνουν, γιατί έχουν στόχο να ξαναφέρουν στον κόσμο τη Φωτιά και το Φως.

Ενότητες δράσης

1. Το Τέρας κλέβει τη Φωτιά και τη φυλακίζει στο παλάτι του.
2. Ο Λέι Μπάου, Θεός του Φωτός και η Γιουν Σιάν, Θεά του Καπνού, αναζητούν τη Φωτιά και νικούν το Τέρας.
3. Το Τέρας επιστρέφει τη Φωτιά και φυλακίζεται. Οι άνθρωποι γιορτάζουν και γίνεται ο γάμος των Θεών Λέι Μπάου και Γιουν Σιάν.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η σύγκρουση είναι η καρδιά της δραματικότητας ενός έργου.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε σε κύκλο και συζητάμε για το παραμύθι και τα δραματικά στοιχεία του. Καθοδηγούμε τους μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία της **σύγκρουσης** στο έργο (σε κάθε έργο). Χωρίς σύγκρουση δεν υπάρχει **δράση** και **δραματικότητα**. Δίνουμε παραδείγματα γνωστών έργων με έντονη δραματικότητα, όπως η Οδύσσεια του Ομήρου, αλλά και πιο σύγχρονων έργων (στο θέατρο Τα γουρουνάκια κουμπαραδες, Ευγένιου Τριβιζά).

Οι μαθητές απαντούν στις ερωτήσεις:

Κεντρικές δυνάμεις: **Ο Θεός του Φωτός, το Τέρας**

Αντίστοιχες θεότητες στην ελληνική μυθολογία:

Λέι Μπάου / **Προμηθέας**

Τέρας και **Φύλακες του** / **Κράτος** και **Βία** (υπηρέτες του Δία)

Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΔΡΑΚΟΥ

The musical score consists of seven staves of music in treble clef. The first staff is in common time (C) and contains 12 measures. The second staff starts at measure 5 and contains 8 measures. The third staff starts at measure 9 and contains 10 measures, ending with a double bar line and repeat sign. The fourth staff starts at measure 13 and contains 6 measures. The fifth staff starts at measure 17 and contains 5 measures. The sixth staff starts at measure 21 and contains 5 measures. The seventh staff starts at measure 25 and contains 5 measures, ending with a double bar line and repeat sign.

Μουσική Κ. Πατσατζόπουλος

ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ 2: ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ

Στη ζώνη αυτή συνεχίζεται η διαδικασία δραματοποίησης αφηγηματικού κειμένου. Εδώ θα ασχοληθούμε με τη σκηνική μεταφορά του κειμένου, η οποία αναδεικνύει τα δραματικά του στοιχεία.

Σ' αυτό το στάδιο **επαληθεύουμε τους χαρακτήρες** μέσα από τη δράση τους. Περνάμε από την δραματική ανάλυση των προσώπων του έργου στην ανάπτυξη των χαρακτήρων. Η εφαρμογή στηρίζεται τόσο στα δεδομένα του έργου, όσο και στον εμπλουτισμό τους από τον αυτοσχεδιασμό. Έτσι οι μαθητές θα γνωρίσουν όλη την πορεία δημιουργίας χαρακτήρων και δράσης με αφετηρία ένα κείμενο.

Στη συνέχεια, οι μαθητές θα οργανώσουν το χώρο της δράσης, δηλαδή θα επιλέξουν υλικά και θα αποδώσουν το σκηνικό χώρο, ανάλογα με την ατμόσφαιρα του έργου. Με αυτοσχεδιαστικές προτάσεις θα δώσουν και στοιχεία της ενδυμασίας των προσώπων αλλά και ιδέες για τη μουσική και το φωτισμό του έργου.

ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στη φάση αυτή της δραματοποίησης επιδιώκεται να επαληθευθεί το δραματικό περιβάλλον, οι ήρωες, ο χώρος, ο χρόνος και οι σχέσεις.

Πώς θα οδηγήσει ο δάσκαλος το μαθητή να ενσαρκώσει το πρόσωπο που παίζει;

Καταρχήν, στηριζόμαστε στα χαρακτηριστικά του προσώπου, στην ταυτότητά του, στους στόχους του, στις ενέργειές του, αλλά και στις σχέσεις που δημιουργεί, φιλικές και εχθρικές.

Στη συνέχεια, παρακινούμε τη δημιουργική φαντασία του παιδιού στον αυτοσχεδιασμό, ώστε να εμπλουτίσει τον ήρωα με δικά του στοιχεία. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό στάδιο που δεν πρέπει να υποτιμάμε. Στη δραματοποίηση παίζει μεγάλο ρόλο η ατομική πρωτοβουλία, η καινούργια πρόταση από τα παιδιά, η οποία συμπληρώνει το μύθο και τα πρόσωπα. Μπορούμε να ενισχύσουμε τέτοιες προτάσεις και ιδέες των μαθητών εστιάζοντας την προσοχή τους στο πώς συμπεριφέρονται οι ήρωες, πώς κινούνται, πώς αντιμετωπίζουν εμπόδια και καταστάσεις. Οι αλλαγές στη συμπεριφορά ή στις σχέσεις πρέπει να αιτιολογηθούν για να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν τους χαρακτήρες.

Όταν θέλουμε να επαληθεύσουμε σύνθετες καταστάσεις και έντονες συγκρούσεις, παροτρύνουμε τα παιδιά να τις αντιμετωπίσουν με συμβολικό τρόπο (π.χ. σε μάχη, όταν πολεμάμε στη σκηνή, δεν είναι ποτέ αληθινά τα χτυπήματα).

Κατά την επαλήθευση και οργάνωση του χώρου δράσης, θα δώσουμε έμφαση στην κίνηση και τη φαντασία των παιδιών. Ο χώρος θα δηλωθεί με τη δράση και τα απαραίτητα αντικείμενα. Οι μαθητές θα επινοήσουν για το σκηνικό απλές και ευρηματικές λύσεις, παραδείγματος χάρη ένα τείχος παιδιών θα παραστήσει την ακρόπολη που αντιστέκεται, μαζί και τους πολεμιστές που την υπερασπίζονται. Η μερική σήμανση του χώρου με κάποιο ή κάποια αντικείμενα προσφέρεται για τη δραματοποίηση. Κάθε αντικείμενο της τάξης μπορεί να μεταμορφωθεί σε μαγικό κουτί ή σε πανί καραβιού ή σε μοτοσικλέτα.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να αποδίδουν οι μαθητές όλη τη δυναμική των εκφραστικών τους μέσων στη σκηνή Να μάθουν να οργανώνουν με τη φαντασία τους το σκηνικό χώρο δράσης χρησιμοποιώντας απλά υλικά.
Αντικείμενα	Σποτ και χρωματιστά φίλτρα φωτισμού – μουσική ντίσκο – μασέλα Δράκου – παραμάνες – καφέ χαρτί του μέτρου – πλαστικά ποτήρια και μπουκάλια – εφημερίδες – πλακάτ – μπλουτζίν – μπουφάν δερμάτινα – φούστες μακριές και κοντές – μαντίλια.
Είδος δραστηριοτήτων	Αυτοσχεδιασμοί
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές κάνουν κινησιολογικό αυτοσχεδιασμό πάνω στο έργο. Στη συνέχεια, επιλέγουν υλικά και οργανώνουν σε ομάδες το χώρο δράσης (σκηνικό), τα κοστούμια των προσώπων, τα αντικείμενα, τη μουσική και το φωτισμό.
Μυστικό	Μέσα από τις προτάσεις μας στον αυτοσχεδιασμό προκύπτει η διαμόρφωση του σκηνικού χώρου.

Εισαγωγικές προαιρετικές ασκήσεις για την προετοιμασία της ομάδας

Ο Μάγος της Σκηνής προτείνει στα παιδιά σωματικές ασκήσεις που παραπέμπουν σε χαρούμενες δραστηριότητες, όπως ανέβασμα – κατέβασμα σκάλας με αέρινο τρόπο, χορευτικές φιγούρες ανά δυο, παιχνίδια με φανταστική μπάλα βόλεϊ και τένις, χορογραφία στο νερό.

Μετά τους προτείνει ασκήσεις που θυμίζουν σκηνές βίας, όπως σκάψιμο και πριόνισμα, σπρώξιμο – τράβηγμα προς τα πίσω φανταστικού ογκώδους αντικειμένου, κουβάλημα ασήκωτου βάρους, φανταστικό πάλεμα με χέρια και γροθιές στον αέρα, με συνοδεία φωνών και κραυγών.

Περιοχή της φαντασίας

Αυτοσχεδιασμός 1: Είμαι ο Δράκος

Στόχος του αυτοσχεδιασμού είναι η σύνθεση από όλα τα παιδιά ενός «θέματος» με την κατάλληλη χρήση των εκφραστικών τους μέσων και με συντονισμό και συνεργασία μεταξύ τους.

Οδηγία

Καταρχήν, όλα τα παιδιά μπορούν να σχηματίσουν, το ένα πίσω απ' το άλλο, το σώμα του Δράκου. Κάποιος θα κάνει το κεφάλι, ένας άλλος την ουρά και οι υπόλοιποι τον κορμό. Τα παιδιά πρέπει να πάρουν την κατάλληλη στάση, ώστε να ανταποκρίνεται στο μέρος του σώματος που κάνουν αλλά και να έχουν συνοχή και λειτουργική σχέση το ένα με το άλλο. Πρέπει να είναι σαν μια «μηχανή» που το κάθε εξάρτημά της έχει τη σωστή θέση και προσαρμόζεται καλά στα υπόλοιπα εξαρτήματα. Όταν κολλήσουν τα «κομμάτια», τα παιδιά φαντάζονται ότι ο Δράκος, που είναι ξαπλωμένος, θέλει να σηκωθεί. Τότε με μικρές συντονισμένες κινήσεις αρχίζουν να σηκώνονται.

Στη συνέχεια, όταν πρέπει να κινηθούν στο χώρο και να χορέψουν, χρειάζεται ακόμα περισσότερο συγχρονισμός και επικοινωνία μεταξύ τους για να δώσουν την εικόνα του Δράκου, που ετοιμάζει χαρούμενος τα καταστροφικά σχέδια του για την ανθρωπότητα.

Εναλλακτικά, προτείνουμε ατομικό αυτοσχεδιασμό: ο Δράκος κάνει μεγάλα, βαριά βήματα, με αργή κίνηση, βλέμμα αγριωπό και άγαρμπες χειρονομίες.

Αυτοσχεδιασμός 2: Η Ντρακοντισκοτέκ

Στόχος της δραστηριότητας είναι η δημιουργία του δραματικού χώρου από τους μαθητές με βάση τις δοσμένες συνθήκες.

Οδηγία

Όλα τα παιδιά διαμορφώνουν το χώρο της Ντρακοντισκοτέκ με την κίνηση και τη φωνή τους. Γίνονται σκαμπό, πόρτες, CD-player, θαμώνες κ.ά. Στο μέρος του παιχνιδιού, όπου παρουσιάζει κάθε παιδί το δράκο του, ο δάσκαλος αποφεύγει να δώσει ορισμένα χαρακτηριστικά αλλά ενισχύει την ελεύθερη επιλογή από τους μαθητές.

Προαιρετικές δραστηριότητες

Αν θέλουμε να ολοκληρώσουμε τη δραματοποίηση του κειμένου με σκοπό την παράσταση, μας είναι χρήσιμες οι παρακάτω δραστηριότητες, που μπορούμε να πραγματοποιήσουμε σε χρόνο πέρα από τις καθορισμένες ώρες για τη Θεατρική Αγωγή.

1. Αντιθέσεις

Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες και κάνουν δυο μεγάλους κύκλους. Με το παράγγελμα του Μάγου, περπατούν κυκλικά στο ρυθμό που υπαγορεύει εκείνος. Ο ένας κύκλος κινείται δεξιόστροφα και ο δεύτερος κάνει ακριβώς το αντίθετο.

Αν θέλουμε, συνδυάζουμε ένα τραγούδι παράλληλο με την κίνηση (διαφορετική για κάθε ομάδα).

2. Καταστροφές

Διαλέγουμε να κάνουμε αντίθετες ενέργειες (σε ζευγάρια): το ένα παιδί δημιουργεί κάτι και το άλλο παιδί το καταστρέφει.

Παράδειγμα

Το ένα παιδί μπορεί να καθαρίζει τον κήπο του. Το άλλο του ρίχνει σκουπίδια.

Περιοχή μαγικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Οργάνωση χώρου

Στόχος της δραστηριότητας είναι να μάθουν τα παιδιά να οργανώνουν το σκηνικό χρησιμοποιώντας απλά υλικά.

Οδηγία

Οι μαθητές πρέπει να επινοούν απλές λύσεις για το σκηνικό, τα κοστούμια (ανάλογα με το χαρακτήρα του ήρωα), να επιλέγουν την κατάλληλη μουσική και τον ανάλογο φωτισμό για την ατμόσφαιρα του έργου.

Καλλιεργούμε τη φαντασία και την ευρηματικότητα των παιδιών.

Ο καθένας επιλέγει αντικείμενα και ρούχα, ανάλογα με τον ήρωα που υποδύεται. Είναι ενδιαφέρον σ' αυτή τη φάση να μην παρέμβουμε για να προσδιορίσουμε εμείς κάποιο «κοστούμι».

Εξηγούμε μόνο στα παιδιά ότι τίποτα δεν πρέπει να επιλέγεται στην τύχη και πως κάθε στοιχείο πάνω μας «μιλά». Διαμορφώνουμε το χώρο της κάθε σκηνής. Εδώ διαπιστώνουμε ότι ισχύει το ίδιο για κάθε «σημείο» του σκηνικού χώρου, π.χ. η Ντρακοντισκοτέκ χαρακτηρίζεται από έντονα φώτα και δυνατές φωνές.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΗ ΣΚΗΝΗ

Σκηνικά και αντικείμενα πρώτης σκηνής

Ο χώρος της πρώτης σκηνής είναι το δωμάτιο του Δράκου. Για το βρόμικο αυτό περιβάλλον μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ένα μεγάλο σκούρο χαρτί του μέτρου με στάμπες και πιτσιλιές από κίτρινο και καφέ χρώμα. Στο πάτωμα μπορούμε να πετάξουμε πακέτα από πίτσες, άδεια μπουκάλια και παλιές σχισμένες εφημερίδες. Πάνω στο τραπέζι βάζουμε ένα βρόμικο πιάτο, ένα ποτήρι και δυο «πιστόλια».

Κοστούμια

ΔΡΑΚΟΣ: Πρώτα μπορεί να φορά πιτζάμες ριγωτές και βρόμικες (στην τάξη, την ώρα της δραματοποίησης το παιδί θα φορέσει ένα παλιό μακό μπλουζάκι). Μετά φορά ένα στενό μπλουζίν ξεσκισμένο κι ένα βρόμικο πουκάμισο με τη φίρμα «Δρακοστίν».¹

Μουσική

Εξηγούμε στα παιδιά τη χρήση της μουσικής για να δημιουργήσουμε μια ατμόσφαιρα, να ενισχυθεί μια κατάσταση ή να υπογραμμιστεί μια σύγκρουση. Προετοιμάζουμε την ομάδα κατάλληλα με μικρές ρυθμικές ασκήσεις σε συνάρτηση πάντα με τον αυτοσχεδιασμό. Έτσι προχωράμε στη:

α. **Δημιουργία και επιλογή μουσικής εισαγωγής² και μουσικής «γέφυρας»³**

β. **Δημιουργία και επιλογή μουσικών «χαλιών»⁴ για τις παρακάτω εικόνες:**

¹ Αν και στο θέατρο δε φαίνεται αυτή η λεπτομέρεια, για την εργασία των παιδιών μπορεί να είναι χρήσιμη, π.χ. η κατασκευή λογότυπου «Δρακοστίν».

² Μουσική εισαγωγή: το μουσικό κομμάτι που δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα για να αρχίσει το έργο.

³ Μουσική «γέφυρα»: το μουσικό κομμάτι που ενώνει τη μια σκηνή με την άλλη.

⁴ Μουσικό «χαλί»: το μουσικό κομμάτι που ακούγεται στη σκηνή «κάτω» από το λόγο.

- Το τραγούδι του Δράκου
- Το ευχάριστο τηλεοπτικό στιγμιότυπο
- Σκηνές Βίας στην τηλεόραση

Το τραγούδι του Δράκου

Ο Δράκος ζούσε μοναχός
τεμπέλης ήταν και κακός.
Παραμύθια – παραμύθια
μα στο βάθος η αλήθεια.

Τη φρίκη βλέπει στην Τι - Βι
τροφή του Δράκου η πληγή,
μέρα – νύχτα μες στη βία,
αχ!! θα κάνει συμμορία.

Προτείνουμε σ' αυτό το σημείο, ενδεικτικά, ένα έτοιμο τραγούδι. Ωστόσο ο στόχος μας είναι η δημιουργική συμμετοχή των παιδιών και η πρότασή τους.

Φωτισμός

Μαθαίνουμε στα παιδιά μερικά βασικά στοιχεία από τη λειτουργία του φωτισμού. Το κόκκινο μπορεί να ανάβει στις στιγμές έντασης και βίας, ενώ στην παρουσίαση κάποιου ευχάριστου γεγονότος κυριαρχεί το κίτρινο – πορτοκαλί.

Τα φώτα για να δίνουν τρομαχτική ατμόσφαιρα, πρέπει να κάνουν έντονες σκιές.

Τα χρώμα δημιουργείται με χρωματιστές ζελατίνες.

Ο ΚΑΚΟΣ Ο ΔΡΑΚΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΚΗΝΗ⁵

Σκηνικά και σκηνικά αντικείμενα δεύτερης σκηνής

Ο χώρος της δεύτερης σκηνής είναι το στέκι των δράκων. Για να τον δημιουργήσουμε, πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι πρόκειται για μια υπόγεια ντισκοτέκ -η «Ντρακοντισκοτέκ»- με πολλά χρωματιστά φώτα και δυνατή χορευτική μουσική. Υπάρχει ένα μπαρ με σκαμπό. Πάνω στον πάγκο υπάρχουν μπουκάλια και μεγάλα μπολ. Ακόμη, υπάρχει μία πίστα, όπου χορεύουν οι δράκοι. Θα προβλέψουμε και τη θέση του D.J.- Ντεσιμπέλ με τα μηχανήματά του.

Μάσκες

Όλοι οι δράκοι - χαρακτήρες του έργου μπορεί να φορούν μάσκες που καλύπτουν το πρόσωπο. Τα παιδιά φτιάχνουν τις μάσκες των δράκων χρησιμοποιώντας απλά υλικά (χαρτόνια, υφάσματα, πλαστικά κομμάτια και σακούλες), σύμφωνα με τις οδηγίες της ζώνης 6 (Βιβλίο Μαθητή) και 8 (Βιβλίο Δασκάλου) για κατασκευή μάσκας.

⁵ Η πρόταση που ακολουθεί δίνει τη δυνατότητα στο δάσκαλο να ασχοληθεί με τις άλλες σκηνές, οι οποίες δεν αναφέρονται στο Βιβλίο του Μαθητή.

Κοστούμια

ΔΡΑΚΟΣ: Φορά ένα ξεσκισμένο στενό μπλουτζίν κι ένα βρόμικο πουκάμισο με τη φίρμα «Δρακοστίν». Στη μέση του έχει δυο πιστόλια.

ΝΕΦ: Φορά γκριζα ρούχα και από πάνω μια μαύρη μπέρτα, που είναι η «αιθαλομικλή του».

ΝΤΕΣΙΜΠΕΛ: Φορά πολύχρωμα παρδαλά ρούχα και μεγάλα ακουστικά στα αυτιά του. Μπορεί να φορέσει και ένα ηχείο.

ΡΥΠΑΝΣΙΝ: Φορά βρόμικα και λεκιασμένα άσπρα ρούχα και από πάνω της φορά διαφανή σακούλα νάιλον.

ΧΩΜΑΤΕΡΟΛ: Φορά σκούρο κολάν και πολύχρωμη πουκαμίσα που πέφτει μέχρι το γόνατο. Τα ρούχα είναι κεντημένα με σκουπίδια.

ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΑ: Φορά στενό βρόμικο μπλουτζίν και σκούρο μπλουζάκι. Στη μέση της έχει ζώνη με καρφάκια και αλυσίδα. Έχει ένα πιστόλι και ένα σουγιά για τους καυγάδες της.

ΠΥΡΚΑΓΕΪΣΟΝ: Φορά μαύρο μακρύ φουστάνι και στα χέρια της κρατά ένα τεράστιο κουτί σπίρτα.

ΑΝΕΡΖΙ: Φορά παλιομοδίτικα ρούχα και κρατά μικρή τσαντούλα.

ΠΕΙΝΑΝ: Φορά φούστα μέχρι το γόνατο και σκούρο αυστηρό πουκάμισο. Κρατά ένα καλάθι με τροφές, που τις έχει αρπάξει από τους ανθρώπους και συνέχεια ταΐζει τη Χωματερόλ.

Μουσική

Ακολουθούμε την ίδια διαδικασία. Επειδή ο δραματικός χώρος είναι η ντισκοτέκ, τα παιδιά επιλέγουν τα μουσικά χορευτικά κομμάτια που προτιμούν. Χορεύουν στο ρυθμό της μουσικής. Μπορούν ακόμα να βάλουν λόγια σε μουσικά μοτίβα που θέλουν.

Πρόταση για Τραγούδι «Ντρακοντισκοτέκ»

Κραυγές στην Ντρακοντισκοτέκ,

ο Δράκος βρίσκει Ντεσιμπέλ,

Πυρκαγείσον, Χουλιγκάνα

κι οργανώνει δόλια πλάνα.

Με Νεφ, Πεινάν και Ανερζί,

Χωματερόλ και Ρυπανσίν,

παίζουν ύπουλα παιχνίδια

όλ' οι δράκοι γίναν φίδια.

ΝΤΡΑΚΟΝΤΙΣΚΟΤΕΚ

Φωτισμός

Τα φώτα μπορούν να είναι πολύχρωμα και να αναβοσβήνουν για να δίνουν την ατμόσφαιρα της ντίσκο. Μπορεί να υπάρχουν περιστρεφόμενοι προβολείς – φωτορυθμικά. Αυτό γίνεται ανοιγο-κλείνοντας τον προτζέκτορα ή ένα μεγάλο φακό ή προβολέα εδάφους. Όταν ακούγονται οι διάλογοι, η μουσική χαμηλώνει.

ΤΡΙΤΗ ΣΚΗΝΗ

Σκηνικά

Η τρίτη σκηνή ξετυλίγεται σε δύο χώρους: στους δρόμους της Αθήνας και στη «Ντρακοντισκοτέκ».

Κοστούμια και σκηνικά αντικείμενα

Οι δράκοι φορούν τις μάσκες και τα ίδια ρούχα, που φορούσαν στη δεύτερη σκηνή.

Οι κάτοικοι της Αθήνας φοράνε ρούχα σπορ, τζιν και πουκάμισα σε χαρούμενα χρώματα.

Μουσική

Ο δάσκαλος διδάσκει το τραγούδι: «Αθήνή -να, Α -θήνή-να, χαρά της γης, και της αυγής...» για να τονιστεί η αντίθεση με την πραγματικότητα της σημερινής Αθήνας (σύμφωνα με το κείμενο).

Με βάση την ατμόσφαιρα της σκηνής, τα παιδιά βρίσκουν τραγούδια που ακούγονται σε διαδηλώσεις ή επινοούν αυτοσχεδιαστικά ρυθμικά θέματα σε συνδυασμό με συνθήματα.

Φωτισμός

Ο φωτισμός αποδίδει με έντονες αλλαγές και αντιθέσεις τη σύγκρουση.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Μέσα από τις προτάσεις μας στον αυτοσχεδιασμό προκύπτει η διαμόρφωση του σκηνικού χώρου.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε και συζητάμε για την οργάνωση του χώρου και τη διαμόρφωση της σκηνής. Πώς οδηγηθήκαμε στις λύσεις που επιλέξαμε;

Ποια ρούχα και αντικείμενα επιλέξαμε για να παρουσιάσουμε το Δράκο και το δωμάτιό του και γιατί;

Το ρούχα δεν αποτελούν μόνο ανάγκη ένδυσης αλλά και κοινωνικής προβολής. Γι' αυτό ο Δράκος στο δωμάτιό του μπορεί να είναι ντυμένος απρόσωπα (μακό) αλλά για την έξοδό του φοράει «στολή»:

Ένα βρώμικο και ξεφτισμένο τζιν, σχισμένο δερμάτινο μπουφάν, αλυσίδες στη μέση.

Το δωμάτιό του έχει βρώμικα πιάτα, πεταμένα ποτήρια, αναποδογυρισμένο κουτί μπίρα, πίτσα στο πάτωμα, ένα τραπέζι με την τηλεόραση, μια πολυθρόνα.

Στην παραπάνω πρόταση δίνεται μια σύγχρονη προσέγγιση για την αμφίεση των νεανικών συμμοριών στις μεγαλουπόλεις, αλλά ενισχύουμε και κάθε άλλη πρόταση των μαθητών (τρομακτικές μάσκες και μαύροι χιτώνες).



Παραδοσιακή κινέζικη όπερα, Αρχείο Τόνια Λούο

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να αποδίδουν οι μαθητές όλη τη δυναμική των εκφραστικών τους μέσων στη σκηνή. Να μάθουν να οργανώνουν με τη φαντασία τους το χώρο δράσης χρησιμοποιώντας απλά υλικά.
Αντικείμενα	Αντικείμενα: σποτ και χρωματιστά φίλτρα φωτισμού – μουσική – υφάσματα – δίχτυ – μάσκες – μακιγιάζ.
Είδος δραστηριοτήτων	Αυτοσχεδιασμοί – μακιγιάζ.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές αυτοσχεδιάζουν πάνω στο έργο που θα δραματοποιήσουν. Μυούνται στην τέχνη του μακιγιάζ, επιλέγουν υλικά και οργανώνουν το χώρο δράσης (σκηνικό), τα κοστούμια των προσώπων, τα αντικείμενα, τη μουσική και το φωτισμό.
Μυστικό	Το φανταστικό στοιχείο και οι συμβολισμοί ενός έργου αναδεικνύονται στη σκηνή με το κατάλληλο μακιγιάζ.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1

Αυτοσχεδιασμός: «Τέρας, Ιπτάμενος Δράκος και Ιπτάμενη Τίγρη»

Στόχος του αυτοσχεδιασμού είναι να καλλιεργηθούν τα εκφραστικά μέσα και η ετοιμότητα των μαθητών για να υπάρχουν οι σωστές αντιδράσεις. Η «μάχη» θα αποδοθεί με όλες τις εντάσεις της χωρίς αληθινά χτυπήματα.

Οδηγία

Αφήνουμε λίγα λεπτά τα παιδιά να επιλέξουν ρούχα και αντικείμενα για τους ήρωες που θα υποδυθούν. Εξηγούμε το συμβολισμό των χρωμάτων (καθοριστικό για το κινέζικο θέατρο), ανάλογα με τον ήρωα που παίζουν.

Ξεκινάμε τον αυτοσχεδιασμό. Το Τέρας ετοιμάζεται να κλέψει τη Φωτιά απ' τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι έχουν κάποια δραστηριότητα σχετική με τη φωτιά (π.χ. ζεσταίνονται γύρω της).

Συστήνουμε στο παιδί που κάνει το Τέρας να χρησιμοποιήσει όλα τα εκφραστικά του μέσα. Κυνηγά τη Φωτιά και την παγιδεύει. Την σέρνει στη φυλακή. Μετά παρουσιάζονται οι φύλακές του, ο Ιπτάμενος Δράκος και η Ιπτάμενη Τίγρη, που αναλαμβάνουν τη φρούρηση της Φωτιάς.

Δραστηριότητα 2**Αυτοσχεδιασμός: «Αντίθετες δυνάμεις»**

Στόχος του αυτοσχεδιασμού είναι να αποδώσουν τη σύγκρουση των αντίθετων δυνάμεων.

Οδηγίες

Αφήνουμε λίγα λεπτά τα παιδιά να επιλέξουν ρούχα και αντικείμενα για τους ήρωες που θα υποδυθούν.

Ετοιμάζονται οι αντίπαλες δυνάμεις: από τη μια στέκονται σε μια πλευρά της σκηνής τα παιδιά, που παίζουν το Λέι Μπάου και τη Γιουν Σιάν και από την άλλη αυτά που κάνουν τον Ιπτάμενο Δράκο, την Ιπτάμενη Τίγρη και το Τέρασ.

Η μάχη θα παρασταθεί με αργή κίνηση (χωρίς χτυπήματα) και με φωνή / ήχο. Η επίθεση αναδεικνύεται με την αναπνοή και την ενέργεια στην κίνηση. Τα βήματα είναι αργά και σταθερά. Οι κινήσεις πρέπει να θυμίζουν χορό πολεμιστή. Οι συγκρούσεις στηρίζονται στο μηχανισμό **δράση – αντίδραση**, που εφαρμόσαμε σε ασκήσεις και αυτοσχεδιασμούς.

Δραστηριότητα 3**Αυτοσχεδιασμός: «Η γιορτή και ο γάμος»**

Στόχος του αυτοσχεδιασμού είναι τα παιδιά να αισθανθούν και να αποδώσουν τη μεγάλη μεταβολή στην κατάσταση των προσώπων και στην ατμόσφαιρα της σκηνής.

Οδηγίες

Οι μαθητές επιλέγουν ρούχα και αντικείμενα για τους ήρωες που θα υποδυθούν.

Στον αυτοσχεδιασμό παίρνουν μέρος όλα τα παιδιά της τάξης που παίζουν τους ανθρώπους.

Μπαίνουν οι θεοί με τη Φωτιά. Οι άνθρωποι πανηγυρίζουν και τους υποδέχονται. Περικυκλώνουν τη Φωτιά και τους θεούς και τραγουδάνε όλοι μαζί το τραγούδι της Φωτιάς (που επινοούν τα παιδιά).

Η Φωτιά στεφανώνει το ζευγάρι και όλοι γλεντούν με χορούς και τραγούδια.

Περιοχή μαγικού κόσμου

Δραστηριότητα 1:**Οργάνωση χώρου και μακιγιάζ**

Στόχος της δραστηριότητας είναι να μάθουν τα παιδιά να χρησιμοποιούν το μακιγιάζ για την προσέγγιση του ρόλου και να οργανώνουν με τη φαντασία τους το σκηνικό χώρο.

Οδηγίες

Οι μαθητές πρέπει να διαμορφώνουν το σκηνικό χώρο, να επινοούν απλές λύσεις που ταιριάζουν στο χαρακτήρα των ηρώων (κατάλληλη μάσκα – μακιγιάζ, ανάλογα κοστούμια, σκηνικά αντικείμενα κτλ.), να επιλέγουν την κατάλληλη μουσική και τον ανάλογο φωτισμό για την ατμόσφαιρα του έργου.

Επιδοκιμάζουμε τις ευρηματικές προτάσεις, αφού η τέχνη της Ανατολής στηρίζεται στο **φανταστικό** και στο **υπερφυσικό στοιχείο**. Καλούμε τους μαθητές να δουν και να κατανοήσουν το μύθο μέσα από **εικόνες**.

Για να κατανοήσουν το συμβολισμό των χρωμάτων αλλά και την όλη εμφάνιση του ηθοποιού σε ρόλο, τους δείχνουμε φωτογραφίες από την **Κινέζικη Όπερα** και το **Κινέζικο Θέατρο**.

Οι μαθητές μπορούν με τη βοήθεια του Μάγου να βάψουν το πρόσωπό τους χρησιμοποιώντας τα χρώματα ανάλογα με το χαρακτήρα.

Ο καθένας επιλέγει αντικείμενα και ρούχα από το φροντιστήριο ανάλογα με τον ήρωα που υποδύεται.

Τα παιδιά επιλέγουν ακόμα τα μουσικά κομμάτια που ταιριάζουν και τους κατάλληλους φωτισμούς, όπως και ενδυματολογικά στοιχεία για να παίξουν τους ρόλους. Συμβουλευούνται τις φωτογραφίες.

Συμβολικό μακιγιάζ

Το μακιγιάζ του προσώπου στο θέατρο προήλθε από την ιεροτελεστική μεταμφίεση και βαφή. Με την εξέλιξη του θεάτρου το μακιγιάζ χάνει την ιερή σημασία του και γίνεται στοιχείο καλλωπισμού του προσώπου στην καθημερινή ζωή.

Στο θέατρο της Ανατολής (κινέζικο, γαπωνέζικο, ινδικό) τόσο η μάσκα, όσο και το μακιγιάζ είναι ολόκληρη τέχνη και επιστήμη.

Ο ηθοποιός του κινέζικου θεάτρου είναι τυποποιημένος (νέος, γέρος, καλός, κακός). Οι κινήσεις και οι χειρονομίες του είναι συμβολικές και αυστηρά κωδικοποιημένες.

Χάρη στο κατάλληλο βάψιμο του προσώπου του, όπου κάθε χρώμα έχει τη σημασία και το συμβολισμό του, μπορεί να παραστήσει οποιονδήποτε ήρωα. Το μακιγιάζ συνοδεύεται με την κατάλληλη περούκα και γενειάδα και διευκολύνει το κοινό να διακρίνει από μακριά τα χαρακτηριστικά των ηρώων.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Το φανταστικό στοιχείο και οι συμβολισμοί ενός έργου αναδεικνύονται στη σκηνή με το κατάλληλο μακιγιάζ.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε και συζητάμε με τους μαθητές για το μακιγιάζ και την οργάνωση χώρου του έργου.

Τονίζουμε τη σημασία του φανταστικού και υπερφυσικού στοιχείου στο μύθο, ο οποίος στηρίζεται στη σύγκρουση υπερφυσικών δυνάμεων, στην πάλη του **Καλού** με το **Κακό**.

Στο Τέρας ταιριάζει το **άσπρο χρώμα**.

Στο θεό του Φωτός ταιριάζει το **γαλάζιο χρώμα**.

Στη θεά του Καπνού ταιριάζει το **άλικο χρώμα**.



Αρχείο Μ. Φραγκή

ΔΡΑΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ 3: ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΓΡΑΦΗΣ

Σ' αυτή τη ζώνη θα γράψουμε με τα παιδιά τις δικές μας ιστορίες για να τις ανεβάσουμε στη σκηνή ή για να ασκηθούμε απλώς στη σύνθεση δραματικού κειμένου.

Για να φτάσουμε στη **συγγραφή κειμένου** προηγούνται τα παρακάτω στάδια:

Με απλές γλωσσικές ασκήσεις και αφηγηματικές τεχνικές πειραματιζόμαστε πάνω στην αφήγηση μιας ιστορίας (λογοτεχνία, ποίηση) ή ενός προφορικού κειμένου δικής μας επινόησης.

Αυτοσχεδιάζουμε με κίνηση και με λόγο πάνω στις ενότητες δράσης του κειμένου μας.

Θα ακολουθήσει η σκηνική προσαρμογή του κειμένου. Εδώ εκμεταλλευόμαστε το προϊόν του αυτοσχεδιασμού, αλλάζουμε τη μορφή του αρχικού αφηγηματικού κειμένου και αποδίδουμε με διαλόγους τη θεατρική εκδοχή του.

Το **Εργαστήρι γραφής** μπορούμε να το συνδυάσουμε με τα μαθήματα Γλώσσας και Λογοτεχνίας.

Πριν προχωρήσουμε στη σύνθεση δραματικού διαλόγου, θα προετοιμάσουμε τα παιδιά με αυτοσχεδιασμό πάνω στις καταστάσεις και στα πρόσωπα του έργου. Μέσα απ' αυτόν θα προκύψουν αβίαστα οι αυτοσχέδιοι διάλογοι. Στη συνέχεια, με τις οδηγίες του δασκάλου, οι μαθητές θα περιορίσουν τα αφηγηματικά στοιχεία του κειμένου: περιγραφές, παρουσιάσεις των προσώπων, των συναισθημάτων, των σχέσεων. Στο δραματικό έργο όλα αυτά αντικαθίστανται από την πυκνή σκηνική παρουσίαση: λόγος, κίνηση, έκφραση, κοστούμια, ήχος, φωτισμός.

Πρέπει να λάβουμε υπόψη τα κύρια χαρακτηριστικά του δραματικού έργου: ρόλοι, σχέσεις, συμβάντα, εμπόδια και συγκρούσεις. Ο διάλογος και οι οδηγίες προκύπτουν από την ανάγκη να αποδοθούν τα παραπάνω.

Στη μορφή αυτής της γραφής οι επιλογές μας είναι πολύ συγκεκριμένες. Οι ιδέες, οι συγκρούσεις, τα συμβάντα χρησιμεύουν σαν πληροφορίες για τον τρόπο δράσης. Τα πρόσωπα μιλούν έναν καλά κατασκευασμένο και επιλεγμένο λόγο, ο οποίος περιέχει τις παραπάνω πληροφορίες. Τίποτα δεν είναι τυχαίο και περιττό στο θεατρικό διάλογο.

Έτσι μέσα από το πνεύμα της σύνθεσης και της συνεργασίας των παιδιών, θα φτάσουμε στη δημιουργία **θεατρικού διαλόγου**.

Ο δάσκαλος θα προσπαθήσει να πετύχει μια απλή γραφή, ένα διάλογο σύντομο, σαφή και δραματικό. Τα επιχειρήματα των προσώπων πρέπει είναι ισχυρά και ευκρινή. Ο δραματικός διάλογος θα είναι ανάλογος με τις δυνατότητες των μαθητών.

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Ο θεατρικός διάλογος πρέπει:

1. Να είναι κατανοητός για το κοινό.
2. Να έχει το χαρακτήρα του «προφορικού λόγου».
3. Να είναι κοντά στον καθημερινό λόγο. Αργότερα, με την εμπειρία που θα κατακτήσουμε, θα τον επεξεργαστούμε προς άλλες υφολογικές κατευθύνσεις.

Ο διάλογος εκφράζει:

- Το πρόσωπο (χαρακτηρισμός).
- Τις σχέσεις του προσώπου με το συνομιλητή του.
- Τις επιθυμίες, τους φόβους του και τους απώτερους σκοπούς του.
- Την ανάπτυξη της δράσης.

Ο αποτελεσματικός δραματικός διάλογος χαρακτηρίζεται από:

- Τον ειρμό, το δέσιμο των νοημάτων από τον ένα συνομιλητή στον άλλον.
- Την ενότητα του τόνου και του ύφους.
- Τη ζωντάνια, που τον διαφοροποιεί από το διάλογο της καθημερινής ζωής.
- Το παιχνίδι των ρυθμών.

Τον ειρμό συνθέτουν οι λέξεις, οι σιωπές (παύσεις), οι κινήσεις των προσώπων σε όλους τους μεταξύ τους συνδυασμούς. Η κατάσταση, η δράση και ο χρόνος δίνουν δραματική αξία στο διάλογο. Για να έχει ο ειρμός του δύναμη, αξιοποιούμε τα λεκτικά σημεία, τις κινήσεις και τις παύσεις.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να μπορούν οι μαθητές να αφηγηθούν μια ιστορία (ένα προφορικό κείμενο). Να προσαρμόσουν ένα αφηγηματικό κείμενο σε διαλογικό - δραματικό με το ζωντάνεμα των δραματικών του στοιχείων.
Αντικείμενα	Χάρτινα πιάτα, ποτήρια, άδεια κουτιά από αναψυκτικά, διαχωριστικό «πλέγμα», «λόγχη», σάκος, τετράδια εργασίας, στίλο.
Είδος δραστηριοτήτων	Γλωσσικές ασκήσεις – αυτοσχεδιασμοί – συγγραφή διαλόγου.
Μαθητικές δραστηριότητες	Μετά από προετοιμασία με γλωσσικές ασκήσεις και αυτοσχεδιασμούς, οι μαθητές γράφουν στο εργαστήρι γραφής τις σκηνές τους.
Μυστικό	Ο δραματικός διάλογος προκύπτει από τη σχέσεις των προσώπων, τις επιδιώξεις και τις συγκρούσεις τους.

Περιοχή του σώματος

Δραστηριότητα 1: Γλωσσικό παιχνίδι

Στόχος εδώ είναι η άσκηση και η γλωσσική έκφραση των μαθητών μέσα στο θεματικό πεδίο του κειμένου (*Το Δρακοπαράμυθι*).

Δίνουμε τη λέξη «δράκος» και ζητάμε σύνθετες λέξεις, π.χ. «δρακοπαράμυθι», «δρακότρυπα», «δρακοκέφαλο» κ.ά. Τα παιδιά επινοούν και δικές τους λέξεις, όπως «δρακόντιο».

Οδηγία

Μπορούμε να κάνουμε και άλλα γλωσσικά παιχνίδια ή ασκήσεις αφήγησης, όπως οι παρακάτω, αν το κρίνουμε σκόπιμο. Ένα υλικό που μπορεί ο δάσκαλος να χρησιμοποιήσει και στις δύο τελευταίες τάξεις είναι αυτό που παραθέτουμε για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού (βλέπε ενότητα για τη Γλώσσα).

Λεκτική αντιπαράθεση (προαιρετική άσκηση)

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο Μάγος της Σκηνής αρχίζει τη διήγηση λέγοντας μια πρόταση. Ένα παιδί συνεχίζει την ιστορία προσθέτοντας μια φράση, που θα αρχίζει απαραίτητα με τη λέξη «Ευτυχώς». Ακολουθεί ένα άλλο παιδί με τη δική του φράση, που πρέπει να αρχίζει με τη λέξη «Δυστυχώς». Οι φράσεις των παιδιών συμπληρώνουν η μια την άλλη με την ίδια διαδικασία και έτσι ολοκληρώνεται η ιστορία, περνώντας από μια συνεχή εναλλαγή αντιπαράθεσων.

Παράδειγμα

Μάγος της Σκηνής: Σήμερα οι ρύποι της ατμόσφαιρας μειώθηκαν.

Α΄ παιδί: Ευτυχώς που έφυγε το νέφος και μπορούμε να ανασάνουμε.

Β΄ παιδί: Δυστυχώς φύσηξε το αεράκι και έδιωξε το νέφος.

.....

Συνθήματα με ρίμες

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Ο Μάγος κρατά στα χέρια του ένα τόπι και το πετά στα χέρια ενός παιδιού. Κάθε φορά λέει και μια λέξη - κλειδί από το περιεχόμενο του έργου.

Το παιδί που δέχεται το τόπι, απαντά με μια άλλη λέξη που ομοιοκαταληκτεί με αυτήν του δασκάλου.

Παράδειγμα

Μάγος: πείνα διατροφή

Παιδί: Αθήνα καταστροφή

Ακολουθεί συζήτηση και οι μαθητές δημιουργούν συνθήματα.

«Όχι στην πείνα, λέει η Αθήνα».

Μετά τα γράφουν πάνω σε πλακάτ. Στην επόμενη φάση τα χρησιμοποιούν για **σκηνικά**.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Δραστηριότητα 1: **Αυτοσχέδιος διάλογος: «Δρακοπαραμύθι, Σκηνή 1η»**

Στόχος είναι η δημιουργία αυτοσχέδιου διαλόγου μέσα από τη δράση των μαθητών.

Οδηγία

Τονίζουμε στα παιδιά ότι ο διάλογος πρέπει να είναι σύντομος και όχι περιγραφικός της δράσης. Πρέπει να προωθεί τη δράση και να αναδεικνύει τα βασικά χαρακτηριστικά των προσώπων.

Εκτός από τα σημεία όπου τα πρόσωπα μιλάνε, που είναι **μονόλογοι** ή **διάλογοι**, υπάρχουν σκηνικές δράσεις χωρίς λόγια, όπως όταν ο Δράκος βάζει το τζιν του και παίρνει τα πιστόλια του για να πάει να συναντήσει τους φίλους του. Είναι οι σκηνικές οδηγίες, οι οποίες μπαίνουν σε παρένθεση στο θεατρικό κείμενο.

Τα παρακάτω αποσπάσματα είναι ενδεικτικά. Τα παιδιά θα φτιάξουν τους δικούς τους διαλόγους.

Ο αυτοσχεδιασμός των μαθητών θα προκαλέσει το διάλογο. Προτείνουμε να δημιουργηθεί το ανάλογο περιβάλλον:

Τα παιδιά διαμορφώνουν ένα χώρο με σκουπίδια. Ένα παιδί καθισμένο σε μια πολυθρόνα βλέπει «τηλεόραση», τρώει και χασμουριέται. Τρία παιδιά σκλώνονται και κάνουν την τηλεοπτική σκηνή δημιουργώντας ένα διάλογο.

Εικόνα Α

(Ο Δράκος είναι μπροστά στην τηλεόραση, πού και πού μιλάει στο κινητό του.)

ΔΡΑΚΟΣ: (χασμουριέται)

Τηλεόραση - **Πρόσωπο Α:** (Με ενθουσιασμό) Άκου τα πουλιά!

Τηλεόραση - **Πρόσωπο Β:** Και.....το κελαρυστό νερό..

..... (συνέχεια).....

.....

Εικόνα Β

(Στο δάσος μπαίνει μια συμμορία. Άλλοι με σφεντόνες και άλλοι με σκουπίδια, βρόμικοι, περιφέρονται και σημαδεύουν. Κελαρδούν πουλιά.)

Τηλεόραση - **Πρόσωπο Α:** (Με κακία) Δε βάζουμε φωτιά; Θα 'χει πλάκα!

ΔΡΑΚΟΣ: Ολέ! Αυτή είναι συμμορία! Χα! Χα!...

ΣΚΗΝΗ 2^η

(Στη Ντρακοντισοτέκ οι δράκοι χορεύουν, πίνουν και χαχανίζουν.)

ΔΡΑΚΟΣ: Γεια σου, Νεφ! Τι χαμπάρια;

ΝΕΦ: Να, εδώ. Μόνιμος κάτοικος στην Αθήνα.

ΔΡΑΚΟΣ: Είναι θυμωμένοι οι Αθηναίοι. (Του κλείνει το μάτι.)

ΝΕΦ: Δε με νοιάζει.

(Και τραγουδά το «Αθήνα, Αθήνα, χαρά της γης...Το τραγουδούν όλοι οι Δράκοι.)

ΔΡΑΚΟΣ: Καλή πλάκα. Μπορεί να γίνει και καλύτερη.

ΝΕΦ: Πώς;

ΔΡΑΚΟΣ: Να κάνουμε μια συμμορία.

ΣΚΗΝΗ 3^η

Η σκηνή που ακολουθεί δεν υπάρχει στο κείμενο της Αγγελικής Βαρελλά αλλά αποτελεί μια πιθανή εξέλιξη που μπορεί να προκύψει από έναν αυτοσχεδιασμό. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις σχέσεις των προσώπων και στη δράση των παιδιών, η οποία προκαλεί τη μεταστροφή των δράκων.

(Τα παιδιά αντιδρούν και διαδηλώνουν έξω από τη Ντρακοντισοτέκ. Ακούγονται τα συνθήματα.)

Όχι στην πείνα – λέει η Αθήνα.

Κάτω η βία – και η ανεργία.

Όχι στους χτύπους – Όχι και στους ρύπους.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ: Παιδιά, γιατί διαδηλώνετε;

ΠΑΙΔΙ 1: Δε θέλουμε το νέφος στον ουρανό μας.

ΠΑΙΔΙ 2: Οι γονείς μας δεν έχουν δουλειά.

¹ Οι Β΄ και Γ΄ σκηνές δεν υπάρχουν στο βιβλίο μαθητή

(Η συμμορία βγαίνει έξω και βλέπει ένα παιδί που φέρνει το κλουβάκι του με ένα πουλί πεθαμένο. Κλαίει γιατί το αγαπούσε.)

ΠΑΙΔΙ 3: Μου το σκότωσε...η αιθαλομίχλη...

(Ένα κορίτσι έχει γεμίσει σπυριά γιατί βούτηξε σε μολυσμένη θάλασσα.)

ΠΑΙΔΙ 4: Πού θα κάνουμε μπάνιο; Είναι όλα μολυσμένα.

(Ένα παιδί ζητιανεύει και έρχεται κοντά στους Δράκους, λιποθυμεί απ' την πείνα.)

ΝΕΦ: Μου 'ρχεται να πετάξω την «αιθαλομίχλη μου». (Το κάνει).

ΧΟΥΛΙΓ: Και 'γω τα πιστόλια μου.

ΝΤΕΣΙΜΠ: Τα αυτιά μου! Δεν αντέχω τα ντεσιμπέλ.

ΔΡΑΚΟΣ: Διαλύουμε τη συμμορία;

ΟΛΟΙ ΟΙ ΔΡΑΚΟΙ: Ναι!

(Τα παιδιά και οι Δράκοι χορεύουν και τραγουδούν αγκαλιασμένοι)

ΜΥΣΤΙΚΟ

Ο δραματικός διάλογος προκύπτει από τις σχέσεις των προσώπων, τις επιδιώξεις και τις συγκρούσεις τους.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε σε κύκλο και συζητάμε για τα στοιχεία που πρέπει να περιέχει ένα θεατρικό κείμενο. Πρώτα απ' όλα υπάρχουν πρόσωπα που δρουν. Επίσης υπάρχουν πληροφορίες που αφορούν τις συνθήκες του έργου και την εποχή του. Στο δραματικό κείμενο θα εντάξουμε και σκηνοθετικές οδηγίες.

Τονίζουμε επίσης τη σημασία της **σύγκρουσης** στο διάλογο. Συχνά η σύγκρουση δε γίνεται με λόγια. Οι δράκοι δεν πείσθηκαν από τη διαδήλωση, όμως συγκινήθηκαν απ' όσα έγιναν μπροστά στα μάτια τους. Αν και είναι πιο σύνθετο για τα παιδιά, εδώ μπορούμε να μιλήσουμε για **εσωτερική σύγκρουση**.

Προκειμένου να κατανοήσουν οι μαθητές το πώς προκύπτει γενικά ο διάλογος, αντιπαραθέτουμε τα επιχειρήματα δύο προσώπων που διαφωνούν για το ρόλο του ποδηλάτου στη ζωή μας. Οι μαθητές, μέσα από την αντιπαράθεση των επιχειρημάτων, θα γράψουν το σχετικό διάλογο σύμφωνα με όσα έχουμε πει.

Α' - Εγώ πηγαίνω στη δουλειά μου με το ποδήλατο.

Β' - Γι αυτό αργείς ...Ενώ εγώ με το αυτοκίνητό μου είμαι σε 10 λεπτά.

Α' - Ναι, αλλά το ποδήλατο δε μολύνει το περιβάλλον!

Β' - Έχεις δίκιο, αλλά κινδυνεύεις από τα αυτοκίνητα!

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Οι μαθητές να μάθουν να αφηγούνται μια ιστορία ή ένα προφορικό κείμενο. Να προσαρμόζουν ένα αφηγηματικό κείμενο σε διαλογικό – δραματικό.
Αντικείμενα	Τετράδια εργασίας, στυλό, κείμενο προς επεξεργασία.
Είδος δραστηριοτήτων Μαθητικές δραστηριότητες	Αφήγηση – αυτοσχεδιασμοί – συγγραφή διαλόγου. Μετά από προετοιμασία με γλωσσικές ασκήσεις και αυτοσχεδιασμούς, οι μαθητές γράφουν στο εργαστήρι γραφής τις σκηνές τους.
Μυστικό	Ο θεατρικός διάλογος δίνει πληροφορίες για την ιστορία του έργου, τα πρόσωπα και τις συνθήκες.

Εισαγωγικές ασκήσεις για την προετοιμασία των μαθητών

Φυσική άσκηση

Στόχος της άσκησης που ακολουθεί είναι η συγκέντρωση και η επικοινωνία της ομάδας, ενώ παράλληλα προετοιμάζει τα μέλη της στη σύνθεση.

Περπατάμε σε όλο το χώρο χωρίς να αφήνουμε μεγάλα κενά ανάμεσά μας.

Μαζευόμαστε ξαφνικά πολύ κοντά σαν μια μάζα.

Αραιώνουμε πολύ και συνεχίζουμε το περπάτημα.

Ασκήσεις αφήγησης

Στόχος των ασκήσεων αφήγησης είναι να προετοιμάσουν τα παιδιά της ομάδας στο να μπορούν να αφηγηθούν όλα μαζί μια δοσμένη ιστορία (ή απόσπασμα έργου) ή ακόμα να συνθέσουν μια φανταστική ιστορία χτίζοντάς την λέξη λέξη.

Διάλεξε μια ιστορία και αφηγήσου την στους συμμαθητές σου.

1. Πώς παρουσιάζεις τα γεγονότα στην αφήγησή σου;
2. Στηρίζεσαι στις πράξεις των ηρώων;
3. Στηρίζεσαι στην έκφραση των συναισθημάτων τους;
4. Στηρίζεις την αφήγησή σου στη ξαφνική αλλαγή μιας κατάστασης;
5. Στηρίζεις την αφήγησή σου σε εικόνες;

Καθόμαστε όλοι σε κύκλο και λέμε μια ιστορία που χτίζεται λέξη λέξη από τον καθένα με τη σειρά. Πρέπει να υπάρχει προσοχή και μεγάλη συγκέντρωση.

Περιοχή της φαντασίας

Δραστηριότητα 1: Αφήγηση κινέζικου μύθου

Στόχος της δραστηριότητας είναι να ενεργοποιήσουμε τις αισθήσεις και τη φαντασία των παιδιών μέσα απ' το οπτικό ερέθισμα, ώστε να προετοιμαστούν για την αφήγηση του κινέζικου μύθου.

Οδηγία

Τα παιδιά βλέπουν τις εικόνες και συνδέουν συνειρμικά το θέμα τους με το μύθο. Έτσι μπορούν να πουν το καθένα μια λέξη ή μια φράση «κλειδί» για τα συμβάντα του μύθου. Στη συνέχεια, αφού έχουν προετοιμαστεί, μπορούν να αφηγηθούν το μύθο με απλές λέξεις και λιτή σύνταξη.

Περιοχή μεταμορφώσεων

Αυτοσχεδιασμός 1: Αυτοσχέδιος διάλογος: Κινέζικος μύθος

Στόχος είναι η δημιουργία διαλόγου μέσα από τον αυτοσχεδιασμό των μαθητών.

Οδηγίες

Τονίζουμε στα παιδιά ότι ο διάλογος πρέπει να είναι σύντομος και όχι περιγραφικός. Περιέχει στοιχεία της ιστορίας, των προσώπων και των συνθηκών του έργου, ενώ μέσα από αυτόν θα αναδυθούν οι ανατροπές και η σύγκρουση.

Προσέχουμε πώς μοιράζονται οι σκηνές (ενόπτες δράσης) και οι εικόνες. Έχει σημασία να γίνει κατανοητό από τους μαθητές ότι μέσα στο κείμενο του μύθου υπάρχει έντονο το στοιχείο **της δράσης**, που τους οδηγεί αβίαστα να μετατρέψουν την αφήγηση σε κίνηση, σε δράση και μετά σε λόγο.

Αξίζει να αναφέρουμε στους μαθητές και τις στιγμές ενός θεατρικού έργου, όπου χαλαρώνει η δράση και μπαίνουν τα μουσικά μέρη: τραγούδια, χορός, παντομίμα. Σ' αυτά υπάρχει ύφεση της δραματικής έντασης και πολλές φορές η ιστορία περιγράφεται από ένα πρόσωπο εκτός δράσης (αφηγητής). Το ύφος της γραφής αλλάζει και συνήθως γίνεται πιο ποιητικό (τραγούδια, χορικά). Έτσι, οι μαθητές μπορούν να εκμεταλλευτούν και αυτές τις δυνατότητες για το διάλογό τους.

Τα παρακάτω κείμενα είναι ενδεικτικά. Σκοπός μας είναι να ενισχύσουμε τα παιδιά στη δική τους πρόταση.

1η Εικόνα³

(Το κακό Τέρας πλησιάζει τη Φωτιά).

³ Δεν υπάρχουν στο Βιβλίο Μαθητή.

Άνθρωπος: Φύγε, Τέρας!

Τέρας (στη Φωτιά) :Χα! Χα! Χα! Είσαι δικιά μου τώρα, Φωτιά.

(Την πιάνει, τη δένει και την πηγαίνει στο παλάτι του.)

Τέρας: Ιπτάμενε Δράκε, εσύ θα φυλάς καλά την πρώτη πύλη.

Δράκος: Γκρρ! Εντάξει!

Τέρας: Ιπτάμενη Τίγρη, εσύ στη δεύτερη πύλη.

Τίγρη: Α! Α! Α!

2η Εικόνα

(Ο Λέι Μπάου πλησιάζει με τη λόγχη του τον Ιπτάμενο Δράκο στην πρώτη πύλη.)

Λέι Μπάου: Δε μπορείς να με σταματήσεις!

Δράκος: Α, α, α...

Λέι Μπάου: (Η Γιουν Σιάν βάζει σαν αστραπή το βαμβάκι στο στόμα του Δράκου. Ο

Λέι Μπάου χτυπά το Δράκο.) Πήγαινε να βρεις τα σκοτάδια!

(Ο Λέι Μπάου και η Γιουν Σιάν πλησιάζουν στη δεύτερη πύλη. Η Τίγρη ανοίγει το στόμα της. Η Γιουν Σιάν μαζεύει το δηλητηριασμένο αέρα στον υφασμάτινο σάκο και ο Λέι Μπάου σκοτώνει την τίγρη.)

Λέι Μπάου: Κι εσύ στα σκοτάδια!

.....
(Ο Θεός και το Τέρας παλεύουν. Η Γιουν Σιάν μεταμορφώνεται σε σύννεφο και σκεπάζει τα μάτια του Τέρατος.)

Τέρας: Παραδίνομαι! Μην με σκοτώσετε!

(Η Γιουν Σιάν παίρνει τα κλειδιά, μπαίνει στη φυλακή και λύνει τη Φωτιά. Ο Λέι Μπάου σπρώχνει το Τέρας στη φυλακή.)

Λέι Μπάου: Την κρατώ γερά!

3η Εικόνα

(Οι άνθρωποι είναι στο σκοτάδι λυπημένοι. Έρχονται οι θεοί με τη Φωτιά και αναγεννιούνται.)

Άνθρωποι: Ζήτω!! Σωθήκαμε!

Άνθρωπ.1: Λέι Μπάου, θεέ του Φωτός, μας έδωσες πίσω τη ζωή!

Άνθρωπ.2: Γιουν Σιάν, θεά του καπνού, μας φέρατε πάλι τη γνώση!

Πριγκίπισσα: Γιε μου, κόρη μου, με την ευχή μου ενώστε τις ζωές σας.

Άνθρωποι: Ζήτω!

Άνθρωπ.3: Ευτυχισμένοι!

Άνθρωπ.4: Και τώρα γλέντι και χοροί!

Άνθρωπ.5: Ανοίξαν οι ουρανοί!

(Όλοι χορεύουν χαρούμενοι και ευτυχισμένοι.)

ΜΥΣΤΙΚΟ

Ο θεατρικός διάλογος δίνει πληροφορίες για την ιστορία του έργου, τα πρόσωπα και τις συνθήκες.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε σε κύκλο και συζητάμε για τη σύνθεση του δραματικού διαλόγου στον κινέζικο μύθο. Βασίστηκε στο στοιχείο της δράσης των ηρώων και στις εικόνες σύγκρουσης που γεννιούνται από την αφήγηση του μύθου.

Στρέφουμε την προσοχή των παιδιών σε σημεία του μύθου που αναδεικνύουν τα παραπάνω.

Παράδειγμα: Το παλάτι ήταν πολύ σκοτεινό και φρικτό, που σε γέμιζε τρόμο. Η πρώτη πύλη είχε φύλακα τον Ιπτάμενο Δράκο. Μόλις εκείνος είδε ότι πλησίαζαν ο Λέι Μπάου και η Γιουν Σιάν *φούντωσαν τα τεράστια μάτια του*, έγιναν κατακόκκινα, και *πέταξε σαν αστραπή* προς τον Λέι Μπάου. Ο νεαρός *πήγε να τον χτυπήσει με τη χρυσή λόγχη* αλλά ο Δράκος *γλίτωσε, στριφογυρίζοντας το σώμα του σαν ένα πονηρό φίδι*. Έπειτα *άνοιξε το στόμα του και από κει βγήκε νερό* με θανατηφόρο δηλητήριο. Η Γιουν Σιάν *έβαλε αμέσως το μαγικό βαμβάκι και βούλωσε το στόμα του Δράκου* απορροφώντας όλο το δηλητήριο. Εκείνη τη στιγμή ο Λέι Μπάου *χτύπησε δυνατά το Δράκο και τον έστειλε στο θάνατο*.

ΠΟΡΕΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ 1: ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ

Στη Θεατρική Αγωγή οι ασκήσεις της ψυχοτεχνικής και του αυτοσχεδιασμού θα οδηγήσουν τους μαθητές στην κατανόηση της συμπεριφοράς, στην επικοινωνία με τα άλλα παιδιά και στην καλλιέργεια των εκφραστικών τους μέσων. Μέσα από την πορεία που ήδη διανύσαμε, το παιδί μαθαίνει να αντιδρά στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος είτε είναι πραγματικά (χώρος, παρτενέρ, ήχοι κτλ.) είτε είναι φανταστικά (όσα επινοούμε στη δραματοποίηση μιας ιστορίας). Για να πραγματοποιήσουμε μια παράσταση (δουλειά σύνθεσης), πρέπει να έχουμε διαμορφώσει μια ομάδα με κοινούς στόχους. Φυσικά ο χρόνος που απαιτείται είναι περισσότερος από τον προβλεπόμενο για τη Θεατρική Αγωγή.

Ας δούμε τώρα τα συγκεκριμένα στάδια της **πορείας για τη θεατρική παράσταση**, που είναι κοινά σε όποιο έργο κι αν διαλέξουμε να ανεβάσουμε.

α. Το πρώτο μας στάδιο είναι η **επιλογή του έργου**, η ανάγνωση και η κατανόησή του. Πρέπει να είναι ένα έργο, που πάνω απ' όλα θα αρέσει στα παιδιά. Ακόμα πρέπει να έχει πολλούς ρόλους. Φυσικά, ο δάσκαλος θα δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές σ' αυτή την κοινή δημιουργία.

Στο Βιβλίο του Μαθητή προτείνεται για την Ε΄ Τάξη ένα έργο του Ευγένιου Τριβιζά στη θεατρική του εκδοχή: Το μεγάλο ταξίδι του Τουρτούρι.

Για τη ΣΤ΄ Τάξη προτείνεται το *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*, του Ουίλιαμ Σαίξπηρ.

Ξεκινάμε με μια προσεκτική **ανάγνωση** που θα βοηθήσει τα παιδιά να κατανοήσουν το είδος του έργου, το δραματικό μύθο και τα γεγονότα στα οποία θα στηριχθεί η δράση.

Θα επισημάνουμε τα στοιχεία της δομής του έργου, δηλαδή τις συγκρούσεις των δυνάμεων και των προσώπων, τις ανατροπές και τους χώρους δράσης. Ακόμα θα δούμε τη σύνθεση του δραματικού κειμένου (αφήγηση, διάλογος, σκηνικές οδηγίες), όπου αναδεικνύονται οι διαφορετικές φωνές του έργου, η σύσταση των χαρακτήρων, οι συνθήκες που επικρατούν και η εξέλιξη της δράσης.

Η ανάγνωση μπορεί να γίνει και στο μάθημα της Γλώσσας. Τα παιδιά διαβάζουν το έργο στο σπίτι τους για να έχουν μια πρώτη επαφή και μετά γίνεται προσεκτική ανάγνωσή του στην τάξη. Στη συνέχεια, αναλύουμε το έργο κάνοντας κατάλληλες ερωτήσεις στα παιδιά.

Είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουμε σε ποιες συνθήκες (χώρος, χρόνος, σχέσεις) ο κάθε ήρωας αποφασίζει και ενεργεί. Παραδείγματος χάρη, στην Ε΄ Τάξη, ο Τουρτούρι γεννιέται μέσα από το παιχνίδι και τη διασκέδαση αλλά σε μια αφιλόξενη χώρα. Οι στόχοι του κάθε προσώπου πρέπει να αποκαλυφθούν, όχι με βάση τα λεγόμενά του αλλά τις επιδιώξεις και τις πράξεις του. Έτσι, όταν ο Τουρτούρι δεν αποδέχεται την πρόταση του Μπριλάντη να ανταλλάξει το δαχτυλίδι της Μαριάννας με μια μαγική ομπρέλα που θα τον προστατεύει από τον ήλιο, αποδυναμώνεται, αφού εκτίθεται στους κινδύνους, αλλά ο χαρακτήρας του ενισχύεται με τη σταθερή στάση του και την αγάπη.

Στη ΣΤ΄ Τάξη θα διερευνήσουμε σε ποιους χώρους διαδραματίζονται τα γεγονότα, τι ιδιαίτερο έχει το δάσος, ποια είναι τα πρόσωπα (άνθρωποι, ζωτικά), τι είναι ο Πουκ και πώς επιδρά στα άλλα πρόσωπα. Προσπαθούμε να συνδέσουμε στις ερωτήσεις μας γεγονότα και ενέργειες.

Μετά προχωράμε στην ανάλυση των σκηνών του έργου, όπως τις διακρίνει ο ίδιος ο θεατρικός συγγραφέας. Στην αρχή κάθε σκηνής, μετά από την αναγραφή των προσώπων που παίρνουν μέρος στη σκηνή, ακολουθούν οι οδηγίες, που προσδιορίζουν το χώρο και το χρόνο δράσης. Οι σκηνικές οδηγίες του συγγραφέα μπορεί να παρεμβαίνουν στο διάλογο των προσώπων, ορίζοντας παραδείγματος χάρη τις εισόδους και τις εξόδους τους.

Στο διάλογο αποτυπώνεται η δράση και η εξέλιξή της. Μέσα απ’ αυτόν διαφαίνονται οι χαρακτήρες, τα εμπόδια, οι συγκρούσεις, οι συνθήκες, το ύφος και η ατμόσφαιρα του έργου.

Έτσι από την αρχή τα παιδιά θα καταλάβουν τη μορφή του θεατρικού έργου, όπου κυριαρχούν ο **διάλογος** και οι σκηνικές οδηγίες.

Β. Το δεύτερο στάδιο είναι η **ανάλυση των δραματικών στοιχείων** του έργου.

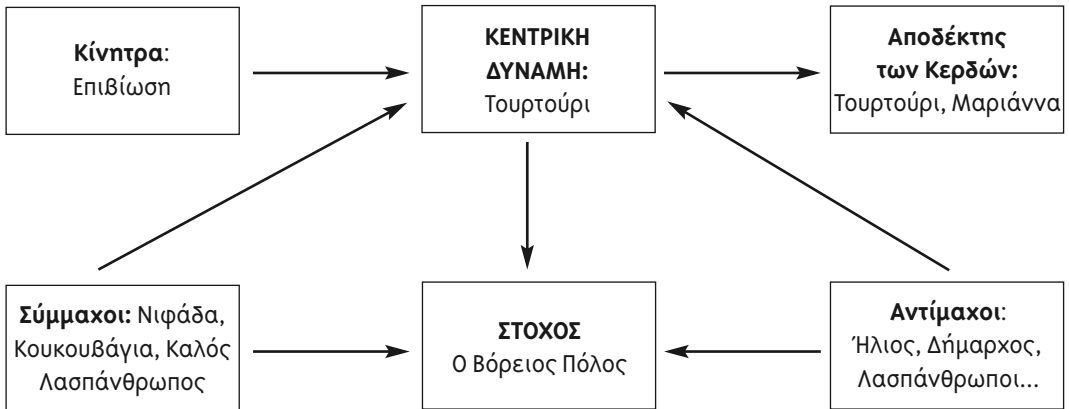
Αυτό που έχει σημασία σε κάθε κείμενο είναι το **συμβάν**. Ένα συμβάν ανατρέπει ισορροπίες, ανατροφοδοτεί με συνθήκες και διαμορφώνει σχέσεις μέσα στο έργο.

Παραδείγματος χάρη, στο πρώτο έργο (πρώτη σκηνή) συμβάντα είναι το χιόνι που πέφτει και εξαιτίας του γεννιέται ο χιονάνθρωπος Τουρτούρι, όπως και το πρώτο φιλί που δίνει η Μαριάννα στον Τουρτούρι και σφραγίζει τη σχέση τους. Στο *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας*, συμβάντα είναι όσα μαγικά συμβαίνουν στην πρόβα για την παράσταση των Μαστόρων, η λανθασμένη ενέργεια του Πουκ και όσα προκαλούν τα μάγια του.

Ο δραματικός μύθος στηρίζεται στη **δράση** του κεντρικού ήρωα. Αυτός ενεργοποιεί και τη δράση των άλλων προσώπων. Στο *Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι* ο **στόχος** του ήρωα -όπως διαμορφώνεται από τα συμβάντα και τα εμπόδια- είναι η απόφασή του να ταξιδέψει στο Βόρειο Πόλο για να μη λιώσει ποτέ. Αντίστοιχα, στο *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* οι στόχοι, όπως και οι ήρωες, είναι πολλοί. Οι Μαστόροι θέλουν να κάνουν «καλή παράσταση», οι νέοι θέλουν να βρουν το ταίρι τους, ο Όμπερον θέλει να πάρει από την Τιτάνια το παιδί, ο Θησέας θέλει να ολοκληρώσει ένδοξα τους γάμους του με την Ιππολύτη.

Είναι καλό να λάβουμε υπόψη μας και το **μοντέλο δράσης** για την κατανόηση του δραματικού χαρακτήρα του κειμένου.¹ Το μοντέλο δράσης καθιερώθηκε στις νεώτερες «σημειολογικές και δραματολογικές έρευνες για οπτικοποιήσει τις κύριες δυνάμεις του δράματος και το ρόλο τους στη δράση».²

Στο έργο *Το μεγάλο ταξίδι του Τουρτούρι* το μοντέλο δράσης διαμορφώνεται ως εξής:



¹ Greimas, A., (1978). *Semantique Struxturale*, Paris, Larousse.

² Pavis, P., (1987). *Dictionnaire du Théâtre*, Paris, Messidor/Editions sociales

Για να αντιληφθούν τα παιδιά τη δράση των προσώπων και τη σύγκρουση μεταξύ τους, θα πρέπει να γνωρίσουν μέσα από τον αυτοσχεδιασμό τα πιο δραματικά σημεία. Μέσα από τον εαυτό τους θα ανακαλύψουν την ευαισθησία και σταθερότητα του Τουρτούρι, που δε χαρίζει το δαχτυλίδι - δώρο της Μαριάννας για τίποτα στον κόσμο.

Ακόμα με τα αυτοσχεδιαστικά παιχνίδια θα ζωντανέψουν τη χαρούμενη συντροφιά ανθρώπων και ξωτικών μέσα στο δάσος, θα συναντηθούν με το δαιμόνιο Πουκ και το ματαιόδοξο Πάτο.

Τους θυμίζουμε επίσης την έννοια του δραματικού χώρου και χρόνου.

Τα πρόσωπα κινούνται σε συγκεκριμένο χώρο, όπου εξελίσσεται η δράση, η έδρα της σύγκρουσης. Τα γεγονότα είναι συνδεδεμένα με το χώρο και το χρόνο τους (Η χώρα των Λασπανθρώπων – Βαθύ σκοτάδι, στο πρώτο έργο / το Δάσος – Νύχτα, στο δεύτερο).



Αρχείο Φ. Δενδρινού



Αρχείο Μ. Φραγκί

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η γνωριμία με το θεατρικό έργο και το δημιουργό του.
Είδος δραστηριοτήτων	Ανάλυση και κατανόηση έργου – αυτοσχεδιασμοί.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ξεκινούν από δραστηριότητες σχετικές με την κατανόηση του θεατρικού έργου και προχωρούν σε αυτοσχεδιασμούς για να επαληθεύσουν με τη δράση τους τα συμβάντα, τα πρόσωπα και το δραματικό χώρο.
Μυστικό	Το θεατρικό έργο είναι η δραματική απόδοση μιας ιστορίας.

Περιοχή του μαχικού κόσμου

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΤΟΥΡΙ του **Ευγένιου Τριβιζά**

Ο **Ευγένιος Τριβιζάς** γεννήθηκε στην Ελλάδα το 1946. Ζει και εργάζεται στην Αγγλία διδάσκοντας εγκληματολογία. Το πιο περίπλοκο μυστήριο στη ζωή του είναι πως μπορεί και βρίσκεται ταυτόχρονα στην Αθήνα, πίνοντας στον κήπο του Βυσσινάδα με παγάκια από δροσοσταλίδες και στο Αβγατηγανιστάν, όπου εξερευνεί τις πολυποίκιλες αποχρώσεις των κρυφών χρωμάτων του ουράνιου τόξου, σ' ένα υπόγειο με φρέσκα όνειρα να διορθώνει τα μαντήλια οκτώ νάνων πειρατών χορογραφώντας τους αλλά και στο ποτάμι με τα πεταλούδόψαρα να πιάνει με μια απόχη πότε ψάρια και πότε πεταλούδες, που τα διοχετεύει παράνομα σε σελίδες βιβλίων πασπαλισμένες με ζάχαρη και χρυσοειρόσκονη. Αν θέλετε να τον συναντήσετε για να σας λύσει τις απορίες σας σχετικά με το έργο που θα μελετήσετε, μη διστάζετε. Στέλνετε μήνυμα με τον Κάπτεν Βαρθολομαίο Μπόρφιν σε πάπυρο αρωματισμένο με θάλασσα απ' το Ιόνιο, e-mail στη διεύθυνση evgeniostaxideftis@ahahouha.composta, όπου κατά προτίμηση ζωγραφίζετε τις απορίες σας ή μια νύχτα με τρία φεγγάρια τραγουδάτε ακαπέλα όσα επιθυμείτε να μάθετε. Έχει για γραμματέα του τη Μικρή Άρκτο, που θα του μεταβιβάσει αμέσως το μήνυμά σας.

Υπόθεση του έργου

Στο *Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι*² εξαναγκάζεται ο χιονάνθρωπος - Τουρτούρι σε υποχρεωτική μετανάστευση. Η χώρα που γεννήθηκε δεν ευνοεί τη διατήρησή του γιατί ο ήλιος λιώνει το χιόνι. Ο ήρωας φτιάχτηκε από ένα κορίτσι, τη Μαριάννα, στην οποία υποσχέθηκε να μη λιώσει ποτέ. Για να τηρηθεί όμως αυτή η υπόσχεση αγάπης, θα πρέπει να αποφύγει όλους τους κινδύνους. Ο Τουρτούρι θα πρέπει να επιζήσει από την καταδίωξη των φλογοβόλων και όλων των υπόλοιπων αντιπάλων που θα εμφανιστούν. Στο δάσος τα ζώα, με εκπρόσωπο την κουκουβάγια, τον εφοδιάζουν με χρήσιμες πληροφορίες ζωής, όπως είναι: «Να μην ξεπουλήσει τις αναμνήσεις του, να μην παρασυρθεί από τη θαλπωρή του χρυσού εχθρού, να μην κατοικήσει στη χώρα των κανονικών ανθρώπων και να μη δακρύσει ποτέ από ευτυχία».

² Τριβιζάς, Ευγένιος, (1995), *Το Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.

Στο τέλος το "ψυχροκίνητο" επιτρέπει τη μετάβαση από το ένα κλίμα στο άλλο, στον ποθητό Βόρειο Πόλο, όπου ο ήρωας λιώνει από τα δάκρυα της ευτυχίας χωρίς να καθεί, αφού: «Οι χιονάνθρωποι είναι χιόνι, και το χιόνι είναι ένα... Κι είναι όνειρα και προσδοκίες κι αγάπες παλιές μες στο χιόνι κρυμμένα».

Δραστηριότητα 1: Αυτοσχεδιασμός: «Σημαντικά γεγονότα»

Στόχος της δραστηριότητας είναι η κατανόηση του έργου και των δραματικών του στοιχείων μέσα από τους αυτοσχεδιασμούς των μαθητών.

Ο Μάγος της Σκηνής μαζί με τα παιδιά μελετούν τα αποσπάσματα και προσπαθούν να φανταστούν τις εικόνες.

Στη συνέχεια, αυτοσχεδιάζουν πάνω σε δύο θεματικές ενότητες προκειμένου να πλησιάσουν τα πρόσωπα και τις καταστάσεις.

- Το φιλί της Μαριάννας στον Τουρτούρι
- Την απόφαση του Τουρτούρι να ταξιδέψει ως το Βόρειο Πόλο

Οδηγία

Παρακινούμε τα παιδιά να δώσουν πολλές και διαφορετικές προτάσεις στον αυτοσχεδιασμό. Έτσι θα αναδειχθεί η αλήθεια του έργου και θα προκύψουν προσωπικές τους λύσεις, τις οποίες θα χρησιμοποιήσουν στη σκηνοθεσία. Για να ξεπεραστούν οι ενδοισμοί των παιδιών, τονίζουμε την ερευνητική διάσταση του αυτοσχεδιασμού.

Αφού ζωντανέψουν τη δράση, οι μαθητές συμπληρώνουν τη σωστή λέξη ή φράση:

Ο Χιονάνθρωπος **καρδιοχτυπά** όταν τον φιλά η Μαριάννα.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Το θεατρικό έργο είναι η δραματική απόδοση μιας ιστορίας.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε για το θεατρικό έργο *Το Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι* και τις αλήθειες του. Ο Τουρτούρι μαθαίνει από τη Μαριάννα τι θα πει αγάπη, ενδιαφέρον, δεσμός και από τον αιώνιο και πικρόχολο Καβαλάρη ότι δεν πρόκειται να ζήσει για πολύ. Κι οι δυο του λένε αλήθεια για τη ζωή του.

Ζητάμε από τα παιδιά να βρουν κι άλλες «αλήθειες» που λέγονται μέσα στο έργο και οι οποίες ισχύουν για όλους μας.

Μοιράζονται σε ομάδες και καταγράφουν μερικές από τις «αλήθειες» κάθε σκηνής:

- Υπάρχουν άνθρωποι που έχουν παραμείνει καλοί στην ψυχή τους, παρά το άσχημο περιβάλλον όπου ζούνε, όπως ο Λασπάνθρωπος.

- Αυτό που αξίζει περισσότερο στη ζωή μας είναι η γνώση, το ταξίδι, η περιπέτεια.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να γνωρίσουν το θεατρικό συγγραφέα και την εποχή του, να γνωρίσουν το θεατρικό κείμενο και να προετοιμαστούν για την παράσταση.
Είδος δραστηριοτήτων	Ανάλυση και κατανόηση του έργου - αυτοσχεδιασμοί.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ξεκινούν από δραστηριότητες σχετικές με την κατανόηση του θεατρικού έργου και προχωρούν σε αυτοσχεδιασμούς για να επαληθεύσουν με τη δράση τους τα συμβάντα, τα πρόσωπα και το δραματικό χώρο.
Μυστικό	Η ατμόσφαιρα του θεατρικού έργου 'Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας στηρίζεται κυρίως στη φαντασία και στο όνειρο.

Περιοχή του μαχικού κόσμου

ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗΣ ΝΥΧΤΑΣ του **Ουίλιαμ Σαίξπηρ**

Στην αρχή παρουσιάζουμε το συγγραφέα Ουίλιαμ Σαίξπηρ και την εποχή του. Μιλάμε στα παιδιά για τις θεατρικές δραστηριότητες του μεσαίωνα, πάνω στις οποίες στηρίχτηκε ο Σαίξπηρ και επισημαίνουμε τη δική του μεγάλη συμβολή. Αναφερόμαστε στην εποχή της Αναγέννησης και στα θέματα, που απασχόλησαν την τέχνη δηλαδή τον άνθρωπο, την ελευθερία της επιλογής, το σύμπαν, τις μεγάλες ανακαλύψεις και τις καινούριες επιστήμες, καθώς και τις κοινωνικές πολιτικές αλλαγές. Όλο αυτό το αναγεννησιακό πνεύμα μπόλιασε ο Σαίξπηρ στην τέχνη της σκηνής με επίκεντρο τον Άνθρωπο.

Συζητάμε με τα παιδιά τη ζωή και το έργο του Σαίξπηρ δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε φωτογραφικό υλικό από παραστάσεις, από τους θεατρικούς χώρους, όπου ανεβαίνουν τα έργα του και φυσικά από πίνακες, αγάλματα και άλλες εικαστικές αναγεννησιακές δημιουργίες.

Ένα είναι σίγουρο για το μεγαλοφυή συγγραφέα μας. Με τα έργα του συνάρπασε και έδωσε νέα πνοή στο θέατρο. Πιος, ανάμεσα σε άλλα 5 αδέρφια, του Τζον και της Μέρης, ξεχώρισε γρήγορα για την ποιητική του φλέβα. Ο αδελφός του Έντμουντ υπήρξε κι αυτός άνθρωπος του θεάτρου. Από την αδελφή του Τζόαν υπάρχουν μέχρι σήμερα απόγονοι, ενώ ο ίδιος ο Σαίξπηρ δεν άφησε κανένα. Ο τόπος καταγωγής του είναι το Στράτφορντ – απόν – Έιβον, όπου γεννήθηκε το 1564, έμαθε τα πρώτα γράμματα και σ' αυτόν ξαναγύρισε στο τέλος της ζωής του (1616). Μέχρι να γίνει 28 ετών οι φήμες αναφέρουν ότι έκανε κάθε είδους επάγγελμα για να ζήσει. Γνώρισε καλά τη ζωή, κάθε κοινωνικό στρώμα και κάθε οικονομική κατάσταση. Οι «ανώτερες σπουδές» ήταν η μεγάλη εμπειρία του από τη ζωή και αυτή σίγουρα τον γέμισε γνώση και πλούτο, όπως φαίνεται καθαρά από τα έργα του.

Το θέατρο στην εποχή του Σαίξπηρ

Οι ηθοποιοί τον καιρό της Αναγέννησης έπαιζαν κυρίως σε προσωρινούς χώρους (εξωτερικές αυλές ή πλατείες, σπίτια ευγενών). Στο Λονδίνο, το πρώτο θέατρο χτίζεται το 1576 για να καλύψει τις μόνιμες ανάγκες των θιάσων. Το ονομάζουν «θέατρο» αλλά καταστρέφεται ολοσχερώς και στη θέση του χτίζεται - από την άλλη πλευρά του ποταμού Τάμεση - το «Γκλόουμπ Θίατερ» («Σφαίρα») το 1599, που αργότερα θα έχει την ίδια τύχη, αφού θα καεί και αυτό το 1613.

Στην ελισαβετιανή εποχή, σε μια πόλη των 160.000 κατοίκων, το Λονδίνο, υπήρχαν 9 θέατρα. Δεν έπαιξε ποτέ γυναίκα στη σκηνή και, από τους 900 ρόλους που έγραψε ο Σαίξπηρ, μόνο οι 140 ήταν γυναικείοι (αναλογία 1:7). Η μόνη ευκαιρία για να παίξουν γυναίκες ήταν σε **μάσκες**, όπου μπορούσαν να χορέψουν, να τραγουδήσουν και να απαγγείλουν ποιητικά κείμενα, συνδεδεμένα με την παράδοση της κομμέντια ντελ άρτε. Ο πιο γνωστός δημιουργός που έγραψε μάσκες είναι ο Μπεν Τζόνσον (1572-1637).

Το 1642 οι πουριτανοί κλείνουν τα θέατρα και αυτά θα ξανανοίξουν πια μετά το 1660. Τότε θα παίξουν για πρώτη φορά γυναίκες ηθοποιοί.

Στο «Γκλόουμπ Θίατερ» θα παιχτούν τα έργα του Σαίξπηρ. Το «Tutus mundus agit histrionem» ήταν και είναι ακόμη σήμερα η προμετωπίδα του θεάτρου, που σημαίνει «Ο κόσμος όλος είναι ηθοποιοί σε μια σκηνή», μια φράση που την έβαλε ο Σαίξπηρ και σε έργο του. Με κάθε ευκαιρία τόνιζε τη σχέση της ζωής με το θέατρο. Σήμερα μπορεί κανείς να επισκεφθεί μια πανομοιότυπη εκδοχή του θεάτρου, αφού το πρωτότυπο καταστράφηκε, και να έχει την εμπειρία μιας παράστασης, όπως ακριβώς παιζόταν στην εποχή του Σαίξπηρ.

Ένα χαρακτηριστικό του «Γκλόουμπ» είναι ότι οι παραστάσεις παρουσιάζονταν μόνο το καλοκαίρι, επειδή ήταν ανοιχτό θέατρο. Σαν οικοδόμημα το «Γκλόουμπ Θίατερ» ήταν αρκετά σύνθετο, με πολλές ευκολίες και δυνατότητες για τις ανάγκες της παράστασης. Οι ηθοποιοί μπορούσαν να εμφανίζονται στη σκηνή από ψηλά αλλά και βγαίνοντας κάτω απ' αυτήν. Το κοινό μπορούσε να παρακολουθεί από τους κυκλικούς εξώστες (σαν μπαλκόνια), μπορούσε να στέκεται όρθιο στην μέση του θεάτρου (στο χώρο της ορχήστρας) και να μπαινοβγαίνει ελεύθερα, αλλά και να κάθεται στα επίσημα θεωρεία, πολύ κοντά και πάνω από τη σκηνή για να απολαμβάνει τον ποιητικό λόγο των έργων.

Οι άλλοι σημαντικοί συγγραφείς της εποχής του Σαίξπηρ, εκπρόσωποι του ελισαβετιανού δράματος, είναι ο Τόμας Κύντ (1558-1594), ο Κρίστοφερ Μάρλοου (1564-1593) και ο Μ.Τζόνσον που προαναφέρθηκε.

Στο ελισαβετιανό θέατρο διακρίνουμε τις παρακάτω χαρακτηριστικές συμβάσεις. Τα έργα παίζονται σε καθορισμένο χώρο («Γκλόουμπ»), σε ορισμένο χρόνο (άνοιξη, καλοκαίρι) και με συγκεκριμένο τρόπο (χωρίς γυναίκες). Η μικρότερη μονάδα δράσης (ενότητα) είναι η **σκηνή**. Ανήκει σε μια μεγαλύτερη ενότητα, την **πράξη**, η οποία χαρακτηρίζεται από θεματική αυτονομία. Παρατηρούμε ότι κάθε πράξη συνήθως προσφέρει το χώρο που μπορεί να χρησιμεύσει σε πολλές σκηνές. Η καθεαυτή δράση του έργου είναι σφιχτά δεμένη, όσα πρόσωπα κι αν εμπλακούν, όσες ιστορίες κι αν ξεπηδήσουν παράλληλα.

Το πληθωρικό ταλέντο του Σαίξπηρ τον τοποθετεί στην υψηλότερη θέση της δραματικής ποίησης για τόσους αιώνες, δίπλα στους τραγικούς της αρχαιότητας. Όπως είναι φυσικό, τέτοια προσωπικότητα και φήμη έχει εγείρει και πολλές αμφισβητήσεις. Στους χώρους της έρευνας έχει ριζώσει ένα σαιξπηρικό ζήτημα, ανάλογο με το ομηρικό. Η βιβλιογραφία είναι πολύ μεγάλη για όποιον θέλει να ασχοληθεί.

Η πυκνή και συγχρόνως πολυεπίπεδη δράση στα έργα του προοιωνίζει την κινηματογραφική αφήγηση. Σ' αυτόν τον ιλιγγιώδη ρυθμό τον οδηγεί η εσωτερική ανάγκη του να αποδώσει τη ζωή με δημι-

ουργικό τρόπο. Η σκηνή δεν του φτάνει. Σέβεται τους κανόνες και την παράδοση αλλά δεν παύει κάθε τόσο να τα ειρωνεύεται όλα, προβάλλοντας τις ανάγκες της δικής του τέχνης. Από εκεί ξεπηδάει και η αισθητική του που πλησιάζει τόσο το μπαρόκ: όνειρο, σημασία στο φόντο, εικόνα μέσα στην εικόνα, πολλά πρόσωπα και καταστάσεις, έμφαση στον περίτεχνο λόγο. Ωστόσο η δραματική του τέχνη έβαλε τις βάσεις για το ρεαλισμό στο θέατρο.

Τα θέματα των **έργων** του, σύμφωνα με τις έρευνες, ανευρίσκονται όλα σε προηγούμενες μορφές λόγου (παραδόσεις, χρονικά, λογοτεχνικές εκδοχές, ακόμα και θέατρο). Χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

Ιστορικά (με δύο τετραλογίες ανάμεσα στα άλλα), που έχουν εμφανή την επιρροή του ρωμαϊκού δράματος.

Ρωμαϊκές τραγωδίες, που εμπνέονται από την εποχή της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας.

Μυθικές τραγωδίες, στις οποίες περιλαμβάνονται και τα πιο γνωστά και πολυπαιγμένα: *Ρωμαίος και Ιουλιέττα*, *Αμλετ*, *Οθέλλος*.

Φάρσες, με μεγάλη συγγένεια προς το αντίστοιχο ρωμαϊκό είδος και πολύ γνωστά έργα, όπως *Η στρίγγλα που έγινε αρνάκι*.

Μυθιστορηματικές κωμωδίες, όπου ξεδιπλώνει το ταλέντο του στην κωμωδία των καταστάσεων, δημιουργεί ένα ετερόκλητο σύμπαν επί σκηνής, αποκαθιστά την παράδοση της κομμένης ντελ άρτε και επικαιροποιεί, όσο πουθενά, τα μηνύματα της Αναγέννησης.

Τέλος, μια κατηγορία αταξινόμητων έργων ως προς το περιεχόμενο και το ύφος τους (ανάμεσα σε πικρή κωμωδία και δράμα με ευτυχές τέλος), περιλαμβάνει τα: *Τέλος καλό όλα καλά*, *Χειμωνιάτικο παραμύθι*, *Μέτρο για μέτρο*.

Βασικές έννοιες στο θέατρο του Σαίξπηρ:

- «*Ο κόσμος όλος [είναι] μια σκηνή*»: Αυτή η φράση, που ανήκει στο έργο του Σαίξπηρ Όπως σας αρέσει, δέσποζε εμβληματικά στην είσοδο του θεάτρου του. Ο θεατής ήταν ενεργό στοιχείο της παράστασης τόσο με την παρουσία του, όσο και με τη διαρκή αναφορά σ' αυτόν από το συγγραφέα. Υπάρχει μια μορφή συνενοχής σκηνής και πλατείας.
- «*Είμαστε από την ύλη που είναι φτιαγμένα τα όνειρα*»: Άλλη μια σαιξπηρική φράση, που μας δίνει στοιχεία για το χαρακτήρα του θεάτρου αυτού. Η δημιουργία της σκηνής στηρίζεται στη φαντασία και το όραμα. Όσοι συμμετέχουν σ' αυτήν (ηθοποιοί και θεατές), το κάνουν με παιδική πίστη και αυθορμητισμό. Γι αυτό όσα διαδραματίζονται στη σκηνή μοιάζουν με όνειρο που το βλέπουν όλοι ταυτόχρονα. Το *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* είναι ένα έργο όπου μας δίνεται η δυνατότητα να διαπιστώσουμε τη σχέση σκηνής και πλατείας, με αφορμή το δραμάτιο (μικρό έργο) που παίζουν οι Μαστόροι μπροστά στο Βασιλιά Θησέα και τους καλεσμένους του. Επίσης, με αφορμή το όνειρο του Πάτου, θίγονται τα θέματα της τέχνης του θεάτρου: «θα καταφέρω το μαστρο - Κυδώνη να γράψει γι' αυτό τ' όνειρο μια μπαλάντα, θα λέγεται τ' όνειρο του Πάτου γιατί δεν έχει ούτε κορφή, ούτε πάτο».

Η Υπόθεση του έργου *Όνειρο Καλοκαιρινής νύχτας*

Το έργο αυτό γράφτηκε με αφορμή το γάμο ενός ευγενούς φίλου του Σαίξπηρ. Το κεντρικό θέμα του είναι ο γάμος του Θησέα με την Ιπολύτη. Γι αυτό το βασιλικό γάμο ετοιμάζονται όλοι οι πολίτες αλλά και υπερφυσικές δυνάμεις. Τόπος της μυθιστορηματικής κωμωδίας είναι μια μυθική Αθήνα κι ένα δάσος. Η Ελένη, μια νέα της πόλης, αγαπά απελπισμένα το Δημήτρη, όμως αυτός θέλει τη φίλη του

Λύσανδρου, την Ερμία. Ο άρχοντας της φύσης Όμπερον, καλεσμένος στο γάμο της Ιπολύτης, συναντά την Βασίλισσα των νερών, την Τιτάνια, που ήρθε κι αυτή να τιμήσει το γάμο. Το ζευγάρι των μυθικών θεοτήτων έχει στήσει καυγά μεγάλο εδώ και καιρό. Οι δυο υπερφυσικές παρουσίες έχουν συνοδούς τους τελώνια και ξωτικά, δαίμονες που κρύβει η δύναμη της φύσης. Έτσι δυο αντίπαλα στρατόπεδα αντιμάχονται, μόνο που ο Όμπερον έχει στην υπηρεσία του τον Πουκ, με ικανότητες υπεράνω όλων, που κατορθώνει να φέρει τα πράγματα εκεί που θέλει ο αφέντης του. Φυσικά κάνει και λάθη, που μας κάνουν να γελάμε ή να μένουμε άφωνοι από την αγωνία. Όλα γίνονται μέσα σε μια νύχτα. Μια παράσταση ανεβαίνει από τους Μαστόρους, που θέλουν να πάρουν μέρος στο εορταστικό πρόγραμμα των γάμων. Μια παρεξήγηση αποκαθίσταται και οι νεαροί ερωτευμένοι παίρνουν στο τέλος μια απόφαση. Βέβαια... παντού βάζει το χεράκι του ο Πουκ.

Ο μεταφραστής Βασίλης Ρώτας σχολιάζει:

«Το *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας* είναι το έργο - εικόνα της ερωτικής μέθης του βίου. Ο έρωτας, η πρώτη αυτή και μεγάλη δύναμη της ζωής στον κόσμο μας, ο πλαστουργός της φύσης με την άπειρη ποικιλία των μορφών της, την αθάνατη ομορφιά και ωραιότητά της, βρίσκει στο έργο τούτο την πιο χαριτωμένη ποιητική του έκφραση. Ο έρωτας - μαγεία, ο έρωτας - θάμα, ο έρωτας - όνειρο, ο έρωτας ο δυνατός σαν θάνατος, ...όπως αυτός που πιάνει τα προσωποποιημένα στοιχεία της φύσης, τα ξωτικά...»³

Με αφορμή το γεγονός ότι στο σαιξπηρικό θέατρο οι άντρες ηθοποιοί έπαιζαν και τους γυναικίους ρόλους, μιλάμε στα παιδιά για τη **θεατρική σύμβαση**, η οποία επιτρέπει «παρεκκλίσεις» σε σχέση με την καθημερινότητα. Η τέχνη δεν αποσκοπεί στην πιστή αναπαράσταση της ζωής. Μελετά τη ζωή, τη σχολιάζει και την ολοκληρώνει. Έτσι στο θέατρο ο ίδιος ηθοποιός μπορεί να παίξει τον Οιδίποδα, την Κλεοπάτρα και ένα δέντρο. Μπορούμε να βρεθούμε επί σκηνής από τη γη στη σελήνη ή μπορεί να συνομιλούν θεοί, άνθρωποι και ζώα για χάρη της θεατρικής τέχνης.

Δραστηριότητα 1: Αυτοσχεδιασμός: «Η ατμόσφαιρα μιας σκηνής»

Χαρακτηρίζουμε το απόσπασμα από συγκεκριμένες λέξεις: «δαιμόνια», «ίσκιοι», «Εκάτη». Αυτές οι λέξεις μάς παραπέμπουν στη νύχτα, σε εξωκοσμικές δυνάμεις και στο όνειρο. Έπειτα βρίσκουμε άλλη ομάδα χαρακτηριστικών λέξεων: «τρεχαλάμε», «άρμα», «γλέντι», «χορό». Αυτές μάς παραπέμπουν σε έντονη και ρυθμική κίνηση. Συζητάμε με τα παιδιά για τις δυο αυτές κατευθύνσεις, ώστε να καταλήξουν στη σύνθεσή τους, που θα αποτελεί την ατμόσφαιρα του αποσπάσματος. Μέσα σ' αυτή την ατμόσφαιρα ζητάμε από τα παιδιά να προχωρήσουν στη δραστηριότητα.

Μπορούμε να δοκιμάσουμε μέσα στην ατμόσφαιρα, που περιγράφει ο Πουκ, να κινηθούμε, να χορέψουμε, να τραγουδήσουμε. Αυτή την ονειρική ατμόσφαιρα θα πρέπει να μεταφέρουμε στη σκηνή.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η ατμόσφαιρα του θεατρικού έργου *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας* στηρίζεται κυρίως στη φαντασία και στο όνειρο.

³ Σαίξπηρ, Ουίλιαμ, (1997). *Όνειρο καλοκαιρινής Νύχτας, Μετάφραση Β. Ρώτας, Αθήνα, Επικαιρότητα*, σ. 9-10

Δραστηριότητα 2: Αυτοσχεδιασμός: «Υποδοχή του Βασιλιά Θυσέα»

Σ' αυτή τη δραστηριότητα θα βρούμε πώς αλλάζει μια διαμορφωμένη ατμόσφαιρα εξαιτίας της εισόδου ενός προσώπου. Η μη αναμενόμενη εμφάνιση του Πουκ ανατρέπει το κλίμα και τη διάθεση. Οι μαθητές κάνοντας τον αυτοσχεδιασμό θα περάσουν από τη σοβαρή ατμόσφαιρα της αναμονής ενός βασιλιά στο παινιδιάρικο και ίσως τρομακτικό κλίμα που φέρνει ένα δαιμόνιο. Ξαναθυμόμαστε από τις προηγούμενες ζώνες τα στοιχεία του χώρου και των συνθηκών.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε για την ατμόσφαιρα που υπαινίσσεται το κείμενο και τον τρόπο, με τον οποίο προσπαθήσαμε να την αποδώσουμε στην πρώτη δραστηριότητά μας.

Οι μαθητές μπορούν να ζωγραφίσουν τις ιδέες τους για να εξοικειωθούν με τη σκηνογραφική αντίληψη.



Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου
Το καινούριο σπίτι, Εποχή

ΠΟΡΕΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ 2: ΡΟΛΟΣ

Οι μαθητές ήδη μέσα από τον αυτοσχεδιασμό και το θεατρικό παιχνίδι έχουν κατακτήσει τα κλειδιά για την κατανόηση της θεατρικής τέχνης. Βασικό στοιχείο του θεατρικού κώδικα είναι ο **ρόλος**, τον οποίο έχουμε γνωρίσει κυρίως από τη δραματοποίηση.

Ο δάσκαλος θα πρέπει να βρει τα κατάλληλα ερεθίσματα, ώστε να ξεναγήσει όσο πιο καλά γίνεται τους μαθητές του στην έννοια του **ρόλου**. Εκτός από την εργαστηριακή δουλειά της τάξης, η παρακολούθηση παραστάσεων είναι ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Με την αντίστοιχη ευαισθητοποίηση (προετοιμασία για την παράσταση, συζήτηση και κριτική), η μελέτη του ρόλου αποτελεί μάθημα θεάτρου. Επίσης, η χρήση video, cd-rom, διαφανειών και άλλου εποπτικού υλικού¹ πάνω στην τέχνη του ηθοποιού είναι κατατοπιστική για τα παιδιά, ιδιαίτερα με τα έργα - παραστάσεις του παρελθόντος. Θα ενημερωθούν μ' αυτό τον τρόπο με πληροφορίες για την αισθητική άλλων εποχών, για παλαιότερες συμπεριφορές και τύπους, υλικό χρήσιμο για το πλάσιμο ενός ρόλου.

Η αναδρομή του δασκάλου σε λογής ερεθίσματα και υλικό, όπως λογοτεχνικά κείμενα, φωτογραφίες, αγγειογραφίες, γλυπτά, πορτραίτα ζωγραφικής, αλλά και η παρατήρηση της καθημερινής εμπειρίας, η αξιοποίηση ιστορικών πληροφοριών και υλικού, καθώς και σε μεγάλο βαθμό η προσωπική ζωή και ευαισθησία του κάθε παιδιού, όλα μπορούν να βοηθήσουν στην ολοκλήρωση και πραγμάτωση του ρόλου στη σκηνή.

Στην προετοιμασία της παράστασης η προσέγγιση και μελέτη του ρόλου είναι πιο εκτενής και διεισδυτική. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να πλάσουν τους **χαρακτήρες**, να τους ζωντανέψουν στη σκηνή πολλές φορές και σε διαφορετικές εκδοχές, να συζητήσουν πάνω στη συμπεριφορά τους με τα άλλα παιδιά και να ξαναδοκιμάσουν άλλες ερμηνείες.

Ας επισημάνουμε για μια ακόμη φορά ότι η παιδική φαντασία αποτελεί πηγή εξεύρεσης στοιχείων για το ρόλο.

Η διαδικασία της διανομής των ρόλων πρέπει να ωριμάσει μέσα στην ομάδα, κάτω από το διακριτικό μάτι του δασκάλου.

ΡΟΛΟΣ - ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ρόλος είναι το πρόσωπο ενός έργου, που παίζεται στη σκηνή από τον ηθοποιό. Πρώτα πρώτα ενδιαφερόμαστε για όλο το έργο, το διαβάζουμε καλά για να καταλάβουμε γιατί το έγραψε ο συγγραφέας και τι θέλει να δείξει. Διαβάζοντας ψάχνουμε να βρούμε όλα εκείνα τα στοιχεία που διαμορφώνουν το ρόλο: συμπεριφορά, ύφος, ήθος και ιδιοσυγκρασία. Αυτά τα στοιχεία λέγονται μέσα στο κείμενο από τα πρόσωπα, φαίνονται από τις πράξεις ή είναι κρυμμένα. Γι' αυτό η δουλειά μας είναι η ανάλυση των συμπεριφορών, και όχι μόνο του κειμένου. Τέλος, συνθέτουμε όλα τα στοιχεία και τα ενισχύουμε με τη φαντασία.

Το πρόσωπο είναι δρων², δηλαδή συμπεριφέρεται και δρα σε σχέση με το περιβάλλον και με τα άλλα πρόσωπα. Με αυτό τον τρόπο μελετάμε τους ρόλους, ως οργανικά μέρη ενός έργου.

¹ Βλέπε το αντίστοιχο κεφάλαιο από το DVD της θεατρικής αγωγής.

² Αριστοτέλης (1449b), Ποιητική, «...δρώντων και ου' δι απαγγελίας»

Όταν ο ήρωας συναντά **εμπόδια**, επέρχονται οι **συγκρούσεις**. Αυτές θα δομήσουν τη συμπεριφορά του, η οποία θα μελετηθεί κυρίως σε σχέση με τα εμπόδια, που αντιμετωπίζει στην πορεία προς το **στόχο** του.

Για να χαρακτηρίσουμε ένα πρόσωπο πρέπει να δούμε:

- **ποιο είναι**, την ταυτότητά του
- **τι ζητά**, το στόχο του
- **τι κάνει**, τη δράση του (κατορθώματα, συγκρούσεις)

Ο χαρακτηρισμός μας θα ολοκληρωθεί, αν γνωρίσουμε **τα κίνητρα** του ήρωα, καθώς και τα **μέσα** που χρησιμοποιεί, προκειμένου να πετύχει το στόχο του.

Στο έργο *Το Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι* το κίνητρο είναι η επιβίωσή του για την αγάπη της Μαρίας. Στόχος του Τουρτούρι είναι να μη λιώσει. Μέσα, που χρησιμοποιεί για να φθάσει το στόχο του, είναι το ταξίδι και η προφύλαξή του από τους εκθρούς, όπως ο Ήλιος, ο Δήμαρχος οι Λασπάνθρωποι κ.ά. Η δύναμη της θέλησης και η πίστη του στην ύπαρξη του Βόρειου Πόλου εμψυχώνουν τις ενέργειές του και μας αποκαλύπτουν το χαρακτήρα του. Στην πορεία του θα υποστηριχθεί από συμμάχους όπως ο καλός Λασπάνθρωπος.

Μπορούμε να βρούμε αυτά τα στοιχεία με την τάξη μας και να ζητήσουμε να φτιάξει ο καθένας την καρτέλα του ήρωα που θα ενσαρκώσει.

Εξηγούμε ακόμα πιο αναλυτικά γιατί το δραματικό πρόσωπο **είναι η συμπεριφορά του**. Το μελετάμε μέσα από τις πράξεις του σε δοσμένες συνθήκες και όταν αντιμετωπίζει τα εμπόδια.

Στη συνέχεια, ακολουθεί η **διανομή των ρόλων**. Το ζητούμενο είναι να παίξουν όλα τα παιδιά. Ακόμα πρέπει να καταλάβουν ότι όλοι οι ρόλοι είναι σημαντικοί και ότι ο ένας εξαρτάται απ' τον άλλο.

Στο έργο αυτό οι ρόλοι είναι πάρα πολλοί. Μπορούν να παίξουν όλα τα παιδιά της τάξης και μάλιστα σε περισσότερους από έναν ρόλους, αν χρειάζεται.

Θα βοηθήσει να έχουμε προετοιμάσει το έδαφος με βαθιά ανάλυση των χαρακτήρων και γνώση των αναγκών της παράστασης.

Όσο για τη **σκηνοθεσία**, είναι κι αυτή προϊόν συλλογικής δουλειάς στο σχολείο.

Η οργάνωση μιας παράστασης στηρίζεται στην πειθαρχία και τον προγραμματισμό. **Οι πρόβες** γίνονται σε ορισμένη μέρα και ώρα. Κατά τη διάρκειά τους, αυτοσχεδιάζουμε πλουτίζοντας με νέα στοιχεία τη δράση, διερευνώντας τους ρόλους, την κίνηση, το σκηνικό, τα κοστούμια, τη μουσική και το φωτισμό.

Ο καθένας δοκιμάζει την πρότασή του, ενώ οι άλλοι παρατηρούν και συζητάμε. Έτσι επιλέγουμε τι τελικά κρατάμε για την παράσταση και τι αφήνουμε.

Η οργάνωση των δοσμένων συνθηκών του έργου μαζί με αυτές που προσθέτουμε συνθέτουν το τελικό έργο. Από τη δύναμη αυτής της δημιουργικής συνάντησης των συντελεστών εξαρτάται η ζωντάνια της παράστασης. Το έργο, ο λόγος του κειμένου δεν είναι από μόνος του θέατρο. Οφείλουμε να αποδώσουμε στη σκηνή το **ποιος, σε ποιον και γιατί** μιλάει, επαληθεύοντας το θεατρικό έργο για το θεατή, ο οποίος με τη σειρά του το επεξεργάζεται κι αυτός.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Γνωριμία με τους χαρακτήρες του θεατρικού έργου – Προσέγγιση του ρόλου.
Είδος δραστηριοτήτων	Αυτοσχεδιασμοί.
Μαθητικές δραστηριότητες	Αφού συζητήσουμε για τη συμπεριφορά των κεντρικών χαρακτήρων - προσώπων στο έργο, προχωράμε στη ζωντανή απόδοσή της μέσα από αυτοσχεδιασμούς
Μυστικό	Γνωρίζουμε το χαρακτήρα - πρόσωπο από τη συμπεριφορά του σε δοσμένες συνθήκες.

Περιοχή του μαχικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Ανάλυση δραματικού κειμένου - χαρακτήρες

Στόχος της δραστηριότητας είναι να γνωρίσουμε τη συμπεριφορά του χιονάνθρωπου Τουρτούρι και του Αγάλματος για να προσεγγίσουμε τους αντίστοιχους ρόλους.

Οδηγία

Ξεκινάμε με μια συζήτηση πάνω στα πρόσωπα και τη δράση τους. Ρωτάμε τι κάνει ο Χιονάνθρωπος στο έργο.

Εξηγούμε μετά στους μαθητές μας ότι **ρόλος** είναι το μέρος του έργου που μου δίνεται να παίξω πάνω στη σκηνή (Νιφάδα, Γάτα, Στρατηγός, Ήλιος). Τα περισσότερα στοιχεία που διαμορφώνουν το ρόλο μου (συμπεριφορά, ύφος, ήθος, ιδιοσυγκρασία) ανιχνεύονται μέσα στο κείμενο: λέγονται από τα πρόσωπα, αποτυπώνονται στις πράξεις τους ή υπονοούνται.

Τα πρόσωπα του έργου, προκειμένου να μελετηθούν πιο σωστά, μπορούν να χωριστούν σε ομάδες ρόλων:

- Ανώτατη κοινωνική θέση: Αυτοκράτορας
- Ανώτερη κοινωνική θέση: Δήμαρχος
- Ενδιάμεση κοινωνική θέση: Αρχιπυροσβέστης – Κοσμηματοπώλης
- Χαμηλή κοινωνική θέση: Λασπάνθρωποι
- Φυσικά στοιχεία: Ήλιος – Νιφάδα
- Ζώα: Ροζίνα γάτα, Κουκουβάγια, Σκίουρος, Αρκούδα, Πιγκουίνοι.

Άλλη κατηγοριοποίηση των ρόλων που μπορούμε να κάνουμε είναι ανάλογα με τη **λειτουργία** τους μέσα στο έργο:

- Αναζήτηση βοήθειας (Χιονάνθρωπος).
- Προσφορά βοήθειας (Μαριάννα, Νιφάδα, Ροζίνα, ένας Λασπάνθρωπος).
- Παρεμπόδιση (Δήμαρχος, Πυροσβέστες, Λασπάνθρωποι, Άνθρωποι με κίτρινα καπέλα).

Μ' αυτό τον τρόπο τα παιδιά σκέφτονται πάνω στο ρόλο τους, εμβαθύνουν στη λειτουργία του και οργανώνουν τη δημιουργία τους.

Ένας χαρακτήρας αναγνωρίζεται απ' **ό,τι κάνει**, δηλαδή από τη **συμπεριφορά του** σε δοσμένες συνθήκες και μπροστά σε **εμπόδια**.

Για τον Τουρτούρι αυτά τα εμπόδια είναι: ο τόπος, οι αντίπαλοι αλλά και η ίδια η φύση του, αφού κύριο συστατικό του σώματός του είναι το χιόνι.

- **Ποιος είναι ο Τουρτούρι;** Ένας Χιονάνθρωπος τρυφερός και γενναίος που αγαπά και πιστεύει. Ξεκινά να πάει στο Βόρειο Πόλο για να κρατήσει την υπόσχεση που έδωσε στη Μαριάννα να μη λιώσει ποτέ.
- **Τι κάνει;** Ταξιδεύει για να κρατήσει την υπόσχεσή του και προσπαθεί να επιβιώσει μακριά από τα εμπόδια, π.χ. το «Χρυσό εχθρό», τον Ήλιο. Έτσι γνωρίζει τη ζωή.
- **Ο στόχος του** είναι να μη λιώσει και μέσο για να το πετύχει αυτό είναι να φτάσει στο Βόρειο Πόλο. Ο Τουρτούρι **είναι** το ταξίδι του στο Βόρειο Πόλο. **Είναι** η υπόσχεσή του στη Μαριάννα να μη λιώσει, είναι η αθωότητα, η εξυπνάδα και η μεγάλη πίστη.
- **Ποιος είναι το Άγαλμα;** Ο μαρμάρινος και ψυχρός Καβαλάρης της πλατείας, που ζηλεύει τον Τουρτούρι γιατί τον αγαπάνε.
- **Τι κάνει;** Δυσανασχετεί με τα παιχνίδια των παιδιών και με τη δημιουργία του Τουρτούρι και τον φοβερίζει.
- **Ο στόχος του** είναι να μείνει ο αιώνιος κυρίαρχος της πλατείας.

Εφόσον η δράση του προσώπου εξελίσσεται μέσα από συγκρούσεις, που πυροδοτούνται από τα εμπόδια που βρίσκει στο δρόμο για την κατάκτηση του στόχου του, η συμπεριφορά θα μελετηθεί σε σχέση με αυτά τα **εμπόδια**.

Δραστηριότητα 2: Αυτοσχεδιασμός: «Χιονάνθρωπος και Άγαλμα»

Στόχος της δραστηριότητας είναι η διερεύνηση του χαρακτήρα - ρόλου.

Οδηγία

Η επαλήθευση της συμπεριφοράς θα γίνει με τον αυτοσχεδιασμό στις δοσμένες συνθήκες. Περνάμε δηλαδή στον εμπλουτισμό των ρόλων (του Τουρτούρι και του Αγάλματος) για να μπορέσουν τα παιδιά να εφαρμόσουν όσα είπαμε.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Γνωρίζουμε το χαρακτήρα - πρόσωπο από τη συμπεριφορά του σε δοσμένες συνθήκες.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε για τα πρόσωπα, τη συμπεριφορά τους και τους ρόλους.

Κατανοήσαμε μέσα από τη δραματική ανάλυση και τους αυτοσχεδιασμούς τους χαρακτήρες του έργου; Μπορούμε τώρα να τους παίξουμε; Συζητάμε με τα παιδιά για τον εμπλουτισμό των στοιχείων κάθε χαρακτήρα και για τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Είναι η γνωριμία με τους χαρακτήρες του θεατρικού έργου και η προσέγγιση του ρόλου.
Αντικείμενα	Μαντίλια, μπαγκέτα, κορδέλα.
Είδος δραστηριοτήτων	Αυτοσχεδιασμοί και ασκήσεις.
Μαθητικές δραστηριότητες	Αφού συζητήσουμε για τη συμπεριφορά των κεντρικών χαρακτήρων - προσώπων στο έργο, προχωράμε στη ζωντανή απόδοσή της μέσα από αυτοσχεδιασμούς. Κάνουμε ασκήσεις αγωγής λόγου μέσα από ένα μονόλογο του έργου.
Μυστικό	Ο ρόλος είναι το πρόσωπο του έργου που καλείται να ενσαρκώσει ο ηθοποιός στη σκηνή.

Με αφορμή την ανάγνωση του έργου *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας*, μας δίνεται η ευκαιρία, δείχνοντας στα παιδιά το βιβλίο³, να τους μιλήσουμε για τον τρόπο που μοιράζεται το έργο στα κλασικά κείμενα. Ο Σαίξπηρ χωρίζει τα έργα του σε ενότητες δράσης, που ονομάζονται **πράξεις**, και σε μικρότερες μονάδες δράσης, που ονομάζονται **σκηνές**. Έτσι τα παιδιά εξοικειώνονται με την ανάγνωση του θεατρικού κειμένου, μαθαίνουν να «βλέπουν» τα πρόσωπα που μπαίνουν και βγαίνουν ή ακόμη και αυτά που είναι κρυμμένα. Στο παρακάτω απόσπασμα θα μελετήσουμε από κοντά μια **εικόνα** (που είναι μικρότερη μονάδα από τη σκηνή).

Περιοχή του μαχικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Μελετάμε μια εικόνα του έργου

Στόχος της δραστηριότητας είναι η κατανόηση των ρόλων μιας σκηνικής εικόνας.

Το *Όνειρο καλοκαιρινής νύχτας* είναι ένα έργο γεμάτο ανατροπές, εκπλήξεις, εμπόδια και παιχνίδια, όπως ακριβώς είναι τα όνειρα. Διαβάζουμε με προσοχή τη σκηνή για να δούμε τι γίνεται.

Ο Πουκ παρασύρει τα πρόσωπα χρησιμοποιώντας τη φωνή του, μιμούμενος τη φωνή των δύο αντιπάλων. Εκμεταλλεύεται το σκοτάδι και την ευκολία του να μετακινείται γρήγορα. Μ' αυτό επιδιώκει να εξαντλήσει τους ήρωες χωρίς να προλάβουν να συναντηθούν. Τότε θα ρίξει το μαγικό φίλτρο της αγάπης στα κλειστά βλέφαρα του Λύσανδρου.

Οδηγία

Εξηγούμε στα παιδιά πόσο χρήσιμο είναι να διαβάζουμε ολόκληρο το έργο, αφού απ' αυτό θα αντλήσουμε τις πληροφορίες για τα δεδομένα της ιστορίας, για τη στιγμή που διαδραματίζεται η σκηνή και τις δοσμένες συνθήκες της. Έτσι θα καταλάβουμε ποιοι είναι οι ήρωες και τι ζητάει καθένας απ' αυτούς. Ο Πουκ είναι ένα δυνατό τελώνιο αλλά έχει και εντολή από το βασιλιά του, τον Όμπερον, να κουράσει τους δυο αντιπάλους, το Δημήτηρ και το Λύσανδρο για να εξαντληθούν και να πέσουν για ύπνο.

³ Σαίξπηρ, Ουίλιαμ, (1997), *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*, μετάφραση Ρώτα Βασιλή, Αθήνα, Εκδ. Επικαιρότητα.

Δραστηριότητα 2: Αυτοσχεδιασμός: «Είμαι δαιμόνιο»

Στόχος της δραστηριότητας είναι η συνείδηση από τα παιδιά της σκηνικής επικοινωνίας, ιδιαίτερα σημαντικής στην προετοιμασία της θεατρικής παράστασης.

Οδηγία

Ο μαθητής πρέπει να βρει και να εκφράσει την επιθυμία του με έναν προσωπικό τρόπο. Υπάρχει ελευθερία στην επιλογή του και ενισχύουμε την πρωτοτυπία. Ένα παιδί μπορεί να χρησιμοποιήσει λόγο, ένα άλλο κίνηση και ένα τρίτο να κάνει γκριμάτσες. Ο στόχος όμως και των τριών είναι να μεταφέρει την επιθυμία του στον παρτενέρ. Αυτός με τη σειρά του θα ανταποκριθεί δημιουργικά στα «μάγια».

Η ίδια η φύση του αυτοσχεδιασμού μάς έχει δώσει πληροφορίες για τον τρόπο που ανθίζει η επικοινωνία πάνω στη σκηνή. Δεν υπάρχει ο ένας ηθοποιός ερήμην του άλλου. Έτσι καταλαβαίνουμε πόσο εξαρτάται η δράση μας από την επιρροή και τις αντιδράσεις που έχουμε. Το πετυχημένο αποτέλεσμα προκύπτει απ' αυτή τη μαγική αλληλεπίδραση.

Δραστηριότητα 3: Ένας μονόλογος

Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι, καταρχήν, να μάθουμε περισσότερα μέσα από τον μονόλογο για τις **σκέψεις** και **διαθέσεις** ενός ήρωα. Κατά δεύτερο λόγο, να δοκιμάσουμε με τους μαθητές την εκφορά ενός θεατρικού μονολόγου.

Οδηγία

Στη δραστηριότητα αυτή μάς δίνεται η ευκαιρία να μελετήσουμε μια από τις πιο σύνθετες και παλαιότερες μορφές σκηνικής έκφρασης. Το θεατρικό έργο έχει μέρη που είναι γραμμένα σε διάλογο (από δύο και πάνω συνομιλητές) και σε μονόλογο, όπου ένας ήρωας μιλάει μόνος στη σκηνή. Σ' ένα μονόλογο αναγνωρίζουμε πρώτα απ' όλα τη σύμβαση του θεάτρου, γιατί στη ζωή συνήθως δε μονολογούμε μπροστά σε άλλους. Η σύμβαση της σκηνής, όμως, μας επιτρέπει μέσα από ένα μονόλογο να μάθουμε λεπτομέρειες από τη δράση εκτός σκηνής, εσωτερικές σκέψεις και προβληματισμούς ενός ήρωα, διαθέσεις και ανομολόγητες εκμυστηρεύσεις.

Τα θέματα, που απασχολούν τον Πάτο μόλις ξυπνάει, είναι τα παρακάτω και προκύπτουν από τις φράσεις του μονολόγου που είναι μέσα στις παρενθέσεις:

- Επειδή δεν έχει καταλάβει ότι κοιμήθηκε, συνεχίζει την πρόβα που άφησε στη μέση (*Αρχίζω όταν ακούσω τα λόγια*).
- Διαπιστώνει ότι τον άφησαν να κοιμάται (*κοιμισμένον*).
- Θυμάται ότι είδε ένα όνειρο και τον συνεπαίρνει η ανάμνησή του (*Είδα ένα πολύ σπάνιο όνειρο*).
- Ανακαλεί ποιο ρόλο είχε μέσα στο όνειρο (*Τάχα πως ήμουνα*).
- Θυμάται λεπτομέρειες από το όνειρο (*και τάχα πως είχα*).
- Συγκρίνει το όνειρο με την πραγματικότητα και προσγειώνεται (*μα είναι τρελός για δέσιμο*).

- Αποφασίζει ότι αξίζει να πει ό,τι είδε μέσα από ένα τραγούδι. Βρίσκει και τον ποιητή Κυδώνη (να γράψει γι' αυτό τ' όνειρο μια μπαλάντα).
- Ξαναθυμάται ότι είναι ηθοποιός που μπορεί «να τα κάνει όλα» (θα το τραγουδήσω).
- Φαντάζεται τον εαυτό του στη σκηνή να εντυπωσιάζει το κοινό (για να κάνει πιο πολλή εντύπωση).

Οι παραπάνω εκδοχές είναι ενδεικτικές. Δεχόμαστε και σχολιάζουμε όλες τις προτάσεις των παιδιών. Άλλωστε με βάση αυτές τις προτάσεις, θα προχωρήσουμε και στα επόμενα βήματα, δηλαδή ανακαλύπτουμε τη διάθεση του ήρωα, τη σχέση του με το όνειρο και πώς θα μπορούσε να αποδοθεί αυτός ο μονόλογος.

Τι είναι αυτό που τον παρακινεί να μιλάει ακατάπαυστα και παθιασμένα για ένα ...όνειρο;

Το όνειρο του Πάτου είναι η απόλυτη ανατροπή της πραγματικότητας που ζει. Το όνειρό του είναι πολύ ζωντανό, τόσο που το είδαμε κι εμείς μαζί του. Ακριβώς πάνω σ' αυτή τη διάσταση παίζει ο Σαίξπηρ με τα όνειρα και τα μάγια, που παρασύρουν τους ήρωες. Όσο πιο απίθανο είναι ένα όνειρο, τόσο πιο βαθιά εντύπωση μάς κάνει και το ανακαλούμε συχνά.

Απαγγελία μονόλογου βάσει ρυθμού (συνέχεια της δραστηριότητας)

Ρυθμός και ένταση

Στον παραπάνω μονόλογο έχει ενδιαφέρον να δούμε τι υπαγορεύει το ρυθμό και τι την ένταση.

Με βάση τις προηγούμενες διαπιστώσεις μας για τα θέματα που απασχολούν τον Πάτο, προσπαθούμε να ανακαλύψουμε πώς τα αντιμετωπίζει. Τον ενθουσιάζουν; Τον προβληματίζουν; Προσπαθεί να θυμηθεί;

Ο ρυθμός της εκφώνησης εξαρτάται από αυτές τις απαντήσεις. Όταν προσπαθώ να θυμηθώ, ο λόγος μου είναι αργός, σχεδόν συλλαβιστός, άνευρος. Όταν βρίσκω αυτό που ήθελα, πυκνώνει και αυξάνεται η έντασή του, μπορεί και να λαχανιάσω.

Έτσι μπορούμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να σχεδιάσουν ελεύθερα το ρυθμικό σχήμα του μονόλογου χαρακτηρίζοντας τα μέρη που θα υπογραμμίσουν.



π.χ:

Από το παραπάνω ρυθμικό σχήμα, μπορούμε να συμπεράνουμε την πορεία που θα έχει ο μονόλογος και να τον αποδώσουμε.

Η αγωγή του λόγου αποτελεί βασικό μέρος της εκπαίδευσης στο θέατρο και οφείλουμε να την εξασκούμε, σε συνδυασμό με το περιεχόμενο του κειμένου (διάθεση, καταστάσεις).

ΜΥΣΤΙΚΟ

Ο ρόλος είναι το πρόσωπο του έργου που καλείται να ενσαρκώσει ο ηθοποιός στη σκηνή.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Από τη σημερινή συνάντηση μπορούμε να ξεχωρίσουμε τα πιο σημαντικά στοιχεία για το πλάσιμο ενός ρόλου:

- Κίνηση
- Φωνή
- Συμπεριφορά

Εντοπίζουμε εμπόδια και ανατροπές στο έργο: ο Πουκ εμποδίζει την εξέλιξη της ιστορίας μεταμορφώνοντας πρόσωπα και καταστάσεις. Η ανατροπή επέρχεται με τις μεταμορφώσεις και την αλλαγή πορείας των γεγονότων.

ΠΟΡΕΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ 3:

ΣΚΗΝΙΚΟ – ΚΟΣΤΟΥΜΙ – ΗΧΟΣ – ΜΟΥΣΙΚΗ – ΦΩΤΙΣΜΟΣ

Σε αυτό το στάδιο, προχωράμε στο στήσιμο της παράστασης. Μας απασχολεί όχι μόνο πώς φανταστήκαμε ή αυτοσχεδιάσαμε **το χώρο δράσης**, αλλά και πώς θα τον παρουσιάσουμε στη σκηνή.

Μελετάμε ποιο θα είναι **το σκηνικό μας**, το οποίο θα αποδίδει **το δραματικό χώρο**.

Υπάρχουν πολλές λύσεις. Προτείνουμε τη λύση της λιτότητας, όπου ο μαθητής είναι το κέντρο της σκηνικής δράσης και γεμίζει τη σκηνή με την κίνηση και το λόγο του. Η εκδοχή αυτή είναι πρόσφορη γιατί καλλιεργεί τη φαντασία και την εφευρετικότητα των παιδιών. Με τον αυτοσχεδιασμό θα δημιουργήσουν το χώρο με τα σώματα και τις φωνές τους, επινοώντας και προτάσεις για ευέλικτες, απλές κατασκευές που θα αναδείξουν το έργο.

Υπάρχει η περίπτωση να αναζητήσουμε πλησιέστερη στην εποχή αναπαράσταση, αν κάνουμε έργο «εποχής», με αναβίωση κοστούμιών ή αντικειμένων. Η σκηνογραφία και ενδυματολογία από τον εικαστικό του σχολείου θα μας δώσει τη δυνατότητα να παρακολουθήσουμε την έρευνά του, να γνωρίσουμε από κοντά πώς εμπνέεται και να κατασκευάσουμε μαζί το εικαστικό μέρος του έργου.

ΣΚΗΝΙΚΟ - ΚΟΣΤΟΥΜΙ

Τα πρόσωπα κινούνται μέσα σε συγκεκριμένους χώρους, διαμορφωμένους με σκηνικά ή κάποια ενδεικτικά στοιχεία που συμβολίζουν το χώρο. Φοράνε **ρούχα εποχής** ή σύγχρονα, κρατάνε ένα **αντικείμενο** που φανερώνει συμβολικά την ιδιότητά τους ή χρησιμοποιούν καθημερινά αντικείμενα, που συχνά παίρνουν άλλες διαστάσεις στη σκηνή.

Η σημασία του χώρου στη συμπεριφορά μας είναι καταλυτική. Αν παίζουμε σε ένα σκηνικό που παριστάνει τη βουνοκορφή, η συμπεριφορά μας στη σκηνή θα είναι διαφορετική απ' αυτήν που θα είχαμε, αν παίζαμε σε ένα σκηνικό που παριστάνει το εσωτερικό σπιτιού, μια τραπεζαρία ας πούμε. Στην πρώτη περίπτωση, θα κάνουμε μεγάλες κινήσεις με δυσκολία και την αίσθηση του ήλιου καταπάνω μας, ενώ, στη δεύτερη περίπτωση, η κίνηση θα είναι πιο μαζεμένη και κλειστή.

Αλλά και το συγκεκριμένο **ρούχο** που φοράμε, όπως και το **αντικείμενο** ή το **εξάρτημα** που κρατάμε κάθε φορά, εκφράζει ποιο είμαστε, σε ποια εποχή και τάξη ανήκουμε, ποιο είναι το επάγγελμα και η ιδιότητά μας. Το ένδυμα καθορίζει το πώς θα συμπεριφερθούμε στη σκηνή. Ένας ευγενής με το πολυτελές μεταξωτό κοστούμι του θα έχει αριστοκρατικές κινήσεις, αργό νωχελικό βάδισμα, χαμηλόφωνο, καθαρό τρόπο ομιλίας κ.ο.κ. Αντίθετα, ένας τύπος λαϊκού υπηρέτη θα φοράει ένα πρόχειρο χοντροραμμένο ύφασμα και, τόσο η κίνηση όσο και η ομιλία, θα χαρακτηρίζονται από βιασύνη, φωναχτό τόνο κ.α.

Έχει μεγάλη σημασία για την όψη της παράστασης η χρήση των **αντικειμένων - συμβόλων**, που συχνά λειτουργεί συμπληρωματικά με τη σκηνική δράση του ηθοποιού. Και τα δύο έργα που μελετάμε στο βιβλίο αυτό υπαγορεύουν αυτή τη λειτουργία και ζητούν αντικείμενα - σύμβολα: μια κορώνα, ένα κλαδί, ένα λευκό τοπίο έχουν τη δύναμη να μιλήσουν απ' τη σκηνή με χίλιες λέξεις.

Έτσι, με λίγες επεμβάσεις τα παιδιά διαμορφώνουν και οργανώνουν το σκηνικό χώρο και δημιουργούν τα σκηνικά και τα κοστούμια με εικαστική και δραματική αντίληψη.

ΦΩΤΙΣΜΟΣ - ΗΧΟΣ - ΜΟΥΣΙΚΗ

Το φως είναι η δύναμη της φωτιάς. Με τη φωτιά ο άνθρωπος κατάφερε όχι μόνο να ζήσει καλύτερα αλλά και να επιβληθεί στο σκοτάδι. Οι σκιές έγιναν ένα παιχνίδι, ένας τρόπος αναπαράστασης μέχρι σήμερα. Αν σταθώ μπροστά σε μια πηγή φωτός, η σκιά μου θα γεμίσει τον απέναντι τοίχο.

Από το σκοτάδι το παιχνίδι της αναπαράστασης βγήκε στο φως της μέρας. Το θέατρο άρχισε να υποδέχεται στον ανοικτό φυσικό του χώρο τους θεατές (μέχρι και 18.000 χωράνε κάποια αρχαία θέατρα). Σήμερα, ξαναγυρίζουμε στο βραδινό παιχνίδι της φωτιάς - φωτός μέσα στα κλειστά θέατρα. Οι δυνατότητες του σημερινού φωτισμού είναι άπειρες, μαγικές. Η σκηνή παίρνει χρώμα, ατμόσφαιρα, διάθεση, τα πρόσωπα μεταμορφώνονται, τα αντικείμενα και το σκηνικό μας αποκτούν προσωπικότητα. Όταν, για παράδειγμα, ένας έντονος σκληρός φωτισμός πέφτει πάνω μας στη σκηνή, σχεδόν μας τυφλώνει. Κάπως έτσι γίνονται οι ανακρίσεις. Ύστερα, ξαφνικά τα φώτα χαμηλώνουν, η ατμόσφαιρα γλυκαίνει και αναστενάζουμε με ανακούφιση.

Ο τρόπος που θα φωτίσουμε το χώρο και τα πρόσωπα έχει στόχο, καταρχήν, την ανάδειξή τους. Ακόμη, ο φωτισμός προτείνει στο θεατή μια συγκεκριμένη σκηνοθετική αντίληψη. Μας ενδιαφέρει να καλλιεργήσουμε και αυτή την εκδοχή, γι' αυτό αφήνουμε τα παιδιά να δοκιμάσουν πολλές μορφές και πηγές φωτισμού.

Ο φωτισμός της παράστασής μας έχει τη δική του γλώσσα: δίνει τους ιδιαίτερους τόνους, προκειμένου να φωτίσει πρόσωπα, αντικείμενα και σκηνικό. Χρωματίζει και προσδιορίζει τη διάθεση, την ατμόσφαιρα στο χώρο και το χρόνο.

Ο **ήχος** υπογραμμίζει κι αυτός διάθεση και χώρο. Ξυπνά τις αισθήσεις μας, δίνει το ύψος στη σκηνική πράξη, χρωματίζει το λόγο ή τη σιωπή, δηλώνει ένα συμβάν, το οριοθετεί χρονικά, όπως η σειρήνα πολέμου. Έτσι ο ήχος επαληθεύει όχι μόνο αυτά που συμβαίνουν μέσα στη σκηνή αλλά και έξω απ' αυτήν. Ένας ήχος μπορεί να αλλάξει τα πάντα στη σκηνή, να δημιουργήσει μια άλλη ατμόσφαιρα και διαφορετικές σκηνικές σχέσεις. Ένας περίεργος θόρυβος ή μια κραυγή αγωνίας που έρχεται απέξω μας αναστατώνει κι αναρωτιόμαστε τι να συμβαίνει. Αλλά και οι ψίθυροι κάποιων προσώπων στη σκηνή δημιουργούν ένα άλλο κλίμα, κάτι σχολιάζουν που δε θέλουν να ακουστεί. Ο ήχος μαζί με τη φωνή των ηθοποιών και τη μουσική αποτελούν εξαιρετικής σημασίας πληροφορίες για το θεατή.

Ο ρόλος της **μουσικής** στο θέατρο είναι αποκαλυπτικός. Υπογραμμίζουμε μια δραματική στιγμή με ένα μουσικό κομμάτι, χορεύουμε με ζωντανή ορχήστρα πάνω στη σκηνή. Σε κάποια σκηνή η μουσική δυναμώνει προμηνύοντας κάτι αγωνιώδες, αλλά χαρακτηρίζει και την είσοδο ή έξοδο ενός σημαντικού προσώπου. Γενικά, ήχος και μουσική χαμηλώνουν με την είσοδο των προσώπων, γιατί πρέπει να ακούγονται από τους θεατές, όταν μιλούν.

Ο φωτισμός, ο ήχος και η μουσική συμβάλλουν στη δημιουργία ατμόσφαιρας και ύψους της σκηνικής πράξης και μπορεί να δηλώνουν την ταυτότητα των ηρώων και τη διάθεσή τους.

Η μουσική και ο ήχος μπορούν να στηριχθούν:

- α. σε έτοιμη μουσική από μαγνητοταινία, που να υποστηρίζει την ατμόσφαιρα του έργου.
- β. σε ζωντανή μουσική από όργανο ή όργανα, που παίζουν τα παιδιά
- γ. σε διάφορα ηχογόνα μέσα και προπάντων στη φωνή των παιδιών (για θορύβους: καταγιόδα, άνεμο, φωνές ζώων, πουλιών κλπ).

Φυσικά, μπορούν να συνδυαστούν και οι τρεις περιπτώσεις σε μια παράσταση.

Ακόμα και τα **τραγούδια** είναι προτιμότερο να μην τα δώσουμε έτοιμα στα παιδιά. Τα οδηγούμε να τα δημιουργήσουν μέσα από ρυθμικές ασκήσεις, αυτοσχεδιάζοντας πάνω στα θέματα του έργου. Έτσι η μουσική θα είναι μια πρωτότυπη σύνθεση των παιδιών με τη βοήθεια, αν χρειαστεί, του δασκάλου μουσικής.

Στα δύο έργα που μας απασχολούν το δάσος είναι ένα κοινό θέμα. Ας εξετάσουμε πώς μπορούμε να το παραστήσουμε με σκηνικό τρόπο. Θα το κάνουμε με τις φωνές μας σε ηχητικές παραλλαγές (έντασης, χροιάς, ύψους, εκφοράς κ. ά), με την κίνηση, τη χειρονομία και τη στάση μας. Τα δένδρα μπορούν να αποδοθούν με παιδιά που κρατάνε στα χέρια τους κλαδιά. Αν θέλουμε να δώσουμε μια απειλητική ατμόσφαιρα, ο φωτισμός θα βοηθήσει παίζοντας με τις σκιές. Στην περίπτωση που το δάσος είναι φιλικό, μια απαλή μελωδία μπορεί να απλώνεται καθησυχαστική μαζί με ένα φυσικό φωτισμό.



Τα γουρουνάκια κουμπάρδες, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Αρχείο Μ. Φραγκή

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να κάνουν οι μαθητές προτάσεις για το σκηνικό, τα κοστούμια, τον ήχο, τη μουσική και το φωτισμό του θεατρικού έργου.
Αντικείμενα	Έπιπλα, υφάσματα, παλιά ρούχα, μουσικά όργανα, εστίες φωτισμού, χρωματιστά σελοφάν.
Είδος δραστηριοτήτων	Ασκήσεις – αυτοσχεδιασμοί.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές κάνουν ασκήσεις και αυτοσχεδιασμούς για το χώρο, τα κοστούμια, τον ήχο, τη μουσική και το φωτισμό.
Μυστικό	Η σκηνογραφία, ο ήχος, η μουσική και ο φωτισμός αναδεικνύουν το είδος και την ατμόσφαιρα του θεατρικού έργου.

Περιοχή μαγικού κόσμου

Εισαγωγικές προαιρετικές ασκήσεις για τη σύνθεση: σκηνικό – κοστούμι – αντικείμενο ¹

Πριν φθάσουμε στην υλοποίηση των στοιχείων για την όψη της παράστασης, διερευνάμε το δραματικό χώρο, τα αντικείμενα, τα κοστούμια, τα σύμβολα.

Παραθέτουμε ασκήσεις που μπορούμε να κάνουμε μαζί με την ομάδα για το σκοπό αυτό:

Σκηνικό

- Πώς θα παραστήσετε με τα ελάχιστα αντικείμενα ένα χώρο δράσης, όπως ένα παλάτι, μια σπηλιά, ένα τσίρκο (παλάτι - θυρεός, σπηλιά - πέτρες, τσίρκο - πολύχρωμο κυκλικό πάτωμα/αρένα);
- Πώς θα παραστήσετε με τα σώματά σας και τη φωνή σας ένα δάσος, ένα ποτάμι;
- Πώς φαντάζεστε τη χώρα των Λασπανθρώπων;
- Ζωγραφίστε τη χώρα των Ανθρώπων με τα κίτρινα καπέλα.

Συμπεριφορά στο χώρο:

- Πώς μπαίνεις σε κάποιον άγνωστο χώρο;
- Πώς μπαίνει ο Τουρτούρι στο ψυχροκίνητο;
- Πώς συμπεριφέρεσαι μέσα σ' ένα παλάτι;
- Πώς πηγαίνει ο Τουρτούρι στην υποδοχή που του ετοίμασαν;

¹ Οι ασκήσεις αυτές δεν υπάρχουν στο Βιβλίο του Μαθητή.

Το αντικείμενο - κοστούμι

- Ποια αντικείμενα θα χρησιμοποιήσετε για την ενδυμασία του αυτοκράτορα;
- Με ποια αντικείμενα κυνηγάνε οι Πυροσβέστες τον Τουρτούρι και τι φοράνε;
- Πού έκρυψε ο Τουρτούρι το δαχτυλίδι της Μαριάννας;

Δραστηριότητα 1: Σκηνικό

Στόχος της δραστηριότητας είναι η επινόηση και η δημιουργική σύνθεση από τα παιδιά σκηνικού για την ανάδειξη του δραματικού χώρου του έργου.

Για την πρώτη σκηνή του έργου οι μαθητές δοκιμάζουν σε μικρές ομάδες να επεξεργαστούν τη χιονισμένη πλατεία, το πέτρινο άγαλμα, τα μουσκεμένα ρούχα απ' το χιονοπόλεμο. Μιλάμε μαζί τους για τα υλικά και την εντύπωση που δίνουν κάποια από αυτά, όταν τα επεξεργαστούμε (τσαλάκωμα, πατινάρισμα, βάψιμο). Ρωτάμε τα παιδιά, παραδείγματος χάρη, πώς θα μπορούσαμε να «χιονίσουμε» μια σκηνή. Με ένα λευκό ύφασμα ή φελιζόλ ή με σακούλες νάιλον του μέτρου;

Συζητάμε με τα παιδιά τις προτάσεις τους. Αναζητούν τα στοιχεία που θα χαρακτηρίσουν πιο καθοριστικά την πλατεία με το άγαλμα και το χιόνι. Μπορούν να σχεδιάσουν πρώτα το σκηνικό τους, να κάνουν πρόχειρη κατασκευή μακέτας ή να φέρουν εικόνες με κάτι σχετικό και ενδιαφέρον. Στη συνέχεια κουβεντιάζουμε και για το είδος των υλικών που θα χρησιμοποιήσουμε (ύφασμα, βαμβάκι, φελιζόλ, φωτιστικές παρεμβάσεις).

Οδηγίες για κατασκευή μακέτας σκηνικού (για παράσταση)

Η μεταφορά του πραγματικού σκηνικού σε μικρογραφία με κλίμακα και προοπτική μπορεί να είναι μέρος των εργασιών για τη δημιουργία της παράστασης. Σ' αυτή φαίνεται σ' όλες τις λεπτομέρειες το μελλοντικό σκηνικό του έργου. Τα παιδιά ετοιμάζονται να φτιάξουν το πρόπλασμα (μακέτα) ενός σκηνικού.

Είναι εφοδιασμένα με ψαλίδια, κόλλες, χαρτόνια, χάρακες, διαβήτες και το σκηνικό σε γραμμική μορφή στην προοπτική του.

Σ' ένα χοντρό χαρτόνι κολλάνε τους τοίχους και ακολουθούν οι πόρτες, τα παράθυρα, οι κουρτίνες, τα κάδρα, τα φωτιστικά κτλ. Μόλις στηθούν οι τοίχοι, τοποθετούνται τα κινητά αντικείμενα: τραπέζια, καρέκλες κτλ.

Τελευταία φάση της κατασκευής της μακέτας είναι η βαφή της, που γίνεται από μαθητές με τα αντίστοιχα χρώματα και τα κατάλληλα πινελάκια.

Για την κατασκευή του σκηνικού στη σκηνή του θεάτρου καλό είναι τα παιδιά να βοηθηθούν από τον καθηγητή των Εικαστικών.

Δραστηριότητα 2: Κοστούμι

Στόχος της δραστηριότητας είναι η αυτοσχέδια κατασκευή από τα παιδιά κοστούμιών που ταιριάζουν στους χαρακτήρες του έργου. Στο είδος κοστούμιού παίρνουμε υπόψη μας την κοινωνική θέση (π.χ. ο Δήμαρχος), την ταυτότητα της ομάδας ή του συνόλου ανθρώπων (π.χ. οι Λασπάνθρωποι ή οι Κίτρινοι Άνθρωποι) και το χαρακτήρα, (π.χ. Μαριάννα, Μπριλάντης).

Οδηγία

Ο κάθε ρόλος χρειάζεται να ντυθεί με το ανάλογο **κοστούμι** που να δείχνει το φύλο, την τάξη, το αξίωμα, τη δουλειά, την ταυτότητα του ήρωα. Πρέπει, δηλαδή, να βρούμε το κύριο χαρακτηριστικό του Πυροσβέστη, του Τζέρεμι (δραπέτης), του Λασπάνθρωπου κ.ά. Ένα αντικείμενο ή αξεσουάρ προσδιορίζει την ταυτότητα του προσώπου συμπληρώνοντας το κοστούμι του. Έτσι δημιουργούνται συμβολισμοί, πολύσημα σκηνικά στοιχεία, τα οποία προσδιορίζουν έντονα και καθοριστικά ένα πρόσωπο (π.χ. το πηλίκιο του στρατηγού ή το κράνος του πυροσβέστη).

Προκειμένου να «ντύσουμε» τους ήρωες μας ξεκινάμε από απλά ρούχα και πανιά που μετατρέπονται εύκολα.

Τι φοράει ένας κατάδικος που μόλις το έσκασε από τη φυλακή; Φοράει ριγωτή φόρμα ή στενά παλιά ρούχα και μπορεί να σέρνει μια αλυσίδα στο πόδι.

Μελετάμε τις πληροφορίες του κειμένου για τα κοστούμια και ακολουθούμε τη διαδικασία με προτάσεις των παιδιών σε σκίτσα και ιδέες για υλικά και μακιγιάζ.

Πολύ χρήσιμα είναι τα παλιά αντικείμενα και ρούχα που δε χρειάζονται στο σπίτι και μπορούμε να τα διαμορφώσουμε για την παράσταση, όπως π.χ. κατσαρόλες και σουρωτήρια για κράνη.

Δραστηριότητα 3: Μουσική και Φωτισμός

Στόχος της δραστηριότητας είναι αφενός η μουσική δημιουργία των μαθητών που θα αποδώσει την ατμόσφαιρα του έργου και αφετέρου η ευαισθητοποίησή τους ως προς το είδος φωτισμού που αναδεικνύει τη δράση του έργου.

Οδηγία

Με τις δραστηριότητες που προτείνουμε στο Βιβλίο του Μαθητή, η μουσική παράγεται αβίαστα από την ίδια την ομάδα. Παίζοντας διαπιστώνουν πόσο εύκολα μπορεί να αναπτυχθεί ένας ρυθμός και να γεννηθεί μια μελωδία. Είναι ενισχυτική η παρουσία ενός μουσικού, ο οποίος θα εξοικειώσει τα παιδιά με την παραγωγή ρυθμικών σχημάτων χρησιμοποιώντας και όργανα (κλασικά και αυτοσχέδια).

Ως προς το φωτισμό, το «πάλλευκο» του Βόρειου Πόλου είναι ένα χρώμα που πρέπει να έχει έντονη σκίαση σε κάποια σημεία για να τονίζεται το φωτεινό του λευκού στη σκηνή. Το ενδιαφέρον, βέβαια, θα είναι να ανακαλύψουμε το χρώμα μέσα από τα μάτια του Τουρτούρι. Μας χρειάζεται το αίσθημα. Ο ήρωας από τη χαρά του μπορεί να κάνει στροφές κι έτσι να βλέπει (κι εμείς μαζί του) όλα τα χρώματα της ίριδας, που περιστρεφόμενα δίνουν το λευκό.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Η σκηνογραφία, ο ήχος, η μουσική και ο φωτισμός αναδεικνύουν το είδος και την ατμόσφαιρα του θεατρικού έργου.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Καθόμαστε με τα παιδιά σε κύκλο και συζητάμε για τις σκηνικές λύσεις που προτείναμε για το ανέβασμα θεατρικού έργου στη σκηνή.

Μπορούμε να βρούμε απλές λύσεις για το πώς θα μεταβάλλεται το σκηνικό από τη μια στην άλλη σκηνή χωρίς κλείσιμο της αυλαίας: διπλά σπετσάτα, διπλή χρήση αντικειμένων, φωτιστική παρέμβαση. Εξηγούμε τις ευκολίες που παρέχουν οι κινητές σκηνογραφίες, δίνουμε πληροφορίες και επιμένουμε στη λύση που ταιριάζει πιο πολύ στο δικό μας έργο.

Το ίδιο ισχύει για τα κοστούμια, επειδή συχνά δεν προλαβαίνουμε να αλλάξουμε. Ένα πανωφόρι, μια περούκα, δυο εξαρτήματα μπορεί να αλλάξουν εντελώς το κοστούμι και να παραπέμπουν σε άλλον ήρωα.

Ο Κίτρινος Άνθρωπος μπορεί να φορά κάτω από το κοστούμι του ένα κολλάν και μια μπλούζα καφετιά για να υποδυθεί αργότερα το Λασπάνθρωπο. Ακόμη, μπορεί για τον ίδιο ρόλο (Λασπάνθρωπος) να ρίξει από πάνω του μια νάιλον σακούλα σκουπιδιών κι ένα σκούφο.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να κάνουν οι μαθητές προτάσεις για το σκηνικό, τα κοστούμια, τον ήχο / μουσική και το φωτισμό, ώστε να ζωντανέψει το θεατρικό έργο στη σκηνή.
Αντικείμενα	χρωματιστά σποτ, αυτοσχέδια μουσικά όργανα.
Είδος δραστηριοτήτων	Ασκήσεις και ανάλυση του έργου – αυτοσχεδιασμοί
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές ξεκινούν από δραστηριότητες σχετικές με τη δημιουργία του σκηνικού χώρου και προχωρούν σε αυτοσχεδιασμούς.
Μυστικό	Το σώμα και η φωνή του ηθοποιού μπορούν να διαμορφώσουν το σκηνικό χώρο.

Περιοχή μαχικού κόσμου

Δραστηριότητα 1: Ανακαλύπτω το περιβάλλον

Στόχος της δραστηριότητας είναι να ανακαλύψουν οι μαθητές το περιβάλλον δράσης του κειμένου και να επεξεργαστούν το απόσπασμα ως προς τον ήχο και τη μουσική.

Οδηγίες

Έχοντας εξοικειωθεί με την αναπαράσταση του περιβάλλοντος στους αυτοσχεδιασμούς και στη διερεύνηση του χώρου, είναι εύκολο να βρούμε στο απόσπασμα του έργου *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας* ό,τι θα μας οδηγήσει σε προτάσεις σκηνικών / κοστούμιών /ήχου. Το ίδιο το έργο δίνει το προβάδισμα **στον ηθοποιό**, στην κίνηση και στη δράση του.

Καλό θα ήταν να έχουμε και μια εικόνα και για την παραδοσιακή αντίληψη σκηνογραφίας του έργου (φωτογραφίες, βίντεο). Ακόμα να ενημερωθούμε για το πώς γινόταν στην εποχή του Σαίξπηρ η ενδυματολογική και σκηνογραφική κάλυψη. Εδώ τονίζουμε το γεγονός ότι οι γυναικείοι ρόλοι ερμηνεύονταν από νεαρά αγόρια.

Οι ήρωες είναι: Θυσέας, Ιππολύτη, Αιγέας, Ερμία, Ελένη, Δημήτρης, Λύσανδρος, Κυνηγοί. Θα βρούμε για τον καθένα κάτι χαρακτηριστικό της κατάστασής του, της κοινωνικής θέσης του και του φύλου, π.χ. τόξο, χλαμύδα, ταξιδιωτικός σάκος. Τα ρούχα των νέων θα μπορούσαν να είναι τσαλακωμένα από τον ύπνο και σκισμένα από την πάλη και την ταλαιπωρία.

Ο τόπος είναι το δάσος και η κορυφή του λόφου. Σημειώνουμε ό,τι μας δίνει πληροφορίες μέσα απ' το απόσπασμα. Πώς θα παραστήσουμε το δάσος; Πώς θα φανεί η κορυφή του λόφου με λιτές λύσεις; Αυτοσχεδιάζουμε και δημιουργούμε το χώρο με το σώμα και τη δράση μας και —όπου χρειάζεται— με ορισμένα σκηνικά αντικείμενα (κλαδιά, ανισόπεδοι κύβοι για το λόφο κ.ά.). Οι φυσικοί ήχοι, οι φωνές των ζώων, κτλ. θα «γεμίσουν» το σκηνικό χώρο (βλέπε επόμενη δραστηριότητα). Βλέπουμε ακόμα τη θέση του καθενός μέσα στο χώρο. Ποιοι φαίνονται και ποιοι είναι κρυμμένοι απ' τα μάτια του θεατή; Πού θα τοποθετήσουμε τους κοιμισμένους νέους; Σ' αυτό το σημείο, ας κάνουμε μια αναδρομή στην εικαστική αναγέννηση για να δούμε το πνεύμα τις εποχής, τη φύση και το ανθρώπινο σώμα μέσα σ' αυτήν.

Στη συνέχεια, μοιραζόμαστε σε ομάδες εργασίας. Η καθεμιά θα πάρει ένα **πικτικό θέμα** από το κείμενο, για επεξεργασία: *Η μουσική των σκύλων, Η παγόνα, Ο ύπνος*. Σημειώνουμε ό,τι μας δίνει πληροφορίες μέσα απ' το απόσπασμα.

Η πιο σημαντική πηγή για τη σκηνή είναι η φωνή του ηθοποιού. Μ' αυτή μπορεί να τραγουδήσει, να ψιθυρίσει, να ουρλιάξει, να κάνει τις φωνές των ζώων, να παράγει ήχους της φύσης κ. ά. Μπορούμε λοιπόν να χρησιμοποιήσουμε τη φωνή μας, αντικείμενα (κρόταλα, χαρτιά, νερό), μουσικά όργανα. Το κείμενο θα μας οδηγήσει ως προς το ύφος και την ατμόσφαιρα. Είναι ξημέρωμα, υπάρχει ένας πόλεμος που μόλις έληξε (Όμπερον – Τιτάνια) και ο απόηχός του ακούγεται εδώ στα γαυγίσματα των σκύλων.

Μέσα στην αφήγηση της Ιπολύτης γίνεται αναφορά σε ένα ιδιαίτερο τόπο (Κρήτη), σε ορισμένες συνθήκες (παγόνα της αρκούδας, σπαρτιάτικα σκυλιά) και στα πρόσωπα (Κάδμος, Ηρακλής). Αυτό είναι μια μυθολογική αναφορά, όπως αυτές που κάνει ο Χορός στην τραγωδία. Μπορούμε να μιλήσουμε γι' αυτό με τα παιδιά και να τους δώσουμε την ιδέα για τη σύνδεση θέματος και μελωδίας. Τα παροτρύνουμε να γράψουν στίχους για ένα τραγούδι. π.χ "Αυγή", "Κυνήγι του Ηρακλή". Επίσης, βρίσκουμε υλικό από υπάρχοντα μουσικά έργα και κυρίως τη γνωστή μελωδία για το γάμο από το έργο του Μέντελσον *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*.

Τώρα μπορούμε να συνθέσουμε τα έργα της κάθε ομάδας σε ένα ενιαίο σύνολο για τη σκηνή αυτή.

ΜΥΣΤΙΚΟ

Το σώμα και η φωνή του ηθοποιού μπορούν να διαμορφώσουν το σκηνικό χώρο.

Δραστηριότητα 2: Τα χρώματα της σκηνής

Στόχος της δραστηριότητας είναι να μελετήσουμε το κείμενο ως προς τις δυνατότητες φωτισμού, του δραματικού χώρου και των καταστάσεων.

Οδηγία

Στη μελέτη για τα χρώματα θα εξετάσουμε τα στοιχεία της προοπτικής, της σκίασης, της ατμόσφαιρας. Μιλάμε για το βάθος της σκηνής και την επιλογή φωτισμού (φωτίζουμε όλη τη σκηνή ή επιλεκτικά κάποια μέρη και ποια). Εφόσον μας παρέχεται η δυνατότητα, δοκιμάζουμε να οργανώσουμε το φωτισμό: παίζοντας με σποτάκια που φωτίζουν εναλλάξ και γρήγορα τα πρόσωπα, αφήνοντας αχνοφώτιστα κάποια μέρη, ρίχνοντας σκοτάδι για μεγάλα διαστήματα, ενώ ο λόγος συνεχίζεται.

Το φως τονίζει δραματικά τη σκηνή και τα πρόσωπα. Επίσης, ο τρόπος που θα φωτίσουμε (από πάνω, πλάγια κτλ.) και τα χρώματα του φωτισμού χαρακτηρίζουν το ύφος της σκηνής.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΣΥΖΗΤΑΜΕ

Συζητάμε για το χώρο δράσης, τα κοστούμια, τον ήχο και το φωτισμό στο *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*. Πώς προσπαθήσαμε με τα εκφραστικά μας μέσα να δημιουργήσουμε το χώρο δράσης (θάσος, λόφο); Τονίζουμε το ρόλο της φαντασίας και εφευρετικότητας στην απόδοση του χώρου και των επιμέρους σκηνικών στοιχείων (ήχοι, φωτισμός κ. ά.).

Παρατηρούμε τις μεγάλες και απότομες αλλαγές του χώρου που υπαγορεύονται από τον ίδιο το συγγραφέα. Πληροφορούμε στο σημείο αυτό τους μαθητές μας για την χαρακτηριστική λύση “ανάγκης”, που έγινε αισθητική άποψη από πολλούς μετά τον Σαίξπηρ, με τις ταμπέλες που έγραφαν τις αλλαγές του χώρου στις σκηνές.



Αρχείο Φ. Δενδρινού

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Αφού δουλέψαμε με τα παιδιά για αρκετό καιρό, γνωριστήκαμε, παίξαμε, ονειρευτήκαμε, ήρθε η στιγμή να παρουσιάσουμε το έργο μας στο **κοινό**.

Στη σημερινή συνάντηση θα θυμηθούμε τα βήματα της πορείας μέχρι τη **θεατρική παράσταση** έτσι, ώστε να χρησιμοποιήσουμε την εμπειρία και τη γνώση μας για κείνη τη μοναδική μέρα της ομάδας.

Δuo ώρες πριν την παράσταση, συγκεντρώνουμε όλους τους μαθητές και κάνουμε μερικές σωματικές και φωνητικές ασκήσεις προετοιμασίας (ζέσταμα). Δεν έχουμε απουσίες γιατί είναι πολύ σημαντικό να προετοιμαστούν όλοι. Οι μαθητές τοποθετούν στα σημεία, που ξέρουν καλά από τις πρόβες, όσα αντικείμενα και κοστούμια θα χρειαστούν κατά την ώρα της παράστασης. Ντύνονται και βάζονται όλοι με την επίβλεψή μας. Περνάμε σε πολύ γρήγορο ρυθμό όλο το έργο (κίνηση και λόγια). Αυτό δεν έχει σκοπό μια αληθινή πρόβα αλλά να νιώσουν όλοι σίγουροι ότι δεν ξεχνούν κάτι, πράγμα που συμβαίνει συνήθως λόγω έντασης. Η διαδικασία αυτή τους δίνει μια ασφάλεια.

Ένα τέταρτο πριν την έναρξη, αφήνουμε την ομάδα να ηρεμήσει, ενώ δεν επιτρέπεται να έρθουν σε επαφή με το κοινό (γονείς, συμμαθητές). Είναι πάντα καλύτερα να ζητάμε από τους γονείς, ειδικά αν θέλουν φωτογραφίες, να τις βγάλουν στη γενική δοκιμή. Την ώρα της παράστασης είναι απαραίτητη η σιωπή για τη συγκέντρωση της ομάδας και την προσοχή του κοινού. Αν μας ενδιαφέρει να βιντεοσκοπήσουμε την παράσταση, είναι καλύτερα να το κάνουμε μια άλλη στιγμή (στη γενική δοκιμή), επειδή ο κόσμος στις θέσεις του κοινού εμποδίζει να έχουμε τις λήψεις που θέλουμε και οι μικρότεροι ψίθυροι θα ακούγονται στην εγγραφή.

Ο ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ

Ο Σκηνοθέτης είναι κύριος συντελεστής της παράστασης. Είναι ο άνθρωπος που καλείται να γεφυρώσει το συγγραφέα του θεατρικού έργου με το κοινό, τους θεατές. Είναι ο οργανωτής, κάτω από την επίβλεψη και καθοδήγηση του οποίου ένα σύνολο ανθρώπων ενώνεται και συνεργάζεται για να δημιουργήσει και να παρουσιάσει ένα θέαμα, τη θεατρική παράσταση.

Το έργο που κρατά στα χέρια του είναι ένα νεκρό κείμενο, που θα πρέπει αυτός να του δώσει σάρκα και οστά, ζωή και πνοή. Πρόκειται για μια αποστολή που απαιτεί πολλή δουλειά, μεγάλη υπομονή και επιμονή. Με τις γνώσεις και τις εμπειρίες που κατέχει, είναι σε θέση να διεισδύσει στο νόημα και το πνεύμα του έργου, στην αισθητική του φιλοσοφία, να προσδιορίσει το είδος, να αποκαλύψει το ύφος του και την ιδέα του. Ο σκηνοθέτης πρέπει να κατανοήσει καλά το συγγραφέα¹. Είναι αυτός που από την αρχή της δουλειάς διαμορφώνει το σκηνοθετικό του σενάριο με όλες τις απαιτούμενες λεπτομέρειες.

Αρχίζοντας τη μελέτη του από τον κορμό του έργου, καταλήγει στις λεπτομέρειες των χαρακτήρων σημειώνοντας τις γενικές διαθέσεις, τους τόνους, τους ρυθμούς, τα σημεία στίξης, τις παύσεις.

Αν το έργο είναι εποχής, ο σκηνοθέτης πρέπει να στραφεί προς τα χαρακτηριστικά της γνωρίσματα. Ποιες είναι οι κοινωνικές, οι ταξικές, οι παραγωγικές σχέσεις; Ποια είναι η άρχουσα τάξη και ποια κοινωνικά στρώματα έχουν σχέση με το έργο; Έχει σημασία αυτή η έρευνα ακόμη και σε είδη θεάτρου που δεν έχουν έντονο κοινωνικό χαρακτήρα, για την αποκάλυψη των αιτιών και τα κινήτρων κάθε σύγκρουσης.

¹ Σολομός, Αλέξης, στην εφημερίδα «Η ΑΤΑΚΑ», 11ος – 12ος, 2004.

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ – ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ

Σκηνοθετεί μαζί με τα παιδιά ακούγοντας προσεκτικά τις ιδέες τους, τις προτάσεις τους και ερεθίζοντας συνεχώς τη φαντασία τους.

Δεν επιβάλλει τις δικές του επιλογές ούτε διορθώνει την ερμηνεία των παιδιών. Αντίθετα, ακούει προσεκτικά τι έχουν να του πουν, ανακαλύπτει τις κρυμμένες τους ικανότητες και τις ενθαρρύνει. Προστατεύει τη δουλειά τους και τονώνει την πρωτοβουλία της ομάδας.

Αξίζει να δούμε πόσο κοντά σ' αυτή την εικόνα στέκονται μεγάλοι σκηνοθέτες.

Για τον Πίτερ Μπρουκ ο σκηνοθέτης δεν είναι παρά «ένας οδηγός μέσα στο σκοτάδι, ένας οδηγός που κατέχει απλώς κάποιους δείκτες πορείας. Καθαρίζει μόνο το χωράφι από τα παράσιτα για να μείνει άδειο, δηλαδή γόνιμο για τη θεατρική δημιουργία».²

Ο Κάρολος Κουν λέει: «Το θέμα της ερμηνείας των έργων [ενός] μεγάλου συγγραφέα, εξαρτάται από το κατά πόσο θα σεβαστείς την ουσία, το πνεύμα, την ποιήση και τη μαγεία του έργου, σε συνδυασμό πάντα με τα μέσα που διαθέτεις και με τον τρόπο που ταιριάζει στο συγκεκριμένο ανέβασμα, ώστε η ερμηνεία αυτή να βοηθήσει το κοινό ενός ορισμένου τόπου [και χρόνου] να επικοινωνήσει πληρέστερα με το έργο».³

Για τη σκηνοθεσία ενός σημαντικού νεοέλληνα ανθρώπου του θεάτρου, του Δημήτρη Ροντήρη, έγραψαν: «Ο κ. Ροντήρης κατόρθωσε δύο πράγματα που ποτέ δεν είχε επιτύχει ο Πολίτης, παρ' όλα τα μεγάλα και πολύτιμα προσόντα του: πρώτον, να μην εισχωρήσει ούτε ίχνος δασκαλισμού και ανίας μέσα στην όλη παράσταση και δεύτερον, να επιβάλει πειθαρχία σε όλο το θίασο, χωρίς να καταπνίξει καθόλου τη δημιουργικότητα του κάθε ηθοποιού. Την καθοδήγησε μόνο, και η οδηγία αυτή συνδυασμένη με την έμπνευση των ηθοποιών, που όλοι έπαιξαν με ενθουσιασμό και μπρίο, παρουσίασε ένα σύνολο που ήταν μια αποκάλυψη για όσους παρακολουθούν τακτικά τις παραστάσεις του Ελληνικού Θεάτρου και ήταν αρκετά απαισιόδοξοι για τις δυνατότητές του».⁴

²Μπρουκ, Πίτερ, (1998). *Η ανοιχτή πόρτα*, Αθήνα, Εκδ. Κοάν.

³Κουν, Κάρολος, «ΤΑ ΝΕΑ», 4.10.1973.

⁴Θρύλος, Άλκης, (1977). *Το Ελληνικό Θέατρο, Β τόμος*, Ακαδημία Αθηνών, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η αναδρομή και συνειδητοποίηση της πορείας για τη θεατρική δημιουργία ως έργο των προσπαθειών όλης της ομάδας.
Αντικείμενα	Τετράδια, στυλό, κείμενο θεατρικού έργου.
Είδος δραστηριοτήτων	Συζήτηση, ανατροφοδότηση.
Μαθητικές δραστηριότητες	Συζητάμε με τους μαθητές για την δουλειά και την πορεία της σκηνικής δημιουργίας. Φωτίζουμε κάποια σημεία του έργου ή κάποιου ρόλου και τονίζουμε τη σημασία της συνεργασίας της ομάδας.
	Η θεατρική παράσταση είναι το αποτέλεσμα των κοινών προσπαθειών όλων των μελών της ομάδας.

Το Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι

1. ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Για την επιλογή ενός θεατρικού έργου, σημειώνουμε ότι δεν είναι όλα τα θέματα πρόσφορα για να γίνουν **θέατρο**. Πρέπει να θυμόμαστε ότι το θέατρο στο σχολείο οφείλει να διαμορφώνει σκεπτόμενους μαθητές και όχι να σκέπτεται αντί αυτών. Τα μηνύματα συμπεραίνονται από το θεατή, δεν τα φωνάζουμε από σκηνής. Το κοινό παρακολουθεί τη δράση και μ' αυτήν θα κρατήσουμε ζωντανό το ενδιαφέρον του.

Αυτό προπάντων, που έχει να μας διδάξει το θέατρο, είναι **μάθημα ζωής** και μερίδιο σ' αυτό το μάθημα έχει ο κάθε συμμετέχων. Έτσι λειτουργεί αυτό το καλλιτεχνικό έργο, όπως η μουσική και η ποίηση. Κάθε εγκεφαλική παρέμβαση σκοτώνει το έργο και είναι σα να ακούμε μια ξεκούρδια ορχήστρα να επιδίδεται σε μεγαλόσχημη εκτέλεση.

Το έργο *Το Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι* έχει τόσο άμεση σχέση με η ζωή του παιδιού, η οποία είναι γεμάτη τραυματισμούς και απώλειες, που σίγουρα θα το αγγίξει. Εξάλλου η παραμυθική του μορφή διεγείρει το ενδιαφέρον. Τέλος, οι θεματικές ενότητες του δίνουν τέτοιες προεκτάσεις στη σύγχρονη ζωή, που είναι βέβαιο ότι θα προκύψει πλήθος εργασιών και διαθεματικών προσεγγίσεων.

Μπορούμε ετοιμάζοντας το έργο να οργανώσουμε την έρευνά μας κατά ομάδες. Μια ομάδα, της Γεωγραφίας, μπορεί να μελετήσει ποιο είναι το ενδεδειγμένο ταξίδι για να μη λιώσει ο Τουρτούρι (από την Ελλάδα ως το Βόρειο Πόλο). Άλλη ομάδα, της Κοινωνικής Αγωγής και της Αγωγής του Καταναλωτή, μπορεί να μελετήσει (στο απόσπασμα των «Ψωνιστών ανθρώπων») ποιες κοινωνίες καταναλώνουν περισσότερο και ποια είδη.

2. ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΡΟΛΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΕΣ

Η δουλειά με τους ρόλους είναι η πλέον γοητευτική αλλά και η πιο σύνθετη. Ο μαθητής δεν είναι ηθοποιός. Θα μάθει να αναλύει μια συμπεριφορά μέσα από τα πιο κοντινά του στοιχεία, τον εαυτό του, το περιβάλλον. Όλα όμως αυτά μέσα από το κείμενο -ειδικά από ένα σημαντικό κλασικό έργο- θα τα δει σε μια άλλη διάσταση, θα βαθύνει τη σκέψη του και θα πλουτίσει την εμπειρία του μέσα από τη γνώση αυτή. Όσα αφορούν τα πρόσωπα, λέγονται μέσα στο κείμενο και φαίνονται από τις πράξεις τους ή αποκαλύπτονται πολύ αργά.

Στο έργο μας οι ρόλοι είναι πολλοί και δίνουν τη δυνατότητα συμμετοχής όλων των μαθητών στην παράσταση. Πρέπει να προσέξουμε τις λεπτομέρειες, που δίνουν σπουδαίο υλικό για την ερμηνεία τους. Έτσι η Νιφάδα δεν είναι μια απλή φιλική παρουσία που ενισχύει τον Τουρτούρι στις αποφάσεις του. Είναι το βαθύτερο μέρος του εαυτού του, μια πιο γνωστική -γι' αυτό πιο ουδέτερη- πλευρά της συνείδησής του.

3. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΚΗΝΙΚΟΥ

Το σκηνικό μας θα προκύψει από τη δημιουργία του **εικαστικού υλικού**, που ταιριάζει στην κάθε σκηνή και στον ανάλογο δραματικό χώρο. Η διερεύνηση του δραματικού χώρου βοηθάει τα παιδιά να τον κατανοήσουν, ώστε να μπορούν αργότερα να ολοκληρώσουν τις σκηνικές τους προτάσεις.

Τα παιδιά μέσα από τη θεατρική τους δημιουργία επινοούν πρωτότυπες και ενδιαφέρουσες σκηνικές λύσεις με το σώμα τους.

Αν προχωρήσουμε σε **κατασκευή σκηνικού**, αυτή μπορεί να γίνει είτε **ζωγραφίζοντας** το βάθος της σκηνής μας με χρώματα και υλικά, που αναδεικνύουν το δραματικό χώρο είτε με απλές **γεωμετρικές κατασκευές** (κουτιά σε επίπεδα) που αναδεικνύουν τη μετακίνηση των ηρώων, τα επίπεδα, την αλλαγή χώρων κτλ.

Το σκηνικό στο Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι έχει απαιτήσεις ευρηματικών λύσεων λόγω του πλήθους των δραματικών χώρων. Βέβαια, σε μια παράσταση σημασία έχει η βασική αντίληψη για την ιστορία, γιατί αυτή δίνει την πρόταση στα επιμέρους στοιχεία. Έτσι μπορούμε να επιχειρήσουμε τη λύση **του λευκού χώρου**, όπου θα μπαينوβγαίνουν άνθρωποι και αντικείμενα, που θα χαρακτηρίζουν το χώρο και την αντίστοιχη σκηνή (π.χ. Σκηνή 1η – Φανοστάτης/Σκηνή 6η – Ήλιος).

4. ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΟΣΤΟΥΜΙΩΝ – ΜΑΣΚΑΣ

Τα κοστούμια στο θέατρο είναι συνέχεια και ολοκλήρωση του ρόλου. Ένας βασιλιάς χωρίς κορόνα έχει κάποιο πρόβλημα! Μια νοσοκόμα πάλι δίχως λευκά ρούχα είναι σκηνικά ατελής. Εδώ μιλάμε για είδη θεάτρου που απευθύνονται σε παιδιά.

Η σκηνή κρατά καλά τη μυθολογία της και αγαπά τα σύμβολα. Δίχως να υπερβάλουμε, είναι σκόπιμο να διερευνήσουμε με τους μαθητές μας σε ποιες περιπτώσεις είναι απολύτως απαραίτητο και λειτουργικό ένα κοστούμι ή ένα εξάρτημα. Είναι καλό να οδηγούμαστε σε κοινά αποδεκτές λύσεις αλλά να αποφεύγουμε τα στερεότυπα. Ένα βεστιάριο με ρούχα μπορεί να μας δώσει λύσεις, αλλά είναι κρίμα να κάνουμε κάθε χρόνο παραστάσεις με τις «στολές» που μας βρίσκονται αναλλοίωτες από το χρόνο και τη ρουτίνα: τα αγγελάκια, τα ρούχα της νεράιδας, τα τσολιαδάκια.

Στο έργο μας θα μπορούσαμε να επεξεργαστούμε παλιά ρούχα. Κάποια θα τα πατινάρουμε για να φαίνονται άλλης ποιότητας και υλικού. Άλλα βάζονται, π.χ. τα κίτρινα καπέλα. Είναι πολύ ενδιαφέρον να συνδυάσουμε το κοστούμι με μακιγιάζ, (π.χ. Εσκιμός, Πραξιθέα) ή με μάσκες (π.χ. Πιγκουίνος, Φώκια).

Η **μάσκα** ή «προσωπείο», σε συνδυασμό με την αλλοίωση της φωνής ή με ένα άλλο τρόπο βαδίσματος, μας **μεταμορφώνει** σε κάποιον ήρωα ή θεό ή ακόμα σε ζώο.

Μπορούμε να φτιάξουμε διάφορες μάσκες, όπως τη μάσκα ενός άγριου ζώου, τη μάσκα ενός κακού μάγου κλπ. χρησιμοποιώντας **απλά υλικά** (χόρτα, πολύχρωμες κορδέλες, κουρέλια, φύλλα δέντρων, νάιλον σακούλες, χαρτοκιβώτια, λινάτσα, δέρματα, χασαπόχαρτο, εφημερίδες κ.ά.).

Ιδέες για την κατασκευή μάσκας υπάρχουν στο Βιβλίο Μαθητή και στο Βιβλίο Δασκάλου (ζώνη 8).

5. ΗΧΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η ηχητική κάλυψη μιας παράστασης είναι κεφαλαιώδης. Μαζί με το λόγο απευθύνεται μέσω της ακοής στο κοινό και αφηγείται με αυτό τον τρόπο την ιστορία. Ακούγοντας ένα γυάλινο αντικείμενο που έσπασε εκτός σκηνής, καταλαβαίνουμε ότι συμβαίνει κάτι. Το συμβάν συνδέεται με τον ήχο. Με **τη μουσική** γεμίζουμε αίσθημα τη σκηνή, τονίζουμε κάποιες φάσεις ή αλλάζουμε σκηνικό (καμπιαμέντο).

Με **ήχο** και **μουσική** δημιουργούμε και την ατμόσφαιρα μιας σκηνής. Ένας βίαιος ήχος, μια αλλαγή στο ρυθμό ή το χρώμα της μουσικής, θα διεγείρουν την προσοχή του κοινού.

Μπορούμε να **συνθέσουμε** τη δική μας μελωδία για την παράστασή μας και μάλιστα με πολλούς τρόπους: τραγουδώντας, με ήχους του σώματός μας (τρίψιμο χεριών, χτύπημα των δακτύλων, χτυπήματα των ποδιών κτλ.) ή από αυτοσχέδια μουσικά όργανα που έχουμε οι ίδιοι κατασκευάσει ή από μουσικά όργανα που υπάρχουν.

Οι Λασπάνθρωποι μπορούν να πλησιάσουν απειλητικά με λασπωμένα κομμάτια ύφασμα σαν μανίκια που τα χτυπούν ρυθμικά. Οι Ηλιαχτίδες μπορούν να σχηματίζουν μια τεράστια άρπα που παίζει, όταν εμφανίζεται ο Ήλιος. Στα τραγούδια οδηγούμαστε από τον προτεινόμενο ρυθμό και το μέτρο του κειμένου., π.χ.

Καρδιά, δε μου φτιαξε / του γλύπτη η σμίλη

Ούτε χαμόγελο / να σκάει στα χείλη.

Η λύση της μουσικής επιμέλειας, που συνηθίζεται, απαιτεί πρωτοτυπία και αρκετά πλούσια δισκοθήκη για να επιλέξουμε κομμάτια. Η συνεργασία με τα παιδιά στον κόσμο της μουσικής, πέρα από εκείνη που ακούνε συνήθως από τα Μ.Μ.Ε., μπορεί να έχει πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

6. ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ένα μεγάλο κεφάλαιο του σύγχρονου θεάτρου είναι ο φωτισμός, που απασχολεί ειδικούς καλλιτέχνες. Μαζί με το σκηνικό και τα κοστούμια δίνει την αίσθηση του περιβάλλοντος, στο οποίο κατοικούν τα πρόσωπα του έργου. Ο κόσμος που δημιουργείται επί σκηνής είναι πιο πλήρης όταν είναι φωτισμένος.

Τα αποτελέσματα των δυνατοτήτων του φωτός εκμεταλλευόμαστε στο **Μαύρο Θέατρο** και στο **Θέατρο Σκιών**. Ιδέες από το Θέατρο Σκιών και τα παιχνίδια ψευδαίσθησης που δημιουργεί το Μαύρο Θέατρο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στο σχολείο.

Είναι σημαντικό στο έργο μας να γνωρίζουμε πώς θα φωτίσουμε τα πρόσωπα που μας ενδιαφέρουν και πώς θα απομονώσουμε τα άλλα. Στο *Μεγάλο Ταξίδι του Τουρτούρι* ο φωτισμός μπορεί να δώσει λύση στις **αλλαγές χώρου δράσης** με ενδιάμεσα «σκοτάδια», όπου μπορεί να ακούγονται από μικρόφωνο κάποιες ενδείξεις για τις σκηνές (π.χ. Ο Τουρτούρι άφησε πίσω του την Πολιτεία για τη χώρα των Λασπανθρώπων....., σ. 66).

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη συνολική πορεία για τη θεατρική παράσταση.
Αντικείμενα	Τετράδια, στυλό, σκηνικά αντικείμενα έργου.
Είδος δραστηριοτήτων	Συζήτηση, ανατροφοδότηση.
Μαθητικές δραστηριότητες	Συζητάμε με τους μαθητές για το θεατρικό έργο που επιλέξαμε (<i>Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας</i>) και μιλάμε για τις σκηνικές προτάσεις μας.
	Ο μαγικός κόσμος του θεάτρου δημιουργείται μέσα από τις μεταμορφώσεις και την επικοινωνία μας στη σκηνή.

Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας

Τα στάδια, που ακολουθούμε για το ανέβασμα ενός σαιξπηρικού κειμένου, είναι τα ίδια μ' αυτά που ήδη γνωρίσαμε. Ανάλογα με την ομάδα που έχουμε, διαλέγουμε ένα θεατρικό έργο, το διαβάζουμε και κατανοούμε τη σκηνική δράση. Στη συνέχεια, μελετάμε τους ρόλους και με τις πρόβες μας πλησιάζουμε τις δραματικές καταστάσεις, εκτιμάμε τα γεγονότα, αυτοσχεδιάζουμε. Γνωρίζουμε όλους τους ήρωες σε βάθος και προχωράμε στη διανομή. Δημιουργούμε το κατάλληλο σκηνικό, κοστούμια και μάσκες, όπου χρειάζεται. Μέσα από την προετοιμασία, βρίσκουμε τι θα τονίσουμε με ήχο, μουσική και φωτισμό στο έργο.

Το θεατρικό έργο και τα χαρακτηριστικά του

Το έργο *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας* είναι **μυθιστορηματική κωμωδία** με θέμα τη χαρά και τη θλίψη της νιότης και της ζωής. Το **απόροπτο** και η **ανατροπή** χαρακτηρίζουν την πλοκή του και δίνουν το στοιχείο της ροής και της περιπέτειας στην εξέλιξη. **Φανταστικό** και **πραγματικό** συνυπάρχουν σ' αυτό το παραμύθι, όπου σμίγουν άνθρωποι, ζώα και ξωτικά, μαστόροι, ευγενείς και βασιλιάδες. Η δημιουργία της σαιξπηρικής σκηνής στηρίζεται στη **φαντασία** και το **όραμα**.

Ο θεατής είναι ενεργό μέρος της παράστασης, όπως φαίνεται μέσα στο ίδιο το κείμενο του Σαίξπηρ και μάλιστα στη σκηνή των Μαστόρων που ετοιμάζουν το έργο τους. Η σκηνή αποτελεί πρόταση ερμηνείας εκ μέρους του μεγάλου δημιουργού και είναι καλό να μιλήσουμε με τα παιδιά για τα ερμηνευτικά κλειδιά που δίνει ο συγγραφέας σ' αυτό το έργο, όπως και στον Άμλετ.

Ο αυτοσχεδιασμός, η κίνηση, οι φυσικές αντιδράσεις, η φαντασία και η τόλμη στη σκηνική διαμόρφωση του χώρου, η ποίηση των χρωμάτων, η επικοινωνία ηθοποιών και θεατών ταιριάζουν στην ατμόσφαιρα του σαιξπηρικού έργου και πρέπει να τα καλλιεργήσουμε στην προετοιμασία.

Χαρακτήρες του έργου - Ρόλοι

Ένα έργο τόσο πλούσιο σε εκφράσεις και μορφές συμπεριφοράς μπορεί να μπερδέψει στην αρχή τα παιδιά. Είναι καλό να μελετηθούν κατά ομάδες τα μέρη των μαστόρων, των ξωτικών, των ανθρώπων για να υπάρχει σαφήνεια στην ανάλυση. Όταν ολοκληρωθεί η επιμέρους εργασία, μπορεί να γίνει η σύνθεση. Ένας πρωταρχικός στόχος, όταν επεξεργαζόμαστε αυτό το έργο, είναι να γευτούν τα παιδιά την ποίηση του λόγου και της σκηνής. Επιμένουμε λοιπόν στη σωστή απόδοση του λόγου, ο οποίος έχει τόσο δύναμη, που ζωντανεύει το ρόλο. Την υποκριτική ενισχύει και η κίνηση, η οποία είναι ολοκάθαρη μέσα στο λόγο. Ο Σαίξπηρ υπαγορεύει την αληθινή κατάσταση με αδρές γραμμές μέσα από την ποίησή του.

Σκηνική κάλυψη του έργου: Σκηνικό, κοστούμι, μάσκα

Η ελεύθερη «δημιουργία» του σκηνικού χώρου με τα σώματα και την κίνησή μας ενδείκνυται για ένα ποιητικό έργο, όπως το *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*. Ενθαρρύνουμε τους μαθητές προς αυτή την κατεύθυνση μέσα από τον αυτοσχεδιασμό, όπου ήδη έχουν αποκτήσει πια εμπειρία.

Όσο για τις μεγάλες και απότομες αλλαγές του χώρου, που υπαγορεύονται από τον ίδιο το συγγραφέα, μπορούμε να τις αντιμετωπίσουμε είτε με κάποιο αφαιρετικό σκηνικό ή ακόμη με λύσεις, που θα επιτρέπουν την εύκολη αλλαγή του σκηνικού (πολλαπλό σκηνικό). Και η σύνθεση των κοστούμιών – μάσκας θα ακολουθήσει τόσο τις ενδείξεις του συγγραφέα στο κείμενο, όσο και την κατηγοριοποίηση των προσώπων ανάλογα με το ποιος είναι ο καθένας: ξωτικό ή άνθρωπος λαϊκής τάξης ή άρχοντας ή βασιλιάς. Η κατασκευή μάσκας για τα ξωτικά μπορεί να παραπέμπει σε ζωόμορφες εικόνες και το υλικό τους να έχει για βάση φυσικά στοιχεία (φύλλα, καρποί, ρίζες κ.ά.). Τα κοστούμια των βασιλιάδων μπορεί να αντιγράφουν τις ελισαβετιανές ενδυμασίες ή να περιλαμβάνουν λεπτομέρειές τους (καπέλο με φτερά, γιακάς).

Ηχητική και μουσική κάλυψη του έργου

Αρκεί να ακούσουμε την ποίηση του κειμένου για να προσεγγίσουμε και την ηχητική – μουσική κάλυψη. Τα πάντα βρίσκονται στο μαγεμένο δάσος και ο κάθε ήχος μπορεί να έχει εκεί τη θέση του. Εμείς πρέπει να συνθέσουμε σωστά την πολυφωνία.

Στη σκηνή που ο Πουκ μεταμορφώνει τον Πάτο σε γάιδαρο, επιλέγουμε ένα ηχητικό θέμα που υπογραμμίζει τη μαγική διαδικασία. Ένα χρήσιμο υλικό για την περίπτωση είναι η μουσική επένδυση από ταινίες. Μια εξίσου σημαντική πρόταση είναι τα κλασικά έργα (Παγκανίνι, Μότσαρτ). Τέλος, σημαντικό ρόλο παίζει η ομαδική συνεργασία για την παραγωγή αυτοσχέδιας σύνθεσης από τους μαθητές.

Φωτισμός του έργου

Ο φωτισμός παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον. Πρώτα απ' όλα, έχουμε να λύσουμε θέματα φωτισμού, όπως είναι η νύχτα, το φεγγάρι, ο φωτισμός παράστασης μέσα στο έργο. Τα δεδομένα επιτρέπουν να σκεφτούμε κάθε απίθανη λύση: φακούς που κρατούν τα νεαρά παιδιά ή που έχουν πάνω στα ποδήλατά τους, ομίχλη για το πρωινό του κυνηγιού, χρώματα για το πάθος της Τιτάνιας.

ΒΛΕΠΩ ΜΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Στην τελευταία συνάντηση:

- Θα κατανοήσουμε ότι το θεατρικό γεγονός στηρίζεται στη σχέση ηθοποιού – θεατή.
- Θα μάθουμε να είμαστε θετικοί δέκτες των σκηνικών προτάσεων και να συμπεριφερόμαστε με τον ανάλογο τρόπο βλέποντας μια θεατρική παράσταση.

Η διαδικασία για την παράσταση στο σχολείο έχει αρκετές διαφορές από την προετοιμασία ενός θιάσου και είναι καλό να μην τα συγχέουμε. Στόχος μας είναι να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά, ώστε να αντιληφθούν το ρόλο **του θεατή**. Ο θεατής είναι η αιτία της δημιουργίας της παράστασης, γι' αυτό οφείλει να την αποδέχεται σαν ένα δώρο. Ο ρόλος του είναι σιωπηλός και κριτικός αλλά κάποιες φορές του ζητούν να συμμετάσχει, ιδίως στα θεάματα για παιδιά. Η ίδια η φύση της θεατρικής παράστασης προϋποθέτει αυτοσεβασμό και σεβασμό στους δημιουργούς, κυρίως στους ηθοποιούς, οι οποίοι εκείνη τη στιγμή επιτελούν ένα δύσκολο και σημαντικό έργο. Η συμπεριφορά του κοινού καθορίζει το κλίμα της παράστασης και μπορεί να ανατρέψει όλη την προσπάθεια, προσβάλλοντας την ιδέα του θεάτρου. Στο πλαίσιο της παρακολούθησης ενός θεάματος εντάσσονται και τα στοιχεία προβολής του, όπως είναι μια **δημοσίευση στον τύπο** ή μια **συνέντευξη**, καθώς και το **πρόγραμμα**, που είναι η ταυτότητα της παράστασης. Όποια μορφή παράστασης κι αν παρακολουθήσουμε (στη ΣΤ΄ Τάξη αναφερόμαστε στο θέατρο Σκιών), μας ενδιαφέρει ο μαθητής - θεατής να εξοικειωθεί και με την έρευνα γύρω από το θέατρο.

Ο ΘΕΑΤΗΣ

Σε κάθε παράσταση υπάρχουν θεατές. Χωρίς το θεατή δεν υφίσταται θέατρο. Η θεατρική δράση αυτόν έχει ως τελικό αποδέκτη, ο ηθοποιός γι' αυτόν παίζει (και πολλές φορές παρα-παίζει) στη σκηνή. Οι θεατές κρίνουν και αξιολογούν την παράσταση μέσα από τη συγκίνηση και τη σκέψη. Αντιδρούν με το χειροκρότημα ή με την αποδοκιμασία. Ο ηθοποιός και ο θεατής επικοινωνούν, μοιράζονται το εφήμερο γεγονός της παράστασης σαν παιδιά. Ο ηθοποιός παίζει το μαγικό παιχνίδι των μεταμορφώσεων και ο θεατής συμμετέχει στη **θεατρική σύμβαση**, κάνει «σαν να» είναι όλα μπροστά του αληθινά και αφήνεται να παρασυρθεί ξεδιψώντας τη ψυχική και την πνευματική του δίψα στο μεγάλο ποτάμι του θεάτρου.

Το παιδί - δημιουργός εύκολα θα γίνει **κριτικός θεατής**. Η εξοικείωση με τη θεατρική πράξη θα τον κάνει να εκτιμήσει ανάλογα το κείμενο, την προσαρμογή (αν προέρχεται από δραματοποίηση), την παράσταση, την υποκριτική, τη σκηνοθεσία, τη σκηνογραφία με το φωτισμό και τη μουσική / ήχο. Ο στόχος μας είναι να οξυνθεί και το ερευνητικό πνεύμα, γι' αυτό δεν περιοριζόμαστε στην απλή παρακολούθηση, αλλά προχωράμε στη θεατρολογική έρευνα μέσα από τη συνέντευξη, τη γνωριμία με την παράδοση του θεάτρου και με τους συντελεστές του.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

Το ελληνικό θέατρο σκιών έχει τις καταβολές του στο αντίστοιχο θέατρο της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Στον ελληνικό караγκιόζη αλλάζει το πλαίσιο και οι αναφορές. Το είδος πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης. Στην αρχή, επί βαυαρικής διακυβέρνησης, μιμήθηκε τον τούρκικο караγκιόζη, αλλά μίλησε ελληνικά με τον караγκιόζοπαίκτη Γ. Μπράχαλη. Στη συνέχεια, με τον Κ. Μπίρη περνάει στην ηπειρωτική περίοδο ανάπτυξής του. Στρέφεται στους θρύλους και στην επανάσταση του ελληνοσμου. Μορφές σαν τον Μεγαλέξαντρο, τους κλεφταρματολούς, τους πασάδες και το Βεληγκέκα, είναι δημιουργήματα αυτής της περιόδου. Μεγάλος караγκιόζοπαίκτης ήταν ο Λ. Πρεβεζιάνος, δημιουργός του γνωστού μας έργου «Ο Μεγαλέξαντρος και το καταραμένο φίδι».

Ακολουθεί η περίοδος της ελληνικότητας του Караγκιόζη, όπου δεσπόζει η μορφή του Μίμαρου (Δ. Σαρντούνης). Αυτός αντλεί υλικό από το θέατρο και την παντομίμα.

Τέλος, στην αστική ή αθηναϊκή περίοδο ο Караγκιόζης με τη βοήθεια του Αν. Μόλλα παίρνει στοιχεία ευρωπαϊκά, μπαίνει στα σαλόνια, γίνεται ερωτιάρης, ήρωας μυθιστορημάτων, πονηρός υπηρέτης. Πλουτίζοντας το ρεπερτόριο του караγκιόζη και μιμούμενος το ευρωπαϊκό θέατρο, ο Μόλλας βάζει και κωμικά ιντερμέδια στη διάρκεια του προγράμματος, διασκεδάζοντας έτσι τους θεατές πιο πολλή ώρα.

Μερικά αντικείμενα που χρειάζονται στην παράσταση караγκιόζη

- Ο **τενεκές του λαδιού** που έχει μέσα βότσαλα, βίδες, πρόκες και κομμάτια γυαλιών όπου δημιουργείται ένας εκκωφαντικός περιέργος θόρυβος, που συνοδεύει το κατρακύλισμα του Караγκιόζη στις σκάλες του σεραγιού. Παλιότερα για το θόρυβο υπήρχε και η κουμπούρα του Караγκιόζη, αλλά καταργήθηκε για τον κίνδυνο ατυχήματος.
- Η **σφαλιάρα** ή **καστουκιέρα**, που δίνει ο Караγκιόζης στο Χατζηναβάτη, είναι συνήθως μερικά φύλλα χαρτονιού κομμένα ομοιόμορφα, σε σχήμα στενής ρακέτας (μήκους 20-30 εκ. και πλάτους 10 εκ.) και ντυμένα με ένα κομμάτι πανί ή πλαστικό ή δέρμα. Κρατώντας από τη λαβή τα χτυπούσε στο πλατύ μέρος ο Βοηθός με την ανοιχτή παλάμη ή το μηρό του. Ο ήχος ήταν πολλαπλάσιος από τον πραγματικό.
- Το **καλάμι** είναι ένα κομμάτι χοντρό καλάμι, μήκους 15-20 εκ., που κλείνεται στο ένα του άκρο με τσιγαρόχαρτο. Λίγο πριν τη μέση του μήκους του και προς το τσιγαρόχαρτο ανοίγει ο караγκιόζοπαίκτης μια τρύπα 3 εκ. μήκος και ύψος 1 εκ. Εδώ προσαρμόζει τα χείλια του ο χειριστής του εργαλείου και παράγει ένα βόμβο προκαλώντας παλμικές κινήσεις στο τσιγαρόχαρτο που αναπαράγει το βόμβο και το καλάμι λειτουργεί σαν ηχείο (κατάλληλο για σκηνές με δράκους, τέρατα κτλ.).¹

¹ Το παραπάνω υλικό αντλήθηκε από σχετικό αφιέρωμα της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ, 3/1/1999: Χατζάκης, Μ., Κάθε βράδυ νέο έργο. Ιερωωνυμίδης, Μ., Πίσω από τον μπερντέ.

Φωτισμός στο Θέατρο Σκιών²

Στα πρώτα χρόνια του καραγκιόζη ο φωτισμός γινόταν με κεριά, μετά με λυχνάρια, λάμπες ασετυλίνης κτλ. Σήμερα διαφανείς ηλεκτρικοί λαμπτήρες, παραταγμένοι στη λυχναροθήκη και τρεις ή τέσσερις κρεμασμένοι στο πάνω μέρος της σκηνής, φωτίζουν την παράσταση του καραγκιόζη. Σ' αυτό το κιτρινωπό φως διαδραματίζονται σχεδόν όλες οι σκηνές του έργου. Το χρώμα του φωτισμού αλλάζει την ώρα της μάχης ή των βασανιστηρίων και γίνεται κατακόκκινο. Όταν όμως το καράβι του Καραγκιόζη ή το βαρκάκι της Βεζιροπούλας ταξιδεύει στην ήμερη θάλασσα, τότε το φως στη σκηνή γίνεται μπλε για να κοκκινήσει, όταν η θάλασσα φουρτουνιάσει.

Από πολύ νωρίς κατάλαβαν οι καραγκιοζοπαίκτες τη σημασία του φωτισμού και την υποβολή συναισθημάτων με τον αντίστοιχο φωτισμό. Η αλλαγή στο χρώμα γίνεται πολύ απλά: με μια γρήγορη κίνηση οι Βοηθοί του καραγκιοζοπαίκτη τοποθετούν ένα κομμάτι χρωματιστό χαρτί μπροστά από τα φώτα.

² Συμβουλευτείτε το DVD Θεατρικής Αγωγής στο αντίστοιχο κεφάλαιο

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η συνειδητοποίηση της σχέσης ηθοποιού θεατή και του ρόλου του θεατή στην παράσταση.
Αντικείμενα	Ερωτηματολόγια, στυλό.
Είδος δραστηριοτήτων	Επίσκεψη σε θέατρο, δημιουργία προγράμματος, γραπτή αξιολόγηση.
Μαθητικές δραστηριότητες	Οι μαθητές θυμούνται το χώρο του θεάτρου που επισκεφθήκαν και συμπληρώνουν το σχετικό ερωτηματολόγιο. Γνωρίζουν το πρόγραμμα της παράστασης. Βλέπουν μία παράσταση και την αξιολογούν.
Παρατήρηση	Το θεατρικό γεγονός στηρίζεται στην επικοινωνία ηθοποιού θεατή.

1. Πηγαίνω στο θέατρο

Δραστηριότητα 1: Μια επίσκεψη στο θέατρο

Στόχος της δραστηριότητας είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών ως προς το χώρο του θεάτρου αλλά και ως προς το ρόλο τους ως θεατές.

Οδηγία

Για να αναπτύξουμε αυτή τη δραστηριότητα είναι σκόπιμο να έχουμε πάει με τους μαθητές μας σε ένα θέατρο. Να έχουμε επισκεφθεί τους χώρους του θεάτρου (βλέπε Βιβλίο Μαθητή «Ξενάγηση στο Εθνικό θέατρο»).

Στην τάξη αργότερα, οι μαθητές ανακαλούν όσα είδαν και αξιολογούν τη συμπεριφορά τους στο χώρο του θεάτρου, καθώς και τις συνθήκες, κάτω απ' τις οποίες πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη.

Τα παιδιά συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο. Θυμούνται το όνομα του θεάτρου και την τοποθεσία του. Είναι ικανά να ξεχωρίσουν και να μιλήσουν για τους χώρους, που υπάρχουν στο θέατρο: είσοδος ταμείο, φουαγιέ (αίθουσα αναμονής), μπαρ, πλατεία, εξώστης, σκηνή, παρασκήνια και καμαρίνια. Επίσης, μπορούν να τοποθετήσουν μέσα στο χώρο τις ειδικές μονάδες, όπως π.χ. ηλεκτρολόγείο, βεστιάριο, αποθήκη σκηνικών.³

Δραστηριότητα 2: Το Πρόγραμμα της παράστασης

Στόχος της δραστηριότητας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές τι περιλαμβάνει το πρόγραμμα μιας θεατρικής παράστασης, ώστε να μπορούν να συντάξουν το δικό τους πρόγραμμα.

Οδηγία

Στο πρόγραμμα θα βρούμε: Στο πάνω μέρος του εξωφύλλου, αναγράφεται το όνομα του θιάσου που ανεβάζει το έργο (π.χ. Εθνικό) και ο χώρος (Κοτοπούλη / Νέα Σκηνή / Επίδαυρος κ. α.). Από κάτω, αναφέρεται ο τίτλος του έργου και ο θεατρικός συγγραφέας (π.χ. Αριστοφάνης). Το εξώφυλλο συνήθως φιλοτεχνεί ο σκηνογράφος. Ανοίγοντας το πρόγραμμα βλέπουμε στη μια σελίδα τα ονόματα

³ Βλέπε και το πρόγραμμα ξενάγησης στο Κ.Θ.Β.Ε., «Σας έχουμε στην...μπούκα!»

των προσώπων του έργου και δίπλα τα ονόματα των ηθοποιών που παίζουν (διανομή). Στη διανομή επίσης μπαίνουν τα ονόματα των άλλων συντελεστών της παράστασης: μεταφραστής, σκηνοθέτης, σκηνογράφος, ενδυματολόγος, μουσικός, χορογράφος. Η φωτογραφία / ες είναι από τις πρόβες των ηθοποιών. Σε άλλη σελίδα υπάρχει η περίληψη του έργου και το σημείωμα του σκηνοθέτη. Μπορεί να αναφέρεται και η εργοβιογραφία του συγγραφέα, όπως επίσης και τα βιογραφικά των συντελεστών. Επίσης, το πρόγραμμα περιέχει τους πρώτους διδάξαντες του έργου, δηλαδή ένα μικρό ιστορικό.

Ένα πρόγραμμα θεάτρου πρέπει να περιέχει:

1. Πληροφορίες για την παράσταση (Θίασος / Θέατρο / Χρονιά / Συντελεστές / Διανομή).
2. Πληροφορίες για το έργο (Συγγραφέας / Εργοβιογραφία / Τίτλος / Μεταφραστής).
3. Άλλο υλικό, όπως θεωρητικά κείμενα, παλιότερες συνεντεύξεις από συντελεστές.

Βάσει αυτών των πληροφοριών, οι μαθητές απαντούν στην ερώτηση του βιβλίου και συντάσσουν το πρόγραμμα για τη δική τους παράσταση.

2. Μετά την παράσταση – Αξιολόγηση στην τάξη

Δραστηριότητα 1: Αξιολόγηση της παράστασης

Στόχος της δραστηριότητας είναι η κριτική αξιολόγηση της παράστασης από τους μαθητές.

Οδηγία

Για να αξιολογήσουμε μια παράσταση, πρέπει να εκτιμήσουμε πάνω από όλα τα άλλα τη δουλειά του σκηνοθέτη.

Η σκηνοθεσία έρχεται στη σκηνή ως ερμηνεία. Σ' αυτήν υπακούουν το εικαστικό και μουσικό μέρος και είναι αυτή που υπαγορεύει την ερμηνεία του ηθοποιού και την υποκριτική γραμμή. Ο θεατής βλέπει το έργο «σκηνοθετημένο», όχι γραμμένο, άρα οφείλουμε να δώσουμε στα παιδιά να καταλάβουν ότι θα μιλήσουν για τη σκηνοθεσία. Μπορούν να έχουν διαβάσει από πριν το έργο, ώστε να δουν καθαρά τη διαφορά κειμένου - σκηνοθεσίας και να συζητήσουν γι' αυτό.

Επίσης θα αξιολογήσουν το παίξιμο των ηθοποιών στην ερμηνεία των ρόλων. Με ποιο τρόπο πέτυχαν να μας συγκινήσουν και να μεταδώσουν τις ιδέες του έργου.

Έχοντας αξιολογήσει την παράσταση που είδαμε, μπορούμε να εκφράσουμε τις εντυπώσεις μας. Ολοκληρώνοντας την εκτίμηση της παράστασης, ο δάσκαλος συζητά με τους μαθητές για τη σχέση του θεατή με τον ηθοποιό.

Οι μαθητές εκφράζουν τις απόψεις τους και συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο.

Παρατήρηση: Το θεατρικό γεγονός στηρίζεται στην επικοινωνία ηθοποιού - θεατή.

Χρόνος	45 λεπτά
Στόχοι	Η συνειδητοποίηση της σχέσης ηθοποιού θεατή και του ρόλου του θεατή στην παράσταση.
Αντικείμενα	Ερωτηματολόγια, στυλό.
Είδος δραστηριοτήτων	Συνέντευξη από τους συντελεστές της παράστασης και γραπτές ασκήσεις με ερωτηματολόγια.
Μαθητικές δραστηριότητες	Στην αρχή οι μαθητές, αφού παρακολουθήσουν μια παράσταση θεάτρου σκιών, την αξιολογούν και συντάσσουν συνέντευξη που θα πάρουν από τον καραγκιοζοπαίκτη για την εφημερίδα τους.
Παρατήρηση	Ο θεατής είναι κοινωνός και κριτής του θεατρικού γεγονότος.

1. Ο ρόλος μου ως θεατή σε μια παράσταση Θεάτρου Σκιών

Δραστηριότητα 1: Καραγκιόζης

Στόχος είναι η γνωριμία των μαθητών με το θέατρο σκιών και την πανάρχαια τέχνη του.

Οδηγία

Οι μαθητές παρακολουθούν μία παράσταση θεάτρου σκιών και στη συνέχεια τη σχολιάζουν. Αναφέρουν τις εντυπώσεις τους, παίρνουν υπόψη τους και τις πληροφορίες που τους δίνουμε (μαζί με άλλο υλικό που θα συλλέξουμε)⁴ και συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο.

Ο καραγκιοζοπαίκτης απευθύνεται στο κοινό μέσα από τις ερμηνείες των ηρώων, ενώ δέχεται από τους θεατές την άμεση ανταπόκρισή τους. Παίζει διαρκώς μαζί με το κοινό, συχνά αυτοσχεδιάζει τα αστεία του και τροποποιεί την πλοκή, ανάλογα με την επικαιρότητα.

Με την ερμηνεία του υποστηρίζει τους τύπους του θεάτρου σκιών χρησιμοποιώντας όλα τα εκφραστικά του μέσα με έμφαση στη φωνή. Στόχος του πάντα είναι να αιχμαλωτίσει το ενδιαφέρον του κάθε θεατή.

Πριν από την δημιουργία των σκηνών και τη διάκριση των ειδών θεάτρου, στα πρωτόγονα δρώμενα, ο θεατής ήταν πιο δραστήριος και συμμετείχε σ' αυτά.

Συζητάμε για το ρόλο του θεατή στην παράσταση. Ο θεατής, πέρα από την καλλιτεχνική και αισθητική απόλαυση, εξακολουθεί και σήμερα να μαθαίνει μέσα από όσα διαδραματίζονται στη σκηνή. Θα μπορούσαμε να παρομοιάσουμε το θέατρο με σχολείο, όπου οι μαθητές - θεατές διδάσκονται μέσω της ψυχαγωγίας.

Ο δάσκαλος καλεί τους μαθητές να κατανοήσουν τη διπλή λειτουργία του θεατή: κοινωνός του θεάματος - κριτής και αξιολογητής του.

⁴ Βλέπε το σχετικό κεφάλαιο στο DVD Θεατρικής Αγωγής Δημοτικού.

Παρατήρηση: Ο θεατής είναι κοινωνός και κριτής του θεατρικού γεγονότος.

2. Έρευνα για την τέχνη του Θεάτρου Σκιών⁵

Δραστηριότητα 1 : Συνέντευξη από τον καραγκιοζοπαίκτη

Στόχος είναι, με αφορμή τη θεατρική παράσταση, να γνωρίσουν οι μαθητές τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τέχνης του Θεάτρου Σκιών.

Οδηγία

Με βάση τη θεατρική παράσταση, συντάσσεται ερωτηματολόγιο για τη συνέντευξη από τον καραγκιοζοπαίκτη, με οδηγό τις ερωτήσεις του βιβλίου. Ενισχύεται η διάθεση για έρευνα και η εξοικείωση με αυτό το είδος του θεάτρου. Η συνέντευξη πραγματοποιείται με κασετόφωνο ή βιντεοσκοπείται. Μετά οι μαθητές απομαγνητοφωνούν το κείμενο και φτιάχνουν τη σελιδοποίησή του (κείμενο - φωτογραφίες) για να δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου τους.

Με αυτό τον τρόπο διαχέεται η θεατρική Αγωγή και οι δραστηριότητές της σε άλλους τομείς της σχολικής ζωής.

⁵ Μερικά χρήσιμα βιβλία:

Λουντέμης, Μενέλαος, (1981). *Καραγκιόζης ο Έλληνας*, Αθήνα, εκδ. Δωρικός.

Τσίππρας, Κώστας, (2002). *Έλληνες καραγκιοζοπαίχτες πίσω από τα φώτα του μπερντέ*, Αθήνα, εκδ. Ελιά.- Κοχλίας.

Ρώτας, Βασίλης, *Καραγκιόζικα* (2 τ.), Αθήνα, εκδ. Χ. Μπούρα



Εθνικό Θέατρο



Ευγένιος Σπαθάρης
ΕΛΙΑ, Κοκλίας

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«ΜΙΑ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ»

Εισαγωγή

Μια θεατρική παράσταση είναι ένα σχέδιο εργασίας με ανάλογη διάρκεια. Όλοι οι μαθητές συμμετέχουν στη σύλληψη, την προετοιμασία και την πραγματοποίησή της. Οι στόχοι αυτού του σχεδίου για τη θεατρική παράσταση συνδέονται με τα προγράμματα σπουδών όλων των μαθημάτων που διδάσκονται στην τάξη τους. Οι αντίστοιχες δραστηριότητες ενισχύουν τα βήματα της πορείας της: τη συγγραφή ή επιλογή του θεατρικού έργου και ανάγνωσή του, τη διανομή των ρόλων και τις πρόβες, τη δημιουργία σκηνικού, τη σύνθεση κοστουμιών – μάσκας, την ηχητική και μουσική κάλυψη και το φωτισμό του έργου.

Σχεδιασμός του δασκάλου

Ο σχεδιασμός και η προσεκτική προετοιμασία από το δάσκαλο είναι απαραίτητη για να διασφαλιστούν ορισμένες προϋποθέσεις για την επιτυχία του προγράμματος. Ο προγραμματισμός αυτός δεν προκαθορίζει τις δράσεις και τις διαδικασίες που θα ακολουθήσουν οι μαθητές. Εφόσον οι μαθητές έχουν επιλέξει το θέμα του έργου και έχει διαφανεί από τις συζητήσεις στην τάξη σε ποια ομάδα θα συμμετέχουν, ο δάσκαλος κάνει ένα σχεδιασμό για να:

- προσδιορίσει τα γνωστικά αντικείμενα, στα οποία θα μπορούσε να εξακτινωθεί το πρόγραμμα διερευνώντας και καθορίζοντας τον ορίζοντα διαθεματικής προσέγγισής τους.
- καθορίσει τους στόχους, που θα μπορούσε να εξυπηρετήσει το πρόγραμμα δημιουργώντας ένα «πρόγραμμα σπουδών» του σχεδίου εργασίας. Οι στόχοι θα μπορούσαν να αντληθούν από τα προγράμματα σπουδών των μαθημάτων που εμπλέκονται.
- επισημάνει τις δραστηριότητες από κάθε γνωστικό αντικείμενο που εξυπηρετούν την πορεία για τη θεατρική παράσταση, ώστε οι μαθητές παράλληλα με το μάθημα να γνωρίσουν και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του προγράμματος.
- ορίσει το χώρο, το χρόνο και να εξασφαλίσει τα απαραίτητα υλικά και τις πηγές για την ανάπτυξη του σχεδίου εργασίας.
- εφαρμόσει τη μεθοδολογία των σχεδίων εργασίας και να δημιουργήσει τις συνθήκες για να ενισχυθούν οι πρωτοβουλίες των μαθητών.

Σχηματική παρουσίαση της διαθεματικότητας στο σχέδιο εργασίας με θέμα «Μια θεατρική παράσταση»



Τα γνωστικά αντικείμενα που θα στηρίξουν το σχέδιο εργασίας: «Μια θεατρική παράσταση».

ΓΛΩΣΣΑ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (Τάξεις Α΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να αναπτύσσουν τα είδη του προφορικού λόγου. Να διαβάζουν με ευχέρεια και εκφραστικότητα. Να κατανοούν τη δράση και να αναλύουν τα λογοτεχνικά κείμενα. Να συνθέτουν κείμενα και να αναπτύσσουν τις συγγραφικές τους δυνατότητες. Να γνωρίσουν ως θεατές και ως «καλλιτέχνες» την τέχνη και τις τεχνικές της συγγραφής θεατρικού κειμένου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Ερευνούν στη βιβλιοθήκη, συμμετέχουν ενεργά, κατανοούν και παράγουν γραπτό και προφορικό λόγο στις δραστηριότητες της θεατρικής παράστασης, και συζητούν. Ασκοούνται στην ανάγνωση των κειμένων του έργου με χρωματισμό φωνής, με χειρονομίες, με κινήσεις και με την ανάλογη εκφορά λόγου. Εξοικειώνονται με το λεξιλόγιο, το ύφος, τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης του έργου. Απαγγέλλουν σχετικά ποιήματα και αναδihnούνται λογοτεχνικά κείμενα που έχουν σχέση με την παράσταση. Μετασχηματίζουν προφορικές συνεντεύξεις για την παράσταση σε γραπτό κείμενο. Επεξεργάζονται το λογοτεχνικό-αφηγηματικό κείμενο και το δραματοποιούν. Αυτοσχεδιάζουν πάνω σε δεδομένες μορφές και καταστάσεις των ηρώων του έργου. Επισκέπτονται μουσεία, μνημεία και θέατρα. Εξοικειώνονται με τους ρόλους του συγγραφέα, των ηθοποιών και του σκηνοθέτη και γνωρίζουν τις μεγάλες μορφές του θεάτρου.

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ (Τάξεις Α΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να γνωρίσουν τα εκφραστικά τους μέσα, με κίνηση και ρυθμό, σε συνδυασμό με το χώρο, το συμμαθητή και την ομάδα. Να γνωρίσουν τεχνικές του θεάτρου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Παίζουν ομαδικά, δομικά και παραδοσιακά παιχνίδια. Καλλιεργούν τη σωστή στάση σώματος και των μελών του. Αναπτύσσουν δεξιότητες που απαιτούν τα αγωνίσματα του στίβου και οι αθλοπαιδιές. Χορεύουν παραδοσιακούς χορούς, γνωρίζουν τη σχέση τους με τα λαϊκά δρώμενα και τα αναπαριστούν. Σχεδιάζουν και εκτελούν αυτοσχεδιασμούς και χορογραφίες για την παράστασή τους. Γνωρίζουν το ρόλο του χορογράφου.

ΜΟΥΣΙΚΗ (Τάξεις Α΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να γνωρίσουν τις δυνατότητες της φωνής τους και να μπορούν να τις αξιοποιούν εκφράζοντας συναισθήματα και καταστάσεις. Να γνωρίσουν την τέχνη της μουσικής και τεχνικές για το θέατρο. Να γνωρίσουν το μουσικό θέατρο ως θεατές και ως «καλλιτέχνες».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Παράγουν ήχους, τραγουδούν ατομικά-ομαδικά τραγούδια με συντονισμό, σωστή τονικότητα και εκφραστικότητα. Κινούνται με μουσική σε διάφορους ρυθμούς, κάνουν μουσικοκινητικά παιχνίδια και αυτοσχεδιασμούς. Δημιουργούν μουσικές συνθέσεις για την παράσταση. Παρακολουθούν μουσικές εκδηλώσεις. Εξοικειώνονται το ρόλο του μουσικού.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ (Τάξεις Α΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να γνωρίσουν τα απλά υλικά, μέσα, τεχνικές και φόρμες. Να παρατηρούν το περιβάλλον, να δημιουργούν έργα και να κατασκευάζουν μακέτες και σκηνικά που σχετίζονται με τη θεατρική παράσταση. Να γνωρίσουν ως θεατές και ως «καλλιτέχνες» την τέχνη και τις τεχνικές της σκηνογραφίας, ενδυματολογίας και φωτισμού στο θέατρο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Επιλέγουν τα κατάλληλα υλικά, τα χρησιμοποιούν και μαθαίνουν τεχνικές. Κάνουν παιχνίδια με χρώματα, υφάσματα και άλλα υλικά. Επισκέπτονται μουσεία και πινακοθήκες. Παρατηρούν πίνακες και τους σχολιάζουν. Κάνουν ομαδική ζωγραφική σε χαρτί του μέτρου. Γνωρίζουν και εφαρμόζουν τις τεχνικές του μακιγιάζ και της κατασκευής μάσκας. Επιλέγουν αντικείμενα και δια-

κοσμούν το σκηνικό χώρο. Κατασκευάζουν μακέτες από χαρτόνια, κουτιά κ.α. Φτιάχνουν εικαστικά έργα για τις παραστάσεις. Προτείνουν και σχεδιάζουν κοστούμια, μακιγιάζ και σκηνικά για τη θεατρική παράσταση. Φωτίζουν με διάφορα μέσα εικόνες και σκηνές. Γνωρίζουν τα επαγγέλματα του σκηνογράφου, ενδυματολόγου, φωτιστή, τεχνικού σκηνής, φροντιστή, μακιγιέρ κ.ά.

ΙΣΤΟΡΙΑ (Τάξεις Γ΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να κατανοήσουν την έννοια του χώρου, του χρόνου και των μεταβολών. Να αντιληφθούν το ιστορικό γεγονός και τις επιπτώσεις του. Να προσεγγίσουν διαπολιτισμικά θέματα. Να εκτιμήσουν τη συνεργασία, την ειρήνη, την πολιτισμική κληρονομιά και τη διαφορετικότητα. Να γνωρίσουν την τέχνη και τις τεχνικές του θεάτρου στην ιστορική τους διαδρομή. Να γνωρίσουν ιστορικά γεγονότα μέσα από θεατρικά κείμενα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Παρατηρούν αναπαραστάσεις μύθων και γεγονότων σε εικόνες και τα διηγούνται. Συσχετίζουν έννοιες, γεγονότα, καταστάσεις, πολιτιστικά έργα άλλων λαών και εποχών και διατυπώνουν τις απόψεις τους. Χαρακτηρίζουν και αξιολογούν ιστορικά και μυθολογικά πρόσωπα. Συζητούν για τη ζωή και τα έθιμα της κάθε εποχής. Ανακαλύπτουν λέξεις και φράσεις που συνδέονται με ιστορικές έννοιες, τις οποίες χρησιμοποιούμε σήμερα. Συλλέγουν πληροφορίες, αναλύουν γεγονότα, γράφουν κείμενα και εκφράζουν τα συναισθήματά τους. Αναπαριστούν με δραματικό τρόπο τα γεγονότα, αναγνωρίζουν τα συμβάντα, υποδύονται ρόλους, δραματοποιούν ένα ιστορικό γεγονός, μύθο ή θρύλο και το παίζουν. Επισκέπτονται χώρους και μουσεία. Εξοικειώνονται με τους ρόλους του συγγραφέα, των ηθοποιών και του σκηνοθέτη και γνωρίζουν τις μεγάλες μορφές του θεάτρου.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Τάξεις Α΄ – Δ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να αναπτύξουν δεξιότητες για να παρατηρήσουν, να περιγράψουν και να ερμηνεύσουν το ανθρωπογενές και το φυσικό περιβάλλον. Να εκτιμήσουν την αλληλεπίδραση ανθρώπου-περιβάλλοντος. Να προσεγγίσουν βιωματικά τις γνώσεις για τον άνθρωπο και τη φύση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Εξερευνούν το περιβάλλον τους. Παίζουν παιχνίδια προσανατολισμού, μνημοτεχνικής και αυτοσχεδιάζουν. Αναλαμβάνουν ρόλους, δραματοποιούν καταστάσεις και συζητούν. Κάνουν έρευνα και επισκέψεις σε μουσεία, βιότοπους και χώρους της καθημερινότητας για εμπλουτισμό του υλικού τους. Κάνουν ασκήσεις σχετικές με την παράσταση, δημιουργούν σενάρια για τις σχέσεις αλληλεπίδρασης και τις συγκρούσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ηρώων. Δημιουργούν αυτοσχέδιο διάλογο και στην συνέχεια τον επεξεργάζονται λογοτεχνικά. Συγκεντρώνουν και αξιοποιούν στοιχεία από την παράδοση. Εξοικειώνονται με τη θεατρολογική έρευνα.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ (Τάξεις Ε΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να παρατηρούν και να ερμηνεύουν τις συνθήκες που δημιουργούνται στο ανθρώπινο και στο φυσικό περιβάλλον, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ τους. Να γνωρίσουν το λαϊκό πολιτισμό κάθε λαού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Ερευνούν ομαδικά για τόπους, συνθήκες κατοίκων, υπηρεσίες, έθιμα και παραδόσεις και τα προσαρμόζουν στις ανάγκες της παράστασης. Κάνουν υποθετικά ταξίδια σε τόπους που αναφέρονται στο έργο, βλέπουν τις φορεσιές τους και κάνουν ενδυματολογικές προτάσεις. Βλέπουν τα αντικείμενα της καθημερινής ζωής τους και επιλέγουν όσα χρειάζονται για την παράσταση. Αυτοσχεδιάζουν, αναπαριστούν έθιμα και δραματοποιούν τις καταστάσεις που αναφέρονται στο έργο. Γνωρίζουν τα επαγγέλματα του ενδυματολόγου και του φροντιστή της σκηνής.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ (Τάξεις Α΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να αντιλαμβάνονται το χώρο. Να μετρούν μεγέθη, σχήματα και στερεά, να τα σχεδιάζουν και να τα κατασκευάζουν. Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα, την αυτοσυγκέντρωση, την πρωτοβουλία, τη φαντασία και την ελεύθερη σκέψη. Να γνωρίσουν τις τεχνικές της κατασκευής σκηνικών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Προσανατολίζονται στο χώρο και προσεγγίζουν τη συμμετρία ως προς τον άξονα. Γνωρίζουν την κλίμακα και την προοπτική. Κάνουν παιχνίδια μετρήσεων με μήκη, επιφάνειες, όγκους, μάζα, χρόνο, νομίσματα και τα αποτυπώνουν εικαστικά. Υπολογίζουν, συγκρίνουν και συζητούν τις διαφορές τους. Χρησιμοποιούν τα κατάλληλα υλικά και κατασκευάζουν γεωμετρικά σχήματα και στερεά. Παίζουν μαθηματικά παιχνίδια. Συλλέγουν, οργανώνουν, ερμηνεύουν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους. Αυτοσχεδιάζουν, αναλαμβάνουν ρόλους και δραματοποιούν καταστάσεις της καθημερινής ζωής. Κατασκευάζουν τα σκηνικά της παράστασης.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ (Τάξεις Ε΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να καλλιεργήσουν τις πανανθρώπινες αξίες και να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους σχέσεις. Να αναγνωρίζουν, να κατανοούν και να εκτιμούν τα σύμβολα και τους θεσμούς. Να αποκτήσουν κρίση, πολιτική σκέψη και αγωγή «θεατή».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Συλλέγουν στοιχεία για τους κοινωνικούς θεσμούς, τα διεθνή προβλήματα, τα σύμβολα – παλιότερα και σύγχρονα – βλέποντας έργα τέχνης σχετικά με την παράσταση. Συζητούν γι' αυτά και τα παρουσιάζουν σκηνικά αναλαμβάνοντας τους αντίστοιχους ρόλους. Επικοινωνούν με σχολεία της περιφέρειάς τους ή σχολεία του εξωτερικού που έχουν ανεβάσει παρόμοιες παραστάσεις και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της συνεργασίας. Θεατροποιούν έθιμα και παραδόσεις των άλλων χωρών και τρόπους αρμονικής συμβίωσης λαών με διαφορετικό πολιτισμό. Γνωρίζουν και βιώνουν τη συμπεριφορά του θεατή στο θέατρο.

ΦΥΣΙΚΗ (Τάξεις Ε΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να γνωρίσουν τα φυσικά και χημικά φαινόμενα, και τις σχέσεις τους με το περιβάλλον. Να γνωρίσουν την κίνηση των μορίων και τις μεταβολές των καταστάσεων της ύλης, καθώς και τις αντίθετες δυνάμεις, δράση-αντίδραση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Κάνουν χορευτικές κινήσεις υποδυόμενοι τα άτομα και τα μόρια, χημικές ενώσεις και απλές χημικές αντιδράσεις που αναδεικνύουν την κίνηση του έργου. Κάνουν ασκήσεις και αυτοσχεδιασμούς για τη δράση και την αντίδραση. Δραματοποιούν την μετατροπή μιας μορφής ενέργειας σε άλλη και την προσαρμόζουν στις μεταμορφώσεις του έργου. Ερευνούν το ανθρώπινο σώμα και τις βασικές λειτουργίες των συστημάτων του και τις εφαρμόζουν στις θεατρικές πρακτικές. Γνωρίζουν τη φωτογραφική μηχανή και φωτογραφίζουν τις πρόβες και την παράσταση.

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ (Τάξεις Δ΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να καλλιεργήσουν τον προφορικό και γραπτό λόγο. Να αναπτύξουν διαπολιτισμική επικοινωνιακή ικανότητα. Να γνωρίσουν την παντομίμα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Κάνουν ομαδικά παιχνίδια με εντολές και οδηγίες που ακούν και διαβάζουν. Κάνουν ανάγνωση των κειμένων του ξένου έργου με προφορά, ρυθμό και επιτονισμό. Επισκέπτονται υποθετικά ξένες χώρες που έχουν σχέση με το έργο, συζητούν για τα έθιμα, τις παραδόσεις και τις καθημερινές συνήθειες των κατοίκων και τις παρουσιάζουν δραματοποιημένες. Μαθαίνουν να τραγουδούν τα ξένα τραγούδια του έργου. Παίζουν μικρές θεατρικές σκηνές από αντίστοιχα έργα

των ξένων χωρών. Εκφράζονται χωρίς λόγο και κάνουν ασκήσεις παντομίμας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ (Τάξεις Α΄ – ΣΤ΄)

ΣΤΟΧΟΙ: Να γνωρίσουν τον υπολογιστή και τις δυνατότητές του. Να επικοινωνούν ηλεκτρονικά και να τον χρησιμοποιούν στις θεατρικές παραστάσεις και την έρευνα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: Κάνουν θεατρικό παιχνίδι με τα μέρη του υπολογιστή. Ερευνούν και συνθέτουν εργασίες σχετικές με τη θεατρική παράσταση συγκεντρώνοντας στοιχεία από ηλεκτρονικές πηγές και το διαδίκτυο. Φτιάχνουν προσκλήσεις και το πρόγραμμα της παράστασης. Μαθαίνουν τη χρήση του Power Point και άλλων προγραμμάτων (μουσική, εικαστικά, αρχιτεκτονική...) και υποστηρίζουν τεχνολογικά την παράσταση.

Στάδια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας

1. *Διατύπωση προτάσεων – Επιλογή θέματος*
 - Η πρόταση σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα και την ηλικία των παιδιών.
 - Η πρόταση συνδέεται με την ύλη των μαθημάτων της τάξης και τους γενικούς και ειδικούς στόχους των μαθημάτων.
 - Η πρόταση προσφέρεται για διαθεματική προσέγγιση.
 - Οι μαθητές επιλέγουν το θέμα και τη μορφή του έργου τους.
 - Επιλέγεται η κατάλληλη διαδικασία για το ανέβασμα της παράστασης .
 - Οι μαθητές εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα ιδεών σχετικά με τη διαδικασία.
 - Οι μαθητές αναπτύσσουν την ιδέα στην οποία κατέληξαν.
2. *Διαμόρφωση γενικού σχεδίου εργασίας*
 - Οι μαθητές σχεδιάζουν την εργασία τους και καθορίζουν τα στάδια υλοποίησης.
 - Καθορίζουν κριτήρια και προδιαγραφές για το «παραγόμενο προϊόν».
 - Οριστικοποιούν όλα τα σημεία της διαδικασίας που πρόκειται να ακολουθήσουν.
 - Συζητούν και δημιουργούν τις ομάδες δράσης: συγγραφής του έργου, σκηνικών- κοστούμιών – επιμέλεια προγράμματος, μουσικής – ηχητικής επιμέλειας, κίνησης – χορού, φωτισμού.
3. *Αναζήτηση – Συλλογή πληροφοριών*
 - Οι μαθητές αναζητούν πηγές.
 - Αξιολογούν τις πληροφορίες.
 - Οι μαθητές κατακτούν επιπλέον πληροφόρηση για το θέμα τους μέσα από την έρευνα.
 - Αξιοποιούν μια ποικιλία πηγών πληροφόρησης.
4. *Εφαρμογή – Υλοποίηση του προγράμματος*
 - Ακολουθούν το σχέδιο εργασίας και τα στάδια υλοποίησής του.
 - Κάνουν τις απαραίτητες αλλαγές και αναπροσαρμογές στον αρχικό τους προγραμματισμό.
 - Ελέγχουν την εργασία τους με βάση τα κριτήρια και τις προδιαγραφές που οι ίδιοι έχουν προκαθορίσει και αναπροσαρμόζουν τις ενέργειές τους.
5. *Παρουσίαση πλάνου εργασίας*
 - Περιλαμβάνει ανάλυση αναγκών, αρχικά σχέδια, κριτήρια, προδιαγραφές, στάδια υλοποι-

νης, τελικό «προϊόν».

- Περιλαμβάνει αξιολόγηση της μέχρι στιγμής εργασίας.
- Μοιράζουν ρόλους και κάνουν πρόβες.

6. *Παρουσίαση θεατρικής παράστασης*

- Προετοιμασία για τη θεατρική παράσταση.
- Παρουσίαση του θεατρικού έργου.
- Αξιολόγηση του έργου.

Αξιολόγηση από τις ομάδες

Η αξιολόγηση αποτελεί οργανικό μέρος της μεθόδου ανάπτυξης σχεδίων εργασίας. Είναι μια συνεχής διαδικασία, που επεκτείνεται σε όλα τα στάδια και συμβάλλει στον έλεγχο της υλοποίησης των δράσεων σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό και στον επανακαθορισμό των στόχων. Στο τέλος αξιολογείται από τους μαθητές η διαδικασία και η θεατρική παράσταση με την παρακάτω κλείδα παρατήρησης.

Κλείδα παρατήρησης

1. Διατύπωση προτάσεων – Επιλογή θέματος	1	2	3	4	5
Η πρόταση σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα και την ηλικία των μαθητών;					
Η πρόταση συνδέεται με την ύλη των μαθημάτων της τάξης και τους γενικούς και ειδικούς στόχους των μαθημάτων;					
Η πρόταση προσφέρεται για διαθεματική προσέγγιση;					
Οι μαθητές επιλέγουν το θέμα και τη μορφή του έργου τους;					
Επιλέγεται η κατάλληλη διαδικασία για το ανέβασμα της παράστασης;					
Οι μαθητές εκφράζουν ένα ευρύ φάσμα ιδεών σχετικά με τη διαδικασία;					
Οι μαθητές αναπτύσσουν την ιδέα στην οποία κατέληξαν;					
2. Διαμόρφωση γενικού σχεδίου εργασίας	1	2	3	4	5
Οι μαθητές σχεδιάζουν την εργασία τους και καθορίζουν τα στάδια υλοποίησης;					
Καθορίζουν κριτήρια και προδιαγραφές για το «παραγόμενο προϊόν»;					
Οριστικοποιούν όλα τα σημεία της διαδικασίας που πρόκειται να ακολουθήσουν;					

Συζητούν και δημιουργούν τις ομάδες δράσης: συγγραφής του έργου, σκηνικών – κοστούμιών – επιμέλεια προγράμματος, μουσικής – ηχητικής επιμέλειας, κίνησης – χορού, φωτισμού;					
3. Αναζήτηση – Συλλογή πληροφοριών	1	2	3	4	5
Οι μαθητές αναζητούν πηγές;					
Αξιολογούν τις πληροφορίες;					
Οι μαθητές κατακτούν επιπλέον πληροφόρηση για το θέμα τους μέσα από την έρευνα;					
Αξιοποιούν μια ποικιλία πηγών πληροφόρησης;					
4. Εφαρμογή – Υλοποίηση του προγράμματος	1	2	3	4	5
Ακολουθούν το σχέδιο εργασίας τους και τα στάδια υλοποίησης της;					
Κάνουν αλλαγές και αναπροσαρμογές στον αρχικό τους προγραμματισμό:					
Ελέγχουν την εργασία τους με βάση τα κριτήρια και τις προδιαγραφές που οι ίδιοι έχουν προκαθορίσει και αναπροσαρμόζουν τις ενέργειές τους;					
5. Παρουσίαση πλάνου εργασίας	1	2	3	4	5
Περιλαμβάνει ανάλυση αναγκών, αρχικά σχέδια, κριτήρια, προδιαγραφές, στάδια υλοποίησης, τελικό «προϊόν»;					
Περιλαμβάνει αξιολόγηση της μέχρι στιγμής εργασίας;					
Μοιράζουν ρόλους και κάνουν πρόβες;					
6. Παρουσίαση θεατρικής παράστασης	1	2	3	4	5
Προετοιμασία για τη θεατρική παράσταση.					
Παρουσίαση του θεατρικού έργου.					
Αξιολόγηση του έργου.					
7. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού	1	2	3	4	5
Βοηθά ο εκπαιδευτικός τους μαθητές στα διάφορα στάδια της εργασίας τους;					
Σχεδιάζει εκπαιδευτικές δραστηριότητες;					
Δημιουργεί ερεθίσματα για έρευνα πηγών πληροφόρησης και εφαρμογή των πληροφοριών στην πράξη;					
Διευκολύνει και κατευθύνει τους μαθητές με τρόπο ώστε οι ίδιοι να οδηγούνται στις λύσεις των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν;					
Σε περιπτώσεις που ο ίδιος δεν μπορεί να προσφέρει λύσεις σε όλα τα προβλήματα, υποδεικνύει στους μαθητές ειδικούς που θα πρέπει να συμβουλευτούν;					

8. Λειτουργία ομάδων	1	2	3	4	5
Υπάρχει θετική αλληλεξάρτηση – αλληλεπίδραση των μαθητών καθ' όλη τη διαδικασία της προσέγγισης του θέματος;					
Αναπτύσσουν πνεύμα συνεργασίας στην τάξη;					
Αναπτύσσουν κοινωνικότητα και ικανότητα επικοινωνίας;					
Αναπτύσσουν υπευθυνότητα;					
Επιλύουν τις διαφωνίες / συγκρούσεις χωρίς να διαταράσσεται το συνεργατικό πνεύμα της ομάδας;					
Οι ομάδες συνεργάζονται μεταξύ τους για την καλύτερη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος;					
9. Εξασφάλιση απαραίτητης υποδομής	1	2	3	4	5
Η αίθουσα όπου αναπτύσσεται το πρόγραμμα, πληροί τις προδιαγραφές που απαιτούνται, διαθέτει την κατάλληλη υποδομή;					
Υπάρχουν τα απαραίτητα έπιπλα και ο εξοπλισμός;					
Χρησιμοποιούνται από όλους τους μαθητές οι πηγές πληροφόρησης;					

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κατσαρός, Γ., & Μπούντα, Ε. (2002, Φεβρουάριος, Μάρτιος). *Εφαρμογές από τον Οδηγό για το Δάσκαλο*. Εισήγηση στα Επιμορφωτικά Σεμινάρια για την Ευέλικτη Ζώνη, Αθήνα, Πάτρα, Θεσσαλονίκη.
- Ματσαγγούρας, Η. (1994). *Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα: Gutenberg
- Ματσαγγούρας, Η. (1995). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα.
- Μπούντα, Ε., Σιγάλας, Γ., & Κατσαρός, Γ. (2001). *Αισθητική Αγωγή. Στο Οδηγός για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης. Βιβλίο για το Δάσκαλο*. Αθήνα ΥΠΕΠΘ-ΠΤ. σελ. 115-120
- Σιγάλας, Γ., Κατσαρός, Γ., Μπούντα, Ε., Τότση Λ. (2002). Προσομοίωση ανάπτυξης του Σχεδίου Εργασίας «Έντυπο για τις Καλές Τέχνες»(σελ. 205-222) Αθήνα, *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*.
- Σιγάλας, Γ., Κατσαρός, Γ., Μπούντα, Ε. κ.ά. (2001). Καινοτόμες Δραστηριότητες στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση με θέμα «Πολιτισμός-Τέχνες». *Τα Εκπαιδευτικά*, σ. 61-62, 147-159.

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΤΗ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΤΑΞΗ ΣΤ΄

ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ: 5 δώρα

ΜΑΘΗΜΑΤΑ: Γλώσσα, Μουσική, Γυμναστική, Κοινωνική Αγωγή

ΣΚΟΠΟΙ: Να αναδειχθούν οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση, για αλληλεγγύη, για διαπολιτισμικό σεβασμό και εναντίωση του εθνικιστικού τρόπου σκέψης. Να βιώσουν οι μαθητές τους διαφορετικούς πολιτισμούς και την αξία του πολιτισμού των τσιγγάνων και να νιώσουν πως οι μη τσιγγάνοι μπορούν να συνυπάρχουν με τους τσιγγάνους όταν καταργηθούν οι λόγοι που τους διαχωρίζουν.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ: Διαβάζουν και κατανοούν κλασικά ή σύγχρονα λογοτεχνικά κείμενα και ποιήματα. Ακούνε τσιγγάνικη και σύγχρονη ελληνική μουσική και ασκούνται στο τραγούδι. Γυμνάζουν το σώμα τους, χορεύουν με ρυθμό. Αναγνωρίζουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των πολιτών και τις αξίες της ανθρώπινης κοινωνίας.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ:

Συνοδευτικά κείμενα – βιβλία

Σκίτσα, ζωγραφιές και φωτογραφίες, κείμενα από εφημερίδες και περιοδικά

Τσιγγάνικη και σύγχρονη ελληνική μουσική

Ντοκιμαντέρ και ταινίες από τη ζωή των τσιγγάνων

Αντικείμενα για το παιχνίδι μίμησης: ρούχα ελαφρά, χρωματιστά, μαντίλες, βιολί ντέφι, CD-player, CD με χορευτικά τραγούδια, μερικά ξύλα, δύο κομμάτια ύφασμα, φακοί.

Βιντεοκάμερα και βιντεοκασέτα, φωτογραφική μηχανή και φιλμ.

Γραφική ύλη για το ερωτηματολόγιο και την αναπαραγωγή του.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- A.** Διαβάζουν σχετικά λογοτεχνικά κείμενα και ποιήματα από τη ζωή των τσιγγάνων. Αναλύουν τα δραματικά στοιχεία των κειμένων και ανακαλύπτουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τσιγγάνων (τον τόπο και τον τρόπο που ζουν, τα γλέντια τους) και τις ομοιότητες και διαφορές τους με τη ζωή των μη τσιγγάνων.
- B.** Ενημερώνονται για έννοιες-κλειδιά όπως: ρατσισμός, ανθρώπινα δικαιώματα, μειονότητες, προκατάληψη, ισότητα, δικαιοσύνη, σεβασμός κ.ά. Καταγράφουν λέξεις και φράσεις σχετικά με τους τσιγγάνους. Φιλοτεχνούν αφίσα με ζωγραφιές που αφορούν τις έννοιες-κλειδιά.

- Γ.** Κατασκευάζουν φάκελο-ντοσιέ με άρθρα από εφημερίδες, περιοδικά, φωτοτυπίες βιβλίων.
- Δ.** Επιλέγουν εικαστικά έργα με πορτρέτα παιδιών από βιβλία τέχνης ή μικρές κάρτες, τα παρατηρούν και προσπαθούν να καταλάβουν τα συναισθήματα που αποτυπώνει ο καλλιτέχνης και τον τρόπο (χρώματα, φωτισμός κ.ά.) που χρησιμοποιεί.
- Ε.** Βλέπουν αντίστοιχες ταινίες και ντοκιμαντέρ και επισημαίνουν αυτά που τους εντυπωσίασαν.
- ΣΤ.** Συζητούν με τσιγγάνους ή άλλους μαθητές με διαφορετικό πολιτισμό για τις πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Αν δεν υπάρχουν στο σχολικό τους περιβάλλον, επισκέπτονται σχολεία ή χώρους που ζουν. Βιντεοσκοπούν και φωτογραφίζουν τις συναντήσεις τους.
- Ζ.** Με την παρακίνηση του δασκάλου κάνουν αυτοσχεδιασμούς. Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες· τους τσιγγάνους και τους μη τσιγγάνους. Οι ομάδες ξεκινούν για διακοπές και η κάθε ομάδα ετοιμάζεται και παίρνει τα δικά της πράγματα. Φτάνουν στην παραλία και κατασκηνώνουν. Η ομάδα των τσιγγάνων στήνει αμέσως τη σκηνή της. Η άλλη ομάδα δυσκολεύεται και ζητά τη βοήθειά τους. Το βράδυ οι δυο ομάδες διασκεδάζουν στην αρχή ξεχωριστά. Οι τσιγγάνοι παίζουν τα μουσικά όργανά τους, τραγουδούν και χορεύουν όλοι μαζί. Οι μη τσιγγάνοι ακούνε από το CD-player σύγχρονα χορευτικά τραγούδια ο καθένας μόνος του. Στο τέλος όλοι γίνονται μια παρέα και γλεντούν μαζί. (Οι αυτοσχεδιασμοί βιντεοσκοπούνται).
- Η.** Οι μαθητές συζητούν για τη δραστηριότητα των τσιγγάνων. Καταγράφουν τα συναισθήματα που ένιωσαν παίζοντας τους αντίστοιχους ρόλους και συμπεραίνουν τα θετικά στοιχεία της συνύπαρξης των διαφορετικών πολιτισμών.
- Η δραστηριότητα έχει διαπολιτισμικό χαρακτήρα. Επιτρέπει στο μαθητή να αναγνωρίσει τους διαφορετικούς πολιτισμούς και να νιώσει πώς μπορούν οι άνθρωποι να συνυπάρξουν όταν καταργηθούν οι λόγοι που τους διαχωρίζουν. Η επιλογή του χώρου «Θάλασσα» και του χρόνου «Διακοπές» αποτελούν δυο αναγκαίες συνθήκες για τη συνάντηση των δύο ομάδων.
- Θ.** Σχεδιάζουν και συντάσσουν ερωτηματολόγια που συμπληρώνουν όλοι οι μαθητές του σχολείου προκειμένου να καταρτίσουν κατάλογο με τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που θα ήθελαν να ισχύουν στο σχολείο τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Σαμαράκης, Α., (2001) Τα δικαιώματα του παιδιού στο *Βλέπω το σημερινό κόσμο*, Πολυθεματικό Βιβλίο Δημοτικού Σχολείου για την Ευέλικτη ζώνη, ΥΠΕΠΘ, ΠΙ, Αθήνα, σ. 87-88
- UNISEF (1993) *Τα δικαιώματα των παιδιών στον κόσμο*.
- Οι 10 Βασικές Αρχές της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού* (1997) Αθήνα, Έκδοση του Ιδρύματος για το Παιδί και την Οικογένεια.
- Κόμπου, Κ., *Το δικαίωμα στη διαφορά στο Ανοιχτό σχολείο*, τεύχ. 68, σ. 7-18
- Σιρ Δ. *Ο πιο διαφορετικοί φίλοι στο Ανοιχτό σχολείο*, τεύχ. 84, σ. 9-10
- Μανδηλαράς Φ., (1999) *Ο μεγάλος ίσκιος και οι τσιγγάνοι*, Αθήνα, εκδ. Πατάκη.

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Από το λατρευτικό στο θεατρικό χώρο»

ΤΑΞΗ Ε΄

ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ: 5 δίωρα

ΜΑΘΗΜΑΤΑ: Ιστορία (Μυθολογία), Μαθηματικά, Γεωγραφία, Εικαστικά

ΣΚΟΠΟΙ: Να κατανοήσουν την έννοια του χώρου. Να καλλιεργήσουν τη φαντασία και την αυτοσυγκέντρωσή τους. Να νιώσουν πως με τη δράση τους δημιουργούν το χώρο.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ: Γνωρίζουν την ιστορία και εξέλιξη του θεάτρου. Γνωρίζουν τα αρχαία θέατρα και τη λειτουργία τους. Μαθαίνουν να υπολογίζουν τα μήκη τις περιμέτρους και τις επιφάνειες και εξοικειώνονται με τη χρήση της κλίμακας. Αντιλαμβάνονται τις πραγματικές αποστάσεις και τις αποστάσεις στους χάρτες. Κατασκευάζουν μακέτες.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ:

Φωτογραφίες, εικόνες αγγείων και βιβλία για δρώμενα, τελετουργικό χορό και αρχαία θέατρα (καθώς και εκπαιδευτικό υλικό μουσείων).

Γαλλικό μέτρο, χάρακας, μεγάλοι χάρτες.

Βιντεοκάμερα και βιντεοκασέτα, φωτογραφική μηχανή και φιλμ.

Γραφική ύλη για το ερωτηματολόγιο και την αναπαραγωγή του.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Α.** Αφού προηγηθεί η σχετική έρευνα και συζήτηση στην τάξη, επισκέπτονται μουσεία ή άλλους πολιτιστικούς χώρους. Οι μαθητές παρατηρούν τα αγγεία με τα λατρευτικά δρώμενα και τον τελετουργικό χορό. Οι ομάδες παρουσιάζουν την εργασία τους επιτόπου και συμπληρώνουν ένα ερωτηματολόγιο σχετικό με το χώρο επίσκεψης.
- Β.** Παρακολουθούν, αν έχουν τη δυνατότητα, ένα σημερινό λαϊκό δρώμενο με χορούς και τραγούδια ή ένα αντίστοιχο video. Συμπληρώνονται από τους μαθητές τα φύλλα εργασίας.
- Γ.** Γνωρίζουν τα αρχαία θέατρα της Ελλάδας με επίσκεψη ή βλέποντας φωτογραφίες, διαφάνειες και video. Χωρίζονται σε ομάδες και ερευνούν το αρχαίο θέατρο, την αρχιτεκτονική του, τη λειτουργία των μερών του (ορχήστρα, πάροδοι, θυμέλη, σκηνή κ.ά.) και την ιστορική εξέλιξη του θεάτρου. Συγκεντρώνουν στοιχεία για το Χορό, τους υποκριτές, το σκηνικό και δραματικό χώρο, τη σκηνογραφία, τα κοστούμια και τη μάσκα-προσωπείο.

- Δ.** Μετρούν και υπολογίζουν την επιφάνεια της τάξης τους. Το ίδιο κάνουν και με τη σκηνή του αμφιθεάτρου. Ανεβαίνουν στη σκηνή και την «περπατούν» για να νιώσουν τις αποστάσεις. Κλείνουν τα μάτια τους και φαντάζονται το χώρο. Αυτοσυγκεντρώνονται και συμπεριφέρονται «σαν να ήταν σε κάποιο συγκεκριμένο χώρο». Μετά σχολιάζουν πώς ο χώρος της σκηνής του αμφιθεάτρου μετατράπηκε σε «εκκλησία, δημαρχείο, αγορά κ.ά.» και ποια ήταν η δική τους συμπεριφορά μέσα σ' αυτόν.
- Ε.** Μετρούν αποστάσεις στο χάρτη της Ελλάδας, στο χάρτη της Ευρώπης και στον παγκόσμιο χάρτη και μετά με τη βοήθεια της κλίμακας τις μετατρέπουν στις πραγματικές αποστάσεις.
- ΣΤ.** Κατασκευάζουν μακέτα του αρχαίου θεάτρου. Υπολογίζουν τις πραγματικές αποστάσεις του θεάτρου, βιντεοσκοπούν και φωτογραφίζουν το χώρο. Μετά με τη βοήθεια της κλίμακας αποτυπώνουν τις αποστάσεις αυτές και το σχέδιο του θεάτρου σε μακέτα.

Υλικό για το αρχαίο ελληνικό θέατρο:

1. Θέατρο του Διονύσου.

Μια μέρα θα πάμε τους μαθητές μας στο αρχαιότερο θέατρο όπου δόθηκαν θεατρικές παραστάσεις, στο Θέατρο του Διονύσου. Εκεί θα τους μιλήσουμε επί τόπου για το πώς χτίστηκε το θέατρο μέσα στον ίδιο χώρο του παλιού ναού του Διονύσου. Έτσι θα διαπιστώσουν τη συγγένεια του θεάτρου με τη θρησκεία, την παράδοση και το μύθο. Η μορφή του θεάτρου είναι η εξής : υπήρχε ένα κυκλικό μέρος, η ορχήστρα, που προοριζόταν για τον Χορό. Είχε δύο εισόδους που φαίνονται καθαρά, τις παρόδους, απ' όπου έμπαινε ο Χορός. Στο κέντρο της υπήρχε ο βωμός του θεού, η θυμέλη. Στο πίσω μέρος ήταν η σκηνή. Τα πρώτα χρόνια, σκηνή ήταν ο χώρος όπου ετοιμάζονταν οι υποκριτές και η δράση γινόταν στην ορχήστρα. Αργότερα, υψώθηκε το λογείον και οι ηθοποιοί έπαιζαν σ' αυτό το υπερυψωμένο ξύλινο πατάρι. Στο βάθος της σκηνής υπήρχε ένα μόνιμο οικοδόμημα, ο οίκος, με τρεις πόρτες, απ' όπου έβγαιναν τα πρόσωπα από το παλάτι ή το ναό. Πίσω και κάτω από τη σκηνή υπήρχαν πρόχειρες εγκαταστάσεις για τους υποκριτές, όπου άλλαζαν, για να υποδυθούν άλλο πρόσωπο και περίμεναν να βγουν στη σκηνή. Το κοίλον ήταν ο χώρος των θεατών, ένα ημικυκλικό ανοικτό οικοδόμημα χωρισμένο με σκαλιά και κερκίδες. Η κυκλική μορφή της ορχήστρας θυμίζει ότι στην αρχή οι θεατές ήταν καθισμένοι γύρω από τους χορευτές που χόρευαν. Έτσι ένα κυκλικό αλώνι για τις ορχηστρικές κινήσεις του Χορού και ένα μεταβλητό πρόσθετο κερκίδωμα για τους θεατές φαίνεται πως αποτελούσαν τον πρώτο, ορισμένο, χώρο θεάτρου.

Η παράδοση μας πληροφορεί ότι οι Αθηναίοι αναγκάστηκαν να εξασφαλίσουν για τους δραματικούς αγώνες μόνιμο χώρο, μετά την κατάρρευση των κερκίδων του πρώτου θεάτρου μέσα στο τέμενος του Διονύσου (νότια πλαγιά Ακρόπολης).

2. Αρχαία ελληνική τραγωδία

Ο Χορός

Στο αρχαίο δράμα η δράση Χορού και Υποκριτών παραμένει ενιαία. Ο Χορός συμμετέχει στη δραματική εξέλιξη, θυμίζοντας την αρχική του λειτουργία. Για μεγάλο διάστημα ήταν το σημαντικότερο στοιχείο του θεάτρου αφού η τραγωδία έλκει την καταγωγή της από το διθύραμβο.

Ο ίδιος ο ποιητής αναλάμβανε τη διδασκαλία του Χορού. Ο διθυραμβικός Χορός είχε 50 χορευτές. Μέχρι την εποχή του Αισχύλου εξακολουθεί να είναι σημαντικός. Αυτό φαίνεται και από τους τίτλους των τραγωδιών του, όπου το δράμα αναφέρεται στο Χορό όπως: «Ίκέτιδες», «Χοηφόροι», «Ευμενίδες». Ο εντυπωσιακός αυτός αριθμός σιγά σιγά μειώθηκε στους 15 για κάθε τραγωδία. Ο Χορός έμπαινε στην ορχήστρα από την δεξιά είσοδο, σε διαδοχικές σειρές τριών ή πέντε προσώπων, με επικεφαλής τον Κορυφαίο. Αντιπροσώπευε ομάδα ατόμων, σε αντίθεση με τους ηθοποιούς που παρίσταναν τους μυθικούς ήρωες. Οι χορευτές ντύνονταν ομοιόμορφα, ανάλογα με τις ανάγκες του έργου.

Η μουσική, που δυστυχώς έχει χαθεί - και οι πηγές μας είναι ελάχιστες - είχε μεγάλη σημασία στην τραγωδία. Αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος της, συμβάδιζε με το περιεχόμενο και στήριζε το χορό (λυρικά μέρη στην πάροδο και στα στάσιμα, καθώς και στα μέρη των διαλόγων/ κομμού Χορού και πρωταγωνιστών). Ο ίδιος ο ποιητής συνέθετε τη μουσική του έργου. Όσο για το χορό, την όρχηση, διατηρούσε κι' αυτή επίσης μια αντιστοιχία με το ρυθμό του λόγου. Κατά τα σχόλια της εποχής, οι χορευτές χόρευαν γύρω από τη θυμέλη. Στις διαλογικές σκηνές υποθέτουμε - και αυτό υποστηρίζεται με τη σύγχρονη σκηνοθεσία - ότι ο Χορός ανταποκρινόταν με ρυθμικές κινήσεις στα δραματικά γεγονότα.

Οι Υποκριτές

Τα πρόσωπα που ενσαρκώνανε οι ηθοποιοί ανήκουν στον κόσμο του μύθου και ξεχώριζαν σε σχέση με το Χορό. Ο Αισχύλος χρησιμοποίησε μόνο δύο ηθοποιούς για όλους τους ρόλους. Ο τρίτος ηθοποιός που εισήγαγε ο Σοφοκλής επέτρεψε την αύξηση του αριθμού των προσώπων επί σκηνής. Εξάλλου η ανάγκη για περισσότερα πρόσωπα μεγαλώνει όσο οι τραγικοί ποιητές ενδιαφέρονται περισσότερο για τη δράση. Στο Σοφοκλή οι τραγωδίες παίρνουν το όνομά τους από τον ήρωα και σ' αυτόν επικεντρώνεται το δραματικό ενδιαφέρον.

Αντίθετα με το Χορό που δεν έχει ατομικότητα, οι ήρωες είναι πρόσωπα. Η ατομική τους διάσταση φαίνεται στο κοστουμί τους και τη μάσκα.

Για τον ηθοποιό υπάρχουν οι όροι «υποκριτής» και «τραγωδός». Όλοι οι ρόλοι παίζονταν από άνδρες. Η θέση του πρωταγωνιστή είναι ιδιαίτερα σημαντική. Στο παίξιμο του ηθοποιού πρέπει να επικρατούσε στυλιζάρισμα με τη χρήση μάλιστα της μάσκας και την προσωδία στην εκφορά του λόγου. Τα σπουδαιότερα μέσα μίμησης ήταν η φωνή και το σώμα του ηθοποιού. Οι υποκριτές, όπως και τα μέλη του Χορού, έπρεπε να είναι ικανοί τραγουδιστές και χορευτές.

Ο κάθε υποκριτής έπαιζε περισσότερους ρόλους. Αυτή η πολλαπλή εμφάνιση πραγματοποιείται με τη μάσκα-προσωπείο. Σαν συνέπεια ο διάλογος περιορίζεται το πολύ ανάμεσα σε τρία πρόσωπα, ενώ τα άλλα που βρίσκονται επί σκηνής μένανε βουβά. Έτσι εφαρμοζόταν η σύμβαση των τριών υποκριτών που δεν τόλμησαν να τους αυξήσουν περισσότερο. Μια άλλη γνωστή και σημαντική σύμβαση ήταν το γεγονός πως οι γυναικείοι ρόλοι παίζονταν από άνδρες. Ο υποκριτής της τραγωδίας δεν έχει τίποτα το κοινό με το σημερινό πρωταγωνιστή στο θέατρο και πολύ περισσότερο στον κινηματογράφο ή στην τηλεόραση.

Σκηνογραφία, κοστούμια, μάσκα.

Η μεγάλη αλλαγή, που χαρακτηρίζει τις παραστάσεις του 5ου αιώνα είναι η χρήση της σκηνογραφίας. Η σκηνογραφία, κατά τον Αριστοτέλη υπήρξε καινοτομία του Σοφοκλή. Στην ίδια μάλιστα περίοδο τοποθετείται η καλλιτεχνική δραστηριότητα ενός μεγάλου «σκηνογράφου», του Αγαθάρκου, που αξιοποίησε τη χρήση της προοπτικής στην απόδοση των αρχιτεκτονικών όγκων. Άλλοι μελετητές αναφέρουν και το όνομα του Απολλόδωρου του «σκιαγράφου», που ήταν μεταγενέστερος. Η προσπάθειά να δώσουν βάθος σε μια εικόνα ευνόησε την ανάπτυξη της σκηνογραφίας στο αρχαίο θέατρο.

Η **όψις**, που κατά τον Αριστοτέλη καλύπτει το συνολικό αποτέλεσμα της σκηνικής παρουσίασης ενός έργου, έχει καθεί για μας ανεπιστρεπτή. Σήμερα η λειτουργία της θεατρικής ψευδαισθήσης στηρίζεται από άλλα μέσα όπως τον φωτισμό κλπ, που απομονώνει το σκηνικό χώρο από το θεατή, ενώ στην αρχαιότητα ο σκηνικός χώρος αποτελούσε μέρος του ευρύτερου θεατρικού χώρου. Η ακρόαση υποθέτουμε ότι αποτελούσε το κύριο ερέθισμα για το μέσο θεατή. Αυτή η ακουστική ευαισθησία, αν συνδυαστεί με το θρησκευτικό χαρακτήρα του θεάτρου, αλλά και την κοινωνική μορφή των αγώνων, μπορούν να μας δώσουν μια κάπως πιο σαφή ιδέα της ερμηνείας και της μορφής της παράστασης. Το αρχαίο θέατρο ήταν θέατρο του λόγου.

Η ενδυμασία είχε τη σημασία της στο αρχαίο θέατρο. Ο Αριστοφάνης σατιρίζει τους κουρελιασμένους ήρωες του Ευριπίδη. Ο **κόθορνος**, μια ειδική μορφή για παπούτσια, κάνει το κοστούμι μεγαλόπρεπο υψώνοντάς το. Το μέγεθος του μυθικού ήρωα αποδίδεται και με ειδική κόμμωση (όγκος), η οποία ολοκληρώνει τη μάσκα.

Η κωμική ενδυμασία ήταν διαφορετική. Ένας πολύ κοντός χιτώνας, άφηνε να φανεί ο δερμάτινος φαλλός ενώ διάφορα άλλα εξαρτήματα υποστήριζαν τον κωμικό. Ο Χορός τέλος εμφανίζονταν με την ανάλογη μορφή π.χ. γυναικών, πτηνών, ζώων.

Η **μάσκα - προσωπείο**, που προέρχεται από τη διονυσιακή λατρεία τονίζει τη μυθική-λατρευτική καταγωγή του αρχαίου δράματος. Από την άλλη αποτελεί ουσιαστικό στήριγμα της δραματικής υποκριτικής τεχνικής στο αρχαίο θέατρο. Η ύπαρξη της μάσκας αναγκάζει τον υποκριτή σε συγκεκριμένη σκηνική συμπεριφορά και καθορίζει το ύφος της παράστασης.

Τα προσωπεία στην αρχή ήταν πηλίνα, αργότερα έγιναν δερμάτινα, κάλυπταν όλο το πρόσωπο και συνδυάζονταν με περούκα. Ο Πολυδεύκης στον κατάλογό του, τον 2ο αιώνα μ. Χ. μας περιγράφει 76 μάσκες: 28 τραγικές, 44 κωμικές και 4 σατυρικές ενώ τις κατατάσσει σε γέροντες, νέους άνδρες, σκλάβους και γυναίκες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιατρομανωλάκης Γ., (1992). *Δύο μελέτες για την αρχαία τραγωδία*, Αθήνα, Καρδαμίτσα.
- Γκρεΐβς Ρ., (1979). *Οι ελληνικοί μύθοι*, Αθήνα, 1-3 ΠΛΕΙΑΣ – ΡΟΥΓΚΑΣ
- Γιατρά Δ., (1991). *Το αττικό πλήρες δράμα ως μορφή τέχνης*, Αθήνα, Εστία.
- Διαμαντόπουλος Α., (1978). *Η πολιτική μαρτυρία του ερωτικού μύθου στην τραγωδία*, Αθήνα, ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.
- Διαμαντόπουλος Α., (1992). *Προμηθέας Δεσμώτης και Λυόμενος του Αισχύλου*, Αθήνα, Παπαδήμας.
- Κακούρη Κ., (1974). *Προϊστορία του Θεάτρου*, Αθήνα, ΥΠ.ΠΟ
- Κωνσταντόπουλος Μ., (1990). *Το θέατρο του ασυνείδητου*, Αθήνα, Εξάντας.

- Λιγνάδης Τ., (1988). *Το ζώον και το τέρας*, Αθήνα, Ηρόδοτος.
- Νίτσε Φ., (χ.ν.), *Η γέννηση της τραγωδίας*, Αθήνα, εκ.Μαρή
- Λεκατσάς Π., (1976). *Το θείον δράμα*, Αθήνα, Κείμενα.
- Μοσσέ Κ., (1988). *Αθήνα, Ιστορία μιας δημοκρατίας*, Αθήνα, Μ.Ι.Ε.Τ.
- Σολομού Α., (1993). *Τι προς Διόνυσον*, Αθήνα, ΔΙΦΡΟΣ.
- Baldry H. C., (1992). *Το τραγικό θέατρο στην αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα, Καρδαμίτσα.
- Blume H. D., (1989). *Εισαγωγή στο αρχαίο θέατρο*, Αθήνα, Μ.Ι.Ε.Τ.
- Kott J., (1976). *Θεοφαγία. Δοκίμια για την αρχαία τραγωδία*, Αθήνα, Εξάντας.
- Lesky A., (1989 – 1990). *Η τραγική ποίηση των αρχαίων Ελλήνων*, I-II , Μ.Ι.Ε.Τ.
- Scheler M., (1991). *Το φαινόμενο του τραγικού*, Αθήνα, Έρασμος.
- Schelling F. W., (1992). *Η δραματική ποίηση*, Αθήνα, Έρασμος.
- Χουρμουζιάδης Ν. Χ., (1991). *Όροι και μετασχηματισμοί στην αρχαία ελληνική τραγωδία*, Αθήνα, Γνώση.
- Χουρμουζιάδης Ν. Χ., (1998). *Περί Χορού, Ο ρόλος του ομαδικού στοιχείου στο αρχαίο δράμα*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- Vernant J. P., Vidal-Naquet P., (1998). *Μύθος και Τραγωδία στην αρχαία Ελλάδα*, Αθήνα, Ζαχαρόπουλος.
- Η ΑΡΧΑΙΑ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ- ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ, Σεμινάριο Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων, Σεπτέμβριος 1988
- PROBLEMES DU MYTHE ET DE SON INTERPRETATION (Actes du colloque de Chantilly 24, 25-4-1976), LES BELLES LETTRES, 1978
- Herington J., (1988). *Aeschylus*, Θεσσαλονίκη, Εκδ. Βάνιας.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Για την τέχνη του θεάτρου

- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, (1982). *Περί ποιητικής* (μετ.στ. Δρομάζος), Αθήνα, Κέδρος.
- ΑΡΤΟ Α., (1992). *Το θέατρο και το είδωλό του*, Αθήνα, Δωδώνη, ISBN 960-248-095-5.
- ΓΚΟΡΤΣΑΚΟΦ Ν., (1997). *Βαχτάνγκωφ-Μαθήματα σκηνοθεσίας και υποκριτικής*, Αθήνα, Μέδουσα.
- ΓΚΡΟΤΟΦΣΚΙ Γ., (1982). *Για ένα φτωχό θέατρο*, Αθήνα, Θεωρία.
- ΛΙΓΝΑΔΗΣ Τ., (1990/1992). *Θεατρολογικά Ι,ΙΙ: Εμπειρίες και διδάγματα από ένα άμεσο θέατρο*, Αθήνα, Μπούρας.
- ΜΟΥΡ Σ., (1980). *Το σύστημα Στανισλάβσκι*, Αθήνα, Παρασκήνιο.
- ΜΠΑΚΟΝΙΚΟΛΑ Χ., (1998). *Η τέχνη του θεάτρου*, Αθήνα, ΓΓΝΓ.
- ΜΠΕΚ Τ., (1982). *Η ζωή του θεάτρου*, Αθήνα, Οδυσσεάς.
- ΜΠΡΟΥΚ Π., (1998). *Η ανοιχτή πόρτα*, Αθήνα, Κοάν.
- ΜΠΡΟΥΚ Π., (1976). *Η σκηνή χωρίς όρια*, Θεσ/νίκη, Εγνατία.
- ΠΛΩΡΙΤΗΣ Μ., (1990). *Μίμος και Μίμοι*, Αθήνα, Καστανιώτης, ISBN 960-03-0695-8.
- ΡΙΤΣΑΡΝΤΣ Τ., (1998). *Για τη δουλειά με το Γκροτόφσκι πάνω στις σωματικές δράσεις*, Αθήνα, Δωδώνη.
- ΣΕΒΑΣΤΙΚΟΓΛΟΥ Γ., (1992). *Πράξις*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- ΣΟΛΟΜΟΣ Α., (1980). *Βίος και παίγνιον*, Αθήνα, Δωδώνη.
- ΣΤΑΝΙΣΛΑΒΣΚΙ Κ., (1959). *Ένας ηθοποιός δημιουργείται*, Αθήνα, Γκόνης.
- ΣΤΑΝΙΣΛΑΒΣΚΙ Κ., (1980). *Η ζωή μου στη τέχνη*, Αθήνα, Γκόνης.
- ΣΤΑΝΙΣΛΑΒΣΚΙ Κ., (1962). *Πλάθοντας ένα ρόλο*, Αθήνα, Γκόνης.
- BARBA E, (1999). *Land of ashes and diamonds-My apprenticeship in Poland, Wales*, Black Mountain
- BARBA E., (1995). *L'énergie qui danse. L'art secret de l'acteur, Bouffonneries 32-33*, (The Secret Art of the Performer, ISBN 0-415-05308-0).
- BATISTE J., (1991). *La escenografía*, Barcelona, La Galera
- BENEDETTI J. Stanislavski, *A Biography*, ISBN 0-413-52520-1.
- BENEDETTI J. Stanislavski, *An Introduction*, ISBN 0-413-500300-6.
- BOAL A., (1992). *Games for actors and non-actors*, Routledge, ISBN 0-415-06155-5.
- BOAL A., (1998). *Legislative theatre*, Routledge, ISBN 0-415-18241-7.
- BOAL A., (1995). *The rainbow of desire*, Routledge, ISBN 0-415-10349-5.
- BOAL A., (1979). *Theatre of the Oppressed*, Pluto Classic ISBN 0-86104-080-5.
- KOTT J., (1988). *Ένα θέατρο ουσίας*, Αθήνα, Χατζηνικολή.
- KOTT J., (1970). *Σαίπηρη, ο σύγχρονός μας*, Αθήνα, Ηριδανός.
- Redgrave M., (1953). *The actor's ways and means* New York, Theatre Arts Books.
- RYNGAERT J-P., (1996). *Introduction a l'analyse du théâtre*, Paris, Dunod.
- RYNGAERT J-P., (1993). *Lire le théâtre contemporain*, Paris, Dunod.
- Spolin Viola., (1963). *Improvisation for the theatre*, North-Western University, Evanston.
- VASSILIEV A., (1999). *Sept ou huit leçons de théâtre*, Paris, P.O.L.

Για την εκπαίδευση και το θέατρο

- BARRET G., (1989). *Essai sur la pédagogie en expression dramatique et en éducation*, Montréal, Ed. Recherche en Expression.
- BARRET G., (1992). *Pédagogie de l'expression dramatique*, Montréal, Ed. Recherche en Expression.
- BEAUCHAMP H., (1998). *Το παιδί και το δραματικό παιχνίδι*, Αθήνα, Τυπωθήτω.
- BERNARDI C.- COUMINETI B, (1998). *L' ora di teatro. Orientamenti europei ed esperienze italiane nelle istituzioni educative*, Milano, Euresis Edizioni.
- BETTELHEIM B., (1995). *Η γοητεία των παραμυθιών* (μετ. Ε. Αστερίου), Αθήνα, Γλάρος.
- BOLTON G., DAVIS D., (2000). *Acting Classroom Drama*, Trentham books, ISBN 1858561094.
- BOLTON G., (1984). *Drama as Education*, London, Longman.
- BOLTON G., (1992). *New Perspectives on Classroom Drama*, Simon & Schuster.
- C.N.D.P., (1993). *L' Education Artistique à l' école*, Paris, Savoir, Hachette.
- CAILLAT G.,CITTERIO R., GASPARD-HUIT D., MARION C., (1994). *Du théâtre à l'école*, Paris , Hachette.
- COURTNEY R., (1989). *Play, Drama & Thought*, Toronto/Canada, Simon & Pierre (Also 1968 edition: Cassell. London).
- DEARY T., (1977). *Teaching through Theatre -Six Practical Projects*, London, Samuel French, ISBN 0-573-09040-8.
- DELDIME R., (1996). *Θέατρο για την παιδική και νεανική ηλικία* , Αθήνα, Τυπωθήτω.
- HEATHCOTE D. & BOLTON G., (1995). *Drama for Learning- D. Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*, Heinemann, ISBN 0-435-08643-X.
- McCASSLIN N., (1990). *Creative drama in the classroom*, California, Players Press.
- MOGET A., (1996). *Le jeu de l'école et du théâtre, La contradiction positive*, Académie de Versailles, Centre Régional de documentation Pédagogique.
- MONOD R., (1983). *Jeux dramatiques et pédagogie*, Paris, Collection des Cahiers d' Education Permanente.
- REDINGTON C., (1983). *Can Theatre Teach?*, Pergamon.
- RENOULT N. et B. - VIALARET C., (1986). *S' exprimer par le théâtre*, Paris, Armand Colin.
- RENOULT N. et B.- GAUTIER P. (1992). *L'enfant et le théâtre*, Paris, Armand Colin.
- Rogers N., (1993). *The creative connection. Expressive arts and healing*, Palo Alto. Science and Behaviour Books.
- Russell H. (1985). *Program evaluation in the arts. In Kase-Polisini, J.Colby, R. Coombs, C., Courtney, R., Heinig, R., Wright, L. (Eds.). Creative Drama in a developmental context.* (pp. 95-113). Lanham, MD: University Press of America.
- Slade Peter (1954). *Child drama* London, University of London.
- RYNGAERT J-P., (1991). *Le jeu dramatique en milieu scolaire*, Bruxelles, De Boeck Université, Editions Universitaires.
- SOMERS J (Ed). (1996). *Drama and Theatre in Education*, Toronto, Captus University Pub.
- VALLON C.,(1983). *Pratique du Théâtre pour Enfants*, Paris, Pierre-Muriel FAVRE.
- Warren B. (Ed.) (1995). *Creating a theatre in your classroom*, Toronto, Captus University Pub.
- Way Br. (1967). *Development through drama*, London, Longman.
- ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (2000). *Η δραματική τέχνη στην εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα ISBN 960-344-693-9.

- ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1983). *Η Δραματοποίηση για παιδιά*, Αθήνα, εκδ. Άλκηστις.
- ΑΛΚΗΣΤΙΣ, (1989). *Το βιβλίο της δραματοποίησης*, Αθήνα, εκδ. Άλκηστις.
- ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ Θ., (1996). *Fantasyland, Θέατρο για Παιδικό και Νεανικό Κοινό*, Αθήνα, Τυπωθήτω.
- ΓΡΑΜΜΑΤΑΣ Θ., (1997). *Θεατρική παιδεία και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*, Αθήνα, Τυπωθήτω.
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΑ ΝΙΑΤΑ, (1991)
Θέατρο για παιδιά, ένας πρακτικός οδηγός.
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΑ ΝΙΑΤΑ, (2002)
Θέατρο για παιδιά 2, Θέατρο και σχολείο.
- ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ Λ., (1991). *Το θεατρικό παιχνίδι*, Αθήνα, Καστανιώτης ISBN 960-03-0141-7
- ΚΟΥΡΕΤΖΗΣ Λ., (1990). *Το θέατρο για παιδιά στην Ελλάδα*, Αθήνα, Καστανιώτης ISBN 960-03-0502-1
- ΛΙΓΝΑΔΗΣ Τ., (1985). *Γνωριμία με το θέατρο*, Αθήνα, Διάγραμμα.
- ΜΟΥΔΑΤΣΑΚΙΣ Τ, (1994). *Η θεωρία του Δράματος στη σχολική πράξη*, Αθήνα, Καρδαμίτσα.
- ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ Εκπαιδευτικών για το θέατρο στην εκπαίδευση, (2003) *Θέατρο και εκπαίδευση - χτίζοντας γέφυρες*, Αθήνα, Μεταίχμιο.
- ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ Εκπαιδευτικών για το θέατρο στην εκπαίδευση, (2002)
Το Θέατρο στην εκπαίδευση-μορφή τέχνης και εργαλείο μάθησης. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- ΠΡΟΠ ΒΛ., (1987). *Μορφολογία του παραμυθιού*, Αθήνα, Καρδαμίτσα.
- ΡΟΜΠΙΝΣΟΝ Κ., (1999). *Οι τέχνες στα σχολεία*, Αθήνα, Καστανιώτης.
- ΡΟΝΤΑΡΙ Τ., (1985). *Γραμματική της Φαντασίας*, Αθήνα, Τεκμήριο.
- ΣΕΡΓΗ Λ., (1991). *Δραματική έκφραση και αγωγή του παιδιού*, Αθήνα, Gutenberg.
- ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ (1994). Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- ΦΡΑΓΚΗ Μ., (1999). *Θέατρο και Λογοτεχνία στην προσχολική και σχολική ηλικία*, ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ (Νο11), σ. 19-21
- ΦΡΑΓΚΗ Μ., (2000). *Σχέσεις θεάτρου και εκπαίδευσης -Υιοθεσία ή αναγνώριση;*, Εκπαιδευτική Κοινότητα, Νο 56, σ. 26-28 ,38 (πλήρης βιβλιογραφία)
- ΦΡΑΓΚΗ Μ., (επιμέλεια) (2003). *Αφιέρωμα: Η τέχνη πάει σχολείο*, Λέσχη των εκπαιδευτικών, τ. 27, σ. 14-41
- ΦΡΑΓΚΗ Μ., (2004). *Η τέχνη του θεάτρου στο αναλυτικό πρόγραμμα*, στο Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, Μεταίχμιο, σ. 454-460
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΣ Α., (1999). *Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση για την διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, στο ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ, τ. 1.
- ΧΡΥΣΑΦΗ Μ., (1991). *Το δραματικό παιχνίδι στην προσχολική ηλικία*, Αθήνα, Σμυρνωτάκης, Ε.Π.Λ., τομ. 6.
- ΧΩΡΕΑΝΘΗΣ Κ., (1989). *Η συμβατικότητα των σχολικών παραστάσεων*, Διαβάζω, 214 σ. 23 – 27.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων/ ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.



Κωδικός Βιβλίου: 0-10-0143

ISBN 978-960-06-2609-4



ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ & ΕΚΔΟΣΕΩΝ



(01) 000000 0 10 0143 3